دۇنيادىكى ئون چوڭ ئېپوس

رامانىڭ نەتىرلىك سەرگۈزەشتىلىرى

(ھىندىستان)

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

دۇنيادىكى ئون چوڭ ئېپوس

شەرمەت باتۇر گېسېر شاھ

مىللىي قەھرىمان ماناس

رامانىڭ خەتەرلىك سەرگۈزەشتلىرى

ئودىسسيۇسنىڭ دېڭىزدىكى خەتەرلىك كەچۈرمىشلىرى

ئىستېلاچى ئانېئاس

بۈيۈك بىرودۇ

نىبلۇڭىن پاجىئەسى

بېئوۋۇلفنىڭ يالماۋۇزنى بويسۇندۇرۇشى

ترويادىكى ھەل قىلغۇچ ئۇرۇش

باتۇر شاھ باگفىر

ISBN 7-228-09505-7

9 787228 095056 >

ISBN 7 - 228 - 09505 - 7

(民文) 单价:11.00 全套定价:110.00元

22

15
I351. 22
1

دۇنيادىكى ئون چوڭ ئېپوس

رامەننىڭ خەتەرلىك سەرگۈزەشتلىرى

ئەسلى ئاپتورى : ۋالمىك (ھىندىستان)
تەرجىمە قىلغۇچى : مۇھەممەت غازى

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

بۇ كىتاب جىلىن فوتو سۈرەت نەشرىياتىنىڭ 1994 ـ يىلى 4 ـ ئاي 1 ـ نەشرى، 1994 ـ يىلى 4 ـ ئاي 1 ـ باسمىسىغا ئاساسەن تەرجىمە ۋە نەشر قىلىندى.

本书根据吉林摄影出版社 1994 年 4 月第 1 版,1994 年 4 月第 1 次印刷本翻译出版。

مەسئـۇل مۇھەررىرى: پاتىگۈل مىجىت
مەسئۇل كوررېكتورى: ياسىن زاھىد
پىلانلىغۇچى: ئەركىن ئىبراھىم پەيدا

دۇنيادىكى ئون چوڭ ئېپوس
رامەنىڭ خەتەرلىك سەرگۈزەشتىلىرى
ئەسلىي ئاپتورى: ۋالمىك [ھىندىستان]
تەرجىمە قىلغۇچى: مۇھەممەت غازى
*
شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى نەشر قىلدى
(ئۈرۈمچى شەھىرى جەنۇبىي ئازادلىق يولى 348№)
شىنجاڭ شىنخۇا كىتابخانىسى تارقاتتى
شىنجاڭ لۇئېيدا باسمىچىلىق چەكلىك شىركىتىدە بېسىلدى
850×1168 مم، 32 فورمات، باسما تاۋىقى: 7.75
2005 ـ يىل 7 ـ ئاي 1 ـ نەشرى
2005 ـ يىل 7 ـ ئاي 1 ـ بېسىلىشى
تىراژى: 1—4000
ISBN7—228—09505—7
يەككە باھاسى: 11.00 يۈەن (ئومۇمىي باھاسى 110.00 يۈەن)

图书在版编目(CIP)数据

罗摩的险遇/瓦里米克原著：穆合买提译. —乌鲁木齐：新疆人民出版社，2005.8
ISBN 7—228—09505—7

Ⅰ.罗… Ⅱ.①瓦… ②穆… Ⅲ.史诗—印度—古代—维吾尔语（中国少数民族语言） Ⅳ.I351.22

中国版本图书馆 CIP 数据核字(2005)第 082969 号

责任编辑：帕提古丽·米吉提
责任校对：牙生·扎依提
出版策划：艾尔肯·伊不拉音·飞达

新 疆 人 民 出 版 社 出 版
（乌鲁木齐市解放南路 348 号 邮编：830001）
新 疆 新 华 书 店 发 行
新疆隆益达印务有限公司印刷
850×1168 毫米 32 开本 7.75 印张
2005 年 7 月第 1 版 2005 年 7 月第 1 次印刷
印数：1—4000

ISBN 7—228—09505—7
单价：11.00 元（总定价：110.00 元）

قىسقىچە مەزمۇنى

ئايوتو پادىشاھلىقىنىڭ پادىشاھى ئون ھارۋىلىق پادىشاھ
تەخت ۋارىسىنى بېكىتىش داۋامىدا، توقال خانىشقا بەرگەن ۋەدى-
سى بويىچە چوڭ ئوغلى رامەنى سۈرگۈن قىلىپ، توقال خانىش-
نىڭ ئوغلى ۋارەدەنى تەخت ۋارىسلىقىغا تەيىنلەشكە مەجبۇر بولى-
دۇ. رامە ئايالى سىدو ۋە ئانا باشقا ئىنىسى لەكشمەنە بىلەن بىللە
ئورمانلىقتا بېرىپ نۇرغۇن جاپا - مۇشەققەتلەرنى بېشىدىن كەچۈ-
رىدۇ. ئارقا - ئارقىدىن كەلگەن پېشكەللىكلەر داۋامىدا، رامە-
نىڭ ئايالى سىدو رېنكا ئارىلىنى ئىگىلىۋالغان ئون باشلىق پادى-
شاھ تەرىپىدىن بۇلاپ كېتىلىدۇ. رامە بىلەن لەكشمەنە سىدونى
قۇتۇلدۇرۇش ئۈچۈن ئىلاھىي قۇشنىڭ يول كۆرسىتىشى بىلەن
رېشىنكا تېغىغا بېرىپ، كۈچ - قۇدرەتتە كامالەتكە يەتكەن،
ئۆزىنى خالىغانچە ئۆزگەرتەلەيدىغان ئىلاھ مايمۇن ھانۇمانادىن
ياردەم سورايدۇ. شۇنداق قىلىپ، جادۇگەرلەر بىلەن ئادەملەر
ئوتتۇرىسىدىكى جەڭ باشلىنىپ كېتىدۇ. ھانومانا ئەقىل - پارا-
سەت ۋە كۈچ - قۇدرەت جەھەتتە كامالەتكە يەتكەن بولۇپ، ئۆز
قىياپىتىنى ئۆزگەرتىپ، ئەڭگۈشتەرگە ئىگە بولىدۇ. ئاخىرى
قۇدرەتلىك ئون باشلىق پادىشاھنى ئۆلتۈرۈپ، نەچچە كۈنلۈك
كەسكىن جەڭدە غەلىبە قىلىدۇ ھەمدە سىدونى قۇتقۇزۇپ، ئۇنى
رامەگە تاپشۇرۇپ بېرىدۇ.

مۇندەرىجە

بىرىنچى قىسىم	پالۋان رامە — ئايوتو شەھىرىدىكى گىگانت ئادەم 1
ئىككىنچى قىسىم	رامەنىڭ خوشلىشىشى— خاتا قىلىن‐غان سۈرگۈن 22
ئۈچىنچى قىسىم	ئورمانلىقتىكى كەچۈرمىش— شامال، يامغۇر، كەپە 29
تۆتىنچى قىسىم	ئۆلگەننىڭ ئۈستىگە تەپمەك— بىردىنبىر غەمگۇزار سىدونىڭ دېرەكسىز يوقىلىپ كېتىشى 40
بەشىنچى قىسىم	سىدونى ئىزدەش— ھىندىستان مايمۇن پادشاھلىقىغا كىرىپ قېلىش 52
ئالتىنچى قىسىم	رېڭكادىكى ئەھۋال— دېڭىزدىكى يۈز يوجەنلىك مۇساپە 73
يەتتىنچى قىسىم	غەيرىي ئۇرۇش— رامەنىڭ راپونەنى جازالىشى 93
سەككىزىنچى قىسىم	ئەشۇكە بېغىدا— سىدونىڭ ئارزۇ‐سىنىڭ رېئاللىققا ئايلىنىشى 165

توققۇزىنچى قىسسە ئايوتوغا قايتقاندا— خۇشاللىق ئەمەس، خاپىلىققا قېلىش ··· 178

ئونىنچى قىسسە ئايرىلىپ كېتىش— بۇ دۇنيا ھەم ئەرشتىكى ھاياتلىق - ماماتلىق ························ 232

بىرىنچى قىسىم

پالۋان رامە — ئايوتودىكى گىگانت ئادەم

بۇرۇننىڭ بۇرۇنىسىدا، ھىندىستاندىكى گانگى مىللىتى ئەدەبىياتى مەندەدو ئاتلىق بىر پادىشاھ ئۆتكەنىكەن. رىۋايەت قىلىنىشىچە، قۇياش ئىلاھى گانگى مىللىتىنىڭ ئەجدادى ئىكەن. شۇڭا بۇ مىللەت «قۇياش مىللىتى» دەپ ئاتالغانىكەن. ھىمالايا تېغىنىڭ جەنۇبى تەرىپىگە جايلاشقان چاۋسارو پادىشاھلىقىنىڭ توساراندو (ئون ھارۋىلىق پادىشاھ) دېگەن پادىشاھى دەل مۇشۇ سەلتەنەتلىك قۇياش مىللىتىنىڭ ئەۋلادى ئىكەن. رىۋايەت قىلىنىشىچە، ئۇنىڭ جەڭ ھارۋىلىرى ھىندىستاننىڭ ھەممە جايلىرىغىچە بېسىپ بارغانىكەن.

ئون ھارۋىلىق پادىشاھنىڭ بالىسى بولمىغاچقا، بىر قانۇنلۇق تەخت ۋارىسىنىڭ يوقلۇقىدىن ئىنتايىن قايغۇرىدىكەن. شۇڭا ئۇ ئەۋلىيالارغا ئاتاپ چوڭ كۆلەملىك ئەشۋەمېدە ئۆتكۈزۈپ بېرىپتۇ. ئەۋلىيالار ئۇنىڭدىن قاتتىق تەسىرلىنىپ، براھمادىن ئون ھارۋىلىق پادىشاھقا بىر تەڭداشسىز پالۋان ئوغۇل بېرىشنى تىلەپتۇ.

دۇنيانىڭ قوغداش ئىلاھى ۋىشنو ھەممىنى ياراتقۇچى ئىلاھنىڭ يولىيورۇقىغا بىنائەن، ئەۋلىيا - ئەنبىيالار ئىچىملىكى قاچىلانغان ئالتۇن قاچىنى ئون ھارۋىلىق پادىشاھقا ئىنئام قىپتۇ. ئون ھارۋىلىق پادىشاھ ئۇنى ئۆزىنىڭ خانىشلىرىغا بېرىپتۇ.

چاۋسارايى، كىگىي، سومىتىترو ئىسمىلىك بۇ ئۈچ خانىش بۇ ئالتۇن قاچىلاردىكى تاتلىق سۈتنى ئىچىپ بوپتۇ، كېيىن ئۇلار تۆت ئوغۇل پەرزەنت كۆرۈپتۇ. چاۋسارايى رامەنى، كىگىيى ۋىرادەنى تۇغۇپتۇ. سومىتىترو قوشكېزەك لەكشىمەنە ۋە شادرونەلەرنى تۇغۇپتۇ. بۇ تۆت ئوغۇلغا ئىلاھ ۋىشنو كۈچ - قۇۋۋەت ئاتا قىپتۇ. ئۇلار بىر - بىرىدىن ئۆتە ساغلام، چىرايلىق ئىكەن. بولۇپمۇ چوڭ ئوغلى رامە ھەممىدىن كېلىشكەنىكەن.

كۈنلەرنىڭ ئۆتۈشى بىلەن رامە ۋە ئۇنىڭ ئۇكىلىرى چوڭ بوپتۇ. بىر كۈنى برەھماندا ئىبادەت قىلغۇچى ۋېشمۇدورە ئايوتو شەھىرىگە كېلىپ، ئون ھارۋىلىق پادىشاھتىن رامەنىڭ ياردەملىشىپ پاكلىنىش ئورمانلىقىدا زورلۇق - زومبۇلۇق قىلىۋاتقان رىنكالىق ئىككى ئىبلىس راكشەسەنى قوغلىۋېتىشنى ئۆتۈنۈپتۇ. شۇنىڭ بىلەن رامە ۋېشمۇدورە بىلەن بىللە پاكلىنىش ئورمانلىقىغا قاراپ يولغا چىقىپتۇ. ئۆز قېرىندىشىدىن ئايرىلىشقا كۆزى قىيمىغان لەكشىمەنەمۇ ئۇقياسىنى ئېسىپ بىللە يولغا چىقىپتۇ.

ئەتىسى ئەتىگەندە، ئۇلار چىرايلىق قېيىققا ئولتۇرۇپ، سارايۇ دەرياسىدىن ئۆتۈپ، قورقۇنچلۇق ئورمانلىققا كىرىپتۇ. بۇ يەردە جادۇگەر دوراگا تۇرىدىكەن، ئۇ مارىگونىڭ ئانىسى ئىكەن. ئۇنىڭدا مىڭ پىلنىڭ كۈچى بار ئىكەن. دوراگا ۋە ئۇنىڭ ۋەھشىي ئوغلى مارىگو بۇ يەرگە كېلىشتىن بۇرۇن نۇرغۇن ئادەم بۇ گۈزەل ئورمانلىقتا خاتىرجەم ياشىغانىكەن. كېيىن، بۇ ئىبلىسلار ئۇ ئادەملەرنى يەپ تۈگەتكەنىكەن. ھازىر قانداقلىكى كىشى بۇ ئورمانلىققا كىرىپ قالسا، ئۇلارنىڭ تەقدىرىمۇ مۇشۇ ئادەملەرنىڭكىگە ئوخشاش بولىدىكەن.

ۋېشمۇدورە رامەگە: «سىز جەزمەن بۇ جادۇگەرنى ئۆلتۈرۈپ بېرىڭ» دەپتۇ. رامە بۇنىڭغا ماقۇل بولۇپ ئۇقيانى تەييار قىپتۇ.

ئۇ ئۇقيانى شۇنداق قاتتىق تارتىپتۇكى، ئۇنىڭ ئاۋازى يەر-

جاھاننى زىلزىلىگە ساپتۇ. ئورمانلىقتىكى ياۋايى ھايۋانلارنى قور-
قۇنچ بېسىپتۇ. بۇ ئاۋاز دوراگانىڭ قۇلىقىغا يەتكەن ھامان، ئۇ
ئاغزىنى چوڭ ئېچىپ، غەزەپ بىلەن ھۆركىرەشكە باشلاپتۇ.

ھاۋانى چاڭ - توزان قاپلاپتۇ. دوراگا چاڭ - توزاننىڭ
ئىچىگە يوشۇرۇنۇۋېلىپ، بۇ ئىككى قېرىنداشقا قارىتىپ غايەت
زور قورام تاشلارنى ئېتىشقا باشلاپتۇ. بىراق راما قىلچە قورقۇپ
قالماستىن تـوختىمـاي ئـوقيـا ئېـتـىـپ، بـۇ قورام تاشلارنى
كۇكۇم - تالقان قىلىۋېتىپتۇ ھەم دوراگانىڭ قورقۇنچلۇق بىلە-
كىنى ئۈزۈپ تاشلاپتۇ. جادۇگەر ئاغزىنى يوغان ئېچىپ، ئۇلارغا
قاراپ ئېتىلىپ كەپتۇ. بۇ چاغدا لەكشمەنە ئوقيا ئېتىپ، ئۇنىڭ
بۇرنى ۋە قۇلىقىنى ئۈزۈپ تاشلاپتۇ.

دوراگا سېھىرگەرلىككە بەك ئۇستا بولۇپ، ئۇ قارشى تەرەپ-
كە غايىب بولۇش ئۇسۇلىنى قوللىنىپتۇ ۋە قورام تاشلارنى يەنە
داۋاملىق ئېتىۋېرىپتۇ. بىراق، راما ئوقيا ئېتىشتا كامالەتكە
يەتكەن بولۇپ، ئوقيانى دەل چەللەپ ئېتىپتۇ. ئۇ جادۇگەرنىڭ
ئاۋازى چىققان تەرەپنى قارىغا ئېلىپ، نىشانغا دەل تەگكۈزۈپتۇ.
گۇناھى چېكىدىن ئاشقان بۇ جادۇگەر تېگىشلىك جازاغا ئۇچراپ،
رەزىللىك بىلەن تولغان ھاياتىدىن ئايرىلىپتۇ.

ۋېشمۇدورە ناھايىتى رازىمەنلىك بىلەن رامەگە:
— سىز ھەقىقەتەنمۇ ھەربىي ماھارىتىڭىز ناھايىتى يۇقىرى
پالۋان ئىكەنسىز، ھازىر سىزگە ئەۋلىيا - ئەنبىيالار ئىشلەتكەن
قورال بېرەي، — دەپتۇ. ئۇ دۇرۇت ئوقۇپ بولغاندىن كېيىن،
شەمشەر، ۋاجرا توقمىقى، كالتەك، ئاي پالتا قاتارلىقلارنى رامە-
نىڭ ئالدىغا تىزىپ قويۇپتۇ. بۇ قوراللار:
— ئى ئۇلۇغ رامە، بىز سىزنىڭ ھەممە بۇيرۇقىڭىزنى بەجا
كەلتۈرىمىز! — دېيىشىپتۇ. رامە تەسىرلەنگەن ھالدا ۋېشمىدو-
رەگە ئېگىلىپ تەزىم قىپتۇ ھەمدە قوراللارغا:
— ياردىمىڭلارغا موھتاج بولغاندا، ھەرقايسىڭلارنى چاقى-

-رىپ ئەكېلىمەن، — دەپتۇ. قوراللار بۇ گەپنى ئاڭلاپ دەرھال غايىب بوپتۇ.

ۋىشمۇدورە يەنە بۇ ئىككى شاھزادىنى باشلاپ ئورمانلىقتىكى بىر گۈزەل جايغا كەپتۇ. ئۇلار بىرنەچچە كۈن خاتىرجەم دەم ئاپتۇ. بىرەھمەندىكى تەركىدۇنياچىلار ۋىشمۇدورە بىلەن بىللە نوم ئوقۇۋاتقاندا، مۇقەددەس ئوت كۆيۈۋاتقان نەزىر - چىراغ مېھرابى

ئۇستىدىن قاتتىق گۈلدۈرلىگەن ئاۋاز ئاڭلىنىپتۇ. قاپقارا پاسكى-نا قان مۇقەددەس ئوتقا تۆكۈلۈپ، نەزىرگاھتىكى گۈللەرنى قانغا بويىۋېتىپتۇ. رامە نەزىرگاھقا باتۇرلارچە ئېتىلىپ كىلىپ، يالما-ۋۇز دىۋە مارىگو بىلەن سوبوھىنىڭ بوشلۇقتا ۋەھشىيلەرچە خى-رىس قىلىپ تۇرغانلىقىنى كۆرۈپتۇ. رامە يايىنى قاتتىق تارتىپ ئوقيا ئېتىپ مارىگونىڭ يۈرىكىگە تەگكۈزۈپتۇ. ۋەھشىي دىۋە شۇنىڭ بىلەن دولقۇنلاپ تۇرغان دېڭىزغا غەرق بولۇپ ئۆلۈپتۇ. ئارقىدىن ئېتىلغان يەنە بىر ئوق سوبوھىنى جېنىدىن جۇدا قىپتۇ.

بۇ ئىشتىن كېيىن ئۇلار ئات ھارۋىسىغا چۈشۈپ، پادىشاھ كىناگا ھۆكۈمرانلىق قىلىۋاتقان مىترو شەھىرىگە قاراپ يولغا چىقىپتۇ، چۈنكى كىناگانىڭ قولىدا ئېتىشقا ھېچكىمنىڭ قۇربى-تى يەتمەيدىغان مۇقەددەس ئوقيا بار ئىكەن.

كۈن ئولتۇرۇپتۇ. كۆپچىلىك ئارام ئاپتۇ. رامە، لەكشىمە-نەلەر سۇۋنى دەرياسى بويىدىكى چىملىق ئۈستىدە ۋېشمۇدورەنىڭ تەڭرى براھمانىڭ ئوغلى كوشە توغرىسىدا ئېيتىپ بەرگەن ھېكا-يىسىنى پۈتۈن دىققەت - ئېتىبارى بىلەن ئاڭلاپ ئولتۇرۇپتۇ. ئۇلار توپتوغرا تۆت كۈن يول يۈرۈپ، مىترو شەھىرىگە كەپتۇ. پادىشاھ كىناگا ئۆزىنىڭ كاھىن ۋە ۋەزىر - ۋۇزرالىرىنى باشلاپ قارشى ئېلىشقا چىقىپتۇ. پادىشاھ بۇ قالتىس مېھمانلارغا ئۆز لايىقىدا سالام بەرگەندىن كېيىن:

— بۇ ئىككى ئالىيجاناب چىرايلىق ياش كىم بولىدىكىن؟ - دەپ سوراپتۇ.

ۋېشمۇدورە مۇنداق دەپتۇ:

— پادىشاھى ئەلەم، ئۇلار پادىشاھ ئايوتونىڭ شاھزادىلىرى، بىزنىڭ سىتو ئىبادەتخانىمىزدا يالماۋۇز دىۋىنى ئۆلتۈرۈپ، ئاھى-رىنى قايغۇ - ھەسرەتتىن خالاس قىپتۇ. ئۇلار بۇ يەرگە ئىلاھ شىۋەنىڭ ئوقياسىنى كۆرۈپ بېقىشقا كەپتۇ، — دەپتۇ.

پادىشاھ مۇلايىملىق بىلەن كۈلۈپ قويۇپ:

— ماقۇل، ئۇلار كۆرۈپ باقسۇن، — دەپتۇ. ئۇ بۇ ئەزىز مېھمانلارنى ئوردىغا باشلاپ كىرىپتۇ. ئۇلار ئۇ يەردە داغدۇغىلىق كۈتۈۋېلىنىپتۇ. ئۇلار كەچتە ئوردىدا قونۇپ قاپتۇ.

ئەتىسى ئەتىگەندە، پادىشاھ كىناگا ۋىشمۇدورە ۋە ئىككى شاھزادىنى يوقلاپ كەپتۇ. ۋىشۇدورە:

— ھېلىقى چوڭ ئوقيانى بىزگە كۆرۈپ باقساق بولامدۇ؟ — دەپ سوراپتۇ.

كىناگا ماقۇللۇق بىلدۈرۈپ مۇنداق دەپتۇ:

— ئاۋۋال بۇ ئوقيا توغرىسىدىكى ۋەقەنى ئاڭلاپ بېقىڭلار، ئۇ دەسلەپتە ئىلاھ شىۋەنىڭ ئوقياسى ئىدى. بىر قېتىم شىۋە

ئىلاھلاردىن كۆڭلى ئاغرىپ، مۇشۇ ئوقيا بىلەن ئۇلارنى قورقۇ-
تىپتۇ. ئىلاھ شىۋە ئىلاھلارنىڭ قاتتىق يالۋۇرغىنىنى كۆرۈپ،
ئاچچىقىدىن يېنىپتۇ ھەمدە ئوقيانى ئۇلارغا بېرىپتۇ. ئىلاھلار
كېيىن يەنە ئۇنى مېنىڭ بوۋام پادىشاھ تىپرادەگە ئوبدان ساقلاپ
قويۇڭ، — دەپ تاپشۇرۇپ بېرىپتۇ. مەن كىمكى مۇشۇ ئوقيانى
ئىشلىتەلىسە، ئۇنىڭغا قىزىم سىدونى بېرىپ، ئۇنى كۈيئوغۇل قى-
لىمەن، دەپ ۋەدە بەرگەنىدىم.
— سىدو توغرىسىدا گەپ قىلسام، بۇرۇنقى بىر ئىش يادىمغا
كەلدى. بىر كۈنى مەن ئېتىزلىقتا تېرىقچىلىق قىلىۋاتاتتىم، ئۇ
يەردىكى ئېرىقنىڭ ئىچىدە ئىنتايىن چىرايلىق بىر بوۋاق كۆزۈمـ-
گە چېلىقتى. شۇ چاغدا مېنىڭ بالام يوق ئىدى. ئۇنى ئۆز
قىزىمغا ئوخشاش بېقىپ چوڭ قىلدىم. ئۇنىڭغا سىدو دەپ ئىسىم
قويدۇم، ئۇنىڭغا مېھرىمنى بەردىم. نۇرغۇن پادىشاھ، شاھزادى-
لەر ئوقيا توغرىسىدا بەرگەن ۋەدەمنى ئاڭلاپ، دۇنيادا تەڭداشـ-
سىز بۇ ساھىبجامال قىز سىدونى قولغا كەلتۈرگۈسى كەلدى،
بىراق ھېچكىم بۇ چوڭ ئوقيانى مىدىرلىتالمىدى. ھازىر بۇ
ئوقيانى سىلەرگە كۆرسەتمەكچى. ئەگەر رامە بۇ يايىنى تارتالىسا،
ئۇ سىدوغا ئېرىشىدۇ.
پادىشاھ بەش مىڭ كۈچلۈك لەشكەرنى چىقىرىپ، ئات ھار-
ۋىلىرى بىلەن مۇقەددەس ئوقيا قاچىلانغان غايەت زور تۆمۈر
ساندۇقنى يۆتكەپ ئەكەپتۇ.
بۇ ئەزەلدىن ھېچكىم مىدىرلىتالمىغان مۇقەددەس ئوقيا ئى-
كەن. بىراق رامە بۇ زور ئوقيانى بىر قولى بىلەن ئاسانلا
كۆتۈرۈۋاپتۇ. ئۇ ناھايىتى پىششىق ماھارەت بىلەن يايىنى كۈچەپ
تارتىپتۇ. ئۇنىڭدىن يەر جاھاننى زىلزىلىگە سالىدىغان ئاۋاز چى-
قىرىپتۇ — دە، يايىنى سۇندۇرۇۋېتىپتۇ. ئەتراپتا تۇرغانلار قورق-
قىنىدىن چىرايلىرى تاتىرىپ، غال — غال تىترەپ كېتىپتۇ،
تىللىرى تۇتۇلۇپ ئارقىغا چېكىنىپتۇ.

ھەيران قالغان پادىشاھ خۇشال بولۇپ كېتىپتۇ. ئۇ خۇشلۇقىنى ئىچىگە سىغدۇرالمىغان ھالدا:

— مەن سىدونى دۇنيادا تەڭدىشى يوق مۇشۇ شاھزادە رامەگە ياتلىق قىلىمەن، — دەپتۇ.

پادىشاھ ئون ھارۋىلىق پادىشاھ بىلەن كۆرۈشىدىغانغا ئەلچى ئەۋەتىپ، رامەنىڭ كامالەتكە يەتكەن ھەربىي ماھارىتى بىلەن مەلىكە سىدونى قولغا كەلتۈرگەنلىكى توغرىسىدىكى خۇش خەۋەرنى ئۇنىڭغا يەتكۈزۈپتۇ ھەمدە ئايوتونىڭ ئۇلۇغ پادىشاھىنى مىتروغا كېلىشكە تەكلىپ قىپتۇ.

پادىشاھ كىناگانىڭ ئۇمىرە دېگەن يەنە بىر قىزى بار ئىكەن. پادىشاھنىڭ ئىنىسى جوشاتوگىنىڭ مىنتوۋى، سىلودوگىت دەيدى-

غان ئىككى قىزى بار ئىكەن. ئۇلارمۇ سىدوغا ئوخشاش ئىنتايىن چىرايلىق، ساھىبجامال قىزلار ئىكەن. ئون ھارۋىلىق پادىشاھ تۆتىلا ئوغلىنىڭ ئۆيلۈك ـ ئوچاقلىق بولۇشىنى ناھايىتى ئارزۇ قىلىدىكەن. شۇنىڭ بىلەن بۇ ئۈچ دادا ئۆز پەرزەنتلىرىنىڭ نىكاھ ئىشلىرىنى بېكىتىپتۇ. رامە سىدو بىلەن، لەكشمەنە ئومىرە بىلەن، ۋىرادە مىنتوۋى بىلەن، شادرونە سىلودوگىت بىلەن توي قىلماقچى بوپتۇ.

ئوردا كاھىنى ۋاشىسىدو يولتۇزلارنى ئىنچىكە كۆزىتىپ ھېسابلاپ چىققاندىن كېيىن، مەلۇم بىر كۈنى گۈگۈم ۋاقتىدىكى يۇلتۇزنى ئەڭ مۇۋاپىق كېلىدىغان خاسىيەتلىك ۋاقىت دەپ بىلىپ، توينى شۇ چاغقا بېكىتىپتۇ. ئېيتىشلارغا قارىغاندا، ياش قىز ـ يىگىتلەر مۇشۇ خاسىيەتلىك پەيتتە توي قىلسا، ئۆمرىنىڭ ئاخىرىغىچە ياخشى ئۆتۈپ، مەڭگۈ بەختلىك بولىدىكەن.

كىشىلەرگە بۇرۇندىن تونۇشلۇق بولۇپ كەلگەن نەي، جاڭ ۋە دومباق ئاۋازى تەڭكەش قىلىنغان «ساناي» دەپ ئاتالغان توي مۇزىكىسى ئۆزىنىڭ يېقىملىق ۋە مۇڭلۇق ساداسى بىلەن بۇ خاسىيەتلىك كۈننى كۈتۈۋاپتۇ.

بۇ ئۈچ پادىشاھ دادا قەدىمچە ھەشەمەتلىك نەزىر ـ چىراغ ئۆتكۈزۈپ ئىبادەت قىپتۇ، سەدىقە بېرىپ پەرزەنتلىرىنىڭ ئۇزۇن ئۆمۈر كۆرۈشىنى، تويدىن كېيىن بەختلىك بولۇشىنى تىلىشىپتۇ. نۇرغۇن مال ـ مۈلۈكلەر نامرات تالىپلار ۋە بىلىملىك براھمانلارغا تەقسىم قىلىنىپ بېرىلىپتۇ، چۈنكى بىلىملىك كىشىلەر ھۆرمەتكە سازاۋەر ئىكەن. ئانا خانىشلار سەمىمىي ۋە ئېھتىياتچان ھالدا ئۆز پەرزەنتلىرىنىڭ توي مۇراسىمىغا تەييارلىق قىلىشىپتۇ، بىر توپ شادىمان ئاياللار قوللىرىدا پارقىراپ تۇرىدىغان كۈمۈش لوڭقىلارنى كۆتۈرۈۋالغان بولۇپ، لوڭقىغا ئىچىگە توي قىلغاندا يۇيۇنۇشقا ئىشلىتىلىدىغان «مۇھەببەت زەمزىمى» قاچىلانغانىكەن. تاڭ ئاتاي دېگەندە، ئۇلار ئورۇنلىرىدىن تۇرۇ-

شۇپ، سارايو دەرياسى بويىغا كېلىشىپ، كۈمۈش لوڭقىلارغا تولدۇرۇپ سۇ ئاپتۇ، شۇنداقلا بۇ بىرنەچچە جۈپ قىز - يىگىت-لەرنىڭ ئۆمۈر بويى ياخشى ئۆتۈپ، بەختلىك بولۇشقا تىلەكداش-لىق قىلىنىدىغان ناخشىلارنى ئېيتىشىپتۇ. تويدىن كېيىن تۇر-مۇشى كۆڭۈللۈك، بەختلىك ئۆتىدىغان كىشىلەرلا مۇشۇ توي مۇراسىمىغا قاتنىشىشقا مۇناسىپ بولالايدىكەن. ياش مەلىكىلەر ئۆزلىرىنىڭ دېدەكلىرى ۋە دوستلىرىنىڭ ھەمراھلىقىدا سۇغا چۆمۈلۈشكە بېرىپتۇ. مەلىكىلەرنىڭ چىرايلىق چاچلىرىغا خۇش پۇراق چاچ مايلىرى سۈركىلىپتۇ، پېشانىلىرىگە سېرىق كۆركۈم ئۇپىلىرى چېچىلىپتۇ. ئۇلارنىڭ قاپقارا ئۇزۇن چاچلىرى يۇمشاق قوللار بىلەن مۇرمەككە ۋە ساندال ياغىچى كۆيۈپ تۇرغان كۈمۈش ئوچاق ئۈستىگە قويۇلۇپ، ئۇنىڭ خۇش پۇراق ئىسسىقى بىلەن قۇرۇتۇپتۇ. ئۇلارنىڭ چىرايلىق پېشانىلىرىگە سالقىنلىتىدىغان خۇش پۇراق ساندال مېيى بىلەن خال چېكىلىپتۇ. يەنە ئىككى قاش ئوتتۇرىسىغا قىزىل خال چېكىلىپتۇ. ئۇنچە - مەرۋايىتتەك ئاق خۇش پۇراق گۈللەر يۇمشاق قارا چاچلارغا قىستۇرۇلۇپتۇ. سېرىق زەر يىپتا توقۇغان توق قىزىل توي كىيىملىرى بۇ ھۆر قىزلارنىڭ ئۇچىسىدا چاقناپ كېتىپتۇ. ئۇلارنىڭ ئىنچىكە بىلەك-لىرىگە ئالتۇن ۋە قاشتېشى بىلەزۈكلەر سېلىنىپتۇ، ھەممە بار-ماقلىرىغا ئالماس كۆزلۈك ئۈزۈك سېلىنىپتۇ. بۇ ئۈزۈكلەر ياقۇت زەنجىر ئارقىلىق مەرۋايىت بىلەن بېزەلگەن نېلۇپەر بىلە-زۈكلەرگە چىگىپ قويۇلۇپتۇ. يەتتە تىزىق ئېسىل مەرۋايىت بىلەن ئاق خۇش پۇراق گۈل چەمبىرىكى بۇ ساھىبجامال قىزلار-نىڭ بويىنىغا ئېسىپ قويۇلۇپتۇ، چىرايلىق پۇتلىرىغا قىپقىزىل شىللاك سۈركىلىپ، ئۈستىگە كۈمۈش خالخاللار سېلىپ قويۇ-لۇپتۇ. خالخاللار ئۈستىدىكى كىچىك قوڭغۇراچىلار توختىماي جىرىڭلاپ تۇرۇپتۇ، كۆزنى قاماشتۇرىدىغان مەرۋايىتلار قۇلاق تۈۋىدە تىترەپ تۇرۇپتۇ. گويا ھەربىر شاھزادىنىڭ بېشىغا سەلتە-

نەتلىك شاھتاجى كىيدۇرۇلگەنگە ئوخشاش، چىرايىدىن نۇر يې-
غىپ تۇرىدىغان بۇ يېڭى كېلىنلەرنىڭ يۈزىگە ئالتۇن - كۈمۈش
يىپتىن توقۇلغان ياغلىقلار يېپىلىپتۇ.

ئوردىدىكى گۈللەر بىلەن زىننەتلەنگەن چوڭ مېھمانخانىلار
توي مۇراسىمىغا قاتنىششقا كەلگەن مېھمانلار بىلەن لىق تولۇپ-

تۇ. شاراب ئىچىش، مۇزىكا تىڭشاشلار كۈن ئولتۇرغۇچە داۋاملىشىپتۇ.

خاسىيەتلىك پەيتلەر بارغانسېرى يېقىنلىشىپتۇ. ھەممە ئادەم شادلىققا چۆمۈپتۇ. لېكىن ئاسماندىكى ئىلاھلار ئانچە خۇشال ئەمەس ئىكەن. ناۋادا رامە بېكىتىلگەن ۋاقىت ئىچىدە سىدو بىلەن توي قىلىپ، بىر ئۆمۈر ئايرىلماي بىللە ئۆتسە، ئۇنداقتا ئىبلىس دېۋە رابونەنى كىم يوقىتىدۇ؟ ياۋۇز دېۋە ھۆكۈمرانلىق قىلغان بۇ دۇنيانى رامەدىن باشقا ھېچقانداق ئادەم ئازاد قىلالمايتتى.

شۇڭا ئىلاھلار بىر تەدبىر ئويلاپ چىقىپتۇ. ئۇلار ئاي نۇردىنى بىر ساھىبجامال قىزغا ئايلاندۇرۇپ، ئۇنى توي زىياپىتىدە ئۇسسۇل ئويناپ بېرىشكە ئەۋەتىپتۇ. كۆپچىلىك خاسىيەتلىك پەيتنىڭ كېلىشىگە ئۇلگۇرتۇپ توي مۇراسىمىنىڭ ئۆتكۈزۈلۈشىنى كۈتۈپ تۇرغاندا، تۇيۇقسىز پەرىزاتتەك بىر قىز پەيدا بوپتۇ، ئۇ تويغا كەلگەن مېھمانلارغا ئۇسسۇل ئويناپ بېرىشكە ماقۇل بوپتۇ. كۆپچىلىك بۇنىڭدىن بەك خۇشال بولۇشۇپتۇ. ئۇلار ئۇسسۇل كۆرسەك ۋاقىت تېزرەك ئۆتۈشى مۇمكىن، دەپ ئويلاپتۇ.

ۋاقىت تېز ئۆتۈپتۇ، لېكىن خاسىيەتلىك پەيت بېكىتىلگەن قەرەلدىن ئۆتۈپ كېتىپتۇ... ئۇلار ئېسىگە كەلگەندە، ۋاشىسىدۇ بىلەن مىترو شەھىرىنىڭ ئوردا كاھىنلىرى مۇراسىمنى دەرھال باشلاشقا تۇتۇش قىلىشىپتۇ. مۇقەددەس ئىبادەت ئوتى نىكاھ قەسىمىنىڭ گۇۋاھچىسى بوپتۇ. بۇ باتۇر شاھزادىلەر ئۆز مەھبۇبىلىرىنىڭ قوللىرىنى تۇتۇپ مۇقەددەس ئوت ئەتراپىدا يەتتە قېتىم ئايلىنىپتۇ. ئاندىن كېيىن ئۇلار يىپەك چۈمپەردىنىڭ ئىچىدە يۈزتۇرانە تۇرۇپ، گۈل چەمبىرەكلەرنى ئالماشتۇرۇشۇپتۇ. بۇ ۋاقىتتا قۇلۇلە كانىيى چېلىنىپ، ئۇلارنىڭ ئالدىغا گۈللەر تاشلىنىپتۇ. ئۇلار ئېگىلىپ تەزىم قىلىپ چوڭلارنىڭ ياخشى تىلەكلىرىنى قوبۇل قىلىشىپتۇ.

بىراق، ئۇلارنىڭ كۆڭۈل قويۇپ بېكىتكەن توي مۇراسىم

ۋاقتى مۇراسىم باشلىنىش ئالدىدىلا ئۆتۈپ بولغانىكەن، بۇنى پەقەت ۋېشىمۇدورە بىلەن ۋاشىسىدولا چۈشىنىدىكەن. كۈتۈلمىگەن ئەھۋاللارنىڭ يۈز بېرىشىنى ھېچكىم بىلمىگەچكە، كىشىلەر توي خۇشاللىقىدىن بولۇشىغا بەھرىمەن بولۇشۇپتۇ، قىن قىنىغا پاتماي ئوينىشىپتۇ. راما بىلەن سىدونىڭ توي مۇراسىمىدا، براھمان يەنە لەكشىمەنە بىلەن ئومىرە، ۋىرادە بىلەن مىنتوۋى، شادرونە بىلەن سىلودوگىتلارنى نەزىرگاھقا باشلاپ كىرىپ، ئۆمۈرلۈك ئەر - خوتۇن قىپتۇ. مۇقەددەس ئوت ئەتراپىدىكىلەر خۇشاللىققا چۆمۈشۈپتۇ.

كىناگا ئۆزىنىڭ قۇدرەتلىك چاۋسارا دۆلىتى بىلەن ئىتتىپاقداش بولغانلىقىدىن ئىنتايىن مەمنۇن بوپتۇ. ئون ھارۋىلىق پادىشاھ دۆلىتىگە قايتىش ئالدىدا، ئۇ ئون ھارۋىلىق پادىشاھقا مالاي، دېدەك، ئات، پىل، ئالتۇن - كۈمۈش بۇيۇملىرى قاتارلىق سوۋغاتلارنى تەقدىم قىپتۇ.

ئون ھارۋىلىق پادىشاھنىڭ قوشۇنى يولغا چىقىپ ئۇزۇن ئۆتمەي گۈگۈم چۈشۈشكە باشلاپتۇ. قاراڭغۇلۇق ئىچىدە بىر ئادەم ئۇشتۇمتۇت پەيدا بوپتۇ. ئەسلىدە ئۇنىڭمۇ ئىسمى راما بولۇپ، پالتا ئىشلىتىشكە ئىنتايىن ماھىر بولغانلىقتىن، كىشىلەر ئۇنى «پالتىلىق راما» دەپ ئاتايدىكەن. ئۇ ئون ھارۋىلىق پادىشاھنىڭ ئوغلى راما بىلەن كۈچ سىنىشمەن، دەپ پو ئېتىپتۇ.

— قۇدرەتلىك پالۋان، ئەگەر بۇ ئوقيانىڭ يايىنى تارتىۋالسىڭىز، مەن بىلەن يۈزتۇرانە ئېلىشىش سالاھىيىتىگە ئېرىشەلەيسىز، — دەپتۇ «پالتىلىق راما».

«پالتىلىق راما»نىڭ بۇ قىلىقى رامەنى قاتتىق غەزەپلەندۈرۈپتۇ. راما:

— مەيلى، سىنىشىپ باقايلى، — دېگىنىچە ئىلاھ ۋىشنو بەرگەن ئوقيانى ئېلىپ، بىر پاي ئوق ئېتىپتۇ. پالتىلىق راما تېزدىن غايىب بولۇپ، ئەتراپ بىردىنلا يورۇپ كېتىپتۇ.

يىللارنىڭ ئۆتۈشى بىلەن ئون ھارۋىلىق پادىشاھ ياشىنىپ، تېنى ئاجىزلىشىشقا باشلاپتۇ. بىر كۈنى ئۇ ۋەزىر - ۋۇزرالىرىنى چاقىرىپ ئۇلارغا:

— ياشىنىپ قالدىم، ئۆمرۈممۇ ئۇزۇنغا قالمىدى. مېنىڭ رامەنى تەخت ۋارىسى قىلغۇم بار. سىلەرنىڭ قانداق پىكىرىڭلار بار؟ — دەپتۇ. كۆپچىلىك:

— ئي پادىشاھ، رامەنىڭ ئېسىل ئەخلاقىي پەزىلىتى ھەممىمىزگە ئايان. دۇنيادا ھېچقانداق ئادەم پۇقرانىڭ ھىمايىسىگە ئۇنىڭچىلىك ئېرىشىپ باقمىغان. رامە ئالىيلىرىنىڭ ۋەلى ئەھدىسى بولغان بولسا، بىز ئىنتايىن خۇشال بولغان بولاتتۇق، — دېيىشىپتۇ.

ئون ھارۋىلىق پادىشاھ ئىنتايىن خۇشال بوپتۇ. ئۇ مۇنداق دەپتۇ:

— ھازىر دەل چايتارا ئېيى (ھىندىستان كالىندارىدا بىرىنچى ئاي. يەنى مىلادى 3 ـ ئاينىڭ ئوتتۇرىسىدىن 4 ـ ئاينىڭ ئوتتۇرىلىرىغا توغرا كېلىدۇ. بۇ دەل ھىندىستاننىڭ باھار مەزگىلى) . ئورماندىكى گۈللەر ئېچىلىپ كېتىپتۇ، ئەتە رامە نايىب پادىشاھ بولسۇن.

ئوردىدا كىشىلەرنىڭ خۇشاللىق سادالىرى ياڭراپتۇ. ئاندىن كېيىن، ئون ھارۋىلىق پادىشاھ ئىچكىرىكى ئوردىغا كېلىپ رامەگە:

— بالام، تۈنۈگۈن قارا بېسىپ قېلىپ يامان چۈش كۆرۈپتىمەن. بۈگۈن كەچ يامان ئەھۋال يۈز بېرىشىنىڭ ئالدىنى ئېلىش ئۈچۈن دوستلىرىڭ ھۇجىرا ئۆيۈڭنىڭ ئەتراپىدا سېنى قوغدىسۇن، — دەپتۇ.

راست دېگەندەك، بىرسى ئەسكىلىك قىپتۇ. ئۇ تېلەتى ئىنتايىن سەت، ھەسەتخور دوك ئايال مەندورى ئىكەن. ئۇ ئەسلىدە خانىش كىگىينىڭ توي قىلغان ۋاقتىدىكى قولدىشى بولۇپ، رامەنىڭ تەخت ۋارىسى بولغانلىقىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن، دەرھال كىگىينىڭ ھۇجرىسىغا كېلىپ، ئۇخلاۋاتقان خانىشنى ئويغىتىپتۇ. دوك ئايال كىگىينى ھەر خىل ئاماللار بىلەن ئوغلى پورادونى تەخت ۋارىسى قىلدۇرۇپ، رامەنى ئورمانلىققا قوغلىۋېتىشكە قۇترىتىپتۇ. تەختنى ئۆتكۈزۈپ بېرىش مۇراسىمى ئۆتكۈزۈلۈش ئالدىدا كىگىي دوك ئايالنىڭ سۇيىقەستلىك پىلانى بويىچە ئەسكى

كىيىمنى كىيىپ، ئىچكىرىكى ئۆيدە يېتىۋېلىپ ھۆركىرەپ يىغ-
لاپتۇ. ئون ھارۋىلىق پادىشاھ بۇنى كۆرۈپ چۆچۈپ كېتىپتۇ.

ئون ھارۋىلىق پادىشاھ ھەيران قىلىپ، زادى نېمە ئىش بولدى؟ دەپ سوراپتۇ. بۇنىڭغا ھېچكىم جاۋاب بەرمەپتۇ. ئۇ نېمە قىلارىنى بىلمەي قاپتۇ. ئۇ چىرايلىق خانىشىنىڭ بۇ ئەھۋالىنى كۆرۈپ كۆڭلى ئىنتايىن بىئارام بوپتۇ، ئۇ بۇ خانىشنى ئىنتايىن ياخشى كۆرىدىكەن. شۇڭا ئايالىنىڭ ئازاب ئىچىدە يىغلىغىنىغا چىداپ تۇرالماي، ئۇنىڭغا:

— سىز نېمىنى تەلەپ قىلماقچىدىڭىز؟ ئېيتىۋېرىڭ، تەلە-پىڭىزنى جەزمەن قاندۇرىمەن، — دەپتۇ.

كىگىي يىغلاپ تۇرۇپ:

— نېمە دېسەم ماقۇل بولامىلا؟ مەن نېمىنى تەلەپ قىلسام شۇنى بېرەملا؟ — دەپ سوراپتۇ.

ئون ھارۋىلىق پادىشاھ:

— رامەنى ئەڭ ياخشى كۆرىمەن. ھازىر ئۇنىڭ نامىدىن شۇنداق قەسەم قىلىمەنكى، سىز نېمىنى تەلەپ قىلسىڭىز، شۇنى بېرىمەن، — دەپتۇ.

كىگىي بۇ گەپنى ئاڭلاپ، يېشىنى سۈرتۈۋېتىپ مۇنداق دەپتۇ:

— ئەي، ئەۋلىيالار، ئاڭلىدىڭلارمۇ؟ پادىشاھ ماقۇل بول-دى، ئالىيلىرى، بۇرۇن سىلى ئەۋلىيالار بىلەن ئىبلىس دېۋىلەر تەنتوگادا ئۇرۇش قىلغان مەزگىلدە ئۆزلىرى ئېغىر يارىلانغانىدى-لە، شۇ چاغدا مەن ھاياتلىرىنى قۇتقۇزۇۋېلىپ، كۆڭۈللىرىگە يېقىپ قالغانىدىم. سىلى ماڭا ئىككى سوۋغات بەرمەكچى بولغان ئىدىلە. مەن شۇ چاغدا سىلىگە ھازىر ھېچنەرسە تەلەپ قىلمايدى-غانلىقىمنى، كېيىن تەلەپ قىلىدىغانلىقىمنى ئېيتقانىدىم. سى-لىدىن ھازىر شۇ سوۋغاتنى تەلەپ قىلماقچىمەن... بىرىنچى،

سلى رامەنى ئورمانلىققا ئون تۆت يىللىق سۈرگۈن قىلسىلا، ئۇ جەزمەن زاھىد كىيىمىنى كىيىپ بارسۇن. ئىككىنچى، ئوغ-لۇم ۋىرادە سىلىنىڭ تەختلىرىگە ۋارىسلىق قىلسۇن، سىلى بۇ-نىڭغا بۈرۈنلا ماقۇل بولغانىدىلە. ئەگەر سىلى ھازىر بۇ گەپلىرى-دىن يېنىۋالسىلا، ئۆزۈمنى ئۆلتۈرۈۋالىمەن.

ئون ھارۋىلىق پادىشاھ ئۇنىڭ بۇ گەپلىرىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن ھوشىدىن كېتىپتۇ. ئۇ ھوشىغا كەلگەندىن كېيىن قاتتىق غەزەپلىنىپتۇ. ئۇ مۇنداق دەپتۇ:

— سەن ئىنتايىن زەھەرلىك، رەھىمسىز خوتۇن ئىكەن-سەن. سەن رامەگە شەپقەتسىز مۇئامىلە قىلىۋاتىسەن، ئۇ ساڭا نېمە يامانلىق قىلدى؟ ساڭا ئىنتايىن ۋاپادارلىق قىلغانتىغۇ؟ سەن ئۇنى قوغلايدىغانغا ئۇ نېمە گۇناھ قىلدى؟ ناۋادا ئۇنى قاقاس ئورمانلىققا سۈرگۈن قىلىۋەتسەك، بۇ دۇنيادا مەن قانداقمۇ ياشاي-مەن؟ — ياشىنىپ قالغان پادىشاھ مۇشۇ گەپلەرنى قىلىۋېتىپ يىغلاپ كېتىپتۇ.

ئارقىدىن ئۇ كىگىيدىن ئۆزىنىڭ ئەسەبىي تەلەپىدىن يېنىۋې-لىشنى ئۈمىد قىپتۇ. بۇنىڭ بەدىلىگە ئۇ ئۈمىد قىلغان باشقا ھەرقانداق نەرسىنى بېرىشكە ۋەدە بېرىپتۇ، لېكىن بۇ شەپقەتسىز خانىش نىيىتىدىن ھەرگىز يانماپتۇ. ئۇ مەسخىرە تەلەپپۇزدا:

— پادىشاھ ئالىيلىرى، كۆپچىلىك سىلىنى راستچىل ئادەم دېيىشىدۇ. ئەگەر ئۇلار سىلىنىڭ گەپلىرىدىن يېنىۋالغانلىق-لىرىنى بىلىپ قالسا، نېمىلەرنى دېيىشەر؟ سىلى بۈرۈن قەسەم قىلغان. ھازىر نېمە دېگەنلىرىدىن قەتئىينەزەر، تەلىپىمنى ئىشقا ئاشۇرۇشلىرى كېرەك، — دەپتۇ.

پادىشاھ بۇ ۋاقىتتا قاتتىق ئازابلىنىپتۇ. قاتتىق ئەلەم بول-غانلىقتىن ئاقارغان باشلىرىنى كۆتۈرەلمەي قاپتۇ، قاتتىق يىغلاپ يېلىنىپتۇ، كېچە - كۈندۈز ئۇخلىيالماپتۇ.

خانىشىنىڭ مەسخىرە قىلىشلىرى ۋە ئۇنىڭ سۆيىقەستىنى ئىشقا ئاشۇرۇش قىلمىشلىرىغا قارىتا، ياشانغان پادىشاھ نېمە قىلارنى بىلمەي نەچچە قېتىم ھوشىدىن كېتىپتۇ. بىراق، ئۇ ساقلانغىلى بولمايدىغان بۇ پاكىت ئالدىدا پەقەت ئامال قىلالماي قاپتۇ. ئۇ ئاخىرى بۇ يامان ئاقىۋەتتىن قۇتۇلۇشقا كۆزى يەتمىگەندىن كېيىن، ئۈمىدسىزلەنگەن ھالدا:

— بۇ ۋەدىنى ئۆزۈم بېرىپتىمەن، يېنىۋېلىشقا ئامال بولمىدى. بۇنىڭغا يەنە نېمە ئامال؟ بوپتۇ، سېنىڭ ئارزۇيۇڭ بويىچە بولسۇن. بىراق ئۇ كەتكۈچە، ئۇنى يەنە بىر كۆرۈۋالاي، — دەپتۇ.

بۇ ۋاقىتتا قۇياش كۆتۈرۈلۈپ، پۈتكۈل شەھەر شادلىق كەيپىياتىغا چۆمگەنىكەن، ھەممە تەرەپتىن ئايوتو شەھىرىگە قاراپ كېلىۋاتقان كىشىلەرنىڭ ئايىغى ئۈزۈلمەيدىكەن، تەختنى ئۆتكۈزۈپ بېرىش مۇراسىمىنىڭ تەييارلىقلىرى پۈتكەنىكەن.

مۇراسىم باشلىنىاي دېگەندە، رامە ئات ھارۋىسىغا ئولتۇرۇپ ئوردىغا كەپتۇ. ئۇ دادىسىنىڭ روھى چۈشكۈن ھالدا تەختتە ئولتۇرغانلىقىنى كۆرۈپ خاتىرجەمسىزلىنىپ، دادىسىنىڭ ئارقىسىدا ئولتۇرغان كىگىيدىن:

— ئاپا، قانداق كۆڭۈلسىز ئەھۋال دادامنى مۇشۇ ھالەتكە چۈشۈرۈپ قويىدى؟ — دەپ سوراپتۇ.

— داداڭغا ئازابلانغۇدەك ھېچ ئىش بولمىدى. داداڭ بىر ئىش قىلماقچى ئىدى، بىراق سەندىن قورقۇپ، بۇنىڭغا تۇتۇش قىلالمايۋاتىدۇ. ئۇ بۇرۇن قەسەم قىلغان، شۇڭا سەن ئۇنى توسساڭ بولمايدۇ، ناۋادا ئۇنى توسساڭ چوڭ گۇناھ ئۆتكۈزگەن بولىسەن، — دەپتۇ ئۇ. رامە:

— ئاپا، بۇ نېمە دېگىنىڭىز؟ دادامنىڭ دېگەن گېپىنىڭ قانۇن ئىكەنلىكىنى سىزمۇ بىلىسىز. مەن ئۇنىڭ ئارزۇسىغا

قەتئىي ھۆرمەت قىلىمەن، — دەپتۇ.
كىنگىي مۇنداق دەپتۇ:
— بالام، دادالىڭ ئىلگىرى ماڭا ئىككى سوۋغات بېرىشكە ماقۇل بولغان. ھازىر ئۇنىڭدىن شۇنى تەلەپ قىلماقچىمەن. بىرىنچىسى، مەن سېنى ئورمانلىقتا كەتكۈزۇۋەتمەكچىمەن. ئۇ يەردە ئون تۆت يىل تۇرىسەن. ماڭغان ۋاقتىڭدا ھەممە ھوقۇقىڭدىن، شاھزادىلىك ئورنۇڭدىن ۋاز كېچىسەن، بۇ دۇنيادىكى ھۇزۇر - ھالاۋەتلەردىن ۋاز كېچىسەن، ئۇچاڭدىكى ھەشەمەتلىك كىيىم - كېچەكلەرنى سېلىۋېتىپ، دەرەخ قوۋزۇقىدىن تەييارلانغان كىيىملەرنى كىيىسەن. (ھىندىستاننىڭ قەدىمكى زاماندىكى زاھىدلىرى دەرەخنىڭ قوۋزاقلىرىنى ئۇستىگە يېپىنىۋالاتتى). ئىككىنچىسى، ئوغلۇم ۋىرادە سېنىڭ ئورنۇڭغا تەختكە ئولتۇرىدۇ، ھازىر سەن پادىشاھ بولۇش نىيىتىڭدىن يېنىشىڭ كېرەك. دادالىڭ قاتتىق ئازابلانغاچقا، بۇ گەپلەرنى ئاغزىدىن چىقىرالمىغان، سەن جەزمەن بىر ئامال قىلىپ دادالىڭنىڭ ۋەدىسىنى ئىشقا ئاشۇر.
ئون ھارۋىلىق پادىشاھ يۈرىكى خۇددى پىچاقتا تىلغاندەك ئېچىشىپ قاتتىق ھەسرەت چېكىپتۇ. لېكىن رامە ئۆزىنى ناھايىتى ئېغىر بېسىق تۇتۇپتۇ. ئۇ:
— ئاپا، بۇلارنىڭ ھەممىسى دېگىنىڭىزدەك بولىدۇ. دادام تاپشۇرغان مەجبۇرىيەت ۋە ۋەزىپىنى جەزمەن ئادا قىلىمەن. بوراتونى دەرھال چاقىرىپ كېلىڭلار، بۇگۇنلا ئورمانلىققا كېتىمەن. بىراق دادام نېمە ئۇچۇن ماڭا ئۆز ئاغزى بىلەن پەرمان چۈشۈرمەيدۇ؟ — دەپتۇ. كىنگىي ناھايىتى خۇشال بولغان ھالدا:
— ۋىرادەنى دەرھال چاقىرىپ كېلىڭلار. پادىشاھ بەك خىجىل بولغاچقا، بۇ ھەقتە ئېغىز ئاچالمايۋاتىدۇ. سەن ئورمانلىققا كەتمىگۇچە، ئۇ يېيەلمايدۇ، ئەتىگەنلىك ناشتىمۇ قىلالمايدۇ. سېنىڭ يەنىلا تېزرەك كەتكىنىڭ تۈزۈك، — دەپتۇ.

ئون هارۋىلىق پادىشاھ بۇ گەپلەرنى ئاڭلىغاندىن كېيىن، ئاۋازى بوغۇلغان ھالدا: «ئىي پەرۋەردىگاھ، پەرۋەردىگاھ» دەپ ۋارقىراپ ھوشىدىن كېتىپ يىقىلىپ چۈشۈپتۇ. پادىشاھنىڭ شۈنچىلىك ئازابلانلىقنى كۆرگەن كىشىلەر چىداپ تۇرالماپتۇ. رامە ئىنتايىن كۆڭلى يېرىم بولغان ھالدا دادىسىنى ئورۇندۇققا ئاستا يۆلەپ ئولتۇرغۇزۇپ قويۇپ چىقىپ كېتىپتۇ.

ئىككىنچى قىسسە

رامەنىڭ خوشلىشىشى — خاتا قىلىنغان سۈرگۈن

رامەنى سۈرگۈن قىلىش توغرىسىدىكى خەۋەر تېزلا تارقىلىپ كېتىپتۇ. زەردىسى قايناپ ئۆزىنى باسالمىغان، لېكىن نېمە قىلارىنى بىلمەي قالغان كىشىلەر بۇ ئىشتىن قاتتىق ئەپسۇسلىنىپ رامەگە ھېسداشلىق قىلىشىپتۇ. رامە لەكشمەنە بىلەن بىللە ئاپىسىنىڭ تۇرالغۇسىغا كەپتۇ. خانىش چاۋسارايى تۇيۇقسىز يۈز بەرگەن بۇ ئۆزگىرىشنى كۆرۈپ، ھوشىدىن كېتىپتۇ. خانىش ھوشىغا كەلگەندىن كېيىن، ئورمانلىققا ئوغلى بىلەن بىللە بارماقچى بولغانلىقىنى ئېيتىپتۇ. رامە ئاپىسىغا تەسەللى بېرىپ، دادىسىنىڭ ھالىدىن ئوبدان خەۋەر ئېلىش ئۈچۈن قېپقېلىشقا نەسىھەت قىپتۇ.

رامە ئاپىسى بىلەن خوشلاشقاندىن كېيىن، تۇرالغۇسىغا قايتىپ كەپتۇ. بۇ چاغدا چىرايلىق ئايالى سىدو ئۇنى ساقلاۋاتقانكەن. رامە ئۇنىڭغا ئۆزىنىڭ شاھلىق تەختىدىن ئايرىلىپ قالغانلىقىنى ئېيتقاندا، سىدو گەپ قىلماپتۇ. بىراق، ئۇ رامەنىڭ ئورمانلىققا كېتىدىغانلىقىنى ئاڭلىغاندا:

— مەنمۇ سىلەر بىلەن كېتىمەن، — دېگەن گەپنىلا قىپتۇ.

رامە ئۇنى ئۆز پىكرىدىن ۋاز كەچتۈرۈشكە ئۇرۇنۇپتۇ. ئۇ ئۇنىڭغا ئورمانلىقتا خەتەرلىك ئەھۋاللارنىڭ يۈز بېرىش ئېھتىمالى بارلىقىنى، ئۇ يەرنىڭ تۇرمۇشىدىكى ھەر خىل قولايسىزلىق-

لارنى ئېيتىپتۇ، لېكىن سىدو بۇ گەپلەرگە قۇلاق سالماپتۇ.
ئۇ رامەنىڭ بوينىغا ئېسىلىپ ئۇنى قاتتىق قۇچاقلاپتۇ، كۆڭلى يېرىم بولۇپ يىغلاپتۇ. رامە ئاخىر ئۇنىڭ بىللە بېرىشىغا ماقۇل بوپتۇ. ئۇ:
— ئۇنداقتا بىللە بېرىڭ، مەن هاياتلا بولسام، سىزمۇ ئامان بولىسىز. بىز هەممە مۈلكىمىزنى ئىبادەت قىلىۋاتقان رىشى ۋە نامراتلارغا تەقسىم قىلىپ بېرەيلى. ئاندىن كېيىن ئورمانلىققا كېتەيلى، — دەپتۇ.
بۇ چاغدا لەكشمەنەمۇ ئالدىغا ئۆتۈپ:
— مەنمۇ باراي، سىلەر بولمىساڭلار، قېپقېلىشىمنىڭ هاجىتى قالمايدۇ، — دەپتۇ. رامەگەپ ئۆتكۈزەلمەي، ماقۇل بولۇشقا مەجبۇر بوپتۇ.
رامە، سىدو، لەكشمەنەلەر ئوردىغا كەپتۇ. ئۇن هارۋىلىق پادشاھ ئوردىسىدىكى ئۈچ يۈز ئەللىك خانىش - كېنىزەكنى يىغىپ، كۆڭلى يېرىم بولغان هالدا:
— رامە، مەن كىگىيگە بەرگەن ۋەدەمگە ئەمەل قىلىمەن دەپ، ئەقىل - هوشۇمنى يوقىتىپتىمەن. بۈگۈن سەن مېنى تۈرمىگە قامىتىۋەتكىن، ئايوتونىڭ پادشاهى ئۆزۈڭ بولغىن، — دەپ جاكارلاپتۇ.
رامە تىزىنى پۈككەن هالدا، دادىسىنىڭ پۇتىنى سىلاپ تۇرۇپ: (بۇ هىندىستاندىكى ئەڭ چوڭ هۆرمەت - ئېهتىرام)
— سىنىڭ پادشاهلىققا يەنە مىڭ يىل هۆكۈمران بولۇشىڭنى تىلەيمەن، سىدو بىلەن لەكشمەنەنىڭ مەن بىلەن بىللە كېتىشىگە رۇخسەت قىلىشىڭنى سورايمەن، بىزگە دۇئا قىلغىن، — دەپتۇ.
پادشاھ ئوغلىنىڭ بىر قارارغا كەلگەنلىكىنى كۆرۈپ، ۋەزىرلىرىگە قوشۇن ۋە دۆلەت بايلىقىنى رامەگە تاپشۇرۇپ بېرىشكە پەرمان قىپتۇ. كىگىي بۇ گەپنى ئاڭلاپلا:

— ۋىرادە ئۆزىنىڭ بايلىقىدىن ئايرىلىپ قالغان دۆلەتنى قوبۇل قىلمايدۇ، — دەپ ۋارقىراپتۇ. رامە:
— دادا، ماڭا پادىشاھلىقىنىڭ قوشۇنى ۋە مال - مۈلۈكىنىڭ كېرىكى يوق. مەن ئازراقلا كونا كىيىم ئېلىۋالسام كۇپايە، — دەپتۇ.
ئۇ گېپىنى تۈگىتىشىگىلا، كىگىي ئۇلارغا ئۈچ قۇردىن كونا كىيىم ئەپچىقىپ بېرىپتۇ. رامە بىلەن لەكشمەنە ئۇستىدىكى كىيىملىرىنى ئالماشتۇرۇپتۇ. بىراق، سىدو ئۆزىگە بېرىلگەن كونا كىيىملەرنى قانداق ئالماشتۇرۇشنى بىلەلمەي قاپتۇ. رامە كونا كىيىمنى ئۇنىڭ چىرايلىق كىيىملىرى ئۇستىگە كىيدۈرۈپ قويۇپتۇ. ئەتراپىدىكى كىشىلەر كۆڭلى يېرىم بولغان ھالدا كۆز يېشى قىلىشىپتۇ.
ئوردا كاھىنى ۋاشىسىدونىڭ بۇ ئىشقا ئاچچىقى كېلىپ، سىدونىڭ كونا كىيىم كىيىشىگە قوشۇلماپتۇ. كىگىينى بىر مۇنچە سۆزلەر بىلەن ئەيىبلەپتۇ. بۇ ۋاقىتتا ئۇن ھارۋىلىق پادىشاھ:
— مەن سىدونىڭ ھەممە نەرسە - كېرەكلىرىنى تارتۇۋېلىڭ-

ـلار دېمىگەن، ئۇ مۇنداق ئەسكى كىيىملەرنى كىيسە ھەرگىز بولمايدۇ. سىدو ئۆزىنىڭ بارلىق ئېسىل نەرسىلىرىنى ئەپكەتـ ـسۇن، — دەپتۇ.

سىدو شاھانە كىيىملەرنى كىيىپ ھارۋىغا چىقىپتۇ. رامە بىلەن لەكشىمەنە قورال - ياراغلىرىنى ئېلىپ ھارۋىغا چىقىپتۇ. ھارۋىكەش سوماندىرا ھەيدىگەن ئات ھارۋىسى ئۇچقاندەك يۇرۇپ كېتىپتۇ.

كىشىلەر تېز كېتىۋاتقان ئات ھارۋىسىغا ئەگىشىپ يۇگۇرۇپـ ـتۇ، پەقەت يېتىشەلمىگەندە، يىغا - زارە قىلىشىپ:

— سوماندىرا، ئاستىراق ماڭغىن، بىز يېتىشەلمىدۇق، — دەپ توۋلىشىپتۇ.

رامە دەرد - ئەلەمنى ئىچىگە يۇتۇپ مېڭىپتۇ. بىراق، ئۇ دادىسى ئۇن ھارۋىلىق پادىشاھ، خانىشلارنىڭمۇ ھارۋا ئارقىسىدىن ئەگىشىپ يۇگۇرۇپ كېلىۋاتقانلىقىغا پەقەت چىداپ تۇرالماپتۇ. بۇنداق ئەھۋالنى بىر تاش يۇرەك ئادەم كۆرگەندىمۇ دىلى يۇمشىـ ـماي قالمايدىكەن.

رامە يۇرىكى قاتتىق ئۆرتەنگەن ھالدا:

— تېزرەك ھەيدىگىن، سوماندىرا تېزرەك ھەيدىگىن، — دەپ ئۇنى ئالدىرىتىپتۇ. پادىشاھمۇ:

— توختا، ھارۋىنى توختات، — دەپ توۋلاپتۇ: خانىش چاۋسارايىمۇ ھەسرەت چەككەن ھالدا:

— ئەي، رامە، ئەي سىدو، ئەي لەكشىمەنە! — دەپ ۋارقىراپ، ئېلىشىپ قالغاندەك ئەگىشىپ يۇگۇرۇپتۇ.

رامە بۇنىڭدىن قاتتىق ئازابلىنىپتۇ. سوماندىرا بۇ ئەھۋالنى كۆرۇپ، ھارۋىنى تېخىمۇ تېز ھەيدەپتۇ. ئون ھارۋىلىق پادىشاھ رامە چۈشكەن ھارۋىنىڭ بارغانسېرى يىراقلىشىپ كېتىۋاتقانلىقىـ ـغا كۆزىنى ئۇزمەي قاراپ قاپتۇ، ھارۋىنى پەقەت كۆرەلمىگەندىـ ـلا، ئاندىن ئارقىغا قايتىپتۇ. ئۇ قايغۇ - ھەسرەت بىلەن بېشىنى

سىلىپ، چاۋسارايى بىلەن بىللە ئوردىغا قايتىپتۇ. خانىش كىنگىي ئۇنى كۈتۈۋېلىشقا ئالدىغا چىقىپتۇ، لېكىن ئۇ ئارقىسىغا ئۆرۈلۈپ ئازابلانغان ھالدا:

— ماڭا چېقىلماڭ، — دەپتۇ. كۆز يېشى ئۇنىڭ كۆزىنى خىرەلەشتۈرۈپتۇ. ياشىغان پادىشاھ دەلدەڭشىگەن ھالدا چاۋسارايېنىڭ ئۆيىگە كىرىپ، ئورۇندۇقتا ئۆزىنى تاشلاپ كۆزىنى يۇمۇۋاپتۇ.

ۋاقىت ناھايىتى ئاستا ئۆتۈپتۇ. بىر سائەت خۇددى بىر كۈندەك، بىر كۈن خۇددى نەچچە ئون يىلدەك بىلىنىپتۇ، ئىلگىرى خۇشاللىقتا چۆمگەن، ناخشا - مۇزىكا ساداسى ئۈزۈلمەيدىغان ئوردا ھازىر چۆلدەرەپ قاپتۇ. ئون ھارۋىلىق پادىشاھ بۇ قورقۇنچلۇق ئەھۋالنى كۆرۈپ يېتىپ قاپتۇ، ئۇنىڭ كۆڭلىگە ھېچنېمە سىغماپتۇ. ئۇ قايغۇ - ھەسرەتكە چۆمۈپ گېلىدىن ھېچنەرسە ئۆتمەپتۇ. بىر كۈنى بىرسى سۇماندىرانىڭ قايتىپ كەلگەنلىكىنى ئۇنىڭغا خەۋەر قىپتۇ. ئۇ يەنە يىغلاپ ھوشىدىن كېتىپتۇ، ھوشىغا كېلىپ:

— سۇماندىرا، قايتىدىغان ۋاقتىڭدا ئۇلار نېمە دېدى؟ — دەپ سوراپتۇ.

— رامە كۆپچىلىككە سالام يوللىدى. ئۇ يەنە، ئاپامغا ئېيتىپ قويۇڭ، دادامنىڭ ھالىدىن ئوبدان خەۋەر ئالسۇن. ۋىرادەگە ئېيتىپ قويۇڭ، ئۇ ھەممە ئىشتا جەزمەن دادامغا بويسۇنسۇن، — دېدى. لېكىن لەكشمەنە قاتتىق ئاچچىقلىنىپ، دادام رامەنى ئورمانلىققا سۈرگۈن قىلدى. بۇنىڭدىن ئېتىبارەن مەن ئۇنىڭغا ھۆرمەت قىلمايمەن، دېدى. سىدو گەپ قىلماي كۆز يېشى قىلىپلا تۇردى. قايغۇ - ھەسرەتكە چۆمگەن كۆزلىرىنى رامەگە تىكىپ، ئاندىن مەن ھەيدەپ كېتىۋاتقان ھارۋىغا قاراپلا قالدى، — دەپتۇ.

ئۇن ھارۋىلىق پادىشاھ بۇ گەپلەرنى ئاڭلاپ، يۈرىكىگە يىڭنە سانجىلغاندەك قاتتىق ئازابلىنىپتۇ - دە، شۇ ھامان ھوشىدىن كېتىپتۇ. ئۇ ھوشىغا كەلگەندە، بۇرۇنقى ئىشلار ئېسىگە كېلىۋې-لىپ، تېخىمۇ ئازابلىنىپتۇ. ئۇ قاراڭغۇ چۈشكەن جىمجىت كې-چىدە ئىڭراپ تۇرۇپ: — چاۋسارايىم سەن قەيەردە؟ سېنى كۆرەل-مىدىمغۇ؟ قولۇڭنى ماڭا بەرگىنە، — دەپتۇ.

ئۇ ياشانغان ۋاقتىدا، ھەددىدىن تاشقىرى قاتتىق زەربىگە ئۇچراپ، كۆپ ياش تۆككەنلىكى ئۈچۈن، كۆرۈش قۇۋۋىتى ئا-جىزلاپ، ئەما بولۇپ قاپتۇ، رامەدىن ئايرىلىپ، سالامەتلىكى يۈتۈنلەي تۈگىشىپتۇ ۋە ھاياتىنىڭ تېز ئاخىرلىشىۋاتقانلىقىنى ھېس قىپتۇ... شۇنداق قىلىپ ئۇ قايغۇ - ھەسرەت ئىچىدە ئۆلۈپ كېتىپتۇ.

ئەتىسى ئەتىگىنى ئايوتو شەھىرى قايغۇغا چۆمۈپتۇ. خەلقمۇ ئىنتايىن قايغۇرۇپتۇ. ياشانغان پادىشاھ ئۆز خەلقىگە مېھىر - شەپقەت ئاتا قىلغانىكەن. ئۇلار ئۇنىڭ رامەگە قىلغان مۇئامىلى-سىنى ھېسابقا ئالمىغاندا، ئۇلارنىڭ بۇ ياشانغان پادىشاھدىن ئاغ-رىنىدىغانغا ھېچقانداق ئاساسى يوق ئىكەن.

ماتەم مۇراسىمىنى كىم ئۆتكۈزىدۇ؟ رامە بىلەن لەكشمەنە سىرتقا سۈرگۈن قىلىنغان، ۋىرادە بىلەن شادرونە كىگىينىڭ دادىسىنىڭ دۆلىتىدىن قايتىپ كەلمىگەنىدى. مۇشۇنداق ئەھۋال-دا، ئوردا كاھىنى ۋاشىسىدو جەسەتكە خۇشبۇي دورا سۈركەپ، ئۇنى چىرىتمەي ساقلاپ تۇرۇش تەكلىپىنى بېرىپتۇ. شۇنىڭ بىلەن جەسەت توختىتىپ قويۇلۇپتۇ، دۆلەتنىڭ ھەممە يېرىدە ئاق كۆڭۈل پادىشاھقا ماتەم بىلدۈرۈلۈپتۇ. ۋىرادەنى چاقىرىپ كې-لىشكە ئادەم ئەۋەتىلىپتۇ. ۋىرادە دۆلىتىگە قايتىپ كېلىپ، يۈز بەرگەن ئەھۋاللاردىن خەۋەر تاپقاندىن كېيىن، قايغۇ - ھەسرەتكە چۆمۈپتۇ. دەرغەزەپكە كېلىپ، قورقۇنچلۇق ھالەتكە كەپتۇ، ئە-

گەر كىگىي ئۆز ئاپىسى بولمىغان بولسا، ئۇنى دەرھال ئۆلتۈرۈ-ۋەتكەن بولار ئىكەن.

ۋىرادە دادىسىنىڭ ماتەم مۇراسىمىنى ئۆتكۈزۈپتۇ. ئۇن ھار-ۋىلىق پادىشاھنىڭ جەسىتى دۆۋىلەنگەن ساندال ياغىچىنىڭ ئۈس-تىگە قويۇلۇپ كۆيدۈرۈلۈپ، كۈلگە ئايلىنىپتۇ.

ئۈچىنچى قىسىم

ئورمانلىقتىكى كەچۈرمىش — شامال، يامغۇر، كەپە

ئەينى چاغدا، ئايوتو شەھىرىنىڭ نۇرغۇن پۇقراسى ئورمانلىققا بېرىش ئۈچۈن رامەنىڭ ھارۋىسىغا ئەگىشىۋالغانىكەن. رامە ئۇلارنى قايتىپ كېتىشكە شۇنچە دەۋەت قىلغان بولسىمۇ، ئۇلار:

— رامە، بىز سەن بىلەن بىللە كېتىمىز، — دەپ كۆچىنىڭ بارىچە تۇۋلاپتۇ. شۇنىڭ بىلەن پادىشاھنىڭ سۈرگۈن قىلىنغان بۇ ئۈچ پەرزەنتى پۇقرالار بىلەن بىللە مېڭىپتۇ. ئۇلار دەم ئالماستىن ئالدىغا قاراپ مېڭىۋېرىپ، كۈن ئولتۇرغان مەزگىلدە دومىسا دەرياسى بويىدا توختاپتۇ ۋە شۇ يەردە قونۇپ قاپتۇ. بۇ سۈرگۈن قىلىنغان تۇنجى كېچە بولۇپ، رامە بىلەن سىدو دەرەخ تۈۋىدە ئۇخلاپتۇ، ھارۋىكەش بىلەن لەكشىمەنە كېچىچە ئۇخلىماپتۇ...

ئەتىسى ئەتىگەندە، سۈرگۈنگە ئۆزلىكىدىن قوشۇلغان پۇقرالار ئويغىنىپ، رامە ۋە ئۇنىڭ ھەمراھلىرىنىڭ كېتىپ قالغانلىقىنى بايقاپتۇ. ئەسلىدە رامە پۇقرالارغا كۆيۈنۈپ، ئۇلارنىڭ ئۆزى بىلەن بىللە جاپا چېكىپ قىلىشىنى خالىماي، تاڭ ئاتماستىنلا جىمجىتلىقتا كېتىپ قالغانىكەن.

رامە چۈشكەن ھارۋا تىنىم تاپماي ئىلگىرىلەپتۇ. ئۇلار كەچقۇرۇن شىلىنگاۋېر شەھىرى ئەتراپىدىكى گانگې دەرياسى بويىغا كەپتۇ. ھارۋا بىر باراقسان دەرەخ تۈۋىگە كېلىپ

توختاپتۇ. رامە ھەمراھلىرىغا:

— بىز مۇشۇ يەردە قونۇپ قالايلى، — دەپتۇ.

بۇ يەرنىڭ داھىيسى كوھىگا بولۇپ، ئۇ «قۇش ئوۋلاش» قەبىلىسىنىڭ پادىشاھى ئىكەن. پادىشاھ ئۇلارنى ئوردىغا مېھمانغا چاقىرىپتۇ، رامە ئۇنىڭ تەكلىپىنى ئېھتىرام بىلەن رەت قىپتۇ. پادىشاھ ئۇلار بىلەن بىللە گانگې دەرياسى بويىدىكى ياغاچ دەرىخى ئاستىدا بىر كېچىنى كۆڭۈللۈك ئۆتكۈزۈپتۇ. كوھىگا بىر قېيىق ئەكېلىپ، مېھمانلارنى گانگې دەرياسىدىن ئۆتكۈزۈپ قويۇپتۇ. رامە ئۇنى قۇچاقلاپ، ئۇنىڭ قىزغىن كۈتۈۋالغانلىقىغا مىننەتدارلىق بىلدۈرۈپتۇ. كوھىگا ئەسلىدە رامەدىن مۇشۇ ئەتراپقا ئورۇنلىشىپ، يەرلىكلەرنىڭ مۇشۇ خان جەمەتى پەرزەنتلىرىنىڭ ھالىدىن ئوبدانىراق خەۋەر ئېلىشىغا يول قويۇشىنى ئۈمىد قىلغانىكەن. بىراق، رامە شەھەر ۋە ئادەم بار يەرلەرگە يېقىن جايلاردا تۇرۇپ قېلىشنى خالىمايدىكەن. بۇنداق قىلغاندا، ئۆز ۋەدىسىگە خىلاپلىق قىلغان بولىدىكەن. شۇڭا رامە ۋە ئۇنىڭ ھەمراھلىرى ئادەمزات كۆپ بارمايدىغان ئورمانلىققا يۈرۈپ كېتىپتۇ. رامە ئۆيدىن ئايرىلغاندىن كېيىن، ئاپىسى چاۋسارايىدىن تولىمۇ ئەنسىرەپتۇ. دادىسىنى قايتا كۆرەلمەيدىغانلىقىنى ھېس قىپتۇ. مۇشۇ خىيال ئۇنىڭ كاللىسىغا كىرىۋېلىپ، قاتتىق غەزەپلىنىپتۇ... بىراق ھازىر قويۇق ئورمانلىق ئىچىگە كىرىپ بولغاندىن كېيىن، ئۇنىڭ قايغۇ - ھەسرىتى ئاستا - ئاستا يېنىكلەپ، ئاچچىقىدىن يېنىشقا باشلاپتۇ، بىراق ئۆزىنى ئىنتايىن ھارغىن ھېس قىپتۇ. ئۇلار چارچىغان تەقدىردىمۇ سەپەرنى داۋاملاشتۇرمىسا بولمايدىكەن. قورساق ئاچقاندا، رامە ئوقيا ئېتىپ بىر بۇغا ئوۋلاپتۇ. ئۇلار ئوت قالاپ بۇغا گۆشىدە كاۋاپ قىپتۇ، تېرىسىدىن ساۋۇت تىكىپ كىيىپتۇ. ئۇلار ھەر ئېھتىمالغا قارشى قولىدىن ئوقيانى چۈشۈرمەپتۇ.

كېچىسى رامە بىلەن سىدو ئۇخلىغاندا، لەكشمەنە ئۇلارنى

قوغداپتۇ. ئەتىسى كەچتە ئۇلار بىر ئىبادەتخانىغا كەپتۇ. بۇ ئىبادەتخانا گانگې دەرياسى بىلەن يېمونا دەرياسىنىڭ قوشۇلىدىغان يېرىگە جايلاشقانىكەن. ئۇلار ئۇ يەردە براھمان باشمونىنىڭ كۈتۈۋېلىشىغا ئېرىشىپتۇ. مونى ئۇلارنى قېپقېلىشقا تەۋسىيە قىپتۇ. بىراق رامە:

— ئۆزلىرى بىزگە تېخىمۇ خىلۋەترەك بىر يەرنى كۆرسىتىپ قويغان بولسىلا قانداق؟ — دەپتۇ. مونى ئۇنىڭغا:

— بۇ يەردىن يىگىرمە يوجەنە[1] يول يۈرسىلە، گىدىراكۇدۇ تېغىغا بارىدىلا. ئۇ تىپتىنچ، گۈزەل جاي، ئۇ يەردە ھەر خىل مېۋە - چېۋە، رەڭگارەڭ گۈللەر تېپىلىدۇ. ئېرىقلىرىدا سۈپسۈزۈك سۇلار ئاقىدۇ يەنە ھەر خىل قۇشلار ۋە بۇغىلار بار، — دەپتۇ.

رامە ۋە ئۇنىڭ ھەمراھلىرى ئاق كۆڭۈل ساھىبخان بىلەن خوشلاشقاندىن كېيىن، گىدىراكۇدۇ تېغىغا قارا يولغا چىقىپتۇ. ئۇلار يېمونا دەرياسى بويىغا كېلىپ، قۇرۇپ كەتكەن دەرەخ شاخلىرى بىلەن سال ياساپتۇ. سىدو سال ئۈستىدە راھەتلىنىپ ئولتۇرۇپتۇ. ئۇلار شۇ تەرىقىدە دەريادىن ئۆتۈپ، قارشى تەرەپتىكى ئورمانلىققا كەپتۇ.

بۇ يەردە ئاجايىپ - غارايىپ چىرايلىق گۈللەر ئۆسكەن بولۇپ، سىدونى قالتىس خۇشال قىلىۋېتىپتۇ. ئۇ توختىماستىن:

— بۇ قانداق گۈل، ئۇ قانداق گۈل؟ — دەپ سوراپتۇ. لەكشىمەنە بۇ گۈللەرنى ئۈزۈپ بېرىپتۇ. چۈنكى ئۇ ئىمكانىيەتنىڭ بارىچە رامە بىلەن سىدونى خۇش قىلىشقا تىرىشىدىكەن. ئۇلار توختىماستىن ئىلگىرىلەپتۇ، ئاخىرى گىدىراكۇدۇ تېغىغا يېتىپ كەپتۇ.

گىدىرا — نۇرغۇن مونىلار ئولتۇراقلاشقان جاي ئىكەن.

---

[1] يوجەنە — ھىندىستاندا بىر كۈنلۈك يول دېگەن مەنىدە قوللىنىلىدۇ.

ئۇلار ئېگىز تاغ ئۈستىگە ئىبادەتخانا سېلىپ، كۆڭلىرىنى تىپتىنچ ئۆتكۈزىدىكەن. بۇلارنىڭ ئىچىدە ئائىلىلىك بولغانلار ھېچقانچە يوق ئىكەن. ئۇلار ئاۋات شەھەرلەرگە خېلىلا يىراق بولغان بۇ گۈزەل خالىي مۇھىتتا، ۋاقتىنى كىتاب ئوقۇش، ئىبادەت قىلىشقا سەرپ قىلىدىكەن. سىدو بۇ گۈزەل مۇھىتتا تۇرغانلىقىدىن تولىمۇ خۇشال بوپتۇ. ئۇ:

— نېمىدېگەن گۈزەل جاي ھە، قاراڭلار، دەريا سۈيى ئورمانلىقنىڭ ئەگرى - توقاي ئارىلىقلىرىدىن قانداقلارچە ئېقىپ ئۆتكەن - ھە؟ — دەپتۇ.

— بۇ بىزنىڭ ماكانىمىز، — دەپتۇ رامەمۇ.

لەكشمەنە ۋاقتىنى ئازراقمۇ زايا قىلماپتۇ. ئۇ ياغاچ ۋە شاخلارنى توشۇپ كېلىپ، تېزلىكتە مانتوگىن دەرياسى بويىغا بىر ئۆي ياساپتۇ. ئۇلار ياقۇت بىلەن بېزەلگەن، مەرمەر تاشلار بىلەن سېلىنغان ئوردىدا ياشاپ ئادەتلەنگەن بولسىمۇ، بۇگۈنكى كۈندە ئۇلار شاخ - شۇمبىلار بىلەن يېپىلغان ياغاچ ئۆيگە ئورۇنلىشىپتۇ.

رامە ۋە ئۇنىڭ ھەمراھلىرى ئورمانلىق ئىچىدە كۈن كەچۈرۈۋاتقان كۈنلەردە، ۋىرادە ئايوتو شەھىرىنىڭ پۇقرالىرىنى باشلاپ ئورمانلىققا قاراپ يولغا چىقىپتۇ. ئۇلار رامەلەرنى ئىزدەپ قايتۇرۇپ ئەكەتمەكچى بوپتۇ.

ۋىرادە دەريا بويىغا كېلىپ دەرەخ قوۋزىقى كىيىمىنى كىيىۋالغان رامەنى كۆرگەندە، ئۇنىڭ ئالدىدا تىزلىنىپ تۇرۇپ يىغلاپتۇ. ئۇ:

— ئەي ئالىيجاناب ئاكا، سەن مېنى دەپ ناھايىتى كۆپ جاپا چېكىپسەن. سەن پادىشاھ بولۇشۇڭ كېرەك، — دەپتۇ.

رامە ياداپ كەتكەن ئىنىسى ۋىرادەنى تونۇغاندىن كېيىن دەرھال ئالدىغا ئۆتۈپ ئۇنى قۇچاقلاپتۇ، ئۇلارنىڭ ئۈستىدىكى مۇسىبەت كىيىملىرىگە ۋە قايغۇلۇق چىرايىغا سەپسېلىپ:

— دادىمىز ئامان ـ ئېسەن تۇرۇۋاتامدۇ؟ — دەپ سوراپتۇ. ئۇلار:

— دادىمىز ئۇ دۇنياغا كەتتى، — دەپ جاۋاب بېرىپتۇ.

قاتتىق قايغۇ ـ ھەسرەتكە چۆمگەن ئاكا ـ ئۇكىلار بىلەن سىدو كۆڭلى يېرىم بولۇپ يىغلاپتۇ. رامە ئۆيىدىن ئايرىلغاندىن كېيىن يۈز بەرگەن بارلىق ئەھۋاللاردىن خەۋەردار بوپتۇ ...

ۋىرادە ئىنتايىن قايغۇرغان ھالدا يىغلاپ تۇرۇپ، ئاكىسىغا: «قايتىپ كەتكىن» دەپ يالۋۇرۇپتۇ.

— ئاكا، بىزنى كەچۈرگىن، بۇ بىر ئايالنىڭ نادانلىقىدىن بولغان ئىش. ئۆز دۆلىتىڭگە قايتىپ بارغىن. پۇقرالىرىڭ قايتىپ كېلىشىڭنى تەقەززالىق بىلەن كۈتۈۋاتىدۇ. ئايوتو قاراڭغۇ زۇلمەت ئىچىدە قالدى. قايتىپ بارساڭ ئۇ قايتىدىن يورۇقلۇققا چىقىدۇ. بىر خوتۇننىڭ كاساپىتىدىن ھەممە ئىشىڭدىن ۋاز كەچكىنىڭ نېمىسى؟ رامە، قايتىپ بېرىپ، ئۆزۈڭنىڭ قانۇنلۇق تەختىڭگە ئولتۇرۇپ دۆلەتنى ئىدارە قىل. مەن ساڭا سادىق بولۇپ، ھەرقانداق پەرمانلىرىڭغا بويسۇنىمەن. ئۆتۈنۈپ قالاي، جەزمەن قايتىپ بارغىن، — دەپتۇ.

ۋىرادەنىڭ كۆز يېشى رامەنىڭ پۇتلىرىنى ھۆل قىلىۋېتىپتۇ. رامە ئۇنى يۆلەپ تۇرغۇزۇپ، باغرىغا بېسىپتۇ.

— ئاپاڭنى ئەيىبلەۋەرمە. مەن تەخت ۋارىسلىقى ئورنۇمدىن ئۆز ئىختىيارلىقىم بىلەن ۋاز كېچىپ، دادامنىڭ ئۇنىڭغا بەرگەن ۋەدىسىنى ئەمەلگە ئاشۇردۇم. بەلگىلەنگەن ئون تۆت يىلنى ئۆتكۈزۈپ بولغاندىن كېيىن، ئايوتوغا قايتىپ بارىمەن، — دەپتۇ ئۇ. رامە مۇشۇ گېپىدە چىڭ تۇرۇۋاپتۇ.

ۋىرادە ھەرقانچە يالۋۇرسىمۇ ھېچقانداق نەتىجە چىقماپتۇ. ئۇ:

— مەن سېنىڭ تەخت ۋارىسلىق ئورنۇڭغا ھەرگىز ئولتۇرمايمەن. سەن يوق ۋاقتىڭدا ساڭا ۋاكالىتەن ھاكىمىيەتنى تۇتۇپ

تۇرىمەن، كىيىۋالغان ئايىغىڭنى بەرگىن، مەن ئۇنى تەختىڭنىڭ
ئۇستىگە قويۇپ قويىمەن. سېنىڭ نامىڭدا پۇقرالارغا ئون توت
يىل خىزمەت قىلاي. مۇشۇ مەزگىل ئىچىدە مېنىڭ يەيدىغان،
كىيىدىغانلىرىمنىڭ ھەممىسى سېنىڭكى بىلەن ئوخشاش بولىدۇ.
ھازىر گېپىمنى ئوچۇق قىلاي، ئون توت يىل ئوتكەندىن كېيىن،
يەنە قايتىپ كەلمىسەڭ، لاۋۇلداپ كويۇۋاتقان ئوت ئىچىگە سەك-
رەپ چۇشۇپ، ھاياتىمنى ئاخىرلاشتۇرىمەن، — دەپتۇ. ۋىرادە
مۇشۇ گەپنى دەۋېتىپ ئوكسۇپ يىغلاپ كېتىپتۇ ۋە ئىككى قولىدا
يۇزىنى يېپىۋاپتۇ. رامە ئىنتايىن تەسىرلەنگەن ھالدا ئۇنى قۇچاق-
لاپتۇ، ئۇلارنىڭ كوز ياشلىرى بىر - بىرىگە قوشۇلۇپ كېتىپتۇ.
توت ئاكا - ئۇكا كورۇشۇپ ئۇزۇن ئوتمەي، يەنە ئايرىلىپ
كېتىشكە توغرا كەپتۇ. ئۇلار ئايرىلىشقا كوزى قىيمىغان ھالدا
خوشلاشقاندىن كېيىن، ۋىرادە رامەنىڭ قوپال ئايىغىنى ئېلىپ
بېشىغا قويۇپ، ئۇنىڭغا بولغان ساداقەتمەنلىكىنى ئىپادىلەپتۇ.
ئوردىنىڭ قائىدىسى بويىچە، ئاياغنى ھەشەمەتلىك بىزەلگەن پىل-
نىڭ ئۇستىگە ئورۇنلاشتۇرۇپتۇ. پىل ئۇستىدىكى ئاياغ تۇرغان
ئورۇننى پادىشاھنىڭ ئورنى دەپ بېكىتىپتۇ. ۋىرادە بولسا ئاياغ-
نىڭ ئارقىسىغا ئولتۇرۇپتۇ. ئۇ يىغلىغان پېتىچە مەخسۇس پادى-
شاھنىلا كۇن نۇرىدىن توسايدىغان ئالتۇن جاھازىلىق چوڭ ئاق
كۇنلۇكنى ئاياغنىڭ ئۇستىگە تۇتۇپ ماڭغىنىچە ئايوتوغا قايتىپتۇ.
لېكىن بۇ ۋاقىتتا ئايوتو چولدەرەپ، كىشىلەر قەلبىدە ئازابلىق
خاتىرە قالدۇرىدىغان شەھەر بولۇپ قالغانىكەن. شۇڭا، ۋىرادە
پايتەختنى يېقىن ئەتراپتىكى جەنۇبىي دىكەرامەگە يوتكەش قارا-
رىغا كەپتۇ. قىسقىغىنە ۋاقىت ئىچىدە كوزگە ئانچە چېلىقمايدى-
غان بۇ يېزا خېلى ئاۋات شەھەرگە ئايلىنىپتۇ.
ۋىرادە كەتكەندىن كېيىن، رامەنىڭ كوڭلى ئارام تاپماپتۇ.
ئوتكەن ئىشلار ئۇنىڭ يۇرىكىنى چىرمىۋېلىپ، گوزەل مۇھىت
ئېلىپ كەلگەن تۇرمۇش خاتىرجەملىكى بۇزۇلۇپتۇ. شۇنداق قى-

لىپ، گىدىراكۇدۇ تېغىدىن كەتمەكچى بوپتۇ.
ئۇلار پېشقەدەملەرنىڭ تەكلىپىنى قوبۇل قىلىپ، بىرقەدەر خىلۋەت، تەبىئىي مەنزىرىسى گۈزەل بولغان تەنتوگا ئورمانلىقىغا بېرىپ ئورۇنلاشماقچى بوپتۇ. ئۇلار سەپەر ئۈستىدە تۇيۇقسىز ئىسمى ۋىرەتو دەپ ئاتىلىدىغان، بويتۇرقى ئېگىز بىنادەك كېلىدىغان ئادەمخور دىۋىگە يولۇقۇپتۇ. ئۇنىڭ بىرلا كۆزى بولۇپ، ئۇ قورسىقى هاڭدەك چوڭقۇر، بەدىنىدىن قان تېمىپ تۇرىدىغان، ئاۋازى گۈلدۈرمامىدەك چىقىدىغان مەخلۇق ئىكەن. دىۋە ئۇلارنى كۆرۈپ، تەلۋىلەرچە ئېتىلىپ كەپتۇ. ئۇ سىدونى تۇتۇۋېلىپ، پۇتلىرىنىڭ ئارىلىقىغا قىسىپ، غالجىرلاشقان هالدا:
— تەنتوگا ئورمانلىقى مېنىڭ. بۇ پەرىزاتتەك ساهىبجامال ماڭا خوتۇن بولىدۇ، سەنلەر بۇگۈنكى ناشتىلىقىم بولىسىلەر، — دەپ ۋارقىراپتۇ.
رامە دەرغەزەپكە كېلىپ، ئارقا - ئارقىدىن سەككىز تال ئوقيا ئېتىپتۇ. ئېتىلغان ئوقيالار دىۋىنىڭ بەدىنىنى تېشىپ ئۆتۈپ ئەتراپنى قانغا بويىۋېتىپتۇ. ئۇ سىدونى قويۇۋېتىشكە مەجبۇر بوپتۇ. ئاكا - ئۇكىلار شەمشەرلىرىنى كۆتۈرۈپ، دىۋىگە تىقىپتۇ. كۆتۈلمىگەندە ئۇ ئۇزۇن قوللىرى بىلەن ئىككيلەننى تۇتۇۋېلىپ، دولىسىغا ئارتىپ ئورمانلىققا يۈرۈپ كېتىپتۇ. سىدو قاتتىق بىئارام بولۇپ، ئارقىدىن توۋلاپتۇ. رامە بىلەن لەكشمەنە دىۋىنىڭ ئىككى قولىنى تۇتۇۋېلىپ، كۈچەپ سۇندۇرۇۋېتىپتۇ. دىۋە هىڭگايغان پېتىچە يەرگە يىقىلىپتۇ. ئۇ يەرگە يىقىلىپ، هاياتى ئاخىرلىشاي دېگەندە، ئەجدادلىرى ئېسىگە كەپتۇ. ئۇ رامەگە مۇنداق دەپتۇ:
— مەن بايلىق ئىلاهى كوۋىرەنىڭ قارغىشىغا كەتكەن ئىلاه شىۋە. كوۋىرە، پەقەت پالۋان رامەلا سېنى مەغلۇپ قىلالايدۇ، ئاندىن روهىڭ هۆرلۈككە چىقىدۇ، — دېگەن دەپتۇ. ئۇ رامەگە يېلىنىپ:

— هازىر سەن مېنى بىر دۆۋە ئوتون ئۈستىگە ياتقۇزۇپ، ئوت قويۇپ كۆيدۈرۈۋەتكىن، پەقەت مۇشۇنداق قىلساڭلا مېنىڭ روھىم مۇشۇ بەتبەشىرە بەدىنىمدىن ھۆرلۈككە چىقىدۇ، — دەپتۇ.

راما ئۇنىڭ تاپشۇرۇقى بويىچە دەپنە مۇراسىمى ئۆتكۈزۈپتۇ. ئارقىدىن راما:

— ماڭايلى، سارەپىنكە مونىنىڭ ئىبادەتخانىسىغا بارايلى. ئېيتىشلارغا قارىغاندا، ئۇنىڭ زاھىدلىقى ئۇنى ھەيران قالارلىق سېھرىي كۈچكە ئىگە قىلغان. ئۇيەرگە ئون ئىككى يوجەنە يول يۈرسەكلا بارىمىز، — دەپتۇ.

ئۇلار كۆزلىگەن نىشانغا يېتەي دەپ قالغاندا، ئاسماندىن ئۇشتۇمتۇت تۇلپار قوشۇلغان ئەۋلىيا هارۋىسى كۆك ۋە سېرىق تۇغ - ئەلەملەرنى لەپىلدىتىپ ئۇچقاندەك يەرگە چۈشۈپتۇ. هار-ۋىدا چىرايىدىن مۇلايىملىق چىقىپ تۇرىدىغان پەرىشتە — ئىلاهلار پادىشاهى ھىنتۇرە ئولتۇرغانىكەن. ئۇ هارۋىدىن چۈشۈپ سارا پىنكا مونىنىڭ ئالدىغا كېلىپ، ئالدىغا بىر چوڭ يايىنى قو-يۇپتۇ. ھەمدە ئۇنىڭغا:

— ئېي تەقسىر، ئۆزلىرىدىن ھېچنېمىنى يوشۇرالمايمەن. سىلى ئاسماندا، يەردە ۋە باقىي ئالەمدە يۈز بېرىدىغان ھەممە ئەھۋاللارنى ئېنىق بىلىپ تۇرىدىلا، ئۈچ ئالەمدىكى ئىشلارنى ئوڭايلا چۈشىنىۋالىلا، سىلىنىڭ ئەتراپلىق بىلىملىرىگە قارىتا بىر نەرسە دېيىشكە تىلىم ئاجىزلىق قىلىدۇ. ئۈچ ئالەمنىڭ پەرۋەردىگاھى بۇ يەرگە كېلىۋاتىدۇ. ئۇ بۇ ئالەمگە چۈشۈپ ئىبا-دەتخانىلىرىدا لمىس راكشەسەنى ئۆلتۈرمەكچى. بۇ يايىنى رامەگە بەرمەكچىدىم. بۇنى ئۇنىڭغا تاپشۇرۇپ بەرسىلە، — دەپتۇ.

ھىنتۇرە گېپىنى تۈگىتىپلا، هارۋىسىغا چۈشۈپ ساماۋىي دۆلىتىگە كېتىپ قاپتۇ.

راما ۋە ئۇنىڭ ھەمراھلىرى سارەپىنكا ئىبادەتخانىسىغا كەل-

گەندە قىزغىن قارشى ئېلىنىپتۇ. مونى خۇشاللىقىدا ئۆزىنىڭ ئۇزۇن يىل زاھىدلىق قىلىش داۋامىدا توپلىغان ئەۋلىيالىق گۇمپىلىرىنى رامەگە ئۆگەتمەكچى بوپتۇ، لېكىن رامە ئەجىرسىز ئېرىشكەن گۇمپىنى قوبۇل قىلىشنى چىرايلىقچە رەت قىپتۇ. ئۇ مونىغا رەھمەت ئېيتىپ تۇرۇپ، ئەۋلىيا گۇمپىسىنى ئۆزىنىڭ جاپالىق ئەجىر سىڭدۇرۇپ ئىگىلەشنى ئۈمىد قىلىدىغانلىقىنى بىلدۇرۇپتۇ. شۇنىڭ بىلەن سارەپنىكا مونى ھىنتۇرەنىڭ چوڭ ئوقيايىنى ئۇنىڭغا تەقدىم قىپتۇ. رامە ئۇنى ئېلىپ يەنە سەپىرىنى داۋاملاشتۇرۇپتۇ. ئۇلار سەپەر داۋامىدا بىرمۇنچە مۆتىۋەرلەر بىلەن ئۇچرىشىپتۇ. ئىبادەتخانىدا تۇرىدىغانلارنىڭ كۆپىنچىسى پانىي دۇنيانىڭ ماھىيىتىنى ياخشى چۈشىنىپ، پۈتكۈل ۋۇجۇدى بىلەن ئىبادەت قىلىۋاتقان ئەر - ئاياللار ئىكەن. بۇ ئىبادەت قىلغۇچىلارمۇ ھەر خىل مەزھەپنىڭ مۇرىتلىرى ئىكەن. ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ ئېتىقادىغا ئاساسەن، بەزىلىرى ۋاقتىنى دۇئا قىلىشقا، بەزىلىرى نەزىرگاھتىكى مۇقەددەس گۈلخان ئالدىدا ئايەت ئوقۇپ مۇناجات ئوقۇشقا سەرپ قىلىدىكەن. بۇ ئاق كۆڭۈل كىشىلەر ئىبلىس دىۋىلەرنىڭ پاراكەندىچىلىكى ۋە زىيانكەشلىكىگە ئۇچرىغانلىقتىن، بۇ ئىككى باتۇر شاھزادىنىڭ كەلگەنلىكىگە ناھايىتى خۇشال بولۇپ، ئۇلارنى قىزغىن قارشى ئاپتۇ. رامە بىلەن لەكشمەنە ئورماندا تۇرغان مەزگىلدە، ھەددى - ھېسابسىز ئىبلىس راكشەسەلەر بىلەن قانلىق ئېلىشىپ، نۇرغۇن راكشەسەلەرنى ئۆلتۈرۈپتۇ. بۇ ئىش دىلى يۇمشاق سىدونى ناھايىتى بىئارام قىپتۇ. ئۇ:

— بۇ راكشەسەلەر بىلەن ئۇرۇشۇشنىڭ نېمە ھاجىتى بار؟ نېمىدەپ بۇ تىرىك جانلارنى ئۆلتۈرىسىلەر؟ قورال دېگەن جىنايەت ۋاستىسى، ئۇ تىرىك جاننى ئۆلتۈرۈشكە سەۋەبچى بولىدۇ، — دەپتۇ.

بىراق، رامە سىدوغا چۈشەندۈرۈپ مۇنداق دەپتۇ:

— ياردەم تەلەپ قىلغان ئاشۇ ئادەملەرنى قوغداش — بىز شادىرلىقلارنىڭ مەجبۇرىيىتىمىز. بىز هاياتلا بولساق هەققانىيەت ئىشلىرى ئۈچۈن كۈرەش قىلىمىز. هەرقانداق پالۋان قورالدىن ئايرىلسا هەرگىز بولمايدۇ. ئىبادەت قىلىدىغان ئاشۇ مۇقەددەس ئادەملەر هېچكىمگە زىيانكەشلىك قىلمىغان، لېكىن ئۇلار مۇشۇ ئىبلىس راكشەسەلەرنىڭ زىيانكەشلىكىگە ئۇچراپ كەلدى. بىز دەل مۇشۇ راكشەسەلەرنى جازالايمىز.

شۇنىڭ بىلەن ئۇلار ئورمانلىق ئىچىدە يۈتكىلىپ يۈرۈپتۇ. ئاق كۆڭۈل مونىلار ئۇلارنى يېنىدا تۇرغۇزۇشقا شۇنچە دەۋەت قىلىسىمۇ، ئۇلار بىر يەردە مۇقىم ئولتۇراقلىشىپ قېلىشقا هەرگىز ئۇنىماپتۇ.

تۆتىنچى قىسسە

ئۆلگەننىڭ ئۇستىگە تەپمەك — بىردىنبىر غەمگۇزار سىدونىڭ دېرەكسىز يوقىلىپ كېتىشى

كۆزنى يۇمۇپ ئاچقۇچە ئون يىل ئۆتۈپ كېتىپتۇ.

بۇ كۈنى رامە مۆتىۋەر ئاگاسىيەنىڭ كۆرسەتمىسى بويىچە مەنزىرىلىك، گۈل - گىياھ، مېۋە - چېۋىلىرى مول بولغان پەنجىپوت پاكلىنىش ئورمانلىقىغا قاراپ يولغا چىقىپتۇ. يول بويى بىر ئىلاھىي بۇركۇت ئۆلارنىڭ ئۇستىدە ئايلىنىپ يۇرۇپتۇ ھەمدە رامەگە ئۆزىنى ئون ھارۋىلىق پادىشاھنىڭ دوستى چەتوپې دەپ تونۇشتۇرۇپتۇ. ئۆلار بۇ ئىلاھىي بۇركۇتنىڭ ياردىمى بىلەن پەنجىپوت پاكلىنىش ئورمانلىقىنى تېپىپتۇ. لەكشمەنە دەريا ئەتراپىدىكى بىر جايغا چىرايلىق كەپە ياساپتۇ. ئۆلار ئۇ يەردە ئىنتايىن كۆڭۈللۈك تۇرمۇش كەچۇرۇپتۇ.

بىر كۈنى ئەتىگەندە رامە بىلەن لەكشمەنە گۇزەل كۇتەپول دەرياسىدا يۇيۇنۇپ كېلىۋېتىپ، بەدىنىنى قىزىل تۈك قاپلىغان، يوغان قورساق جادۇگەر خوتۇن سوپناگا بىلەن ئۇچرىشىپ قاپتۇ. رامەنىڭ قاملاشقان چىرايى، قاۋۇل بەدىنىنى كۆرۈپ، ئۇنىڭدا يامان غەرەز پەيدا بوپتۇ. شەھۋانىي ھەۋەسىنىڭ قوترىتىشى بىلەن ئۇ كەپىگە ئېتىلىپ كىرىپ سىدوغا تەلۋىلەرچە تاشلىنىپتۇ. رامە بىلەن لەكشمەنە بۇ ئىشتىن غەزەپلىنىپ، جادۇگەر خوتۇننىڭ قۇلىقى ۋە بۇرنىنى كېسىپ تاشلاپتۇ. ئۇ يىغلىغان پېتىچە قېچىپ

كېتىپتۇ.

جادۇگەر خوتۇننىڭ گارە ۋە دۇسە دېگەن ئاكىلىرى ئۇنىڭ مېيىپ بولغان يۇزىنى كۆرۈپ ھەيران بوپتۇ. ئۇلار سىڭلىسىنى يارىلاندۇرغانلارنىڭ ئىككى ئادەم ئىكەنلىكىنى بىلىپ، بۇ ئىشقا قاتتىق غەزەپلىنىپتۇ. رامەگە تاقابىل تۇرۇشقا شۇ ھامان ئېگىز، قاۋۇل دىۋىدىن ئون تۆتنى ئەۋەتمەكچى بوپتۇ. جادۇگەر خوتۇن دىۋىلەرنى رامەنىڭ كەپىسىگە باشلاپ كەپتۇ، رامەمۇ بۇ خەۋەرنى ئاڭلاپ بۇ يەرگە كەپتۇ. جادۇگەر خوتۇن دىۋىلەرگە ئىشارەت قىلىشى بىلەنلا، ئون تۆت نەيزە رامەگە ئېتىلىپتۇ، بىراق ئۇلارنىڭ ئاتقان نەيزىلىرى رامە ئاتقان ئوقيادا تىرىپىرەن بوپتۇ. ئارقىدىن رامە دىۋىلەرگە ئون تۆت ئوقيا ئېتىپ ئۇلارنى جېنىدىن جۇدا قىپتۇ، جادۇگەر خوتۇن قورقۇنىدىن ئالاقزادە بولۇپ قېچىپ بېرىپ ئاكىسى گارەگە خەۋەر قىپتۇ. غەزەپلەنگەن گارە بىلەن دۇسە شۇ ھامان بىر مىڭ تۆت يۇز ئىبلىس راكشەسەنى باشلاپ چاقماق تېزلىكىدە ھۇجۇمغا ئۆتۈپتۇ. ئۇلارنىڭ تىپتىنچ ئورماننى زىلزىلىگە سالىدىغان ۋارقىراشقان ئاۋازلىرى، يامغۇردەك چۇشۇۋاتقان نەيزىلىرىگە قارىماي جەڭگە ئاتلىنىپتۇ. رامەنىڭ ئاتقان ئوقلىرى ئىبلىس دىۋىلەرنىڭ ئوقيالىرىنى سۇندۇرۇۋېتىپتۇ، كىيگەن ساۋۇتلىرىنى تىتىۋېتىپتۇ، ھارۋىلىرىنى ۋەيران قىپتۇ. ئىبلىس راكشەسەلەر قوشۇنى ئەجەللىك زەربىگە ئۇچراپتۇ، ئەتراپ قانغا بويىلىپتۇ، ئەشەددىي رەقىب گارە بىلەن دۇسەلەر جېنىدىن جۇدا بوپتۇ.

جەڭدە غەلىبە قىلغان رامە ئايالىنىڭ قېشىغا يېنىپ كەپتۇ، سىدو ئېرىنى مەھكەم قۇچاقلاپتۇ.

ئۇ تەرەپتە، قاتتىق ئازابلانغان جادۇگەر خوتۇن سۇپناگا يۇرتى — دىنگا ئارىلىغا قايتىپ كېلىپ، خان ئاكىسى — ئون باشلىق پادىشاھ راپونەنى ئىزدەپتۇ. راپونە ۋەزىر- ۋۇزرالارنىڭ ھەمراھلىقىدا مەغرۇر قىياپەتتە ئوردىدىن چىقىپتۇ. ئۇ ئەزەلدىن

نىمىنىڭ مەغلۇبىيەت ئىكەنلىكىنى بىلمەيدىكەن. ئۇ ئۆزىنى دۇن-يادا ئەڭ قۇدرەتلىك تەڭداشسىز ھۆكۈمران دەپ قارايدىكەن، ھەتتا سامىاۋىدىكى ئىلاھىلارمۇ مەندىن ئەيمىنىدۇ، دەپ ھې-سابلايدىكەن.

راپونە سىڭلىسىنىڭ مېيىپ بولغانلىقىنى كۆرۈپ، كۆڭلى ئىنتايىن يېرىم بوپتۇ ۋە غەزەپلىنىپتۇ، قورسىقى ھىيلە - مىكىر بىلەن تولغان سۇپناگا كۆز يېشى قىلغان ھالدا، سىدونىڭ قانداق چىرايلىق چوكان ئىكەنلىكىنى تەپسىلىي سۆزلەپ، ئاكىسىغا ئۇ-نى خوتۇن قىلىشقا بىشارەت بېرىپتۇ. بۇ جادۇگەر خوتۇن قىساس ئېلىش ئۈچۈن، ھەر خىل ۋاستىلەرنى قوللىنىپ، راپونەنى ئېغىر جىنايەت يولىغا مېڭىشقا قۇترىتىپتۇ. راپونە ئۇنىڭ تونۇش-تۇرۇشى بىلەن سىدوغا قىزىقىپ، تېزلا ئەقىل - ھوشىنى يوقى-تىپتۇ. شۇنىڭدىن ئېتىبارەن ئۇنىڭ بېشىنى ئەسەبىي خىياللار چىرمىۋاپتۇ. شۇنداق قىلىپ، راپونە ئۆزىنىڭ ئالتۇن ھارۋىسىغا ئولتۇرۇپ بولۇتلار ئارىسىغا بېرىپتۇ. ئۇزۇن ئۆتمەي، ئىبلىس دېۋە مەرىكو تۇرۇۋاتقان ئورمانغا چۈشۈپتۇ.

مەرىكو رىنگادىكى راكشەسە پادىشاھىنىڭ كەلگەنلىكىنى كۆ-رۈپ، ئۇنى قاتتىق ئەندىشە بېسىپ، ئالاقزادە بولۇپ كېتىپتۇ. راپونە مۇنداق دەپتۇ: — مەرىكو مەن چوڭقۇر قايغۇ - ھەسرەتكە چۆمۈپ ئالدىڭغا كەلدىم، ئىنىلىرىم گارە ۋە دۇسە ئۆز ئادەملىرى بىلەن بىللە ئۆلتۈرۈلۈپتۇ، بىردىنبىر سىڭلىم سوپناگانىڭ قۇ-لاق، بۇرۇنلىرى كېسىپ تاشلىنىپتۇ. مانا بۇلارنىڭ ھەممىسىنى كۆزگە چېلىقمايدىغان بىر ئاددىي ئادەم قىپتۇ. ئۇ ئايوتودىن سۈرگۈن قىلىنغان بىر شاھزادە بولۇپ، ئۇنىڭ ئىسمى رامە ئىكەن. ئاڭلىشىمچە، رامە ئۆزىنىڭ چىرايلىق ئايالى بىلەن بىللە تۇرىدىكەن. سەن ياردەم قىلىدىغانلا بولساڭ، ئۇنى جەزمەن رامە-نىڭ يېنىدىن يۇلۇپ ئەكېلىمەن.

بىراق، مەرىكو رامەنىڭ دەل جايىغا تەگكۈزىدىغان ئوقياسى-

ىنىڭ دەردىنى بۇرۇن بەك كۆپ تارتقاچقا، بۇ گەپنى ئاڭلاپ ناھايىتى قورقۇپ كېتىپتۇ. راپونەنى بېرىپ ئۆزىنى ئۆلۈمگە تۇتۇپ بەرمەسلىككە دەۋەت قىپتۇ، لېكىن راپونە سىدوغا بولغان شەھۋانە نىيىتىدىن ۋاز كېچەلمەي، بارىمەن دېگەن پىكرىدە چىڭ تۇرۇۋاپتۇ ۋە مەرىكونى ئۆزى بىللەن بىللە بېرىپ، سۇيىقەست پىلانلاشقا مەجبۇرلاپتۇ. مەرىكو ئۆز قىياپىتىنى ئۆزگەرتىپ چىرايلىق بۇغىغا ئايلىنىپ، رامەنىڭ ئۆيى ئالدىدا پەيدا بوپتۇ. سىدو بىر كۆرۈپلا ئۇنىڭغا مەھلىيا بولۇپ، رامەدىن ئۇنى تۇتۇپ بېرىشنى ئۆتۈنۈپتۇ. بىراق رامە بۇ بۇغىدىن گۇمانلىنىپتۇ. رامە ئامراق خوتۇنىنىڭ رايىغا بېرىپ، ئىنىسىنىڭ توسۇشلىرىغىمۇ قارىماي، بۇغىنى قوغلاشقا باشلاپتۇ، بۇغا ئۇنى ئەگەشتۇرۇپ يىراققا ئەپكېتىپتۇ. رامە ئوقياسىنى ئېلىپ ئۇنىڭغا قارىتىپ ئېتىپتۇ. ئوقيا دەل ئۇنىڭ يۈرىكىگە تېگىپتۇ. ئاغرىققا چىدىيالمىغان بۇ يالماۋۇز ئىنتايىن قورقۇنچلۇق ۋارقىراپ، ئۆزىنىڭ ئەسلى ياۋۇز قىياپىتىنى ئاشكارىلاپتۇ. جان تۇمشۇقىغا كېلىپ قالغان مەرىكو پۈتكۈل كۈچىنى ئىشقا سېلىپ سېھىر ئىشلىتىپ رامەنىڭ ئاۋازىنى دوراپ:

— لەكشمەنە، تېز كېلىپ مېنى قۇتقۇزۇۋالغىن، — دەپ توۋلاپتۇ.

بۇ ئاۋازنى ئاڭلىغان رامەنىڭ يۈرىكى قېپىدىن چىقىپ كەتكىلى تاس قاپتۇ. ئۆلەي دەپ قالغان بۇ يالماۋۇزنىڭ نېمە ئۈچۈن ئۇنىڭ ئاۋازىنى دوراپ لەكشمەنەدىن ياردەم تەلەپ قىلغانلىقى رامەگە ئىنتايىن ئايان ئىكەن. ئۇ مەرىكونىڭ كۆكرىكىدىن ئوقيانى سۇغۇرۇۋاپتۇ ۋە سىدودىن ئەندىشە قىلىپ ئالدىراش ئۇ تۇرغان كەپە تەرەپكە قاراپ مېڭىپتۇ.

سىدو رامەنىڭ: «قۇتقۇزۇڭلار» دېگەن ئاۋازىنى ئاڭلاپ، ۋەھىمىگە چۈشۈپتۇ. ئۇ جېنىنىڭ بارىچە:

— ئىنىم لەكشمەنە، رامە سىزنى چاقىرىۋاتىدۇ. چاپسان

بولۇك، ئاشۇ غالجىر يالماۋۇز جەزمەن ئۇنىڭغا ھۇجۇم قىپتۇ، — دەپ ۋارقىراپتۇ.

بىراق لەكشمەنە ھەرقانداق ئىشقا ئىنچىكە مۇئامىلە قىلىدىغان بولغاچقا، ئاسانلىقچە ئالدىنىپ كەتمەپتۇ. ئۇ كۆڭلىدە: «بۇ رامە ئەمەس» دەپ ئويلاپ، سىدوغا:

— كۆڭلىڭىزنى يېرىم قىلماڭ. ئۇ سىز تەلەپ قىلغان كىچىك بۇغىنى تېزلا ئېلىپ كېلىدۇ. بۇ دۇنيادا ھېچكىم رامەگە تەڭ كېلەلمەيدۇ. ئۇ ھەرگىز ياردەم سورىمايدۇ. مەن سىزنى قانداقمۇ بۇ قورقۇنچلۇق ئورمانغا يالغۇز تاشلىۋېتىمەن؟ — دەپ جاۋاب بېرىپتۇ.

سىدو بۇ گەپنى ئاڭلاپ قاتتىق يىغلاشقا باشلاپتۇ. ئۇ يىغلاپ

تۇرۇپ:

— ناۋادا سىز بارمىسىڭىز، مەن ئۆزۈمنى ئۆلتۈرۈۋالىمەن، — دەپتۇ.

لەكشمەنەنىڭ كۆڭلى ئىنتايىن يېرىم بوپتۇ، ئۇ ئۇلۇغ كىچىك تىنىپ تۇرۇپ:

— ئېي ئورمانلىقتىكى دەل - دەرەخلەر، ئاڭلىمىدىم، ئىشتمىدىم دېمەڭلار، يەنە ئورمانلىقتىكى ئۇچار قۇشلار، ھايۋانلار سىلەر ماڭا گۇۋاھچى بولۇڭلار. سىدو مېنى يېنىدىن كەتكۈزمەكچى بولۇۋاتىدۇ. ئۇنىڭ گېپىگە كىرمەسلىككە ئامالىم يوق. بىراق، ئۇنىڭ پالاكەتكە يولۇقىدىغانلىقى ماڭا ئايان. ۋاھالەنكى مەن ئۇنى توسۇيالمايمەن، - دەپتۇ. ئۇ يەنە سىدوغا، — ئېھتىيات قىلارسىز، — دەپتۇ. ئۇنىڭ ئەتراپىغا بىر چەمبىرەك سىزىپ، — سىز سېھرىي كۈچ قوغدايدىغان مۇشۇ چەمبىرەك ئىچىدىن چىقمىسىڭىزلا، سىزگە ھېچقانداق بالايىئاپەت كەلمەيدۇ. ئۆتۈنۈپ قالاي، مەن قايتىپ كەلگۈچە، چەمبىرەك سىرتىغا ھەرگىز چىقماڭ، — دەپ تاپىلاپتۇ - دە، ئۇ يەردىن كېتىپ قاپتۇ.

بۇ ۋاقىتتا راپونە ئىستىقامەت قىلىدىغان بىر قەلەندەرنىڭ شەكلىگە ئۆزگىرىپ، كۆز يېشى قىلىۋاتقان سىدونىڭ يېنىغا كەپتۇ. ئۇ ئىنتايىن بىچارە قىياپەتتە سىدودىن سەدىقە تىلەپتۇ. سىدو ناھايىتى تەڭلىكتە قېلىپ، نېمە قىلارىنى بىلمەي قاپتۇ. ئۇ كۆڭلىدە: «بۇ مۇقەددەس مېھماننىڭ قورسىقى ئاچ ئىكەن، ناۋادا مەن لەكشمەنەنىڭ تاپشۇرۇقىغا ئەمەل قىلىپ چەمبىرەك ئىچىدە تۇرۇۋەرسەم، مەن ئۇنىڭغا بولغان ئادەمگەرچىلىكىمنى قىلالماي قالىمەن» دەپ ئويلاپتۇ.

راپونە سىدونى ئالدىرىتىپ:

— تېز بولسىلا، ئاق كۆڭۈل خېنىم، قورسىقىم بەك ئېچىپ كەتتى، — دەپتۇ.

سىدو، ناۋادا مەن بۇ ياشانغان ئالىيجاناب مېھماننى ئاچ پېتىچە كەتكۈزۈۋەتسەم، رامە جەزمەن خاپا بولىدۇ، دەپ ئويلاپتۇ. شۇنداق قىلىپ ئۇ لەكشمەنەگە بەرگەن ۋەدىسىگە سەل قاراپتۇ - دە، ئۆزىگە كېلىۋاتقان خەۋپ - خەتەرنى ئويلىماي، بىر قاچا مېۋىنى كۆتۈرگەن پېتىچە، ھېلىقى چەمبىرەكتىن چىقىپ كېتىپتۇ. ئۇ چەمبىرەكتىن سىرتقا بىر قەدەم ئاتلاپ ئۆتۈشىگىلا راۋانە ئۇنىڭ يېنىغا ئوقتەك ئېتىلىپ بېرىپ، سىدونى تۇتۇۋاپتۇ. سىدو ۋەھىمىگە چۆمگەن ھالدا:

— ۋۇجۇدى جىنايەت بىلەن توشقان مۇناپىق، نېمە قىلماقچىسەن؟ — دەپ ۋارقىراپتۇ. راۋانە مۇنداق دەپتۇ:

— سىدو، گېپىمگە قۇلاق سال، مەن ئون باشلىق ئىبلىس راكشەسە بولىمەن. رىنگا مېنىڭ ئۆيۈم، مېنىڭ يىگىرمە بىلىكىم، يىگىرمە كۆزۈم، ئون بېشىم بار. ھوقۇقۇمغا ھېچنېمە تەڭ كېلەلمەيدۇ، مەن ئاتايىتەن سېنى دەپ زاھىدقا ئۆزگىرىپ مۇشۇ ئورمانلىققا كەلدىم. سەن ناھايىتى چىرايلىقكەنسەن، سەن ماڭا تەگكىن. مەن سېنى بەختلىك قىلىمەن، راھەت - پاراغەتكە ئېرىشتۈرىمەن. ماڭا خانىش بولساڭ، سېنى ھەممىنى باشقۇرالايدىغان قىلىمەن، ئۈچ ئالەم مېنىڭ ئالدىمغا غال - غال تىترەيدۇ. ئاددىي ئادەمدىن ئاپىرىدە بولغان رامە نەزەرىمدە قۇرۇت - قوڭغۇز بىلەن ئوخشاش! كەم ئەقىل، ھاياتىمۇ قىسقا، ئۇ پەقەت كىشىلەرنىڭ كەمسىتىشى ۋە مازاق قىلىشىغا لايىق. ۋاھالەنكى، مەن راۋانەنىڭ دۇنيادا تەڭدىشى يوق. ئۇنىڭ ئۈستىگە مەڭگۈ قېرىمايمەن، — ئون باشلىق يالماۋۇز ناھايىتى كۆرەڭلىگەن ھالدا ئۆزىنى ماختاپ، بۇ چىرايلىق چوكاننى ئۆزىگە مەھلىيا قىلىۋالماقچى بوپتۇ.

سىدو ئاچچىقى كېلىپ تىترەپ كېتىپتۇ. ئۇ ۋارقىراپ تۇرۇپ:

— رامە ئادەمزات ئىچىدىكى بىر شىر، سەن بولساڭ تېگى

پەس چىلبۆرە، مەن رامەنىڭ خوتۇنى. روتھو مىللىتى — قۇياش مىللىتىنىڭ ئەۋلادى. مەن دەل ئەشۇ قۇياشنىڭ نۇرى. سەن ماڭا ھەرگىز چېقىلالمايسەن، — دەپتۇ.

تۇيۇقسىز كەپىنىڭ ئالدىدا رىنگا پادىشاھىنىڭ ئاجايىپ - غارايىپ بۆلۈت هارۋىسى پەيدا بوپتۇ. قەبىھ راپونە بىر قولىدا سىدونىڭ چېچىدىن تۇتۇپ، يەنە بىر قولىدا ئۇنىڭ بېلىدىن تۇتۇپ قاتتىق ئازابلىنىۋاتقان سىدونى بۆلاپ هارۋىغا ئەپچىقىپ كېتىپ-تۇ. سىدو ياردەم تىلەپ:

— پەنجىپوت ئورمانلىقىدىكى دەل - دەرەخلەر، سىلەردىن ئۆتۈنۈپ قالاي، چىرايلىق گۈل - گىياھلار، سىلەردىن ئۆتۈنۈپ قالاي، راپونەنىڭ مېنى بۇلاپ ئېلىپ قاچقانلىقىنى رامەگە خەۋەر قىلىپ قويساڭلار! — دەپ ۋارقىراپتۇ. ئۇ يىغلىغان پېتىچە، ئۆزىنىڭ زىننەت بۇيۇملىرى ۋە ئۇنچە - مەرۋايىتلىرىنى بىر - بىرلەپ پەسكە تاشلاپتۇ. ئۇ كۆڭلىدە: «ئېھتىمال مۇشۇ نەرسى-لەر رامەنىڭ كۆزىگە چېلىقىپ قالسا، ئۇنى مەن تۇرغان يەرگە باشلاپ بارسا ئەجەپ ئەمەس» دەپ ئويلاپتۇ. راپونە ياغلىما گەپلەر بىلەن سىدوغا تەسەللى بېرىپتۇ. ئۇ كۆڭلى يېرىم بولغان ھالدا توختىماي يىغلاپ ياردەم تەلەپ قىپتۇ.

ئۇنىڭ ۋارقىرىغان ئاۋازى دەرەخ ئۈستىدە ئۇيقۇغا كەتكەن ئىلاھىي بۈركۈتنى ئويغىتىۋېتىپتۇ. ئىلاھىي بۈركۈت بىلەن رە-پونە پەلەكتە كەسكىن جەڭ قىلىپ، ئىككىلىسى يەرگە چۈشۈپ كېتىپتۇ. جەڭ داۋامىدا ئىلاھىي بۈركۈتنىڭ قاناتلىرى، پۇتلىرى سۇنۇپتۇ. راپونە بولسا سېھرىگە تايىنىپ ھاۋاغا كۆتۈرۈلۈپتۇ. ئۇ رامەنىڭ تۇيۇقسىز كېلىپ قېلىشىدىن ئەنسىرەپ قانغا بويالغان قولى بىلەن يىغلاۋاتقان سىدونى كۆتۈرۈپ، تېزلىكتە قېچىپ كېتىپتۇ.

رىشموگا تېغى ئېگىز ھەم تىك ئىكەن، رەپونە ئۇنىڭ كۆككە تاقاشقان چوققىلىرى ئۈستىدىن ئۇچۇپ ئۆتكەندە، سۇرئىتىنى

ئاستىلتىپتۇ.

بۇ چاغدا، مايمۇنلار پادىشاھى سۇچىرىپە ۋە ئۇنىڭ تۆت دوستى دەل مۇشۇ يەردە بولۇپ، سىدو ئۇلارنىڭ ئۇستىدىن ئۆتكەندە، ئۇلار ئۇنىڭ كۆزىگە بەش سۇمۇرۇغدەك كۆرۈنۈپتۇ.

سىدو سۇچىرىپەگە ۋارقىراپ تۇرۇپ:

— ئاڭلىسىلا، ئەي پادىشاھ، گېپىمگە قۇلاق سالسىلا، مەن رامەنىڭ ئايالى، ئىسمىم سىدو. مەن ھازىر پاكىت قىلىش ئۈچۈن، سىلىگە شارپامنى ۋە زىننەت بۇيۇملىرىمنى تاشلاپ بېرەمەن. ناۋادا رامەنى ئۇچرىتىپ قالسىلا، مېنى رەپۈنەنىڭ بۇلاپ كەتكەنلىكىنى ئۇنىڭغا ئېيتىپ قويسىلا، — دەپتۇ.

شامال ئىلاھىنىڭ ئوغلى ھەنومانە سۇچىرىپەدىن:

— بىز رەپۈنەنى راسا ئەدەپلەپ قويامدۇق قانداق؟ — دەپ سوراپتۇ. بىراق رەپۈنە ئۇنىڭ گېپىنى ئاڭلاپ قېلىپ، ئۈن - تىنسىز كېتىپ قاپتۇ.

ئون باشلىق ئىبلىس پادشاھ ئۇچۇپ كېتىۋېرىپتۇ. ئۇ كۆككە تاقاشقان قاتمۇقات تاغلاردىن ئۆتۈپتۇ، سىدو ھېچقانداق ئامال قىلالماي، يىغلاپ ھەسرەت چېكىپتۇ.

بۇ ۋاقىتتا بۇركۈت پادىشاھى سەمپودەنىڭ بالىسى سۇبىرەشە ئۇچۇپ كېتىۋاتقانىكەن. ئۇ سىدونىڭ يىغلىغان ئاۋازىنى ئاڭلاپ دەرھال ئۇلار تەرەپكە ئۇچۇپ كەپتۇ. ناۋادا بۇ ئىنساپسىز ئون باشلىق يالماۋۇزنىڭ ئۆز تاغىسى چەتۈيېگە زىيانكەشلىك قىلغانلىقىنى بىلگەن بولسا ئىدى، ئۇ چاغدا ئۇنى جېنىدىن جۇدا قىلغان بولاتتى. بىراق ئۇ بۇ ئىشتىن قىلچە خەۋەرسىز ئىدى. ھىيلىگەر رەپۈنە ئۆزىنى ناھايىتى ئەدەپ - قائىدىلىك قىلىپ كۆرسىتىپ بىچارە قىياپەتتە: «مەن رەپۈنە بولىمەن، رىنگا ئارىلىدا تۇرىمەن. رامە مېنى بوزەك قىلدى. قەدىردان سىڭلىمنىڭ قۇلاق، بۇرۇنلىرىنى كېسىپ تاشلىدى. شۇڭا قىساس ئېلىش ئۈچۈن ئۇنىڭ ئايالىنى بۇلاپ كەلدىم. سىلىنىڭ ئۇلۇغلۇقلىرىنى، ئۇچ

ئالەمدە سىلىنىڭ ئىقتىدارلىرىنى بىلمەيدىغانلار يوق. مەن سىلىـ
گە تەن بېرىمەن، يولۇمنى توسۇماسلىقلىرىنى سورايمەن، —
دەپتۇ.

بۇ گەپنى ئاڭلىغان سۇبىرەشە ئارقىغا قايتىپ كېتىپتۇ.
سىدو بۇ ئىشلاردىن قىلچە خەۋەرسىز ئىكەن، چۈنكى ئۇ كۆز
ئالدىدىكى كۆز يەتمەيدىغان چەكسىز دېڭىزنى كۆرۈپ، قورقۇپ
هوشىنى يوقىتىپ قويغانىكەن. بىچارە سىدو ئۆز كۆڭلىدە:
«هەممە يەر كۆپكۆك دېڭىز ئىكەن. رامە مېنى قۇتقازغىلى كېـ
لەرمۇ؟» دەپ ئويلاپتۇ. قايغۇ ـ هەسرەت ھەم ۋەھىمە ئىچىدە
ئۇنىڭ يۈرىكى مۇجۇلۇپ هوشىدىن كېتىپتۇ. ئۇنىڭ ئەكسىچە
رەپۇنە ئىنتايىن خۇشال بولۇپ كېتىپتۇ، چۈنكى ئۆز يۇرتى رىنگا
دېڭىزنىڭ ئۇ چېتىدە كۆرۈنۈپتۇ.

رەپۇنە دېڭىزدىن ئۇچۇپ ئۆتۈپ رىنگاغا قايتىپ كەپتۇ. ئۇ
نۇرغۇن ياغلىما سۆزلەر بىلەن سىدوغا تەسەللى بېرىپتۇ. ئۇ
يالۋۇرۇپ تۇرۇپ، چىرايلىق جامالىڭىزنى كۆرسىتىڭ. قاراڭ،
ئالدىڭىزدا تۇرغىنى مېنىڭ پادىشاھلىق ئوردام، بۇ يەردە قۇياش
ۋە ئايمۇ مېنىڭ خىزمىتىمنى قىلىدۇ. ھېچكىم مېنىڭ ئىجازىـ
تىمسىز بۇ يەرگە كېلەلمەيدۇ. تۆت ئەتراپى دېڭىز بىلەن ئورالـ
غان رىنگا قورغىنىنى ھېچقانداق كۈچ بۇزالمايدۇ. ئەرشتىكى
ئەۋلىيا ـ ئەنبىيالار ياكى دوزاختىكى جىن ـ شەيتانلارنىڭ ھەرـ
قاندىقى بۇ يەرگە كېلەلمەيدۇ، ھەرقانداق نەرسە سىزنى قۇتقۇزىمـ
ـەن دەپ خـام خىيـال قىلمىسۇن، سىـز مېنىـڭ ئادىمىـم
بـولـدىڭـىـز، — دەپتۇ.

سىدو جىددىي قىياپەتتە تۇرۇپ:

— سېنىڭ ماڭا چېقىلىشىڭغا ھەرگىز يول قويمايمەن. سەن
ئىلاھقا بىھۆرمەتلىك قىلغان مەخلۇق، بەلكىم مەن ئۆز تېنىمنى
قوغداشقا ئاجىزلىق قىلارمەن، لېكىن ئۆز يۈرىكىمگە ئىگە بولاـ
لايمەن، — دەپتۇ.

راپونە پاك ـ دىيانەتلىك سىدونى ئۆزىگە بويسۇندۇرۇشقا ئامال قىلالماي، ئۇنى خىلۋەت ئورمان ئىچىگە ئورۇنلاشتۇرۇپ قويۇپتۇ. ئۇ يەردە ئېگىز ئاسۇكا دەرەخلىرى ئۆسكەن بولۇپ، ئەتراپىنى قىزىل گۈللەر قاپلىغانىكەن. راپونە چىشلىرىنى ھىڭ-گايتىپ تۇرىدىغان، تىرناقلىرى ئۇزۇن كەلگەن چىشى راكشەسە-لەردىن بىرنەچچىنى سىدوغا قاراشقا ئەۋەتىپتۇ.

بەشىنچى قىسسە

سىدونى ئىزدەش — ھىندىستان مايمۇن پادىشاھلىقىغا كىرىپ قېلىش

رامە ئالدىراش ئارقىغا قايتىپتۇ. يول ئۈستىدە بىر يىلاننىڭ سول تەرىپىدە ئۈمىلەپ كېتىۋاتقانلىقىنى، بىر چىلبۆرىنىڭ ئوڭ تەرىپىدە تىمىسقىلاپ كېتىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ، ئۇ بىر شۇملۇق-نىڭ ئالامىتى ئىكەنلىكىنى ھېس قىپتۇ ھەم بۇنى جەزملەشتۈ-رۈپتۇ. بۇ ئۇنىڭ بالايىئاپەتكە ئۇچرايدىغانلىقىدىن دېرەك بې-رىدىكەن.

ئۇ گىتپەرى دەرياسى بويىدىكى كەپىسىگە قايتىپ كېلىپلا قەدىردان ئايالى سىدونىڭ يوقلۇقىنى سېزىپتۇ. ئۇ قات-تىق قايغۇ ـ ھەسرەتكە چۆمۈپ ناھايىتى جىددىيلىشىپ كېتىپ-تۇ. ئۇ لەكشمەنە بىلەن ھەممە يەرنى سۈرۈشتۈرۈپ ئۇنىڭ ھېچقانداق ئىز ـ دېرىكىنى ئالالماپتۇ. ئۇلار ئورماندىكى بۇغىلار-دىن سورىغانىكەن، بۇغىلار تۇمشۇقى بىلەن ئاسماننى كۆرسى-تىپ، جەنۇب تەرەپكە ماڭدى، دەپ ئىشارەت قىپتۇ. ئۇلار بۇ ھەرىكەتنى ئۈچ قېتىم تەكرارلاپتۇ. رامە بۇ ئىشتىن ئازراق بىر نەرسىنى چۈشەنگەندەك بوپتۇ.

بۇ ئاكا ـ ئۇكىلار جەنۇب تەرەپكە مېڭىپ ئىزدەپتۇ. ئۇلار تۇيۇقسىز قانغا مىلىنىپ ياتقان ئىلاھىي بۈركۈت پادىشاھى چەتو-پىنى ئۇچرىتىپتۇ. ئۇ جان تالىشىپ تۇرۇپ ئۇنىڭ راپونە بىلەن ئېلىشقانلىق سەرگۈزەشتىلىرى ۋە سىدونى راپونە بۇلاپ كېتىپ،

جەنۇب تەرەپكە ئەكەتكەنلىكىنى رامەگە بىر - بىرلەپ سۆزلەپ بېرىپتۇ. بۇركۇت پادىشاھى گېپىنى تۈگىتىپلا ئۆلۈپ كېتىپتۇ، ئاكا - ئۇكىلار بۇ قەھرىمان ئۇچۇن دەپنە مۇراسىمى ئۆتكۈزۈپتۇ. قاراڭغۇ چۈشۈپتۇ، كۆڭلى يېرىم بولۇپ چارچىغان ئاكا - ئۇكىلار بوشاپ قالغان كەيپىگە قايتىپ كەپتۇ.

رامە سىدونىڭ يوقىلىپ كەتكەنلىكىگە كۆڭلى يېرىم بولۇپ كۆز يېشى قىپتۇ. سۇرگۇنلۇك تۇرمۇش داۋامىدا، سىدو ئۇنىڭغا خۇشاللىق بېغىشلىغان، ئۇنىڭ ھاياتىنىڭ كۈچ - قۇۋۋەت مەنبەئى بولغانىكەن. سىدو ئۇنىڭ يېنىدا بولغاچقىلا، ئۇ رەھىمسىز تەقدىر ئۇنىڭغا تاڭغان بارلىق قىسمەتلەرگە بەرداشلىق بېرەلىگەنىكەن. ئۇ شۇنداق ئاق كۆڭۈل، ساداقەتمەن، گۈزەل ئايال ئىكەن. رامە:

— ئۆزۈمنىڭ كەم ئەقىللىقىمدىن ئۇنىڭدىن ئايرىلىپ قالدىم، نېمىدەپ لەكشمەنىڭ گېپىنى ئاڭلىمىغان بولغىيدىم؟ نېمىدەپ ھېلىقى بۇغىنى قوغلاپ كەتكەن بولغىيدىم؟ پاك - دىيانەتلىك سىدو قانداق ئازاب - ئوقۇبەتلەرنى تارتىۋاتقاندۇ؟ — دەپ ئويلاپتۇ. رامە قاتتىق پۇشايمان قىپتۇ. ھەسرەت چېكىپتۇ. سىدونى تولا ئەسلەۋېرىپ يۈرىكى ئۆرتىلىپتۇ. ئۇ كېچىچە كۆز يۇمماپتۇ. تاڭ ئاتقاندىن كېيىن، ئۇ قورالىنى ئېلىپ، لەكشمەنە بىلەن بىللە سۆيۈملۈك ئايالىنى ئىزدەپ جەنۇبقا قاراپ يولغا چىقىپتۇ. ئۇلار بىر مەھەل يول يۈرگەندىن كېيىن بىر ئورمانلىققا كېلىپ قاپتۇ. ئۇ يەردە خاسىيەتلىك ئوت - چۆپلەر، بۈك - باراقسان ئۆسۈپ كەتكەن دەرەخلەر بار بولۇپ، ئەتراپ قاراڭغۇ، سۈرلۈك كۆرۈنۈپتۇ. ئۇلار شىر، يولۋاسلار ۋە ياۋا كالىلارنىڭ ئەركىن مېڭىپ يۈرۈۋاتقانلىقىنى كۆرۈپتۇ. ئاكا - ئۇكىلار بۇ ئورمانلىقتا قانداقتۇر، بىر شۇملۇق ئالامىتىنىڭ بارلىقىنى ھېس قىپتۇ. ئۇلار دەرەخ تۈۋىدە بىر دەم ئارام ئېلىۋېلىپ، ئادەمزات ئايىغى باسمىغان بۇ جايدىن تېزرەك كەت-

مەكچى بوپتۇ. تۇيۇقسىز غايەت زور ئىككى قول پەيدا بولۇپ، ئىككىيلەننىڭ بېلىدىن قۇچاقلىۋاپتۇ...

ئەسلىدە ئۇ بىر باشسىز دىۋە بولۇپ، ئۇنىڭ ئېغىزى قور-سىقىدا ئىكەن. قوللىرى بەك چوڭ ئىكەن. ئۇنىڭ ئىككى شاهزا-دىنى تۇتۇۋېلىشتىكى مەقسىتى، ئىككى قولىنى ئۇلارغا كەستۇرۇ-ۋېتىش ئىكەن. ئۇ، ساماۋىي ئىلاھ ماڭا بىشارەت بېرىپ، سېنىڭ ئىككى قولۇڭنى ئون هارۋىلىق پادىشاهنىڭ باللىرى كېسىۋې-تىپ، جەسىتىڭنى كۆيدۈرۈۋەتسۇن، ئاندىن كېيىن ساماۋىغا چىقالايسەن دېگەنتى، دەپتۇ. ئاكا ـ ئۇكىلار باشسىز دىۋىنىڭ دېگىنى بويىچە، ئۇنىڭ قوللىرىنى كېسىپ، جەسىتىنى كۆيدۈرۈ-ۋاتاتقاندا، باشسىز دىۋە بىر دىنىلا تىرىلىپ ساغلام، قامەتلىك ئا-دەمگە ئايلىنىپ ئاسمانغا كۆتۈرۈلۈپتۇ ۋە رامەگە:

— مېڭىڭلار، مايمۇن پادىشاهى سۇچىرىپەنى تېپىڭلار. ئۇ سىلەرگە سىدو توغرىسىدا ئۇچۇر بېرىدۇ، — دەپتۇ.

رامە بىلەن لەكشىمەنە تاغ ـ دەريالاردىن ئېشىپ ئاخىرى سۇچىرىپە تۇرغان رىشمۇگا تېغىغا يېتىپ كەپتۇ. سۇرگۇن قى-لىنغان مايمۇن پادىشاهى سۇچىرىپە ئىككى قوراللىق ئادەمنى يىراقتىن كۆرۈپ، ناهايىتى قورقۇپ كېتىپتۇ. ئۇ ئۆزىنىڭ ساداقەتمەن ۋەزىرى شامال ئىلاهى ۋايۇنىڭ ئوغلى هەنومانەنى ئەهۋال ئىگىلەپ كېلىشكە ئەۋەتىپتۇ. هەنومانە ئۆز قىياپىتىنى ئۆزگەرتىش ئىقتىدارىغا ئىگە بولۇپ، شۇ هامان بىر سىپايە راهىبقا ئايلىنىپتۇ.

هەنومانە مايمۇنلار پادىشاهىغا ئون هارۋىلىق پادىشاهنىڭ رامە، لەكشىمەنە دېگەن ئوغۇللىرىنىڭ بۇ يەرگە سىدونى ئىزدەپ كەلگەنلىكىنى دوكلات قىلغاندا، سۇچىرىپە ئۇلارنى سەمىمىي قارشى ئالىدىغانلىقىنى بىلدۈرۈپتۇ. ئۇلار قۇربانلىق قىلىپ مۇ-راسىم ئۆتكۈزۈپ ئىتتىپاق تۈزۈشۈپتۇ. سۇچىرىپە ئايوتونىڭ شاهزادىسى رامە بىلەن قەسەم قىلىشىپ، ئۆزئارا ياردەمدە بو-

لۇپ، ئۇنىڭ يوقىلىپ كەتكەن ئايالىنى بىرلىكتە قۇتقۇزماقچى بولۇشۇپتۇ. سۇچىرىپە رامەگە مۇنداق دەپتۇ:

— يېقىندا بىز كۆرگەن ئايال جەزمەن سىزنىڭ ئايالىڭىز سىدو بولۇشى مۇمكىن. شۇ چاغدا مەن بىر دوستۇم بىلەن تاغ ئۇستىدە تۇراتتۇق. بىر غەيرىي نەرسىنىڭ بېشىمىزنىڭ ئۇستىدىن پەس ئۇچۇپ ئۆتكەنلىكىنى كۆردۇق. ئۇرىنكادىكى راكشەسەلەر پادىشاھى راپونە ئىكەن. ئۇنىڭ بىر ئايالنى كۆتۈرۈۋالغانلىقىنى كۆردۇق. بۇ ئايال ئىنتايىن قايغۇ - ھەسرەتكە چۆمگەن بولۇپ ئۇ، ئۆزىنىڭ زىنىنەت بۇيۇملىرى ۋە ياغلىقلىرىنى تاشلاپ ماڭدى. ئۇ نەرسىلەر خۇددى يۇلتۇزلارغا ئوخشاش بىزنىڭ ئالدىمىزغا چۈشتى. بىز ناھايىتى ھەيران قالغاندۇق. قاراڭ، مانا بۇلارغا، بۇ نەرسىلەرنى كۆرگەنمۇسىز؟ — ئۇ گەپ قىلغاچ ئۇ نەرسىلەرنى رامەگە كۆرسىتىپتۇ.

رامە قەدىردان ئايالى سىدونىڭ ئۆزىگە ناھايىتى تونۇشلۇق بولغان نەرسىلىرىنى كۆرۈپ، كۆڭلى ئىنتايىن بىئارام بوپتۇ، قايغۇ - ھەسرەت چېكىپتۇ. راپونەنىڭ قەبىھلىكىدىن قاتتىق غەزەپلىنىپتۇ. ئۇ ئۇچ ئالەمنىڭ ھەممە يېرىگە بېرىپ، بۇ رەزىل ئالۋاستىنى تېپىپ، بۇ ئىبلىس دىۋىنىڭ پۈتكۈل ئەۋلادىنى قىرىپ تاشلىماقچى بوپتۇ. ئۇ ئۆزىنىڭ ئوتلۇق ئوقياسى بىلەن ئۇلارنى پۈتۈنلەي قىرىپ تاشلىيالايدىغانلىقىغا ئىشىنىدىكەن. ئۇنىڭ ۋۇجۇدىدا غەزەپ ئوتى يالقۇنجاپ، كۆزىدىن ئوت چاقناپ، قورقۇنچلۇق ھالەتكە كىرىپتۇ. سۇچىرىپە ئۇنىڭغا سەممىي تەسەللى بېرىپتۇ. رامە ئاستا - ئاستا ئاچچىقىدىن يېنىشقا باشلاپتۇ، لېكىن ئۇنى يەنە قايغۇ - ھەسرەت بېسىپتۇ. ئۇ ئۆزىنىڭ ئەڭ سۆيۈملۈك ئايالى سىدونىڭ ھازىر قانداق ئازابلارنى تارتىۋاتقانلىقىنى كۆز ئالدىغا كەلتۈرۈپتۇ... سۇچىرىپە مۇنداق دەپتۇ:

— دوستۇم، ئۆزىڭىزنى تۇتۇۋېلىڭ، راپونە قېچىپ كېتەلمەيدۇ. بۇ ئەبلەخنىڭ قەيەرگە قېچىپ كېتىشىدىن قەتئىينەزەر،

مەن ئۇنى مايمۇنلىرىم بىلەن جەزمەن تېپىۋالىمەن. قايغۇرماڭ، قايغۇرىۋەرسىڭىز ئازابىڭىزنى ئېغىرلىتىۋالىسىز. غەم قىلىۋېرىشنىڭ ئۆزى ياخشى ئەمەس، ئەقىللىق ئادەم قايغۇ - ئەلەمگە ھەرگىز تۇتۇق بەرمەيدۇ. مەنمۇ ئۆز دۆلىتىم ۋە خانىشىمدىن ئايرىلىپ قالغان، گەرچە مەن بىر ھايۋان تىپىدىن بولساممۇ، لېكىن ئۆزۈم ئازاب - ئوقۇبەت دېڭىزى ئىچىدە يۈرۈۋېرىشنى خالىمىغان. سىزنىڭ بىر ئايالنى دەپ ھەددىدىن تاشقىرى قايغۇ - ھەسرەت چېكىشىڭىز توغرا ئەمەس. دوستۇم، مەن مۇقەددەس ئوت ئالدىدا شۇنداق قەسەم بېرىمەنكى، مەن سىزنىڭ ئايالىڭىزنى قۇتقۇزۇۋېلىشىڭىزغا جەزمەن ياردەم قىلىمەن.

رامە ئۇنىڭغا:

قەدىردان دوستۇم، قايغۇ - ھەسرەت ماڭا مەھكەم يېپىشىۋالدى! مېنىڭ سىدونى تېپىۋېلىشىمغا ياردەم قىلىدىغانلىقىڭىزغا ئىشىنىمەن. مەن سىزگە موھتاج بولىدىغان ئىشلار چىقسا، جەزمەن جان دىلىم بىلەن بېرىپ ئورۇندايمەن، — دەپتۇ.

— ئۇنداق بولسا، قەدىردان دوستۇم، خاتىرجەم بولۇڭ، گېپىمگە قۇلاق سېلىڭ، ھازىر سىزگە ھەممە گېپىمنى دەيمەن، — مايمۇنلار پادىشاھى سۇچىرىپە ئەتراپىدىن بىر ئورۇن تاپماقچى بولۇپ، ئېگىز سالا دەرىخىدىن قويۇق يوپۇرماق باسقان بىر شاخنى سۇندۇرۇۋېلىپ يەرگە يېيىپتۇ. ئۇنىڭ ئۈستىدە رامە بىلەن سۇچىرىپە ئولتۇرۇپتۇ. لەكشمەنە ئاق سەندەل دەرىخىنىڭ بىر تال شېخىنى سۇندۇرۇۋېلىپ ئۈستىدە ئولتۇرۇپتۇ.

سۇچىرىپە گەپ باشلاپ مۇنداق دەپتۇ:

— ئاكام ۋەرى ئىنتايىن قاۋۇل، كۈچلۈك مايمۇن ئىدى. ئۇ مېنىڭ پادىشاھلىقىم ۋە ئايالىمنى تارتىۋالدى، ماڭا زىيانكەشلىك قىلدى، مېنى ھاقارەتلىدى، بۇنىڭغا مەن ھېچقانداق ئامال قىلالماي، پاناھلىنىش ئۈچۈن مۇشۇ تاغقا قېچىپ كېلىشكە مەجبۇر بولدۇم. ھازىر تەقدىر ئىلاھى ماڭا ئىچ ئاغرىتىپ، سىل-

ـەرنى مۇشۇ يەرگە ئەۋەتىپتۇ.
رامە ئۇنىڭغا:
— خاتىرجەم بولۇڭ، مەن ۋەرىنى ئۆلتۈرۈپ، سىزنى غەمـ

دىن خالاس قىلىمەن. ھازىر ماڭا دەڭە، ئاكا - ئۇكا ئىككىڭلار
نېمىشقا جېدەللىشىپ قالغانتىڭلار؟ كىمدىن سەۋەنلىك ئۆتكەنلى-
كىنى بىلگۈم بار، — دەپتۇ.

سۇچىرىپە مۇنداق دەپتۇ:

— ئەي روھو جەمەتىنىڭ ئەۋلادى، گېپىمگە قۇلاق سېلىڭ.
بىزنىڭ دادىمىز پادىشاھ ئاگاسەيە ئىدى. بىز ئىككىسى ئوغۇل
ئىدۇق. دادام قازا قىلغاندا، خەلق ۋە ۋەزىر - ۋۇزرالار
پادىشاھلىقنى ئاكام ۋەرىگە بەردى. ئۇ باتۇر، ئاق كۆڭۈل بولۇپ،
ھەممە ئىشلىرىمىز كۆڭۈللۈك كېتىۋاتاتتى. بىز بۇ يەردە ئۈم
- ئىناق ئۆتەتتۇق، بىراق تەقدىر بىلەن قارشىلاشقىلى بولمايدى-
كەن، بىر كۈنى بۇ يەردىكى مەيەۋى ۋە تودۇۋى دېگەن ئىككى
كۈچلۈك يالماۋۇز ئىككى ياۋا كالىغا ئايلاندى. شۇ كۈنى كېچىسى
مەيەۋى يامان غەرەز بىلەن بىزگە پاراكەندىچىلىك سالدى. ۋەرى
ھېچقايسىمىزنىڭ گېپىگە قۇلاق سالماي قارامىلىق قىلىپ يالما-
ۋۇزلار بىلەن ئېلىشتى. مەن ئۇنىڭ ئارزۇسى بويىچە ئەگىشىپ
باردىم. ئايدىڭدا يالماۋۇزلارنى قوغلىدۇق. ئۇلار تۇيۇقسىز ناھا-
يىتى چوڭقۇر ئۆڭكۈر ئىچىگە كىرىپ كېتىپ يوقىلىپ كەتتى.
ۋەرى ماڭا ئۆڭكۈر ئاغزىنى مەھكەم توسۇپ تۇرۇشقا تاپىلىدى
ھەمدە مەن ئۆڭكۈرگە كىرىپ، ئۇ يالماۋۇزلارنى ئۆلتۈرىمەن.
سەن مەن قايتىپ كەلگۈچە ئۆڭكۈر ئېغىزىنى توسۇپ تۇر، دېدى.
مەن ئۇنىڭغا ئۆڭكۈرگە كىرمىگىن، دەپ قايتا - قايتا يالۋۇر-
دۇم، ئۇ تىڭشىمىدى. بىراق ئۇ ئۆڭكۈرگە كىرىپ كېتىپ بىر
يىلغىچە چىقمىدى. بىر كۈنى ئۆڭكۈر ئىچىدىن يەر - جاھاننى
زىلزىلىگە كەلتۈرىدىغان قورقۇنچلۇق بىر ئاۋاز ئاڭلاندى. مەن
كۆڭلۈمدە ئېھتىمال يالماۋۇزلار ئاكامنى ئۆلتۈرۈۋەتكەن بولۇشى
مۇمكىن، يالماۋۇزلار چىقىپ مېنىمۇ ئۆلتۈرۈۋېتىشى تۇرغان
گەپ دەپ ئويلاپ، بىر چوڭ قورام تاشنى كۆتۈرۈپ كېلىپ،
ئۆڭكۈرنىڭ ئېغىزىنى ئېتىپ قويدۇم، ئۇنىڭدىن كېيىن كۆڭلۈم

يېرىم بولۇپ، يىغلىغان پېتىمچە ئۆيگە قايتىپ كەلدىم، ئۆزۈن ئۆتمەي، ئادەت بويىچە دەپنە مۇراسىمى ئۆتكۈزدۇم. كېيىن ئاۋام خەلق مېنى ئاكامنىڭ ئورنىغا پادىشاھ قىلدى. لېكىن، بىر كۈنى ۋەزىر قايتىپ كەلدى. ئۇ مېنىڭ تەختكە ئولتۇرۇۋالغانلىقىمنى كۆرۈپ، قاتتىق غەزەپلىنىپ ماڭا بىرمۇنچە زەھەرلىك گەپلەرنى قىلدى. مېنى كۆپچىلىكنىڭ ئالدىدا قاتتىق ھاقارەتلىدى. ئۇ ۋارقىراپ تۇرۇپ مۇنداق دېدى: «مەن ئۆڭكۈرگە كىرىپ يالماۋۇزلار بىلەن ئېلىشتىم. سۈچىرىپەنى ئۆڭكۈر ئېغىزىنى توسۇپ تۇرۇشقا بۇيرۇدۇم، لېكىن ئۇ ئۆڭكۈرنىڭ ئېغىزىنى ئېتىپ قويۇپ، شاھلىق ئورنۇمنى تارتىۋاپتۇ. مەن يالماۋۇزلارنى ئۆلتۈرگەندىن كېيىن ئۆڭكۈر ئېغىزىدا تۇرۇپ قايتا ۋارقىرىدىم، لېكىن ئۇنىڭ مەن بىلەن كارى بولمىدى. ئاخىرى مەن تاشنى تېپىۋېتىپ، بىر ئامال قىلىپ ئۆڭكۈردىن چىقىپ كەتتىم. مەن قىساس ئېلىش ئۈچۈن سۈچىرىپەنى ئۆلتۈرىمەن».

مەن ئۇنىڭغا ئەھۋالنى چۈشەندۈرۈپ، كەچۈرۈم سورىساممۇ ھېچقانداق نەتىجىسى بولمىدى، ئۇ غەزەپلىنىپ، ئۆزىنى تۇتالماي قالغان چاغدا قېچىپ چىقتىم، شۇنىڭدىن بۇيان مۇشۇ ئورمانلىقتا سەرگەردان بولۇپ يۈرۈۋاتىمەن.

رامە بىلەن لەكشمەنە سۈچىرىپەنىڭ كەچۈرمىشلىرىنى كۆڭۈل قويۇپ ئاڭلاپتۇ. رامە سۈچىرىپەگە ۋەدە بېرىپ، ۋەزىرنى جەزمەن جازالايدىغانلىقىنى ئېيتىپتۇ. مايمۇن پادىشاھى ئۇنىڭغا ئاكىسى ۋەزىرنىڭ ھەربىي ماھارىتىنىڭ يۇقىرىلىقى ۋە ھەددىدىن تاشقىرى كۈچلۈك ئىكەنلىكىنى، رامەنىڭ ئۇنىڭغا تەڭ كېلەلمەسلىكىدىن ئەنسىرەيدىغانلىقىنى ئېيتىپتۇ. رامە گەپ - سۆز قىلمايلا، ئوقيايىنى چىقىرىپ، بىر ئوق بىلەن بىر يولىلا يەتتە تۈپ دەرەخنى يىقىتىپ تاشلاپتۇ، ھېلىقى ئوق يەنە قورام تاشنى تېشىپ ئۆتۈپ، ئارقىسىغا قايتىپ ئوقيا خالتىسىغا كىرىپ

توختاپتۇ.

ھەيران بولۇپ ھاڭ ـ تاڭ قالغان مايمۇنلار خۇشاللىقىدىن چىرقىراپ سەكرىشىپ كېتىپتۇ. ئۇلار رامەنىڭ قابىلىيىتىگە قايىل بولۇپ، ئۇنىڭغا ھۆرمەت بىلدۈرۈش يۈزىسىدىن ئۇنىڭ پۇتىنى سىلاپتۇ.

سۇچىرىپەمۇ ئۇنىڭغا قايىل بولۇپ:

— سىزنىڭ كۈچ ـ قۇدرىتىڭىز ۋە ئىقتىدارىڭىز كىشىنى قايىل قىلىدىكەن، سىزنىڭ شەپقەت ـ شىجائىتىڭىز بىلەن پادىشاھلىقىمنى قايتۇرۇۋالىدىغان بولدۇم، — دەپتۇ. رامە:

— بۇ ئىشنى نېمە ئۇچۇن يەنە كېچىكتۈرىمىز؟ بىز دەرھال ۋەرىنىڭ قېشىغا بارايلى. مەن ئۇنى ئۆلتۈرۈپ، سىزنى غەمدىن خالاس قىلىمەن، — دەپتۇ.

سۇچىرىپە ئۇلارنى كىرىشكىنتەگە باشلاپ كەپتۇ. رامە مايمۇن پادىشاھىغا:

— بىز دەرەخنىڭ ئارقىسىغا يوشۇرۇنۇپ تۇرايلى، سىز ۋەرىنىڭ ئۆيىنىڭ ئالدىغا كېلىپ يولۋاستەك ۋارقىراڭ. ئۇ چوقۇم ئۆيدىن چىقىپ سىز بىلەن ئېلىشىدۇ. شۇ چاغدا مەن ئوقيانى ئاتىمەن، — دەپتۇ.

سۇچىرىپە رامەنىڭ تاپشۇرۇقى بويىچە ئىش كۆرۈپتۇ. دېگەندەك ئاكا ـ ئۇكىلار ئۆيىنىڭ ئالدىدا جېنىنىڭ بارىچە ئېلىشىشقا باشلاپتۇ، يىراق دەرەخ ئارقىسىدا تۇرغان رامە چىراي ـ تۇرقى بىر ـ بىرىگە ئىنتايىن ئوخشىشىپ كېتىدىغان بۇ مايمۇن پادىشاھلىرىغا قاراپ، ئوقيانى ئېتىشقا پېتىنالماپتۇ. نەتىجىدە سۇچىرىپە تېزدىنلا مەغلۇپ بوپتۇ. ئىككىنچى قېتىم ئېلىشىش نۆۋىتى كەلگەندە، ئىككى تەرەپنى پەرقلەندۈرۈش ئۈچۈن، سۇچىرىپەنىڭ بوينىغا گۈل چەمبىرىكى تاقاپ قويۇپتۇ. ۋەرى ئايالىنىڭ نەسىھىتىگە قۇلاق سالماي سۇچىرىپە بىلەن ئېلىشىشقا يەنە چىقىپتۇ. بىرنەچچە قېتىم ئېلىشا ـ ئېلىشمايلا ۋەرى يەنە ئۇس-

تۇنلۇكنى ئىگىلەپتۇ. بۇ چاغدا، دەرەخ ئارىسىغا يوشۇرۇنۇۋالغان رامە ئوقيايىنى چىقىرىپ، ۋەرىنى چەللەپ تۇرۇپ ئېتىپتۇ. ئوق چاقماق تېزلىكىدە ئۇچۇپ بېرىپ، ۋەرىنىڭ كۆكرىكىگە قادىلىپ-تۇ. ئۇ يىقىلىپتۇ، رامە بىلەن سۇچىرىپە شۇ هامان جان تالىشى-ۋاتقان ۋەرىنىڭ يېنىغا بېرىپتۇ. جان تۇمشۇقىغا كېلىپ قالغان ۋەرى رامەگە:

— مېنىڭ تارە دېگەن بىر كۆيۈمچان ئايالىم ۋە گەتە دېگەن ئوماق ئوغلۇم بار. ئېي ئون هارۋىلىق پادىشاھنىڭ ئوغلى، سىزدىن ئۆتۈنۈپ قالاي، مەن ئۆلگەندىن كېيىن، ئۇلارنىڭ ھالىدىن خەۋەر ئېلىپ قويارسىز، — دەپتۇ.

رامە ئۇنىڭغا ماقۇل بوپتۇ. سۇ چىرىپە رامەنى ئازادە ھەم ھەشەمەتلىك ئوردىغا بېرىپ تۇرۇشقا تەكلىپ قىپتۇ، لېكىن رامە مۇنداق دەپتۇ:

— مەن ئورمانلىقتا ئون تۆت يىل تۇرۇشقا ۋەدە بەرگەن، شەھەردە تۇرسام بولمايدۇ. سۇچىرىپە، دۆلىتىڭىزگە بولغان مەسئۇلىيەتنى ئۇستىڭىزگە ئېلىپ، دۆلەتنى ياخشى باشقۇرۇڭ، مەن ۋەرىنى ئۆلتۈرگىنىمدىن ئىنتايىن خۇشالمەن. سىز گەتەنى تەخت ۋارىسى قىلىشقا ۋەدە قىلىڭ، تارەگە ناھايىتى ياخشى مۇئامىلە قىلىڭ، نەسىھەتلىرىگە قۇلاق سېلىڭ. يامغۇر پەسلى يېتىپ كېلەي دېدى. سىز كۆپ جاپا چەكتىڭىز، ھازىر ئۆيىڭىزدە قېلىپ، پادىشاھلىق شان ـ شەرىپىدىن ياخشى بەھرىمەن بولۇڭ، بىراق، دوستۇم يامغۇر پەسلى ئۆتۈپ كەتكەندىن كېيىن، كىمىكى ئۆيىدىن ئۇمىدىنى ئۈزەلمەي يېتىۋەرسە جازا شۇ كىشىنىڭ بېشىغا كېلىدۇ...

تۆت ئاي داۋاملاشقان يامغۇر پەسلىدە، رامە بىلەن لەكشمەنە تاغ ئۆڭكۈرىدە ۋاقىتلىق تۇرۇپ قېلىپ، كۈنلەرنى سېغىنىش، ئەندىشە ھەم جاپادا ئۆتكۈزۈپتۇ. بىراق، مۇشۇ تۆت ئاي داۋامىدا پادىشاھلىق تەختكە ئولتۇرغان مايمۇن پادىشاھى سۇچىرىپە كۈنلەرنى راھەت ـ پاراغەت ئىچىدە ئۆتكۈزۈپتۇ. كۆزنى ئاچقۇچە كۈزمۇ كىرىپ قاپتۇ. ئۇ رامەگە بەرگەن ۋەدىسىنىمۇ ئاستا ـ ئاستا ئۇنتۇپ كېتىپتۇ. باش ۋەزىر ھەنومانەنىڭ ۋاقتى ـ ۋاقتىدا بەرگەن ئەسكەرتىشلىرىمۇ ئۇنىڭغا كار قىلماپتۇ. ئۇنىڭ بۇ قىلمىشلىرىغا تاقەت قىلىپ تۇرالمىغان لەكشمەنە كىشىگىنتە ئوردىسىغا بېرىپ، سۇچىرىپەنىڭ ۋەدىگە ۋاپا قىلمىغانلىق قىلمىشلى-

رنى ئەيىبلەپتۇ. سۇچىرىيە:

— مەن رامەننىڭ ياردىمى بولغاچقىلا پادىشاھلىق ئورنۇمنى ئەسلىگە كەلتۈرۈۋالدىم، مەن ئۇنىڭ مېھىر - شەپقىتىگە مەڭگۇ قەرزدار، مەن ئۇلۇغ رامەننىڭ بەختى ئۈچۈن، ئايالىمدىن، پادىشاھلىقىمدىن ۋاز كېچىپ، سەلتەنەتلىك ئوردام بىلەن خوشلىشىپ، يىراقلارغا بېرىپ سىدونى ئىزدەيمەن، — دەپتۇ.

سۇچىرىپە دەرھال ھىمالايا تېغى تەرەپلەرگە بېرىپ، ئۇ تەرەپلەردىن مىڭلىغان، تۈمەنلىگەن مايمۇنلارنى يىغىپ، ئۇلارنى شەرقىي يول، غەربىي يول، شىمالىي يول، جەنۇبىي يوللارغا ئايرىپ، ھەممە تەرەپلەرگە بېرىپ سىدونى ئىزدەشكە ئەۋەتىپتۇ. سۇچىرىپە مايمۇنلارغا شەرق، غەرب، شىمال، جەنۇبلارنىڭ ئەھۋالىنى تونۇشتۇرۇپتۇ. بۇ خۇددى قەدىمكى ھىندىستانلىقلارنىڭ «سىرلىق دۇنيا»نى ساياھەت قىلغىنىغا ئوخشاپ كېتىدىكەن. ئۇ شەرقنى تونۇشتۇرۇپ مۇنداق دەپتۇ:

— سىلەر دەريالار، دېڭىزلاردىن ئۆتكەندىن كېيىن، نۇرغۇن دۆلەتلەرنى كۆرىسىلەر، قەدىمىڭلار يەتكەن دۆلەتلەردىن سىدونى ئىزدەڭلار، براھما پۇترا دەرياسىدىن ئۆتكەندىن كېيىن بىنگالغا كېلىسىلەر، سىلەر ئۇچرىتىدىغان ئاجايىپ - غارايىب كىرادولار مەنتۇرا تېغىدا ياشايدۇ. ئۇلارنىڭ تېرىسى سېرىق گۈلگە ئوخشايدۇ، چېچىنىڭ رەڭگى مىسقا ئوخشايدۇ، يۈزى لىگەنگە ئوخشايدۇ، قۇلاقلىرى ناھايىتى چوڭ، ئۇلار بىر پۇتى بىلەن يول ماڭىدۇ، سۇ ئۈستىدە ئولتۇرۇپ، ئادەم گۆشى يەيدۇ. شۇڭا ئۇلار «يولۋاس ئادەم» دەپ ئاتالغان. ناۋادا سىدو ئۇلارنىڭ دۆلىتىدە بولغان بولسا، ئۇنى ئىزدىگەندە ئېھتىيات قىلىڭلار.

بۇ دۆلەتنىڭ شەرق تەرىپىگە ماڭساڭلار، ئاق دېڭىزغا بارىسىلەر، ئاق دېڭىزدا ئاپئاق كەتكەن بىر مەرمەر تاغ بار. تاغ چوققىسىدا ئاپئاق مىڭ باشلىق يىلان بار. ئۇنىڭ مېڭىشى ئالدىغا سوزۇلۇپ تۇرىدۇ. ھەربىر بېشىنىڭ ئۈستىدە كۆزنى قاماشتۇرى-

دىغان مەرۋايىت بار. بۇ مىڭ مەرۋايىت ئاق دېڭىز ۋە ئۇنىڭ ئەتراپىدىكى يەرلەرنى كۇندۇزدەك يورۇتۇپ تۇرىدۇ. بۇ يىلاننىڭ ئىسمى ئانەندە بولۇپ، پەقەت قېرىمايدۇ، سىلەر ئۇ يەرگە بارغاندىن كېيىن، ئۇنىڭغا ھۆرمەت بىلدۈرۈڭلار، شۇنداقتا تارىخىي ۋەزىپەڭلار ئادا بولغان بولىدۇ.

ئاق دېڭىزدىن شەرق تەرەپكە يەنە مېڭىۋەرسەڭلار، كالا توگا دەرياسىغا يېتىپ بارىسىلەر، بۇ يەردىكى دەريا سۈيىنىڭ رەڭگى قارا بولۇپ، بۇ دەريادا ئوتتۇز مىليون يىلان ۋە ئۆلارنىڭ جۈپلىرى ياشايدۇ. چىشى يىلانلار ئاغزىنى ئاچسىلا ئادەملەر ئۆلۈپ كېتىدۇ. جىن - شەيتان ياكى ئەۋلىيا - ئەنبىيالارمۇ ئۇلارغا يېقىنلىشالمايدۇ. ئەگەر سىلەر ياۋۇز راپونەنى دەريا بويلىرى، بۇلۇتلار ۋە ئۆڭكۈرلەردىن ئىزەدىمۇ تاپالمىساڭلار، قىزىل تاغقا بېرىڭلار. تاغ ئۈستىدە كەڭ ھەم گۈزەل دەريالار بار. دەريادا بىرمۇنچە خادا تاشلار بار.

قىزىل تاغنىڭ شەرقىي قىسمى قىزىل دېڭىزغا تۇتىشىدۇ. ھېلىقى ئىبلىس راكشەسە سۈيى قىپقىزىل دېڭىز تەكتىدە ياشايدۇ...

ئۇ غەرب توغرىسىدا توختىلىپ مۇنداق دەپتۇ:

— سىلەر خۇشاللىق ۋە خاپىلىق بولىدىغان جايلارنىڭ ھەممىلا يېرىنى ئاختۇرۇڭلار. سىدو دەرياسى، مىرىكو ۋە كاۋىرى دەرياسى ۋادىلىرىنى ئاختۇرۇڭلار. ئۇنىڭدىن كېيىن ئاتەش دۆلىتىگە بېرىڭلار. ئاتەش دۆلىتى ئەتراپىدا پىگان گۈللىرى ئېچىلىپ تۇرغان، ئۈزۈم سوزۇلغان بىر باغ بار. گۈللەرنىڭ تىكەنلىرى يىڭنىدىنمۇ ئۆتكۈر. سىلەر مايمۇنلار ئۇنىڭدىن ئېھتىيات قىلىڭلار. بۇ يەردىن قانچە بالدۇر كەتسەڭلا شۇنچە ياخشى، ئۇنىڭدىن كېيىن پالما ئورمىنىنى كۆرىسىلەر، ناۋادا ئۇلارنىڭ مېۋىسىنى يەپ قالساڭلار، سىلەرنى نەس باسقىنى شۇ.

پالما ئورمانلىقىنىڭ غەربىي تەرىپىدە تۇتاش كەتكەن نۇرغۇن

بازار ۋە شەھەرلەر بار، ئارقىدىن ئاجايىپ - غارايىپ كۆرۈنىدىـ
غان ھىنچۈرىيە تېغىغا بارىسىلەر. غەرب تەرەپكە مېڭىۋەرسەڭلار
سىندو دەرياسىغا بارىسىلەر. سىندو دەرياسىنىڭ غەربىي قىسمى
دېڭىزغا تۇتىشىدۇ. جوگىراچ تاغ تىزمىلىرى غەربىي دېڭىز ساـ
ھىلىنى بويلاپ ئۇزۇنغا سوزۇلىدۇ. بۇ تاغ تىزمىلىرى ئەتراپتىـ
كى يەرلەرنى يورۇتۇپ تۇرىدۇ. سىلەر ئۇ يەردە ۋىشنونىڭ ئاجاـ
يىپ تەخسىسىنى كۆرىسىلەر... غەرب تەرەپكە مېڭىۋەرسەڭلار،
سۇمىرە تېغىغا بارىسىلەر، بۇ تاغ ئالتۇندىن ياسالغان. ئۇنىڭ
ئەتراپىدا كۆزنى چاقنىتىدىغان ئاتمىش مىڭ كىچىك تاغ بار.
تاغنىڭ ئۇستى ئىلاھلارنىڭ كۆڭۈل ئاچىدىغان جايى. بۇ يەردە
رەڭگارەڭ گۈللەر ۋە ھەر خىل مېۋىلەر بار بولۇپ، ئۇ دۇنيا
بويىچە ئەڭ گۈزەل جايلارنىڭ بىرى. قىزلار ئۇ يەردە ئۇسسۇل
ئوينايدۇ، مۇزىكانتلار مۇزىكا چالىدۇ، ئىلاھلار ئاسماندا تۇرۇپ
ئۇلارنىڭ مۇزىكىلىرىنى ئاڭلايدۇ. سۇمىرە تېغى ھەقىقەتەنمۇ ئاجاـ
يىپ سىرلىق تاغ...

ئۇ شىمال تەرەپ توغرىسىدا سۆزلەپ مۇنداق دەپتۇ:

— سىلەر شىمال تەرەپكە ماڭساڭلا، قار - مۇز ماكانى
ھىمالايا تېغىغا بارىسىلەر، گانگى دەرياسى ئاشۇ تاغدىن چۈشكەن.
شىمالغا يەنە ئازراق ماڭساڭلار، براھمادىكى ئەۋلىيالار سارىيىغا
بارىسىلەر. شىرەكەرە شۇ جايدىن گانگى دەرياسىنى باشلاپ چۈشـ
كەن. شىرەكەرە قۇياش مىللىتىنىڭ پادىشاھى. ئۇ تاماق يېمەي،
ئۇخلىماي ئون مىڭ يىل رىيازەت چەككەن. ئاخىر ئىلاھ شىۋە
ئۇنىڭغا چوڭ ئىلتىپات قىلغان. شىرەكەرە ھىمالايا تېغىدا ئايال
ئىلاھ گانگىنى بىر دەريا ئېقىمىغا ئايلاندۇرۇپ، كىشىلەر ئاردـ
سىغا باشلاپ كېلىپ، ئازاب - ئوقۇبەت چەككەن كىشىلەرنى
قۇتقۇزغان. سىلەر قار بىلەن قاپلانغان تاغلارنى ئەتراپلىق ئاختۇـ
رۇڭلار. ئەگەر سىدونى يەنە تاپالمىساڭلار، شىمالىي تەرەپكە يەنە
مېڭىۋېرىڭلار، ئۇ يەردە تېغى يوق، دەرىخى يوق، سۇيىمۇ يوق،

بىر قورقۇنچلۇق دۆلەت بار. سىلەرنى روھىي جەھەتتىن ۋەھىمە
باسىدۇ. سىلەر ئېھتىيات قىلىپ بۇ يەردىن تېز ئۆتۈپ كېتىڭـ
لار. شىمالغا مېڭىۋەرسەڭلار، گىرەسا تېغىنى كۆرىسىلەر. يىـ
راقتا نەزەر سالساڭلار، گىرەسا تېغىدىكى مىلىڭ چوققىدا نۇر
چاقناۋاتقانلىقى كۆزۈڭلارغا چېلىقىدۇ. ئۇنىڭ ئىچىدە بىر گۈزەل
شەھەر بار. ئىلاھ شىۋە بىلەن پايادى شۇ يەرگە ئولتۇراقلاشقان،
سىلەر يەنە ئارۇگە دېگەن قاملاشقان شەھەرنى كۆرىسىلەر. ئۇ
بايلىق ئىلاھى كۇۋېرەنىڭ يۇرتى. ئۇ سۈيى مەرۋايىتتەك پارقىـ
رايدىغان ۋىمىرە دەرياسىدا يۇيۇنىدۇ. دەريانىڭ ئىككى يېقىدا
باراقسان ئۆسكەن ئاق سەندەل دەرەخلىرى ئەتراپقا خۇش پۇراق
چېچىپ تۇرىدۇ. شىمالغا يەنە مېڭىۋەرسەڭلار، ئىلاھ شىۋەنىڭ
يۇرتىغا بارىسىلەر. راپونە شىۋەنىڭ ئىخلاسمەن مۇخلىسى. ئېھـ
تىمال ئۇ يەردە ۋەرىنگانىڭ پادىشاھىنى تاپالىشىڭلار مۇمكىن.
بىراق ئۇ قەبىھ ئەبلەخ، سېھىر ئىشلىتىشنى بىلىدۇ. ئـۇ
ئـەرشنـى، يەر ـ زېمىننى ۋە دوزاخنى بويسۇندۇرغان. شىۋەـ
نىڭ ئىلتىپاتى بىلەن غالىب ئادەمگە ئايلانغان. ھەتتا ئەرشتە پال
ئاچىدىغان چوڭ ئىلاھمۇ ئۇنى كۆرۈپ قورقۇپ قاچقان...
شىمالغا يەنە مېڭىۋەرسەڭلار، سۇمىگىل تېغىغا بارىسىلەر.
ئۇ يەرگە بارساڭلار خۇش بولىسىلەر. چۈنكى ئۇ كۆيۈمچان پەـ
رىشتىلەرنىڭ يۇ، ئۇ يەردە ئاسمان ۋە قۇياشنى كۆرەلمەيسىلەر،
ئاي ۋە يۇلتۇزنىمۇ كۆرەلمەيسىلەر، بۇ يەرنى پەقەت مۇشۇ چىرايـ
لىق پەرىشتىلەرنىڭ كۈندەك جامالىدىن يېغىپ تۇرغان نۇرلارلا
يورۇتۇپ تۇرىدۇ. تاغ ئۈستىدە ئىستىقامەت قىلىدىغان نۇرغۇن
ئادەملەر ياشايدۇ. ئۇ يەردە سۈيەتە دەيدىغان بىر دەريا بار.
دەريانىڭ ئىككى يېقىدا نانىدنا دەرەخلىرى ئۆسكەن. بۇ دەرەخلەر
ناھايىتى ئېگىز. سىلەر ئۇ يەرگە ئولتۇراقلاشقان ۋەھشىي قەبىـ
لىدىن ئېھتىيات قىلىڭلار. داۋاملىق شىمالغا ماڭساڭلار، بىر
كۆلگۈنچەك مىللەتنى ئۇچرىتىپ قالىسىلەر. سىلەر ئۇلاردىن

نېمىنى تەلەپ قىلساڭلار، ئۇلار تەلىپىڭلارنى قاندۇرىدۇ. بۇ يەردە تاتلىق مېۋىلەر ناھايىتى كۆپ. يەنە كېلىپ بىر دەريامۇ بار. دەريادا پورەكلەپ ئېچىلىدىغان شەھدان گۈلى بار. دەريا ئىچىدىكى ياقۇتلار نۇر چېچىپ تۇرغاچقا، دەريانىڭ سۈيى قىپقىزىل كۆرۈنىدۇ. دەريا تەكتىدە ھەر خىل قىممەت باھالىق ياقۇتلار بار. ئۇ يەردىكى ئەر - ئاياللار مۇشۇ ياقۇتلار بىلەن ئۆزىنى بېزەيدۇ. ئۇ ئاياللار ناھايىتى چىرايلىق، ئادەتتە ياقۇت تاقاپ يۈرىدۇ. شۇڭا ئۇلار ئىنتايىن ھاكاۋۇرلىشىپ كەتكەن، ئۇلار ئىلاھلارنىڭ پادىشاھى ھىنتۇرەنى مازاق قىلىپ قويغانلىقتىن، ھىنتۇرە جان ئاچچىقىدا، ئۇلارنى كەچ كىرگەندە ھەممىڭلارنى ئۆلتۈرۈۋېتىمەن، پەقەت تاڭ سەھەردىلا تىرىلدۈرىمەن، دەپ قارغىغان. مۇشۇ قارغاش تۈپەيلىدىن ئۇ يەردىكى ئاياللار كەچ بولۇشى بىلەنلا ئۆلگەن، تاڭ ئاتقاندىلا تىرىلگەن، ئۇلار پۈتۈنلەي ئەس - ھوشىنى يوقاتقان. شۇڭا تاڭ سەھەردە ھوشىغا كېلىدۇ. كۈندۈزى كۈنبويى ناخشا ئېيتىپ ئۇسسۇل ئوينايدۇ، دۇنيادىكى ئىشلاردا مۇشۇنداق ئوخشىماسلىقلار بار.

ئۇ جەنۇب توغرىسىدا توختىلىپ مۇنداق دەپتۇ:

— سىلەر جەنۇبقا بېرىڭلار. سىدونى سۈيى قاپقارا كۆرۈنىدىغان نامتە دەرياسى، گوتىپار دەرياسى، شۇنداقلا ئات يۈزلۈك تاغدىن ئېقىپ چۈشكەن كاۋرى دەرياسى ۋادىلىرىغا بېرىپ ئىزدەڭلار، ئەگەر تاپالمىساڭلار، جەنۇبقا مېڭىۋېرىسەڭلار، لىسەپ تېغىغا كېلىسىلەر، ئۇ يەردە جادۇگەر ئايال جەندەپە تۇرىدۇ. ئۇلارنىڭ ئىچىگە ساپسېرىق ئالتۇن ۋە ئەتىۋارلىق ياقۇت تولدۇرۇلغان بەش قەلئەسى بار، لېكىن سىلەر بۇ بايلىقلارنى كۆرۈپ كۆزۈڭلارنى قىزارتماڭلار. جەندەپە بەك ۋەھشىي، سېزىپ قالسا، سىلەرنى ئۆلتۈرۈۋېتىدۇ.

بۇ تاغنىڭ جەنۇبىي تەرىپى دېڭىزغا تۇتىشىدۇ. دېڭىزدا مىناگە تاغ تىزمىلىرى بار. ئاشۇ ئالتۇن تاغ چوققىلىرىنىڭ

سەلتەنەتلىك نۇرلىرى دېڭىز ئۈستىدە ئەكس ئېتىپ تۇرىدۇ.
ئۇلارنىڭ دادىسى شامال ئىلاھى، ئۇلارنىڭ دوستى قۇياش ئىلا-
ھى، گۇناھكار ئادەملەر ئۇلارنى كۆرەلمەيدۇ. دېڭىزنىڭ ئەڭ
تەكتىدە ئەڭ قورقۇنچلۇق بىر ئايال جادۇگەر بار. ئۇ-
نىڭ تەقى - تۇرقى شىرغا ئوخشايدۇ. ئۇنىڭ پۇت - قولى ئادەم
سايىسىغا تېگىپلا كەتسە، ئۇ شۇ ئادەمنى تۇتۇۋالالايدۇ. بىر يولىلا
مىڭ ئىككى يۈز جانلىقنى يۇتۇۋېتەلەيدۇ. سىلەر ئۇ يەرگە بارغان-
دا، بۇ ئايال جادۇگەردىن پەخەس بولۇڭلار. رېنگا دۆلىتىگە
بارماقچى بولساڭلار، جەزمەن مۇشۇ ئايال جادۇگەر تۇرۇشلۇق
بىر يۈز يىگىرمە يوجەنە مۇساپىلىق دېڭىزدىن سەكرەپ ئۆتۈپ
كېتىڭلار. رىنكا دۆلىتىنىڭ تۆت ئەتراپى دېڭىز بىلەن
ئورالغان، ئۇ جىن - ئەرۋاھلارمۇ كىرەلمەيدىغان قەلئە،
جەنۇب تەرەپتە يەنە ئەزرائىل يەمەراجەنىڭ جەنۇبىي تۇرارگاھى
بار. بۇ تۇرارگاھقا قۇياش ۋە ئايمۇ كىرەلمەيدۇ. بۇ يەردە كۈندۈز
ۋە كېچىمۇ بولمايدۇ. مېنىڭ پالۋانلىرىم، ئەزرائىلنىڭ تۇرارگا-
ھىنى كۆرۈپ قالساڭلار، دەرھال قايتىپ كېلىڭلار، كىمكى بىر
ئاي ئىچىدە قايتىپ كېلەلمىسە، ئۇ ھاياتىدىن ئايرىلغان بولىدۇ.
ئۇنىڭ پۇتكۇل ئائىلىسىمۇ ئۇنىڭغا قوشۇلۇپ ئۆلۈپ كېتىدۇ.
كىمكى سىدو توغرىسىدىكى خەۋەرنى ئېلىپ كېلەلىسە، مەن
ئۇنىڭغا شان - شەرەپ ۋە بايلىق ئاتا قىلىپ، ئۇنىڭدىن
مەڭگۈ مىننەتدار بولىمەن.

سۇگرىپە ھەنۇمانەگە ئۆرۈلۈپ گېپىنى داۋاملاشتۇرۇپتۇ:

— گېپىمگە قۇلاق سال، شامال ئىلاھىنىڭ ئوغلى. يۇرد-
كىم ماڭا پەقەت سەنلا مۇشۇ ۋەزىپىنىڭ ھۆددىسىدىن چىقالايدى-
غانلىقىڭ توغرىسىدا بېشارەت بېرىۋاتىدۇ. سەن سۇ، ئوتتىن
قورقمايسەن، شامالغا ئوخشاش تېز ھەرىكەت قىلىسەن. سەن
سىدونى تاپالايسەن، — ئۇ يەنە رامەگە ئۆرۈلۈپ، — سىز ئۇنىڭغا
بەزى گۇۋاھلىق نەرسىلەر بېرىڭ. ئۇ سىدوغا تاپشۇرۇپ بەر-

سۇن، — دەپتۇ.

رامە ئۇزۇكىنى ھەنومانەگە تاپشۇرۇپ بېرىپتۇ. شۇنداق قىلىپ، سۇچىرىپە جەمئىي ئوتتۇز تۇمەن مايمۇن ئەۋەتىپتۇ. يەر - زېمىن ئۇلارنىڭ پۇتى ئاستىدا تەۋرەپ كېتىپتۇ. يەر - جاھاننىڭ ھەممىلا يېرى مايمۇنلار بىلەن توشۇپ كېتىپتۇ. مايمۇنلار قوشۇنى مېڭىپ كەتكەندىن كېيىن، رامە سۇچىرىپەدىن:

— ئېيتىڭا دوستۇم، مۇنچىۋالا كۆپ جاينى قانداق بىلىسىز... يەر شارىنىڭ ئۇ قېتىغىچە بولغان جايلاردىكى شۇنچە كۆپ تاغ، دېڭىزلارنىڭ ھەممىسىنى بىلىدىغان ئوخشىمامسىز؟ — دەپ سوراپتۇ.

سۇچىرىپە مۇنداق دەپ جاۋاب بېرىپتۇ:

— مەن ۋەرىنىڭ غەزىپىدىن قورقۇپ قېچىپ يۈرگەن مەزگىلىمدە، ئۈچ ئالەمنىڭ ھەممىسىنى ئايلىنىپ چىقتىم. ۋەرى بىر سەكرەپ قويسىلا، كۆزنى ئېچىپ يۇمغۇچە يەتتە ئارالغا بېرىپ بولىدۇ. مەن نەگە بارساملا ئۇنىڭ پېيىمغا چۈشىدىغانلىقى ماڭا ناھايىتى ئايان. ئۇ مېنى كۆرۈپلا قالسا ئۆلتۈرۈۋېتەتتى. شۇڭا مەن ئادەملەر تۇرۇشلۇق يەرلەرنى، ئەرشنى ۋە دوزاخنى ئايلىنىپ چىقتىم. بارغانلا يەردە بىر كۈن توختاشقىمۇ جۈرئەت قىلالمىدىم. مەن قورقۇنچ ئىچىدە توختىماي قاچتىم. دېڭىز - ئوكيان، تاغ - دەريا، قۇرۇقلۇق ۋە ئاراللارغىچە قېچىپ باردىم. قۇرۇقلۇقنىڭ ئۇ چېتىگىچە يۈز قېتىملاپ، مىڭ قېتىملاپ باردىم.

ئىككى دوست مۇشۇ ئاساستا ئۆتمۈش سەرگۈزەشتىلىرى ۋە كەلگۈسىدىكى ئىشلار توغرىسىدا پاراڭلىشىپتۇ. كۈنلەر مۇشۇ تەرىقىدە ئۆتۈشۈپتۇ. ئاي توشىدىغانغا بىرنەچچە كۈنلا قاپتۇ. شەرق، غەرب ۋە شىمال تەرەپتىكى مايمۇنلار قوشۇنى قايتىپ كەپتۇ. ئۇلار ئەھۋال مەلۇم قىلىپ: «بىز سىدونى قۇرۇقلۇق، دېڭىز ۋە تاغلاردىن كۆپ ئىزدىدۇق، لېكىن ئۇنىڭ ئىز - دېرى-

كىنى ئالالمىدۇق» دەپتۇ.
رامە يىغلىۋېتىشكە ئازانلا قاپتۇ. سۇچىرىپە ئۇنىڭغا تەسەللى بېرىپ:
— راپونەنىڭ ئۆيى جەنۇبتا، ئالىيلىرى بىز مايمۇنلىرىمىزنى ئۇ يەرگە ئەۋەتتۇق. پالۋان ھەنومانە ۋەزىپىنى جەزمەن ئورۇندىيالايدۇ. قايغۇرماڭ، ئۇ سىدونى جەزمەن تاپىدۇ، — دەپتۇ. رامە يەنىلا خاتىرجەم بولالماپتۇ.
جەنۇبقا ئەۋەتىلگەن مايمۇنلار قوشۇنى قاتمۇقات تاغلاردىن تەركىب تاپقان پىگتە تېغىغا كەپتۇ. ئۇلار سىدونى ھەممە يەردىن سۈرۈشتۈرۈپ توختىماي ئىزدەپتۇ. كۈنلەرنىڭ بىرىدە، ئۇلار ئۆزلىرىگە بېرىلگەن بىر ئاي مۆھلەتنىڭ ئاز قالغانلىقىنى ھېس قىلىشىپتۇ.
مايمۇنلار دەرەخ تۈۋىدە غەمگە پېتىپ ئولتۇرۇپ، نېمە قىلارىنى بىلمەي قاپتۇ...
ئۇلار تۇيۇقسىز ناھايىتى زور ئۆڭكۈرنى، توپ - توپ قۇشقاچلارنىڭ ئۆڭكۈردىن ئۇچۇپ چىقىۋاتقانلىقىنى بايقاپ قاپتۇ. بۇ ئەتراپتا سۇ يوق تۇرسا، ئۇلار قانداقمۇ ھايات كەچۈرىدىغاندۇ؟ ئۆڭكۈرنىڭ يېنىدا بىر چوڭ دەرەخ بولۇپ، مايمۇنلار دەرەخكە چىقىپ، دەرەخ شاخلىرى ئارىسىدىن ئۆڭكۈرنى كۆزىتىپتۇ. ئۇنىڭ ئىچى ناھايىتى چوڭقۇر ۋە قاراڭغۇ بولۇپ، قۇياش نۇرى ۋە ئاي نۇرىمۇ ئىچىنى يورۇتالىشى مۇمكىن ئەمەس ئىكەن.
مايمۇنلار باش قاتۇرۇشۇپ: «بىز قانداق كىرەرمىز؟ لېكىن كىرمىسەك بولمايدۇ. سىدو ئۆڭكۈر ئىچىدە بولۇشى مۇمكىن» دېيىشىپتۇ. ئۇلار ئۆزۈنىسىغا تىزىلىپ، بىر - بىرىنىڭ قۇيرۇقىدىن تۇتۇشۇپ، قاراڭغۇ ئۆڭكۈرگە باتۇرلارچە كىرىشكە باشلاپتۇ، لېكىن ئىچىدە ھېچنېمىنى كۆرەلمەپتۇ. ھەنومانە ھاسا تايىنىپ ھەممىسىنىڭ ئالدىدا مېڭىپتۇ. ئۇنىڭغا ئەگىشىپ مېڭىۋاتقان مايمۇنلار ئەمالاردەك ئۇياق - بۇياققا سوقۇلۇپ، تەستە

ئىلگىرىلەپتۇ. ئاخىرى ئۇلار ئالتۇندىن ياسالغان قاتار - قاتار ئۆيلەرنىڭ ئالدىغا كەپتۇ، لېكىن بىرەر ئادەمنىمۇ ئۇچرىتالماپ-تۇ. ئۇلار ئۇچ يۈز ئۆينى بىر - بىرلەپ تەكشۈرۈپ، گۈزەللىكتە تەڭدىشى يوق بىر قىزنى ئۇچرىتىپتۇ. ئۇلار:

— بۇ قانداق جاي؟ — دەپ سوراپتۇ. قىز:

— تېز كېتىڭلار، بۇ يالماۋۇز مەھەمايەنىڭ ئۆيى. ناۋادا ئۇ سىلەرنى كۆرۈپ قالسا، ھەرگىز كەچۈرمەيدۇ، — دەپ جاۋاب بېرىپتۇ. شۇنداق قىلىپ، ئاق كۆڭۈل قىز ئۇلارنى ئۆتكۈرنىڭ يەنە بىر تەرىپىگە باشلاپ بېرىپتۇ. ئۇلارنىڭ ئالدىدا چوڭقۇر جەنۇبىي دېڭىز ۋە ھەيۋەتلىك تاغلار كۆرۈنۈپتۇ.

ئۇلار بۇ يەردە نامى ھەممە يەرگە تارقالغان كەلتە دېگەن سېرىق قاناتلىق قۇشنىڭ بالىسى سەنپەد بىلەن ئۇچرىشىپ قاپتۇ. ئۇ ھەنومانەگە، گۇناھى چېكىدىن ئاشقان راپونەنىڭ ھازىر دېڭىز-نىڭ ئۇ تەرىپىدە ئىكەنلىكىنى، ئۇنىڭ ساھىبجامال سىدونى ئە-شۇكە بېغىغا سولاپ قويغانلىقىنى، سىدونى تېپىش ئۇچۇن جەز-مەن يۈز يـوجـەنـە مـۇساپىلـىق دېڭـىزدىـن ئۆتۈش كېرەك-لىكىنى ئېيتىپتۇ.

ئالتىنچى قىسىم

رىڭكادىكى ئەھۋال - دېڭىز سىرتىدىكى يوز يوجەنلىك موساپە

مايمۇنلار دېڭىز بويىغا كەپتۇ. ئۇيۇققىچە تۇتاشقان دېڭىز سۈيى قاپقارا كۆرۈنىدىكەن. دېڭىز دولقۇنلىرى شاۋقۇن پەيدا قىلىپ، ئۇنىڭ گۈلدۈرلىگەن ئاۋازى يىراقلارغا كېتىدىكەن.

مايمۇنلار بۇ قورقۇنچلۇق پايانسىز دېڭىزغا ئۈمىدسىزلەنگەن هالدا قاراپ ئۇنىڭدىن سەكرەپ ئۆتۈشكە جۈرئەت قىلالماپتۇ. بۇلارنىڭ ئىچىدە شامال ئىلاھىنىڭ ئوغلى ھەنومانەلا ئوتتۇرىغا چىقىپ:

— مەن سىناپ باقاي، — دەپتۇ. ئۈچ ئالەمدە ھېچكىم ئۇنىڭدەك باتۇرلۇق قىلالمايدىكەن!

چوڭ ئىگەكلىك ئىلاھ مايمۇن ھەنومانە دېڭىزدىن ئۆتمەكچى بولۇۋاتقاندا، باشقىلار ئۇنىڭ بەدىنىنىڭ بارغانسېرى چوڭىيىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپتۇ. ئۇنىڭ بەدىنى پاكارراق تاغقا، پارقىراپ تۇرغان كۆزلىرى بىر جۈپ قۇياشقا ئوخشاپ قاپتۇ، بەدىنىدىكى تۈكلەرمۇ ئۆزىراشقا باشلاپتۇ. بۇ تۈكلەر خۇددى ئۇنىڭ بەدىنىگە يېپىشىۋالغان يىلانلاردەك كۆرۈنىدىكەن. ھەنومانەنىڭ ئېغىرلىقىغا بەرداشلىق بېرەلمىگەن مەرەيە تېغى تەۋرەپ كېتىپتۇ، دەرەخلەر سىلكىنىپ چېچەكلىرى ۋە يوپۇرماقلىرى تۆكۈلۈپتۇ، قۇشلار چۆچۈپ تەرەپ - تەرەپكە ئۇچۇپ كېتىپتۇ. بىرمۇنچە تاغ چوققىلىرى يېرىلىپ، ئۇنىڭ ئۈستىدىكى ياۋايى ھايۋانلار غۇلاپ

چۈشۈپ كېتىپتۇ، شىر ۋە پىللار قورققىنىدىن باشقا ئورمانلارغا
قېچىپ كېتىپتۇ. زەھەرلىك يىلانلار يەر ئاستىدىن چىقىشىپ،
ۋەھشىيانە قىياپەتتە چىرقىرىشىپتۇ. مايمۇنلار قوشۇنىنىڭ غەلى-
بە سادالىرىغا ھايۋانات ۋە ئۇچار- قاناتلارنىڭ ئاۋازلىرى قوشۇ-
لۇپ، قورقۇنچلۇق شاۋقۇن - سۈرەن پەيدا بوپتۇ. بۇ ئۇلۇغ
قەھرىمان ئۆز جايىدا ئولتۇرغاندا، ئۇنىڭ قۇلاقلىرى بىردىنلا
ئۇزىراپ كېتىپتۇ. شامال ئىلاھىنىڭ ئوغلى ئورنىدىن تۇرۇپ
سەكرەپتۇ. ئۇ غۇلىچىنى ئىككى تەرەپكە كېرىپتۇ. ئۇنىڭ قۇي-
رۇقى چوڭ بوغما يىلاندەك تولغىنىپتۇ. ئۇ بوشلۇقتا توختىماي
ئىلگىرىلەپتۇ، ئاستى تەرەپتە دولقۇنلىنىۋاتقان دېڭىزنى
كۆرۈپتۇ.

ھەنومانە بارغانسېرى ئېگىز كۆتۈرۈلۈپتۇ. قۇياش گويا ئۇ-
نىڭ قالپىقىغا، ئىككى پۇتى گويا قىپقىزىل ئىككى سۇ لەيلىسىگە
ئوخشاپ قاپتۇ. ساماۋىي ئىلاھلار ئۇنىڭ بۇ كارامىتىنى كۆرۈپ
ناھايىتى سۆيۈنۈپتۇ. ئۇ دېڭىز ئۈستىدىن تېز ئۇچۇپ ئۆتۈۋاتقان-
دا، ئۇلار ئۇنىڭغا قارىتىپ گۈللەرنى چېچىپتۇ.

باتۇر ھەنۇمانە شامالغا قارشى گۈرۈلدەپ ئۇچۇپ مېڭىۋېرىپ-
تۇ. مايمۇنلار ئۇنىڭغا تاكى كۆز ئالدىدىن يوقىلىپ كەتكۈچە كۆز
ئۈزمەستىن تىكىلىپ قارىشىپ قاپتۇ. ھەنۇمانە دېڭىزنىڭ تۆتتىن
ئۈچ قىسمىدىن ئۆتۈپ بوپتۇ، تۆتتىن بىر قىسمى قالغاندا،
سۈرەپە ئۇنىڭ ئالدىنى توسۇۋاپتۇ. چوڭ يىلان سۈرەپە بوغما
يىلانلار ئىچىدە ئەڭ يۇقىرى مەرتىۋىگە ئىگە يىلان بولۇپ، ئاس-
ماندىكى پەرىشتىلەردىن تارتىپ دوزاختىكى جىن - ئالۋاستىلار-
غىچە ئۇنىڭدىن قورقىدىكەن. ئۇ ھەنومانەگە:

— ساماۋىي ئىلاھ سېنى ماڭا يەم بولۇشقا ئەۋەتىپتۇ. مەن
سېنى يەۋېتىمەن، سەن ئۆزۈڭنى بىلىپ، ئېغىزىمغا كىر! —
دېگىنىچە ئېغىزىنى يوغان ئېچىپ تۇرۇپتۇ.

شامال ئىلاھىنىڭ ئوغلى ھەنومانە ئۆز بەدىنىنى ناھايىتى

كىچىكلىتىپ، ئۇچقان پېتىچە ئۇنىڭ ئاغزىغا كىرىپتۇ ـ دە، ئۇ ئېغىزىنى يۇمغۇچە ئۇچۇپ چىقىپ كېتىپتۇ. ھەنومانە دېڭىزدا ئۇچۇۋېرىپ ئىنتايىن ھېرىپ كېتىپتۇ. تۇيۇقسىز سۇ ئۈستىدىن ئالتۇندەك نۇر چېچىپ تۇرىدىغان مىنەكە تېغى كۆتۈرۈلۈپ چىقىپتۇ. ئۇ ھەنومانەگە:

«ئىي، شامال ئىلاھىنىڭ ئوغلى، سەن مېنىڭ ئۈستۈمگە چىقىپ بىردەم ئارام ئېلىۋال، قورقما، مەن سېنى دوستلاردەك قارشى ئالىمەن. سەن بىلەن سەمىمىي دوست بولىمەن، — دەپتۇ.

ھەنومانە بۇ گەپنى ئاڭلاپ، ئاسماندا تۇرۇپ:

— ئەي، چوڭ تاغ، ئېيتقىنا، مېنى نېمە ئۈچۈن توسۇۋالدىسەن؟ نېمە ئۈچۈن مەن بىلەن دوست بولىسەن؟ — دەپ سوراپتۇ. مىنەكە تېغى جاۋاب بېرىپ مۇنداق دەپتۇ:

— قەدىمكى زاماندا ھەممە تاغلارنىڭ قانىتى بولۇپ، ئۇلار ئۆزلىرى خالىغان جايلارغا ئۇچۇپ بارالايدىكەن، شۇڭا ئۇلار ئەسكى ئىشلارنى قىلىپ نۇرغۇن شەھەر ۋە يېزىلارنى بېسىپ ۋەيران قىپتۇ. شۇڭا ساماۋىي پادىشاھ ئىندىرەنىڭ بۇ ئىشقا قاتتىق ئاچچىقى كەپتۇ ـ دە، چاقماق چاقتۇرۇپ ئۇلارنى جازالاپ، قاناتلىرىنى چۇشۇرۇۋېتىپتۇ. ئۇ مېنىمۇ قوغلاپ چاقماق بىلەن جازالىغاچقا، قورقۇپ جېنىمنىڭ بارىچە قېچىپ كەتتىم. شامال ئىلاھى مېنىڭ بۇ بىچارە ھالىتىمنى كۆرۈپ، ماڭا ئىچ ئاغرىتىپ، مېنى بۇ يەرگە ئۇچۇرتۇپ ئەكېلىپ قويدى. شۇنىڭ بىلەن قانىتىم ساقلىنىپ قالدى. شۇنىڭدىن بېرى مەن دېڭىزدا تۇرۇپ قالدىم. سەن دوستۇم شامال ئىلاھىنىڭ ئوغلى، سېنى جەزمەن ياخشى كۈتۈۋالمىسام بولمايدۇ.

— سەن ماڭا سەمىمىي مۇئامىلە قىلىپ، چەكسىز خۇشاللىق ئاتا قىلدىڭ، — دەپتۇ ھەنۇمانە، — ئەسلىدە بۇ يەردە دەم ئېلىۋالغۇم بار ئىدى، لېكىن بۇنداق قىلالمايمەن، رىنكاغا تېز-

رەك بىرىشقا ئالدىرايمەن. ئۇنىڭ ئۇستىگە، ئۆز كۇچۇمگە تايى-
نىپ، يۇز يوجەنە يول بىسىپ ئۆتىدىغان دېڭىزدىن تېز ئۆتۇپ
كېتىشكە قەسەم قىلغانىدىم، — دەپتۇ - دە، مىنەكە تېغى بىلەن
خوشلىشىپ، ئۇچۇشنى داۋاملاشتۇرۇپتۇ. ھەنومانە رىنكانى يى-
راقتىن كۆرۇپتۇ.

ئۇ سۇبرە تېغى ئۇستىدىكى گۇتەكە دەرىخىنىڭ ئۇستىگە
چۇشۇۋاپتۇ. شۇ ھامان ئۇنىڭ پۇتى ئاستىدىكى تاغ تەۋرەپ، رېنكا
ئارىلىمۇ سىلكىنىپتۇ. دەل مۇشۇ ۋاقىتتا سىدونىڭ سول بىلىكى-
مۇ سىلكىنىپ كېتىپتۇ. بۇ ئۇنىڭ ئۇچۇن ئېيتقاندا بىر ياخشى-

لىقنىڭ ئالامىتى ئىكەن، راپونەنىڭ سول بىلىكىمۇ سىلكىنىشكە باشلاپتۇ. بىراق، بۇ ئۇنىڭ ئۇچۇن شۇملۇقنىڭ ئالامىتى ئىكەن. چۇنكى، سول بىلەكنىڭ سىلكىنىشى بىر ئەر كىشىگە بەختسىز-لىك ئېلىپ كېلىدىكەن. ھەنومانە رېنكاغا كىرگەندىن كېيىن، سىدونى ئىزدەشكە باشلاپتۇ. ئۇ ئورمانلار ۋە دەرەخلىكلەردىن بىر - بىرلەپ ئۆتۇپتۇ. قۇشلارنىڭ خەندان ئۇرۇپ سايراشلىرىنى، ھەسەل ھەرىسىنىڭ غۇڭ - غۇڭ قىلىپ ئەركىن ئۇچۇپ يۇرگەن ھالىتىنى، كۆللەر ۋە دەريالاردىكى سۇ لەيلىسىنىڭ پورەكلەپ ئېچىلغانلىقىنى كۆرۇپ خۇشاللىقىنى باسالماي قاپتۇ. شەھەرنىڭ ئىچىدىكى سېپىللار ئالتۇندىن، تېشىدىكىلىرى تۆمۇردىن سوقۇل-غانىكەن... بۇ ھەيۋەتلىك سېپىللار كۆككە تاقاشقۇدەك ئېگىز ئىكەن.

ھەنومانە توختىماي مېڭىۋېرىپتۇ. ئۇ: «راپونەنىڭ رىنكادىدى-كى ھوقۇقى بەك چوڭ ئىكەن. ئۇن باشلىق پادىشاھنى قانداقمۇ پەرق ئېتەرمەن؟ بۇ قەبىھ دۇشمەنلەردىن قانداق يوشۇرۇنارمەن؟ رامەنىڭ چىرايلىق ئايالىنى قانداق تونۇيالارمەن؟» دېگەنلەرنى ئويلاپتۇ.

بۇ چاغدا قۇياش ئولتۇرۇپتۇ، ھەنومانە شەھەر مەركىزىگە كىرىپتۇ. ئاي كۆتۇرۇلۇپتۇ. ھەنومانە رىنكا شەھىرىگە نەزەر سېلىپ، ئۇ يەردىكى ئۆيلەرنىڭ ئۆگزىلىرىنىڭ ئالتۇندىن ياسال-غانلىقىنى، ئۆيلەرنىڭ تۆت ئەتراپىغا مەرۋايىت بىلەن نەقىشلەن-گەن جۇلالار ئېسىلغانلىقىنى، ئۆيلەرنىڭ ئۇستىگە بايراقلار قا-دالغانلىقىنى كۆرۇپتۇ. ھەنومانە ئۆز بەدىنىنى ھەر خىل شەكىلگە ئۆزگەرتىپتۇ. بۇ چاغدا ئۇ مۇشۇككە ئايلىنىپ ئۆيمۇئۆي ئايلى-نىپ يۇرۇپتۇ. ئۇزۇن ئۆتمەي ئۇ ۋېسەنەنىڭ ئوردىسىغا كىرىپ، ئىنتايىن ھەيۋەتلىك شىۋە بۇتخانىسىنى كۆرۇپتۇ. ئۇ رىنكادىكى پۇتكۇل ئۆيلەرنى بىر - بىرلەپ ئاختۇرغان بولسىمۇ، سىدونىڭ ھېچقانداق ئىز - دېرىكىنى ئالالماپتۇ. ئاخىر ئۇ پادىشاھنىڭ

ئىچكىرىكى ئوردىسىدىن راپونەنىڭ ھۇجرىسىنى تېپىپ، ئىچىگە كىرىپتۇ. راپونەنىڭ تېنى ئىنتايىن كېلەڭسىز بولۇپ، ئۇ ئۇنچە - مەرۋايىت بىلەن بېزەلگەن كارىۋات ئۇستىدە ياتقانىكەن. ئۇنىڭ تېرىسى قارا - كۆك بولۇپ، سېرىق كىيىم كىيىۋالغانىكەن. ئۇ نۇرغۇن زىننەت بۇيۇملىرىنى ئېسىۋالغان بولۇپ، بەدىنىگە كۆك ئەمەن سۇرتۇۋالغانىكەن. ئۇنىڭ ئون تاجىسىدىن نۇر چاقنايدىكەن، ئۆينىڭ تۆت بۇلۇڭىدا قولىغا چالغۇ ئەسۋاب تۇتۇۋالغان تۆت چىرايلىق قىز ئۇيقۇغا كەتكەنىكەن. راپونەنىڭ يېنىدا يېپەك كىيىم كىيگەن، زىننەت بۇيۇملىرى تاقىغان چىرايلىق بىر قىز ياتقانىكەن. ئۇ ئىبلىس دېۋە مايانىڭ قىزى ئىكەن. ھەنومانە دەسلەپتە ئۇنى سىدوغا ئوخشىتىپتۇ. بىراق ئۇ: «ھېچقانداق ئادەم رامەگە تەڭ كېلەلمەيدۇ. سىدونىڭ باشقىلارنى ياخشى كۆرۈشى مۇمكىن ئەمەس، بۇ يەردە يېتىشىمۇ مۇمكىن ئەمەس» دەپ ئويلاپتۇ.

ھەنومانە راپونەنىڭ ئون بېشىنى ۋە يومۇۋالغان يىگىرمە كۆزىنى كۆرۈپ ئىنتايىن قورقۇپ كېتىپتۇ. ئۇ بۇ يەردىن شۇ ھامان چىقىپ كېتىپ، باشقا ئۆيلەرنى ئاختۇرۇپتۇ. ئۇ مەيخانا ۋە ئاشخانىلارغا كىرىپ، ئۇ يەردە ئادەم ۋە ئۇچار قانات، ھايۋاناتلارنىڭ جەسەتلىرىنى كۆرۈپتۇ. ھەنومانە سىدونى تاپالماي، رىنكانىڭ سېپىلىغا چىقىپ، پۇتكۇل شەھەرگە سەپسېلىپ قاراپتۇ. ئۇ ھەممىلا يەردە مېتال ۋە خرۇستالدىن يېپىلغان ئۆيلەرنى كۆرۇپتۇ. بەزى ئۆيلەرنىڭ ئۆگزىسىگە توزنىڭ پەيلىرى يېيىتىلغان بولۇپ، بۇ ھەشەمەتلىك قۇرۇلۇشلار ئۇنىڭ كۆزىگە خىرە كۆرۇنۇپتۇ.

ئۇ كۆڭلى يېرىم بولغان ھالدا: «سىدونى قەيەردىن تاپسام بولار؟ رامە مېنى ئۇزىتىپ قويغىلى بىر ئايدىن ئېشىپ كەتتى. بىراق سىدونىڭ ھېچقانداق دېرىكىنى ئالالمىدىم» دەپ ئويلاپتۇ. ئۇ مۇشۇنداق قايغۇرۇپ تۇرغاندا، ئۇنىڭ كۆزى بىر ئەشۇكە

ئورمانلىقىغا چۈشۈپتۇ.

ئۇ: «مەن ئۇنى ئاشۇ يەردىن تېپىشىم مۇمكىن» دەپ ئويلاپ، سېپىلدىن چۈشۈپتۇ، سېھىر ئىشلىتىپ، بەدىنىنى كىچىكلىتىپتۇ. ئۇ بىر ئېگىز دەرەخنىڭ ئەڭ ئۇچىغا يامىشىپ چىقىپ تۆت ئەتراپىغا سىنچىلاپ قاراپتۇ. ھەر خىل دەرەخ ۋە رەڭگارەڭ گۈللەرنى، بىرنەچچە ئويۇنخانىلارنى كۆرۈپتۇ. بۇ راپونىنىڭ ھۆر قىزلارنى ئېلىپ بېرىپ كۆڭۈل ئاچىدىغان جايلىرى ئىكەن، ئۇ يەنە بىر پەرىزاتتەك قىزنىڭ چوڭ دەرەخنىڭ تۈۋىدە ئولتۇرغانلىقىنى، ئۇنىڭ ئەتراپىدا بىرمۇنچە قورقۇنچلۇق راكشەسەلەرنىڭ تۇرغانلىقىنى كۆرۈپتۇ. ئايال راكشەسەلەر قولىغا تۆمۈر تاياق ۋە نۇر چاقناپ تۇرىدىغان ئەگرى پىچاقلارنى ئېلىۋالغان بولۇپ، قول ئاستىدىكى ئەسىرگە تەھدىت سېلىۋاتقاندەك كۆرۈنۈپتۇ. ھەنومانە ئۇ يەرگە ئاستا بېرىپتۇ. بۇ ئايال ھەقىقەتەن تەڭداشسىز گۈزەل ئىكەن، لېكىن ناھايىتى ئاجىز ۋە يادائغۇ كۆرۈنىدىكەن. ئۇنىڭ ئۇزۇن چۇۋۇلۇپ كەتكەن چاچلىرى ئازراقمۇ پارقىرىمايدىكەن، كىيىملىرى كونىراپ يىرتىلىپ كەتكەنىكەن، ھەنومانە ئۇنىڭغا تېخىمۇ يېقىنلىشىپ، ئۇنىڭقايغۇ - ھەسرەتلىك تىنىشلىرىنى ئاڭلاپتۇ. شەك - شۈبھىسىزكى، بۇ دەل سىدو ئىكەن! شامال ئىلاھىنىڭ ئوغلى ئالدىغا بېرىشقا ئەمدىلا تەمشىلىۋاتقاندا راپونە كېلىپ قاپتۇ. ھەنومانە دەرھال ئۆزىنى تېخىمۇ كىچىكلىتىۋاپتۇ، دەرەخ ئۇستىگە چىقىۋېلىپ پەسكە-قاراپتۇ ۋە ئون باشلىق پادىشاھ بىلەن سىدونىڭ دېيىشكەن گەپلىرىنى ئاڭلاپتۇ. ئون باشلىق پادىشاھ سىدوغا يەنە بىر قېتىم مۇھەببەت ئىزھار قىلىپ:

— ئەي، جانانىم، ماڭا خوتۇن بول، ماڭا تەئەللۇق بولغان ھەممە نەرسە مەڭگۈ ساڭا مەنسۇپ، — دەپتۇ. سىدو ئۇنىڭغا رەددىيە بېرىپ:

— سەن بولساڭ ئەڭ رەزىل، ئەڭ پەسكەش راكشەسە! —

دەپتۇ. راپونە ئاچچىقىنى ئىچىگە يۇتۇپ تۇرۇپ:
— مەن ساڭا بىر يىل مۆھلەت بېرىمەن، دەپ قەسەم قىلغان، ھازىر ئون ئاي ئۆتۈپ كەتتى. سېنى يەنە ئىككى ئاي كۈتىمەن. ئەگەر شۇ چاغدا يەنە جاھىللىق قىلىۋەرسەڭ، مېنىڭ ئاشپىزىم سېنى سەككىز پارچە قىلىپ پارچىلاپ، مېنىڭ ناشتىدىلىقىمغا ئەكېلىپ بېرىدۇ، — دەپتۇ - دە، ئوردىسىغا قايتىپ كېتىپتۇ.
ئون باشلىق پادىشاھ كەتكەندىن كېيىن، كۆزەتچىلىك قىلىدىغان ئايال راكشەسەلەر سىدونى قىيناشقا باشلاپتۇ. ئۇلار:
— ئاڭلا، سەن راپونەدىنمۇ ياخشى ئەرنى تاپالمايسەن، رامە ھېچقانچە باي ئەمەس، ئۇنىڭ ئۆمرى قىسقا، ئەكسىچە راپونە رىنكاغا مەڭگۇ ھۆكۈمرانلىق قىلىدۇ، — دەپتۇ.
— لېكىن، ئاشۇ مال - دۇنياسى ئاز، ئۆمرى قىسقا ئادەم مېنىڭ ئېرىم، — دەپتۇ.
ئايال جادۇگەرلەر دەرغەزەپكە كېلىپ، ئەگرى قىلىچلىرى ۋە توقماقلىرىنى ئېلىشىپ، ئۇنىڭ ئالدىغا ئېتىلىپ كەپتۇ. ئۇلار ۋارقىرىشىپ:
— بىز سېنى دەپ جاپا چېكىۋاتىمىز. بىز سېنى يەۋېتىمىز، — دەپتۇ.
سىدو كۆزىنى مەھكەم يۇمۇپ، رامەنى چاقىرىپتۇ. بۇ ۋەھشى، رەھىمسىز ئاياال راكشەسەلەر مۇشۇنداق قاتتىق، يۇمشاق ۋاستىلەرنى قوللىنىپ، سىدونى تاكى ھوشىدىن كەتكۈچە قىيناپتۇ.
يېرىم كېچە بوپتۇ. سىدو ئۇدۇم دەرىخىنىڭ تۈۋىدە يالغۇز ئولتۇرۇپ يىغلاپتۇ. شىرەمە سىدونىڭ ئالدىغا كەپتۇ. گەرچە شىرەمە ئۇلارغا ئوخشاشلا راكشەسە بولسىمۇ، لېكىن ئۇ ناھايىتى ئاق كۆڭۈل بولۇپ، سىدو بىلەن ئىنتايىن ياخشى ئۆتىدىكەن. سىدو كۆڭلى يېرىم بولۇپ، مۇنداق دەپتۇ:

— قەدىرلىك شىرەمە، مەن ئەزەلدىن ھېچكىمگە يامانلىق قىلمىغان، پەرۋەردىگاھ نېمە ئۈچۈن مېنى مۇشۇنداق ئازابلايدى-غاندۇ؟ بەزىلەرگە دەرد ئۈستىگە دەرد كېلىدۇ، بەزىلەرگە خۇ-شاللىق ئۈستىگە خۇشاللىق كېلىدۇ. رامە ئىككىمىز ھەرگىز ئايرىلالمايمىز. رامە ۋە مېنىڭ ئۈنچە - مەرۋايىتلىرىم بولاپ كېتىلدى. تەقدىر ئۇنى دېڭىزنىڭ ئۇ چېتىگە ئېلىپ كەتتى. مەن ئۇنى قانداقمۇ ئۇنتۇپ كېتەي؟ مەن بۇ دۇنياغا كۆز ئېچىپلا، چەنەگەنىڭ قىزى بولۇپ قالدىم. مېنى بۇ ئايال ئالۋاستىلار قاچانغىچە قىينار؟ بەزىدە قېچىپ كەتكۈم كېلىدۇ. بىراق قېچىپ كېتىشكە ئامالىم يوق. رىنكانىڭ تۆت ئەتراپىنى دېڭىز ئوراپ تۇرىدۇ.

ھەنومانە ئۆزى يوشۇرۇنۇپ تۇرغان جايدا تۇرۇپ بۇ گەپلەرنى ئاڭلاپتۇ، ئۇلارنى ئۆز كۆزى بىلەن كۆرۈپتۇ. شىرەمەمۇ كېتىپ سىدو قالغاندا، ھەنومانە سىدوغا پىچىرلاپ تۇرۇپ، ئۆزىنىڭ رامەنىڭ بۇيرۇقى بويىچە سىدونى ئىزدەپ كەلگەنلىكىنى ئېيتقان-

دا، سىدو ھەيران قاپتۇ، لېكىن ئالدىدا تۇرغان مايمۇننى شەكلى-
نى ئۆزگەرتىپ كەلگەن راپونەمىكىن دەپ گۇمان قىپتۇ. بۇ
چاغدا ھەنومانە رامەنىڭ ئىسمى ئويۇلغان ياقۇت كۆزلۈك ئۈزۈكنى
ئېلىپ كۆرسەتكەندە، سىدونىڭ كۆڭلى ئارامىغا چۈشۈپتۇ. ئۇ
كىيىمىنىڭ ئىچىگە يوشۇرۇپ قويغان ياقۇتنى ئېلىپ ھەنومانەگە
بېرىپتۇ ۋە ئۇنى رامەگە تاپشۇرۇپ بېرىشنى، ئۇنىڭ تېزرەك
كېلىپ ئۆزىنى قۇتقۇزۇۋېلىشنى ئۆتۈنۈپتۇ.

ھەنومانە سىدو توغرىسىدىكى خەۋەرنى ئېلىپ، تېزلىكتە
دېڭىزنىڭ ئۇ تەرىپىگە ئۇچۇپ بېرىپتۇ. ئۇ مايمۇنلارغا ئۆزىنىڭ
سىدونى ئىزدەش داۋامىدا بېشىدىن ئۆتكۈزگەن كەچۈرمىشلىرىنى
تەپسىلىي بايان قىپتۇ. ئەنگىتە بىلەن مايمۇنلار يەڭنى شىمايلاپ
تەييارلىنىپ، رىنكاغا بېرىپ سىدونى قۇتقۇزماقچى بوپتۇ. چەپ-
پەن ئۇلارغا بۇ ئىشنى دەرھال رامەگە خەۋەر قىلىپ قويۇشقا
ئاگاھلاندۇرۇپتۇ. شۇنداق قىلىپ ئۇلار كېچە ـ كۈندۈز يول
يۈرۈپ ئارقىغا قايتىشىپتۇ.

رامە ھەنومانەنى يىراقتىن كۆرۈپ، دەرھال ئورنىدىن تۇ-
رۇپتۇ. ئۈمىد ۋە ۋەھىمە ئۇنىڭ قەلبىنى چىرمىۋاپتۇ. ئۇنىڭغا
قانداق خەۋەر ئېلىپ كېلەركىن؟ بۇ چاغدا ئۇنىڭ قەلبى زىددىيەت
ئىچىدە قاپتۇ. ھەنومانە رامەگە سىدو توغرىسىدىكى پۈتكۈل ئەھ-
ۋاللارنى بايان قىپتۇ ھەمدە ياقۇتنى رامەگە تاپشۇرۇپ بېرىپتۇ.
رامە ئۇنى مەيدىسىگە يېقىپ تۇرۇپ، ئاۋازىنى ئىچىگە يۇتۇپ
ئەلەم بىلەن يىغلاپ كېتىپتۇ. ئۇ ھەنومانەگە سىدونىڭ:

— مەن ئالىيجاناب رامەنىڭ ئايالى. ئون باشلىق راپونە
مېنى رىنكاغا بۇلاپ ئەكەلدى. ھازىر يەنە ئىككى ئايلىقلا قەرەلىم
قالدى، ئىككى ئاي ئۆتۈشى بىلەنلا ئۆلۈپ كېتىمەن، — دېگەن
سۆزىنى قايتا ـ قايتا تەكرارلاتقۇزۇپتۇ. رامە كۆزىگە لىق ياش
ئېلىپ، كۆڭلى قاتتىق پاراكەندە بوپتۇ. ئەمدى بۇ ئىشنى بىر
مىنۇتمۇ كېچىكتۈرۈشكە بولمايدۇ، دېگەن يەرگە كەپتۇ!

رامە چوڭ قوشۇننى باشلاپ رىنكاغا يولغا چىقىپتۇ. ئاسماندا ياخشىلىقتىن دېرەك بېرىدىغان يۇلتۇزلار چاقناپتۇ. ئۇنى كېچە-دىكى مۇقەددەس پەيت، خاسىيەتلىك كۈن دېيىشمۇ بولىدىكەن. مۆلچەرگە ئاساسلانغاندىمۇ، بۇ قېتىمقى تەۋەككۇلچىلىكنىڭ نە-تىجىسىنىڭ ناھايىتى ياخشى بولىدىغانلىقى ئۇلارنىڭ كۆڭلىگە ئايان ئىكەن. رامە يولغا چىققاندا، ئۆزىنىڭ ئوڭ تەرىپىدە بىر توپ سىيىر ۋە بىر بۆكەننىڭ تۇرغانلىقىنى، سىيىرلارنىڭ موزاي-لىرىنى ئەگەشتۈرۈۋالغانلىقىنى كۆرۈپتۇ. يەنە سول تەرىپىدە بىر جەسەتنى ۋە بىر چىلبۆرىنى كۆرۈپتۇ. بۇلارنىڭ ھەممىسى غەلىبە قازىنىشنىڭ ئالامەتلىرى ئىكەن. ۋاقىتمۇ ئۇنىڭ تۇغۇلغان ۋاقتى-دىكى يۇلتۇزغا ماس كېلىدىكەن. بۇ راپونە بىلەن راكشەسلەر-نىڭ گۇمران بولىدىغانلىقىدىن دېرەك بېرىدىكەن.

بۇ ھەيۋەتلىك مايمۇنلار قوشۇنى كېچە - كۈندۈز يول مې-ڭىپ، ئۇزۇن ئۆتمەي پايانسىز دېڭىز بويىغا كەپتۇ. ئۇلار شاخ - شۇمبىلار ۋە ياغاچتىن ئۆي ساپتۇ. رامە ۋە لەكشمەنە قۇملۇق ساھىلغا ئورۇنلىشىپتۇ. پايلاقچىلار بۇ خەۋەرنى راپونە-گە يەتكۈزۈپتۇ. راپونەنىڭ ئوردىسىدا، ئون باشلىق پادىشاھنىڭ ئىنىسى ۋىبىسەنە ئاپەتنىڭ يېقىنلاپ كېلىۋاتقانلىقىنى سېزىپ، ئاكىسىغا سەمىمىي نەسىھەت قىلىپ:

— رامە سەن ئۇچۇن چوڭ خەتەر. سەن سىدونى رىنكاغا تۇتۇپ ئەكەلگەندىن كېيىن، كۆپ قېتىم چۇشۇم بۇزۇلدى. تاز-قارا ئۆيۈمنىڭ ئۇستىدە ئەگىپ يۇردى. چىلبۆرىلەر ھۇۋلاپ ئۇخلاتمىدى. چىرايى بەتبەشىرە جادۇگەر خوتۇن ئۆيمۇئۆي يۇ-رۇپ، ئۆيلەرنى مارىلىدى. ئاكا، بىرمۇنچە شۇملۇق ئالامەتلەرنى كۆردۇم. رامە ئىنتايىن باتۇر ئادەم، ئۇ تەڭداشسىز، — دەپتۇ. راپونە ئۇنىڭغا:

— رامەدىن نېمە ئۇچۇن قورققۇدەكمىز؟ رامە بىلەن مايمۇن سۇچىرىپە نېمە قىلالايتتى؟ — دەپ جاۋاب بېرىپتۇ. راپونە

ئىنىسى ۋىبسەنەنىڭ ئاگاھلاندۇرۇشلىرىغا پىسەنتمەۋ قىلماپتۇ.

ۋىبسەنە:

«ئاكا! سەن نىمە ئۈچۈن گۈللىنىۋاتقان شەھەرنى ۋەيران قىلماقچى بولىسەن؟ رامەنىڭ خوتۇنىنى رامەگە قايتۇرۇپ بەرسەڭ بولماسمىدى؟! — دەپتۇ. راپونە دەرغەزەپكە كېلىپ:

— قارىغاندا، سەن ۋىبسەنە مېنىڭ ئاكام، مەن سېنىڭ ئىنىڭ بولۇپ قالغان ئوخشايمەن. مەن سېنىڭ نەسىھەتلىرىڭنى ئاڭلىغۇدەكمەن... نەزەرىڭدە سەن بەك ئادالەتلىك، مەن ئادالەتسىز بولۇپ قالغان ئوخشايمەن. سەن ۋىبسەنە بىر ئاددىي ئىنساندىن قورقۇپ تىترەپ كېتىۋاتىسەن. مەن مۇنداق ئىنىمنىڭ مەن بىلەن بىللە تۇرۇشىنى خالىمايمەن. ۋىبسەنە، كۆزۈمدىن يوقال، ھېچقانداق قارار چىقارمايمەن. ئۇرۇشتىن باشقا تاللاش يولۇم يوق، — دەپتۇ.

ئاق كۆڭۈل ۋىبسەنە يەنە:

— ئالىيلىرى، بىر نادان ئادەم كۆز ئالدىدا ئىلاھ تۇرسىمۇ، ئۇنى كۆرەلمەيدۇ. مېنىڭ قاتتىق ئېچىنىدىغىنىم، پۈتكۈل رەكشەسە مىللىتى سېنىڭ گۇناھىڭ تۈپەيلىدىن يوقىلىپ كېتىدىغان بولدى، — دەپتۇ.

بۇ گەپنى ئاڭلىغان رىنكا پادىشاھى غەزەپلەنگەن ھالدا مۇنداق دەپتۇ:

— مەن چۈشىنىمەن، ۋىبسەنە، جەمەتىمدىكىلەرنىڭ كۆڭلىنى ناھايىتى ياخشى چۈشىنىمەن. ئەگەر بىر ئادەم خەتەرگە يولۇقسا، ئۇنىڭ جەمەتىدىكىلەر شۇنداق خۇش بولىدۇ. بىراق، ناۋادا ئۇلار ئۆز ئىچىدىكى بىرسىنىڭ بىيىپ بەختلىك ئۆتۈۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ قالسا، ئۇنىڭغا ھەسەت قىلىدۇ. ئۇلار ئەزرائىلغا كەڭ قورساقلىق قىلىدۇ - يۇ، بىراق، باشقىلارنىڭ بىيىپ راھەت كۆرۈشىگە يول قويمايدۇ. ئۇلار ھەمىشە باشقىلاردىن

سەۋەنلىك ئىزدەيدۇ. سەۋەنلىكىنى تېپىپلا قالسا، بىر ئامال قىلىپ ئۇنى يوقىتىشنىڭ كويىدا بولىدۇ. بىر ئادەمنىڭ ئۆز جەمەتىدىكىلەر بىلەن بىر يەردە بولۇشى خەتەرلىك. يوقال رىنكادىن، دەرھال كەت!... ۋىبسەنە ئۇنىڭغا جاۋاب بېرىپ:

«ئەي رىنكانىڭ ھۆكۈمرانى، شۇ نەرسە ئېسىڭدە بولسۇنكى، سەندىن ئايرىلسا، ئۇلارنىڭ كۆڭلى ئىنتايىن يېرىم بولىدۇ. مەن كۆڭۈل يېرىمچىلىك ئىچىدە كېتىپ قالىمەن. چۈنكى ئەقىللىق

ئادەم ئوت كەتكەن ئۆينى تاشلاپ كېتىدۇ. مەن ھازىر رامەننىڭ قېشىغا كېتىمەن، — دەپتۇ.

ۋىبسەنە راپونزە بىلەن خوشلاشقاندىن كېيىن، ھاۋاغا ئاستا - ئاستا كۆتۈرۈلۈپتۇ. تۆت ۋەزىر سەپەرگە ئۇنىڭ بىلەن بىللە مېڭىپتۇ. ئۇزۇن ئۆتمەي ئۇلار رىنكادىن خېلىلا يىراقلىشىپ كېتىپتۇ، بىراق كۆڭلى قايغۇ - ھەسرەتكە چۆمۈپتۇ.

ۋىبسەنە ھەمراھلىرىغا مۇنداق دەپتۇ:

— ئاكام خەتەرگە يولۇققاندا ئۇنىڭدىن ئايرىلىدىغان بولدۇم. ناۋادا رامەننىڭ قېشىغا ھازىر بارسام، نادانلار ماڭا بەتنام چاپلايدۇ. شۇڭا مەن راپونە ئۆلۈپ كەتكەندىن رامەنى ئىزدەيمىكىن دەيمەن. ھازىر مەن ۋاقتىنچە بىر خىلۋەت جاينى تېپىپ ئورۇنلىشىپ، ئۇنى كۆڭلۇمدە ئەسلەپ تۇرماقچى بولۇۋاتىمەن. مەن مۇشۇنداق ئويلىساممۇ، تېخىچە بىر قارارغا كېلەلمەيۋاتىمەن. ئېيتىڭلارچۇ، مەن زادى قانداق قىلسام بولار؟ مېنىڭ تېخى يەنە بىر پىلانىم بار، بايلىق ئىلاھى كوۋىرە ناھايىتى ئەقىللىق، ناھايىتى ئاق كۆڭۇل ئادەم. ئۇنىڭ ئەخلاق - پەزىلىتى بەك ياخشى بولغاچقا، ئىلاھ شىۋە ئۇنى ئۆزىگە دوست تۇتقان. ئۇ بىزگە يول كۆرسەتسۇن!

ئۇنىڭ ھەمراھلىرى:

— بۇ ناھايىتى ياخشى ئامال بوپتۇ، — دېيىشىپ ئۇنىڭ پىكرىنى قوللاپتۇ.

شۇنداق قىلىپ ئۇلار كەيلاسە شەھىرىگە بارغۇچە داۋاملىق ئىلگىرىلەپتۇ. ئىلاھ شىۋە ھىمالايا تېغى ئەتراپىدا تۇرغان بولۇپ، ئۇ بۇ ئەھۋاللاردىن پۈتۈنلەي خەۋەردار ئىكەن. شۇنىڭ بىلەن ئۇ خوتۇنى بىلەن بىر بۇقىغا مىنىپ، كوۋىرەنىڭ يېنىغا كېلىپ، ۋىبسەنەنى كۈتۈۋالماقچى بوپتۇ.

ۋىبسەنە ئىلاھ شىۋە بىلەن كوۋىرەنىڭ سارايىدا تۇرغانلىقىنى يىراقتىن كۆرۈپ ناھايىتى خۇشال بوپتۇ. ۋىبسەنە ۋارقىراپ

تۇرۇپ:

— بەك ياخشى بولدى. مەن كىمنى كۆردۇم؟ شىۋەنى كۆردۇم، سىز ئەۋلىيا ـ ئەنبىيالارمۇ كۆرۈشكە تەشنا بولغان شىۋە، بىر ئادەمنىڭ ئۆتمۈشىنى ۋە كەلگۈسىنى بىلەلەيدىغان شىۋە. هازىر ئۇ بىزنىڭ ئالدىمىزدا تۇرۇپتۇ، مەن ھەقىقەتەنمۇ بەختلىك ئىكەنمەن!

ۋىبسەنە ئۆزىدىكى گاڭگىراشلارنى شىۋەگە ئېيتقاندىن كېيىن، شىۋە ئۇنىڭغا:

— ئەرزىمەس خىياللارنى قىلىپ نېمە قىلىسىز؟ بېرىڭ، دەرھال رامەنىڭ يېنىغا بېرىڭ، كىشىلەرگە بەخت يارىتىڭ، — دەپتۇ. ۋىبسەنە ئىلاھ شىۋەنىڭ يولىيۇرۇقىنى ئالغاندىن كېيىن، ئۇنىڭ كۆڭلىدىكى چىگىشلەر يېشىلىپتۇ. ئۇلار خۇشال ھالدا رامە تۇرغان جايغا مېڭىپتۇ.

ئۇرۇش باشلىناي دېگەندە، رىنكا دۆلىتىدىن پاناھ ئىزدەيدىغانغا تۇيۇقسىز بىرقانچە كىشى كېلىپ قاپتۇ. سۇچىرىپە ئۇلارنى پايلاقچى دەپ گۇمان قىلىپ، دەرھال ئۆلتۈرۈۋېتىش تەكلىپىنى بېرىپتۇ. بىراق، رامە ۋىبسەنەنىڭ نىيىتىنىڭ خالىس ئىكەنلىكىنى چۈشىنىپ، مايمۇن پادىشاھىغا دوستلاردىن گۇمان قىلماسلىق توغرىسىدا نەسىھەت قىپتۇ. رامە لەكشمەنەنى دېڭىز سۈيى ئەكېلىشكە بۇيرۇپتۇ ۋە ئۇنى ۋىبسەنەنىڭ بېشىغا تۆكۈپ، تاج كىيدۈرۈپ، ئۇنى پادىشاھلىققا تەيىنلەش مۇراسىمى ئۆتكۈزۈپتۇ ھەمدە ۋىبسەنەنى جامائەت ئالدىدا راكشەسەنىڭ پادىشاھى دەپ جاكارلاپتۇ. مايمۇنلار ئۇن ھارۋىلىق پادىشاھ شاھزادىسىنىڭ كۆڭلى ـ كۆكسىنىڭ كەڭلىكىنى ۋە ئەقىل ـ پاراستىنى قىزغىن مەدھىيىلەپتۇ.

كۆز يەتمەيدىغان پايانسىز دېڭىز مايمۇنلار قوشۇنىنىڭ ئالدىنى توسۇۋاپتۇ. بۇ پايانسىز دېڭىزدىن قانداق ئۆتۈش كېرەك؟ ۋىبسەنە دېڭىز ئىلاھىدىن ياردەم سوراش تەكلىپىنى بېرىپتۇ.

رامە مۇشۇ ئىشنى دەپ دېڭىز بويىدا ئۈچ كۈن تۇرۇپتۇ. تۆتىنچى كۈنى دېڭىز ئىلاھى رامەگە:

— مۇشۇ زېمىن، شامال، ئاسمان ۋە سۇ ھەممە قۇياش نۇرىنىڭمۇ ئۆزىگە خاس خاراكتېرى بولىدۇ. مېنىڭ خاراكتېرىم مۆچەرلىگىلى بولمايدىغان چوڭقۇرلۇقتا ئىپادىلىنىدۇ، ئۇنىڭدىن ئۆتكىلى بولمايدۇ. ھۈنەر ئىلاھىنىڭ ئوغلى نەرەلا دېڭىز ئۈستىگە كۆۋرۈك سالالايدۇ. سەن ئۇنىڭغا كۆۋرۈك ياساپ مېنىڭ ئۈستۈمدىن ئۆتۈشكە بۇيرۇق بەر، — دەپتۇ.

دېڭىز بويىدا ئورمانلىق بولۇپ، مايمۇنلار دەرەخلەرنى كېسىپ دېڭىزغا تاشلاپتۇ. ئۇزۇن ئۆتمەي دېڭىز ئۈستى ياغاچلار بىلەن توشۇپ كېتىپتۇ. ئۇلار گرانت تاشلارنى ياغاچ ئۈستىگە تاشلاپتۇ، ياغاچلارنىڭ ئۈستىدە تۇرۇپ كۆۋرۈك ياساشقا باشلاپتۇ. مايمۇنلار ئۇنى ماتېرىيال بىلەن تەمىنلەپتۇ. شامال ئىلاھىنىڭ ئوغلى تاغ چوققىلىرىنى يىقىتىپ مۈرىسىگە ئېلىپ نەرەگە يەتكۈزۈپ بېرىپتۇ... يۈز يوجەنلىك كۆۋرۈك بىر ئايغىچە پۈتۈپتۇ.

رامەنىڭ مايمۇنلار قوشۇنى تېزلىكتە كۆۋرۈكتىن ئۆتۈپ، رىنكاغا قارا يولغا چىقىپتۇ. چوڭ قوشۇن ئۆتكەندە يەر جاھان زىلزىلىگە كەپتۇ. ئۇلار گويا قارا بۇلۇتقا ئوخشاش ھەممە يەرنى قاپلاپ رىنكاغا يوپۇرۇلۇپ كەلگەندە، راكشەسەلەر يۈرىكى قېپىدىن چىقىپ كەتكۈدەك قورقۇپ، ئالدىرىغىنىچە راپونەنىڭ ئالدىغا كەپتۇ ۋە: «رامە دېڭىزدىن ئۆتتى!» دېيىشىپتۇ. راپونە تۆت ئەتراپىغا قاراپ، «ئوت كۆز» دەپ ئاتىلىدىغان بىر ئەشەددىي دېۋىنى چاقىرىپ كېلىپ، ئۇنىڭغا بارلىق مايمۇنلارنى كۆيدۈرۈپ كۈلگە ئايلاندۇرۇۋېتىش توغرىسىدا پەرمان چۈشۈرۈپتۇ.

شۇنداق قىلىپ «ئوت كۆز» دەپ ئاتىلىدىغان بۇ راكشەسە ئۆزىنىڭ قورقۇنچلۇق كۆزىنى ئېچىۋېلىپ، ئۈستى خۇرۇم بىلەن يېپىلغان ئۇرۇش ھارۋىسىغا ئولتۇرۇپ، كۆۋرۈك تەرەپكە مېڭىپ

كېتىپتۇ. ۋىبسەنە:
— ئالىيلىرى، «ئوت كۆز» ئۇرۇش قىلىشقا كەپتۇ. ئۇنىڭ كۆزىدە سېھرىي كۈچ بار. كۆز ئالدىدىكى بارلىق ئادەملەرنى كۆيدۈرۈپ كۇلگە ئايلاندۇرۇۋېتەلەيدۇ، — دەپتۇ. رامە:
— ئۇنداقتا ئادەملىرىمىزنى قانداق قۇتقۇزىمىز؟ — دەپ سوراپتۇ. ۋىبسەنە:
— ئەينەكنى ئوقيانىڭ ئۈستىگە قويۇپ، «ئوت كۆز» گە قارىتىپ ئاتىسىز، ئۇ ئەينەكتىن ئۆزىنىڭ يۈزىنى كۆرسىلا تۈگە-شىدۇ، — دەپتۇ.
رامە ئالاھىدە گۆھەرلەردىن تۈمەنلىگەن كىچىك ئەينەك يا-ساپ، شۇ ئەينەكلەر بىلەن بۇ قەبىھ دۈشمەنلەرنى قارىغا ئاپتۇ. ئىبلىس دىۋىلەر ئۇنىڭ قورقۇنچلۇق كۆزىگە تېگىپ قويۇلغان نەرسىلەرنى يۆتكەۋاتقاندا، «ئوت كۆز» ئەينەكتە ئۆزىنىڭ شول-ىسىنى كۆرۈپتۇ. شۇنداق قىلىپ ئۇنىڭ ئوت كۆزى شۇ ھامان ئۆزىنى كۆيدۈرۈپ كۇلگە ئايلاندۇرۇۋېتىپتۇ.
تۇنجى جەڭ غەلىبىلىك ئاخىرلىشىپتۇ. مايمۇنلارنىڭ غەلد-بىنى تەبرىكلەش ئالقىش سادالىرى يەر - جاھاننى لەرزىگە ساپ-تۇ. رامە رىنكا قورۇقلۇقىغا چىقىپتۇ. توپ - توپ مايمۇنلار راكشەسە شەھىرىنى قورشىۋاپتۇ. بۇ چاغدا تاڭ ئېتىشقا ئاز قاپتۇ. ئون باشلىق پادىشاھ ئىچى تىت - تىت بولۇپ خاتىرجەم-سىزلىنىشكە باشلاپتۇ. ئۇ راكشەسەلەرنى توپلاپ، ئۇلارغا رىنكا-نى قوغداشقا پەرمان چۈشۈرۈپتۇ. ھەممە يەر ئۇرۇش ئالدىدىكى جىددىيلىك كەيپىياتىغا چۆمۈپتۇ.
كۆرگىلى بولمايدىغان ساماۋىي ئىلاھلار ئاسماندا جىددىي يىغىلىش ئۆتكۈزۈپتۇ.
تەقدىر ئىلاھى ئاق قۇغا مىنىپ، ساماۋىي ئىلاھ ئىندىرە ئۆزىنىڭ پىلىغا مىنىپ، سۇ ئىلاھى ئۆزىنىڭ دېڭىز دىلفىنىغا مىنىپ، شىۋە بۇقىسىغا مىنىپ، بەۋەت ئۆزىنىڭ شىرىغا مىنىپ

بۇ يەرگە كېلىشكە باشلاپتۇ. ئۇلار ئەرشتىكى مۇزىكانتلار ۋە ئۇسسۇلچىلارنى باشلاپ، يەر ئۈستىدە قويۇلماقچى بولغان تىياتىرنى كۆرۈشكە كەپتۇ.

شىۋەنىڭ ئايالى بەۋەت ئارقىغا ئۆرۈلۈپ ئېرىنى ئەيىبلەپ:

— ھەقىقەتەن چۈشەنمىدىم، سىز مۇخلىسىڭىز راپونەنىڭ ئەھۋالىنى كۆرۈپ تۇرۇپ نېمىشقا بىپەرۋا بولۇۋالىسىز؟ بۇنىڭدىن كېيىن، كىممۇ سىزگە ئىززەت ـ ئىكرام بىلدۈرىدۇ؟ — دەپتۇ. شىۋە كۈلۈپ تۇرۇپ:

— سىز ھەقىقەتەن ئاياللىقىڭىزنى ئىپادىلىدىڭىز، راپونە ئون مىڭ يىل رىيازەت چەكتى، بىراق، ئۇ مەڭگۈ ياشاش بەخت ـ سائادىتىگە ئېرىشەلمىدى. ھازىر ئۇ ئۆزىنىڭ ئۆتكۈزگەن گۇناھى تۈپەيلى، ھالاكەت يولىغا ماڭدى. قوغداش ئىلاھى ۋىشنو ئون ھارۋىلىق پادىشاھنىڭ ئۆيىگە كېلىپ، رامەنى قايتىدىن دۇنياغا كۆز ئاچقۇزدى. ئۇ كۆۋرۈك سېلىش مۇمكىن بولمايدىغان دېڭىز ئۈستىگە كۆۋرۈك سالدى. ھازىر ئۇلار راپونەنىڭ دەرۋازىسى ئالدىغا كەلدى. ھازىر راپونەنى قانداق قۇتقۇزغىلى بولىدۇ؟ مېنى ئۇنداق ئەرزىمەيدىغان گەپلەر بىلەن ئەيىبلىمەڭ، بەۋەت مېنىڭ راپونەنى قۇتقۇزۇشقا ئامالىم يوق، تەقدىرنىڭ ئىرادىسى بويىچە بولغان ئىشلاردىن قېچىپ قۇتۇلغىلى بولمايدۇ.

شىۋە بىلەن بەۋەت تالاش ـ تارتىش قىلىۋاتقاندا، بۇ ئىش ئىلاھلارغا كۈلكىلىك تۇيۇلۇپتۇ. چۈنكى، راپونەنىڭ ئۇزاق ئۆتمەي ئۆلۈپ كېتىدىغانلىقى ئۇلارغا ئايان ئىكەن.

يەتتىنچى قىسمە

غەيرىي ئۇرۇش - رامەنىڭ راپونەنى جازالىشى

ئۇرۇش ئالدىدا ھەر ئىككىلا تەرەپ جىم بولۇپ كېتىپتۇ، بەش كۈنگىچە ئازراقمۇ شەپە بولماپتۇ، راكشەسەلەر قوشۇنى ھۇ-جۇمغا ئۆتمەپتۇ. مايمۇنلار قوشۇنىمۇ ھۇجۇم قىلماپتۇ. رامە:

— ۋىبسەنە، راپونە نېمە ئۈچۈن ئۇرۇش قىلىشقا چىقمايدۇ؟ — دەپ سوراپتۇ.

— ئالىيلىرى، ئۇ جەزمەن بىزنىڭ قوشۇنىمىز پەيدا قىلغان شاۋقۇن - سۈرەندىن ئەس - ھوشىنى يوقاتقان گەپ. ئەڭ ياخشىسى، بىر ئەلچى ئەۋەتىپ بۇنى ئىسپاتلاپ باققان بولسىلا.

ئەمگەتو چاقىرىپ كېلىنىپتۇ. رامە ئۇنىڭغا:

— بىز سىلەرنىڭ بىزگە ئەلچى بولۇپ، راپونە بىلەن كۆرۈ-شۈپ، غەرىزىمىزنى ئۇنىڭغا چۈشەندۈرۈپ قويۇشىڭىزنى، راپونە-نىڭ ھەرىكىتىنى بايقاپ كېلىشىڭىزنى ئۈمىد قىلىمىز، — دەپتۇ.

ئەمگەتو چاقناپ تۇرغان نۇرغا ئوخشاش ئاسمانغا كۆتۈرۈلۈپ ناھايىتى تېزلىكتە راپونەنىڭ ئوردىسىغا يېتىپ بېرىپتۇ.

ئۇن باشلىق مەلئۇن پادىشاھ ھەيۋەتلىك قىياپەتتە تەختتە ئولتۇرغانىكەن. ئۇنىڭ ئەتراپىدا تۇرغان ۋەزىر - ۋۇزرالىرى ۋە دوستلىرى بىر - بىرىدىن قامەتلىك، كۈچ - قۇدرەتلىك ئىكەن. ئۇلارنىڭ ئىچىدە ھېچقانداق قورال زەخمىلەندۈرەلمەيدىغان مە-ھادىرە، پىلغا مىنىپ يۈرىدىغان «قورقماس باھادىر»، ئاتقا

مىنىپ يۇرىدىغان «كۇلرەڭ كۆز»، تېلشىرەنىڭ بىرلىيانت بى-
لەن بېزەلگەن هارۋىغا ئولتۇرۇپ يۇرىدىغان ئوغلى قاتارلىقلار
بار ئىكەن. ئوردىدا يەنە ئىككى «ئەقىل چولپىنى» مۇ بار ئىكەن.
ئۇلار ئەجەل ئىلاهىنىڭ ئەلچىلىرى ئىكەن يەنە پالۋان كۇنبەگەنە-
نىڭ ئىككى ئوغلىمۇ بار ئىكەن. «چاقماق چىش» مۇ كەلگەنىكەن
يەنە ئۇچ ئالەمنىمۇ قورقىتىپ غال - غال تىترىتەلەيدىغان ئىندى-
رەكتىمۇ پادىشاھ دادىسىنىڭ ئالدىدا هۆرمەت - ئېھتىرام بىلەن
ئۆرە تۇرىمىش. راپونە مۇنداق دەپتۇ:
— ئادەم ۋە مايمۇنلار مېنى ئۆلتۇرۇشكە كەپتۇ. رامە ئاغزى-
دىن سۇت تېمىپ تۇرىدىغان بىر بالا، مايمۇنلارنى بوۋاقلار دې-
سەكمۇ بولىدۇ. ئۇلار مېنىڭ بوش ئەمەسلىكىمنى بىلىدۇ. شۇڭا
ئۇلارنىڭ مەن بىلەن ئۇرۇشقۇسى يوق. ئەگەر كىمىكى رامە ۋە
لەكشىمەنەنى ئۆلتۇرەلىسە، مەن ئۇنىڭغا قىممەت باهالىق سوۋ-
غات ۋە شان - شۆھرەت ئىنئام بېرىمەن.
راپونەنىڭ گېپى تۇگىشى بىلەنلا، راكشەسە سانغۇنلار ئو-
رۇنلىرىدىن تۇرۇشۇپ، ۋارقىرىشىپ ئۇرۇشقا قاتنىشىشنى تەلەپ
قىلىشىپتۇ. ئۇلار هاكاۋۇرلۇق بىلەن قوراللىرىنى كۆتۇرۇشۇپ،
هېچكىمنى كۆزگە ئىلمىغان قىياپەتتە ئۆزلىرىنى ماختاپ پو ئې-
تىشىپتۇ.
دەل مۇشۇ ۋاقىتتا باتۇر ئەمگەتو ئۇلارنىڭ ئارىسىدا پەيدا
بوپتۇ. ئۇنىڭ قامىتى تاغدەك چوڭ، ئىككى كۆزى يۇلتۇزلاردەك
چاقناپ تۇرىدىغان بولۇپ، بېشى تاغقا تاقىشىدىغان هالەتتە كۆرۇ-
نىدىكەن. راكشەسەلەرنىڭ قاراۋۇللىرى ئۇنى كۆرۇپ خۇددى مۇ-
شۇكنى كۆرگەن چاشقاندەك قېچىپ كېتىشىپتۇ. ئەمگەتو بىر
تېپىك بىلەن ئوردىنىڭ دەرۋازىسىنى ئېچىپ، ئىچىگە كىرىپتۇ.
ئۇ بىر سەكرەپلا راكشەسەلەرنىڭ ئوتتۇرىسىغا چۇشۇپ، قۇيرۇ-
قىنى يىغىپ ئورۇن راسلاپ ئۇستىگە ئولتۇرۇپتۇ. ئۇ تۆت ئەت-
راپقا قاراپ، مەلئۇن پادىشاھ راپونەنىڭ ئىنتايىن خاپا قىياپەتتە

تەختتە ئولتۇرغانلىقىنى كۆرۈپتۇ.
راكشەسەلەر ئۆز - ئۆزىگە:
— پەرۋەردىگاھ، ئۇ زادى كىم بولغىيتتى؟ — دېيىشىپتۇ.
سانغۇنلار ئەمگەتونىڭ پەۋقۇلئاددە ئېگىز قامىتىگە ئۇن - تىنۋش قىلماي قارىشىپ قاپتۇ.
راپونە سېھرىگەر ئىكەن. ئۇ ناھايىتى ئۇستاتلىق بىلەن ئەمگەتونىڭ كۆزىگە بىرلا راپونەنى ئەمەس، مىڭلىغان، تۇمەنلىگەن راپونەنى كۆرسىتىپتۇ. ئۇنىڭغا ئەتراپتىكى رەكشەسەلەرنىڭ ھەممىسى ئۇن باشلىق، يىگىرمە قولluq، ئوت چاقناپ تۇرىدىغان يىگىرمە كۆزلۈك بولۇپ كۆرۈنۈپتۇ. شۇ سورۇندىكىلەرنىڭ ھەممىسى راپونەنىڭ قىياپىتىگە كىرىۋاپتۇ. پەقەت ئىندرەگىتلا ھېچقانداق ئۆزگەرمەپتۇ. ئۇ دادىسىنىڭ قىياپىتىگە كىرىۋېلىشتىن خىجىل بوپتۇ. ئۇ ھېلىلا: «ئورمان ئايال ئىلاھى»نىڭ قېشىدىن قايتىپ كەلگەن بولۇپ، چېكىسىگە ئايال ئىلاھ نەزىرگاھىدا كۆيگەن ئوتنىڭ كۈلى سۈركەلگەنىكەن. ئۇ ئايال ئىلاھىنىڭ ئىخلاسمەن مۇرىتى ئىكەن. ئەمگەتو ئۇنى شۇ ھامان تونۇۋاپتۇ.
— ئېيتقىنا ئىندرەگىت، بۇ رەكشەسەلەرنىڭ ھەممىسى سېنىڭ داداڭمۇ؟ — دەپتۇ ئۇ ئۇنىڭ يېنىغا تېگىپ يەنە، — ماڭا ئېيتقىنا، داداڭنىڭ قوۋۇرغىسى يوگىلىپ قالغان زادى كىم؟ ... دېمەكچى بولغىنىم، ئۆزى ئەۋلىيا بولۇۋېلىپ رامەنىڭ خوتۇنىنى ئوغرىلاپ كەتكەن كىم؟ مېنىڭ ئىزدىمەكچى بولغىنىم، سېنىڭ ھېلىقى داداڭ ... — دەپتۇ.
ئەمگەتو راپونەنىڭ يۈزى تۆكۈلىدىغان بۇرۇنقى بەدبەشىرە ئىشلىرىنىڭ ھەممىسىنى دەۋېتىپتۇ، بۇنىڭغا رەكشەسەلەر پادىشاھى تاقەت قىلىپ تۇرالماپتۇ. ئۇ ئۇياتقا قېلىپ ئۆزىنىڭ سېھرىنى يىغىۋېلىپ، ئەمگەتوغا ۋەھشىيانە قىياپەتتە تىكىلىپتۇ. ئۇ ۋارقىراپ تۇرۇپ:

— سەن زادى كىم؟ سېنى بۇ يەرگە ئۆلۈمگە تۇتۇپ بەرگىلى كىم ئەۋەتتى؟ ئورمانلىقتىكى ياۋايى مايمۇنلار نېمە ئۈچۈن رەك-شەسە دۆلىتىگە كەلمەكچى بولىدۇ؟ سەن ئەبلەخنىڭ ئىسمى زادى نېمە؟ قايسى دۆلەتتىن كەلدىڭ؟ قورقما، راست گەپ قىلىدىغان بولساڭلا سېنى ئۆلتۈرمەيمەن، — دەپتۇ. ئەمگەتو:

— ۋاي مۇتىھەم، ئۆزۈڭ قانداق نەرسە ئىدىڭ؟ سەندىن قورقۇپ قالامتىم؟ رامە رىنكانى قورشاپ بولدى. ئۆزۈڭ نېمە ئۈچۈن شەھەرگە بېكىنىۋالدىڭ؟ نېمە ئۈچۈن سىرتقا چىقمايسەن؟ سېنىڭ بۇ قېتىمقى رەقىبىڭ قۇياش ئىلاھى ئەمەس، سۇ ئىلاھى-مۇ ئەمەس، بەلكى رامە. سېنىڭ پۈتكۈل جەمەتىڭ ئۆلۈپ تۈگەي-دۇ. ئەگەر جېنىڭنى ساقلاپ قالىمەن دېسەڭ، سىدونى تەختىر-ۋانغا ئولتۇرغۇزۇپ يولغا سېلىۋەت. سەن ئۆزۈڭ رامەنىڭ ئالدىدا تىزلىنىپ تۇرۇپ گۇناھىڭغا تۇۋا قىل، بىزمۇ جەزمەن ئارىغا چۈشۈپ، ئۇنىڭدىن گۇناھىڭنى كەچۈرۈۋېتىشنى ئۆتۈنىمىز، — دەپتۇ. راپونە دەرغەزەپكە كېلىپ:

— مايمۇن، ئىلاھىم ئاغزىڭغا كۈل تىقىلىپ، زۇۋان سۇ-رەلمەي قالارسەن. سەن نېمە ئۈچۈن گۇناھىمنى تىلەيدىغانغا ئارىغا چۈشىسەن؟ مەن ئۆلۈپ كېتىشكە رازىمەنكى، ھەرگىز تەسلىم بولمايمەن، — دەپتۇ.

راپونە ئاچچىقىدىن بوغۇلۇپ گەپ قىلالماي قېلىپ، غالجىر-لاشقان قىياپەتتە ئەتراپىغا قاراپتۇ. قاۋۇل كۈچتۈڭگۈر كەلگەن تۆت رەكشەسە ئەمگەتوغا قاراپ ئېتىلىپ بېرىپ، ئۇنى ئۇرۇپ يىقىتماقچى بوپتۇ. بىراق، ئۇلار ئۇنى قانداق قىلالايتتى؟ ئەمگە-تو قولىنى سوزۇپ ئۇلارنى مەھكەم قۇچاقلىۋاپتۇ ـ دە، سېپىل ئۈستىگە سەكرەپ چىقىپ، تۆت رەكشەسەنى يەرگە تاشلاپ، ئۇلا-رنىڭ مېڭىسىنىڭ قېتىقىنى چىقىرىپ، ئۇستىخانلىرىنى سۇندۇ-رۇۋېتىپتۇ، ئارقىدىن ئۇ بىر سەكرەپلا رامەنىڭ ئالدىدا پەيدا بوپتۇ.

ئەمگەتو يۈز بەرگەن ئەھۋالنى رامەگە بايان قىلىپ بېرىپتۇ. رامە ئىنتايىن خۇشال بولۇپ، ئۇنىڭغا نۇرغۇن سوۋ-غاتلارنى بېرىپتۇ.

رىنكا شەھىرىدە، قاتتىق غەزەپلەنگەن راپونە ئىندرەگىتكە جەڭگە چىقىشقا بۇيرۇق بېرىپتۇ. ئۇ سەككىز تۈمەن ئوقياچى، ئون مىڭ پىل، يىگىرمە مىڭ ئات، يىگىرمە بەش مىڭ قوراللىق رەكشەسە لەشكىرىنى باشلاپ جەڭگە ئاتلىنىپتۇ. ئۇلارنىڭ سان-غۇنلىرى ھەر خىل قوراللارنى ئېلىپ، جەڭ هارۋىلىرىغا چىقىپ تەييار ھالەتتە تۇرۇپتۇ. ئىندرەگىت دادىسىنىڭ ئەتراپىدا ئۈچ ئايلىنىپ، ھۆرمەت - ئېھتىرام بىلەن ئۇنىڭغا تەزىم قىلىپ، جەڭ ھارۋىسىغا ئولتۇرۇپتۇ.

ئۇ باشلاپ ماڭغان قوشۇن ئىككى مىڭ يوجەنە ئارىلىققا سوزۇلغان بولۇپ، ئۈچ ھەربىي ئوركېستر سەپنىڭ ئالدىدا ھەر-بىي مۇزىكا چېلىپ مېڭىپتۇ. مۇزىكا ئاۋازى يەر - جاھاننى لەرزىگە سالپتۇ.

رەكشەسەلەر قوشۇنى ئالدى بىلەن شەرقىي قوۋۇققا كېلىپ، دۈشمەنگە يامغۇردەك ئوق ياغدۇرۇپتۇ. مايمۇنلار قورام تاش، ياغاچ ۋە تاشلارنى تاشلاپ، ئۇلارغا تاقابىل تۇرۇپتۇ. ئىندرەگىت ئەمگەتونى ئىزدەپ ھېچيەردىن تاپالماي، قول ئاستىدىكىلەرنى باشلاپ جەنۇبىي قوۋۇققا قاراپ مېڭىپتۇ. ئۇ ئۇ يەردە ئەمگەتونى كۆرۈپ، قاقاقلاپ كۈلۈپ كېتىپتۇ.

— سەن مېنىڭ دادامغا ھاقارەت قىلدىڭ. ھازىر سېنى كىم قۇتۇلدۇرالايدىغانلىقىنى بىر كۆرۈپ باقاي، — ئۇ شۇنداق دەپتۇ - دە، ئوقيانى ئېلىپ كېتىپ، ئوت ئوقيا بىلەن مىڭلىغان، تۈمەنلىگەن مايمۇنلارنى ئۆلتۈرۈپتۇ، ھايات قالغانلىرى قېچىپ كېتىپتۇ. پەقەت ئەمگەتولا قاپتۇ. ئەمگەتو بىر چوڭ قورام تاشنى كۆتۈرۈپ، ئىندرەگىتقا قارىتىپ ئېتىپتۇ ھەمدە غەزەپلىنىپ بىر تېپىپ ئۇنىڭ ھارۋىسىنى پاچاقلاپ، ھارۋىكەشنى

ئۆلتۈرۈۋېتىپتۇ. ئىندرەگىت قورقۇپ غال - غال تىترىگەن پېتىچە هاۋاغا كۆتۈرۈلۈپ قېچىپ كېتىپتۇ. ئۇنىڭ بوشلۇقتا توختاش ئىقتىدارى بار بولۇپ، ئۇ بوشلۇقتا تۇرۇپ جەڭنى كۆزد- تىپتۇ.

باتۇر لەكشمەنە كۆتۈرەڭگۈ روھ بىلەن ئېلىشىپتۇ. ئۇ هەقىقەتەن هەيۋەتلىك، قۇياشتەك نۇرلۇق، سەلتەنەتلىك كۆرۈنەن- دىكەن. ئۇ ئەتىگەندىن تارتىپ كەچ كىرگەنگە قەدەر نىشانغا دەل تەگكۈزەلەيدىغان ئوقياسىنى ناهايىتى ئۇستىلىق بىلەن ئىشقا ساپ- تۇ. ئۇنىڭ هەربىي ماهارىتى ناهايىتى يۇقىرى بولۇپ، ئوقيانى قالتىس ئېتىپتۇ. كۈن ئولتۇرغىچە، مىڭلىغان - تۈمەنلىگەن راكشەسەنى ئۆلتۈرۈپتۇ. ساماۋىي ئىلاهلار ئاسماندا بۇنى كۆرۈپ هەيران قېلىشىپتۇ.

راكشمەنەنىڭ ئالدىدا قانلىق دەريا هاسىل بولۇپ، ئۇنىڭ- دىن قىزىل كۆپۈكچىلەر كۆتۈرۈلۈپتۇ. راكشەسەلەرنىڭ قوشۇنى قېچىپتۇ.

غايىب بولۇش سېھرىنى ئىشلىتەلەيدىغان ئىندرەگىت ئۆزد- نىڭ سان - ساناقسىز لەشكەرلىرىنىڭ ئۆلۈپ كېتىۋاتقانلىقىغا قاراپ، كۆڭلى ئىنتايىن يېرىم بوپتۇ. ئۇ:

— قايسى يۈزۈم بىلەن دادامنىڭ ئالدىغا بارىمەن؟ مېنى ناهايىتى چوڭ ئۈمىد بىلەن جەڭگە ئەۋەتكەن تۇرسا، هازىر شۇنچە كۆپ لەشكەر ئۆلۈپ كەتتى، بۇنى نېمىدەپ چۈشەندۈرىمەن؟ مېنىڭ يۈزۈم تۆكۈلدى، ئاشكارا ئۇرۇش قىلسام غەلىبە قىلالماي- دىكەنمەن. بىراق، مەن شىۋەنىڭ ئىلتىپاتىغا ئېرىشكەن. غايىب بولۇۋېلىپ دۈشمەن بىلەن جەڭ قىلسام بولىدۇ، — دەپ ئويلاپتۇ.

ئىندرەگىت مۇشۇ ئىشنى يادىغا ئېلىپلا بۇلۇتلار ئىچىگە غايىب بوپتۇ. ئۇ ئۆزىنىڭ كامالەتكە يەتكەن سېھرىي كۈچىنى ئىشقا سېلىپ، تۆۋەندىكى ئادەملەر ۋە مايمۇنلار بىلەن ئېلىشىپ-

تۇ. ئۇ ئۆزىنىڭ ئالتۇن ئوقياسىنى ئۇستىلىق بىلەن ئىشقا
ساپتۇ. ئوقيانىڭ ئاۋازى ھەم يۇقىرى، ھەم قورقۇنچلۇق بولۇپ،
ئىبادەتخانىلارنىڭ مۇنارلىرىنىمۇ تەۋرىتىۋېتىپتۇ.

ئىندرەگىت ۋارقىراپ تۇرۇپ:

— رامە، لەكشمەنە! سىلەر مېنىڭ تەڭداشسىز «ئەزرائىد-
لىم»نىڭ ئۇچۇپ كېتىۋاتقىنىغا قاراڭلار. ئەگەر قۇدرىتىڭلار
يەتسە ئۇنى توسۇۋېلىڭلار، — دەپتۇ.

ئوت چىقىرىۋاتقان ئوقيالار رامە ۋە لەكشمەنەلەرگە قارىتىپ
ئېتىلىپتۇ. مايمۇنلار ئۇياق - بۇياققا سەكرەپ يۈرۈپ، ئىندرە-
گىتنى ئىزدىگەن بولسىمۇ، ئۇنى ھېچقانداق يەردىن تاپالماپتۇ.
ئاكا - ئۇكىلار:

— بىزنىڭ ھېچقانداق ئامالىمىز قالمىدى، ئىندرەگىت بۇ-
لۇتلار ئىچىگە يوشۇرۇنۇۋېلىپ بىزنى مەغلۇپ قىلدى. ئۇنىڭ
قەيەردە تۇرۇپ بىزگە زەربە بېرىۋاتقانلىقىنى كۆرەلمىدۇق، —
دېيىشىپتۇ. ئۇلارنىڭ بەدىنىنىڭ ھەممىلا يېرىگە ئوقيا تېگىپ،
قانلار شۇرقىراپ ئېقىپتۇ...

ئىندرەگىت:

— مەن شۇنچە كۆپ ئوقيا ئاتتىم، بىراق ئۇلار تېخىچە
ئۆلۈپ تۈگىمەيۋاتىدۇ، — دەپ غەزەپلىنىپ، ئۆزىنىڭ ئەڭ دەھ-
شەتلىك قورالىنى ئوقيايىغا قويۇپتۇ. بۇ قورالنىڭ ئىسمى «يى-
لان ئوقيا» بولۇپ، ئۇنىڭدىن ئەرۋاھلارمۇ قورقۇپ غال - غال
تىترەيدىكەن. ئىندرەگىت بۇ قورالنى دۈشمەنگە قارىتىپ قارىغا
ئېلىپ ئېتىپتۇ.

«يىلان ئوقيا» گۈلدۈرمامىغا ئوخشاش دەھشەتلىك ئاۋاز
چىقىرىپ، سەككىز مىڭ تۆت يۈز تال زەھەرلىك يىلان پەيدا
قىپتۇ. ئۇلار باشلىرى ۋە قىپقىزىل تىللىرىنى چىقىرىشىپ شا-
مالدەك گۈركىرەپ ئۇچۇپتۇ. بۇ زەھەرلىك يىلانلار رامە ۋە
لەكشمەنەنىڭ پۇت - قولى ۋە بويىنىنى مەھكەم چىرماپ باغلاپ

تاشلاپتۇ. ئۇلارنىڭ زەھىرى بەك ئۆتكۈر ئىكەن. ئاكا - ئۇكا ئىككىيلەن چايقالغان پېتىچە يىقىلىپ چۈشۈپ، ھوشىنى يوقى-تىپ جەڭ مەيدانىدا يېتىپ قاپتۇ. مايمۇنلار بۇنىڭغا كۆڭلى يېرىم بولۇپ يىغلىشىپتۇ. ئىندرەگىت ئىنتايىن كۆرەڭلىگەن ھالدا قايتىپتۇ. رىنكا شەھىرىدە غەلىبىنى تەبرىكلەپ داقا - دۇمباقلار چېلىنىپتۇ. كوچىلارغا ساندال ئەتىرسى سېپىلىپ، يىپەك پاياندازلار سېلىنىپ، خۇش پۇراق ئەتىر گۈللەر چېچىلىپتۇ.

ساماۋىدىكى ئەۋلىيا - ئەنبىيالار ئەندىشە قىلىشقا باشلاپتۇ. ئەۋلىيالار پادشاھى ئىندرە شامال ئىلاھىنى چاقىرىپ كېلىپ، ئۇنىڭغا:

— رامەنىڭ يېنىغا بېرىڭ، ئۇ كارەتەنى ئىسىگە ئال-سۇن، — دەپتۇ.

شۇنىڭ بىلەن شامال ئىلاھى رامەنىڭ يېنىغا ئۇچۇپ بېرىپ، ئۇنىڭ قۇلىقىغا كۇسۇلداپ تۇرۇپ:

— كارەتەنى تېز ئىسىڭىزگە ئېلىڭ، — دەپتۇ. رامە پۈت-كۈل ئەس - يادى بىلەن كارەتەنى ئىسىگە ئاپتۇ.

يىراقتىكى كوشا ئارلىدا، سۇمۇرغ قۇش كارەتە ھېلىلا بىر بوغما يىلاننى يەپ بولۇپ، دېڭىز ساھىلىدا ئاپتاپ سۇنۇپ ياتقاندىكەن، ئۇ تۇيۇقسىز ئۆزىنى چاقىرغان ئاۋازنى ئاڭلاپ قاپتۇ. ئۇ ئېغىزىدىكى بوغما يىلاننى چىقىرۋېتىپ، ھاۋاغا كۆتۈرۈلۈپتۇ. ئۇ ھاۋادا غايەت زور قاناتلىرىنى قېقىپ ئۇچۇپ، دەھشەتلىك بوران چىقىرىپتۇ. بوراننىڭ تەسىرى بىلەن دەرەخلەر ئۆرۈلۈپ، يىلانلار ۋە قۇرۇت ـ قوڭغۇزلار قورقۇپ ئۇۋىلىرىغا قېچىپ كىرىشىپتۇ. بارلىق قۇرۇت ـ قوڭغۇزلار كارەتەدىن ئىنتايىن قورقىدىكەن. چۈنكى ئۇ ئۇلارنى كۆرۈپ قالسىلا، ئۇلارنى يەۋېتىدىكەن. ئىندرەگىتنىڭ زەھەرلىك يىلانلىرى رامە ۋە لەكشمەنەدىن بوشىنىپ چىقىپ ئالدىراپ ـ سالدىراپ قېچىپ كېتىپتۇ.

كارەتە ئاكا ـ ئۇكا ئىككىيلەنگە قانىتىنى ئاستاغىنە تەگكۈزۈپ قويۇپ، ئۇلارنى ساقايتىپتۇ. ئۇلارنىڭ ۋۇجۇدىدا قايتىدىن كۈچ ـ قۇدرەت ۋە روھ پەيدا بولۇپ، ئورۇنلىرىدىن تۇرۇشۇپتۇ.

مايمۇنلار رامە ۋە لەكشمەنەنىڭ پۈتۈنلەي ئەسلىگە كەلگەنلىكىنى كۆرۈپ تولىمۇ خۇشال بولۇشۇپتۇ. ئۇلار مەمنۇن بولغان قىياپەتتە ئالقىش ياڭرىتىپتۇ. ئالقىش ساداسى رىنكاغا يېتىپ كەپتۇ. راپونە:

— رامە ئۆلگەن تۇرسا، مايمۇنلار يەنە نېمە ئۈچۈن خۇشال بولۇشىدۇ؟ — دەپ سوراپتۇ.

راكشەسەلەرنىڭ مۇھاپىزەتچىسى دوكلات قىلىپ:

— ئالىيلىرى، «ئارغامچا يىلان» رامە ۋە لەكشمەنەنى باغلىيالمايدىغان بولۇپ قاپتۇ. ئۇلار ئورۇنلىرىدىن تۇرۇپ كېتىپتۇ، — دەپتۇ.

بۇ گەپنى ئاڭلىغان راپونە ئاچچىقىدا تىترەشكە باشلاپتۇ. ئۇ بۇيرۇق بېرىپ «ھېچنېمىدىن قورقماس» دەپ ئاتىلىدىغان ھەيۋەتلىك راكشەسەنى چاقىرتىپ كەپتۇ. راپونە ئۇنىڭغا:

— پالۋان، سەن بىر كۈن ئىچىدىلا ئۈچ ئالەم ئۈستىدىن

غەلىبە قىلالايسەن. سەن بېرىپ بىر تال تانا بىلەن رامە ۋە لەكشمەنەلەرنىڭ بويىنىدىن باغلاپ ئالدىمغا ئەكەل، — دەپتۇ. راپونە «ھېچنېمىدىن قورقماس» نى راسا رىغبەتلەندۈرۈپ، ئۇنى ئۇرۇش قىلىشقا ئەۋەتىپتۇ. «ھېچنېمىدىن قورقماس» ھەشەمەتلىك جەڭ ھارۋىسىغا ئولتۇرۇپتۇ. ئۇنىڭغا تولۇق قوراللانغان سان - ساناقسىز راكشەسەلەر ئەگىشىپتۇ.

راكشەسەلەرنىڭ بۇ باتۇر سانغۇنى يولغا چىققاندا، پۇت - قولىنىڭ غالىلداپ تىترەۋاتقانلىقىنى ھېس قىپتۇ. ئۇ ئۈمىدسىزلەنگەن ھالدا: «بۇ ياخشىلىقنىڭ ئالامىتى ئەمەس» دەپ ئويلاپتۇ. بىراق، ئۇ ھەرگىز ئىككىلەنمەي، جەڭگىۋار قىياپەتتە ئۇرۇشقا ئاتلىنىپتۇ.

تۇيۇقسىز بىر تازقارا ئۇنىڭ جەڭ ھارۋىسىدىكى بايراققا شىددەت بىلەن ئېتىلىپتۇ. ئۇنىڭ ئېتى پۇتلىشىپ يەرگە يىقىلىپتۇ. ئۇ ئېتىنى تۇرغۇزۇپ، غەربىي قوۋۇقتىكى توپ - توپ دۈشمەنلىرىگە شىددەت بىلەن ھۇجۇم قىپتۇ. بۇ ھەقىقەتەنمۇ بىر قانلىق جەڭ بولۇپ، يەردىن كۆتۈرۈلگەن چاڭ - توزان جەڭگاھنى قاراڭغۇلاشتۇرۇۋېتىپتۇ. قاراڭغۇلۇق ئىچىدە، راكشەسەلەر بىلەن راكشەسەلەر، مايمۇنلار بىلەن مايمۇنلار ئۆزئارا قىرغىن قىلىشىپ، يەرنى قانغا بويىۋېتىپتۇ. مايمۇن سانغۇنلار تېخىمۇ غەيرەتكە كېلىپ، قول ئاستىدىكىلىرىنى باشلاپ باتۇرلارچە جەڭ قىپتۇ، بىراق ئاخىرى يەنىلا قېچىپ كېتىشكە مەجبۇر بوپتۇ. «ھېچنېمىدىن قورقماس» ئوقياسىنى كۆتۈرگىنىچە قاقاقلاپ كۈلۈپ كېتىپتۇ. مايمۇنلار قوشۇنىنىڭ سەركەردىسى نىرو قېچىپ كېتىپتۇ. باتۇرلارچە كۆۋرۈك ياسىغان ھېلىقى نەرەنىڭمۇ ئىككى كۆزىگە ئوق تېگىپ قارىغۇ بولۇپ قاپتۇ. دەل مۇشۇ چاغدا ھەنۇمانە پەيدا بوپتۇ. ئۇ قاتتىق ھۆركىرىگەن ھالدا:

— ئەبلەخ، سەن قەيەرگە قاچماقچى؟ سەن قول ئاستىمدىكىلەرنى يەڭدىم، دەپ قارامسەن؟ سەن جەزمەن مېنىڭ قولۇمدا

ئۆلىسەن، — دەپتۇ.

ئىككىيلەن قاتتىق ئېلىشىپتۇ. ھەنومانەگە دۇشمەننىڭ نۇر-غۇن ئوقلىرى تېگىپ، يىقىلىپ بىر پەس ھوشىدىن كېتىپتۇ. بىراق يەنە دەرھال ئورنىدىن تۇرۇپ، كۇچلۇك قوللىرى بىلەن چوڭ بىر تۇپ سالا دەرىخىنى يىلتىزىغا قوشۇپ يۇلۇۋېلىپ،

ئالدىغا ئېتىلىپ بېرىپتۇ. دۈشمەن ئاتقان ئۆتكۈر ئوقيالار سالا دەرىخنى پارچە - پارچە قىلىۋېتىپتۇ. ھەنومانە: «مۈنداق قىلـ-سام بولمىغۇدەك» دەپ ئويلاپ، دۈشمەننىڭ جەڭ ھارۋىسىغا بىردىنلا سەكرەپ چىقىۋاپتۇ.

ھەنومانە «ھېچنېمىدىن قورقماس» نىڭ چېچىنى قاماللاپ تۇتۇپ، ئۇنىڭ بېشىنى يەرگە قاتتىق ئۇرۇپ، مېڭىسىنىڭ قېتىـ-قىنى چىقىرىپ، سۆڭەكلىرىنى سۇندۇرۇپ تاشلاپتۇ. مايمۇنلار:

— غەلىبە رامەگە مەنسۇپ! — دەپ ۋارقىرىشىپتۇ.

ۋەزىر - ۋۇزرالار راپونەگە دوكلات قىلىپ:

— ئاڭلىغايلا، رىنگانىڭ ھۆكۈمرانى، «ھېچنېمىدىن قورقـ-ماس» يىقىلىپتۇ، — دەپتۇ. راپونە خاتىرجەمسىزلىنىپ، ئۆزىـ-نىڭ قېيىن ئەھۋالغا چۈشۈپ قالغانلىقىنى ھېس قىپتۇ. ئۇ دۈشمەن بىلەن ئۆزى بىۋاستە ئېلىشىشقا مەجبۇر بوپتۇ. راپونە ئىچىدە:

— مەن يەنە «چاقماق چىش» نىڭ نېمە كارامىتى بارلىقىغا قاراپ باقاي دەپ ئويلاپ، — دەپ ئويلاپ، ئىقتىدار جەھەتتە كامالەتكە يەتكەن بۇ راكشەسەنى چاقىرتىپ كەپتۇ ھەمدە ئۇنىڭغا ناھايىتى يېقىنچىلىق بىلەن مۇنداق دەپتۇ:

— چاقماق چىش، سەن جەڭ قىلىشتا كامالەتكە يەتكەن. دۇنيادا ھېچقانداق كىشى ساڭا تەڭ كېلەلمەيدۇ. ئەگەر سەن ئوقيانى ئېلىپ جەڭ مەيدانىغا كىرسەڭ، ساماۋىي ئىلاھ ئىندرەمۇ سەن بىلەن قارشىلىشىشقا جۈرئەت قىلالمايدۇ. بۇرۇن مەن سېـ-نىڭ ياردىمىڭگە تايىنىپ ئەۋلىيالارنى مەغلۇپ قىلغانىدىم. ھازىر سەن لەشكەرلىرىمنى باشلاپ بېرىپ، رامە بىلەن لەكشمەنى ئۆلتۈرۈۋەت.

ئىبلىس دىۋە «چاقماق چىش» راپونەگە تەزىم قىلىپ تۇرۇپ مۇنداق دەپتۇ:

— پادىشاھ ئالىيلىرى، مەن بېرىپ جەڭ قىلسام، بۇ ئىككى

ئاددىي ئادەم مېنىڭ قولۇمدا ئۆلىدۇ. سۇچىرىپە، شامال ئىلاھىنىڭ ئوغلى ۋە مايمۇنلارمۇ جېنىنى ساقلاپ قالالمايدۇ. سىلى ماڭا دۇئا قىلسىلا، ئوردىدا قېلىپ سىدو بىلەن كۆڭۈل ئاچسىلا.

ئۇ راپونەنىڭ يېنىدىن چىقىپ جەڭ قىلىشقا ھازىرلىق قىپتۇ. ئۇ ئېھتىياتچانلىق بىلەن ئوق ئۆتمەس كىيىملەرنى كىيىپتۇ، بىرەر كېلىشمەسلىككە ئۇچرىماسلىق ئۈچۈن ئىككى بىلىكىگە تۇمار ئېسىپتۇ، ئۇچىسىغا تىغ ئۆتمەيدىغان ساۋۇت، بېشىغا ئالتۇن دۇبۇلغا كىيىپتۇ، دولىسىغا ئۆتكۈر ئوقيالار قاچىلانغان خالتا ئېسىپتۇ. ئۇ بارلىق قوراللارنى ئېلىپ جەڭ هارۋىسىغا چىقىپتۇ. بۇ هارۋىغا ئالتۇن ۋە مەرۋايىت بىلەن بىزەلگەن ئىگەر - يۈگەنلىك ئات قېتىلىپتۇ. ئۇ يۈز مىڭلىغان ئوقياچى، هەر خىل قوراللارنى ئېلىۋالغان تۈمەن مىڭلىغان راكشەسەلەرنى باشلاپ مېڭىپتۇ. ئۇلارنىڭ بەزىلىرى ئاتقا، بەزىلىرى هارۋىغا چىقىۋاپتۇ. بۇلارنىڭ ئىچىدە يىرتقۇچ تەبىئەتلىك پىللارمۇ بار بولۇپ، ئىگىسى دۈشمەننى كۆرسىتىپ قويسىلا، ئۇلار هېچ ئىككىلەنمەستىن بېرىپ ئۇلارنى دەسسەپ چەيلىۋېتىدىكەن.

غەيرىي - غۇيرى هەربىي مۇزىكا ساداسى ئىچىدە، «چاقماق چىش» جەڭگە ئاتلىنىپتۇ.

ئۇ يول بويى نۇرغۇن شۇملۇق ئالامەتلىرىنى كۆرۈپتۇ. بىر سۇپۇرگە يۇلتۇز كۆيگەن پېتىچە ئالدىدىكى هاۋا بوشلۇقىدىن ساقىپ چۈشۈپ كېتىپتۇ. چىلبۆرە ئېغىزىدىن ئوت چىقىرىپ، قورقۇنچلۇق هۇۋلاپتۇ. ئاتلارنىڭ كۆزىدىن تارام - تارام ياش ئېقىپتۇ. «چاقماق چىش» شۇنچە كۆپ شۇملۇق ئالامەتلىرىنى كۆرگەن بولسىمۇ، ئۇ بۇلاردىن ئازراقمۇ قورقماي، مەغرۇر قىياپەتتە لەشكەرلىرىگە سۆز قىلىپ مۇنداق دەپتۇ:

— بۇ شۇملۇق ئالامەتلىرىنى كۆرۈپ قورقۇپ كەتمەڭلار. ئېيتىشلارغا قارىغاندا، بىرمۇنچە شۇملۇق ئالامەتلىرى ئەمەلىيەت-

تە خەيرلىكنىڭ ئالامىتى بولىدىكەن. گېپىمگە قۇلاق سېلىڭلار. بۇ شۇملۇق ئالامەتلىرى قانچىلىك نېمىيتتى؟ مېنىڭ مۇشۇ ئىككى كۇچلۇك بىلىكىم شۇم ئىشلارنى خەيرلىك ئىشلارغا ئايلاندۇرۇۋېتەلەيدۇ. مېنىڭ ئوقيايىم بارلىق مايمۇنلارنى تېشىپ ئۆتەلەيدۇ. مەن رامە ۋە لەكشىمەنەلەرنىڭ گۆشى بىلەن قورسىقىمنى تويغۇزىمەن. مېنىڭ چىشىم چاقماقتەك ئىتتىك، ئۇلارنىڭ سۆڭەكلىرىنى چىشلەپ سۇندۇرۇپ تاشلايمەن. قورقماڭلار، مەن بىلەن مېڭىڭلار، ھەممىمىز جەڭ مەيدانىغا بېرىپ دۈشمەنلەرنى دەرھال يوقىتايلى. ئۇلارنى قانچە تېز يوقاتساق شۇنچە ياخشى. چۈنكى شۇ چاغدا ئۆيىمىزگە قايتالايمىز، — «چاقماق چىش» مۇشۇ گەپلەرنى قىلىپ بولۇپ، غەزەپ بىلەن ۋارقىراپتۇ.

ئۇلار ناھايىتى تېزلىكتە شىمالىي قوۋۇققا يېتىپ كەپتۇ. سۇچىرىپە دەل ئاشۇ يەردە تۇرۇپ، مۇشۇ ئىشلارنىڭ ھەممىسىنى كۆرۈپتۇ. ئۆزى ۋە قول ئاستىدىكىلەر تەييارلىقلارنى بالدۇرلا

پۈتكۈزۈپ قويغانىكەن. ئۇلار يولۇۋالغان چوڭ دەرەخلەر ۋە غايەت زور قورام تاشلار بىلەن ئۆزلىرىنى قوراللاندۇرۇپتۇ. راكشەسە-لەر قوشۇنى ئۇلارغا يامغۇردەك ئوق ياغدۇرۇپتۇ… غەزەپلەنگەن مايمۇنلار ھۇجۇمغا ئۆتۈپتۇ… بۇ جەڭ ھەقىقەتەن كەسكىن، ئۇ-زۇن داۋاملىشىپتۇ. سۇچىرىپە يوغان دەرەخلەرنى دۈشمەنگە قارد-تىپ ئېتىپ، راكشەسەلەرنىڭ نۇرغۇن لەشكەرلىرىنى ئۆلتۈرۈپ-تۇ، يارىدار قىپتۇ. ئاخىرىدا «چاقماق چىش» چىقىپ ئۇنىڭ بىلەن ئېلىشىپتۇ. راكشەسەلەرنىڭ بۇ سانغۇنى ئۇزۇن ئۆتمەي جەڭ ھارۋىسىدىن ئايرىلىپ قاپتۇ. «چاقماق چىش» مىخلىق توقماق ۋە كالتەكلەرنى ئېلىپ جېنىنىڭ بارىچە ئېلىشىپتۇ. لېكىن مايمۇن پادىشاھى قورال ئىشلىتىشتە ئۇنىڭدىن چاققان بولۇپ، بىر پارچە چوڭ تاشنى ئۇنىڭغا تەگكۈزۈپتۇ. ئۇ دەلدەڭ-شىگەن پېتىچە يەرگە يىقىلىپتۇ، ئېغىزىدىن بۇلدۇقلاپ قان چىقىشقا باشلاپتۇ، ئارقىدىن ئۇنىڭغا يەنە بىر تاش تېگىپ جېنىد-دىن ئايرىلىپتۇ. قول ئاستىدىكىلىرى ئۇنىڭ ئۆلگەنلىكىنى كۆ-رۈپ، ئالاقزادە بولۇپ قېچىپ كېتىپتۇ.

راپونە «چاقماق چىش»نىڭ ئۆلگەنلىك خەۋىرىنى ئاڭلاپ، جەڭگە ئۆزى بېرىشنى قارار قىپتۇ. ئۇ قول ئاستىدىكىلەرنى جەڭ تەييارلىقلىرىنى ياخشى ئىشلەشكە بۇيرۇپتۇ.

راپونە ئۆزىنىڭ ئون بېشىغا پارقىراپ تۇرىدىغان ئون ياقۇت-نى تاقاپتۇ. ئۇنىڭ ھارۋىكىشى نۇرغۇن زىننەت بۇيۇملىرى بىلەن ئالتۇن ھارۋىسىنى بىزەپتۇ. ئالتۇن ھارۋىنىڭ چاقلىرى بىرىل-يانت تاشلار بىلەن بېزىلىپتۇ. ھارۋىنىڭ ئالدىغا بىر تاۋار بايراق قادىلىپتۇ. بايراقنىڭ خادىسى مەرۋايىت، ياقۇتلار بىلەن ياسى-لىپتۇ. راپونە شەمشەر، نەيزە، تۆمۈر كالتەك، مىخلىق توقماق قاتارلىق نۇرغۇن قوراللارنى ئېلىپ جەڭ ھارۋىسىغا چىقىپتۇ. شامال ئىلاھى ئۇنىڭ مۇشۇنداق تەييارلانغانلىقىنى كۆرۈپ، قور-قۇپ ئىزغىرىن شامال چىقىرىپتۇ. قۇياش تۇتۇلۇپتۇ، ساماۋىدى-

كى ئىلاھلارمۇ ئالاقزادە بولۇپ كېتىپتۇ. قولىغا ئوقيا ئاليالىغانلىكى راكشەسەلەرنىڭ ھەممىسى راپونەگە ئەگىشىپ جەڭگە قاتنىشىپتۇ. ئۇلار جەڭگىۋار شوئارلارنى توۋلاپ، ئوقيالارنى ئېتىپتۇ. رامە:

— ئاۋۇ نۇر چاقنىتىپ تۇرغان ئەبلەخ كىم؟ — دەپ سوراپتۇ. ۋىبسەنە:

— ئون باشلىق پادىشاھ، ئۇ مېنىڭ ئاكام، ئۇچ ئالەمنى بويسۇندۇرغان راپونە، ساماۋىي ئىلاھلار چوڭ ئاكامنى ياقتۇرۇپ قېلىپ ئۇنىڭغا براھما ياسىغان بىر هارۋىنى سوۋغا قىلغان. ئۇ ئۆزىنى ھەر خىل شەكىلگە ئۆزگەرتەلەيدۇ. راپونە كوۋىرەنى مەغلۇپ قىلغاندىن كېيىن، بۇ ھارۋىنى ئۇنىڭ قولىدىن تارتىۋالغان. ھازىر ئۇ دەل مۇشۇ ھارۋىغا ئولتۇرۇپ جەڭ قىلىۋاتىدۇ. بۇ ھارۋا يۇزلىگەن، تۇمەنلىگەن ياقۇتنىڭ نۇرىدەك نۇر چىقىرىدۇ. رامە، قاراڭ، ئۇ نېمىدېگەن سەلتەنەتلىك ھە! — دەپ جاۋاب بېرىپتۇ. رامە كۇلۇپ تۇرۇپ:

— ھازىر ئون باشلىق پادىشاھنى تونۇۋالدىم، قارىغاندا ئۇ ھەقىقەتەن رىنگانىڭ پادىشاھى بولۇشقا مۇناسىپتەك تۇرىدۇ. بىراق، نېمە ئۇچۇن ئۇنىڭ كاللىسى يامان غەرەزلەر بىلەن توشقان بولغىيدى ـ ھە؟ — دەپتۇ.

مايمۇنلار پادىشاھى سۇچىرىپە راپونەنى كۆرۇپ قاتتىق غەزەپلىنىپتۇ. ئۇ بىر پارچە قورام تاشنى ئېلىپ، بېشىدىن بىرقانچە قېتىم ئايلاندۇرۇپ، راكشەسەلەر پادىشاھىغا قارىتىپ ئېتىپتۇ. راپونە ئاچچىقلىنىپ ئون ئوقيا ئېتىپ تاشنى كۇكۇم تالقان قىلىۋېتىپتۇ. ئۇنىڭدىن باشقا ئوقيالار تېزلىكتە ئۇچۇپ كېلىپ، سۇچىرىپەنىڭ كۆكرىكىگە قادىلىپتۇ. بۇ قاۋۇل مايمۇن ئۇياق ـ بۇياققا بىر چايقىلىپتۇ ـ دە، دۇشمەنلەرنىڭ ئالدىدىن سەكرەپ چۇشۇۋاپتۇ. رامە غەزەپلىنىپ ئوقيانى ئېلىپ ئاتماقچى بولغاندا، لەكشمەنە ئۇنىڭ قولىنى تۇتۇۋېلىپ، ئۇنىڭغا يالۋۇرۇپ:

— بۇ يەردە تۇرۇپ تۇرۇڭ، جانابلىرى، مەن بۇ ئون باشلىق يالماۋۇزنى كۆز يۇمۇپ ئاچقۇچە ئۆلتۈرۈۋېتىمەن، — دەپتۇ. رامە:
— راپونە ئۈچ ئالەمنى بويسۇندۇرغان، ئۇنىڭ بىلەن ئېلىشمەن دەپ قاراملىق قىلما، — دەپتۇ.

بىراق لەكشمەنە ئۇنىڭ گېپىگە كىرمەي، ھۇجۇمغا ئۆتۈپ راپونە بىلەن ئېلىشىپتۇ. ئۇ ئىككىسى ناھايىتى باتۇر پالۋانلاردىن

بولۇپ، ئۇرۇش قىلىشقا ماھىر ئىكەن. راپونە ئىككى يۇز ئوقيا ئېتىپتۇ، لېكىن بۇ ئوقيالارنىڭ ھەممىسىنى لەكشمەنە سۇندۇ. رۇپ تاشلاپتۇ. ئۇ يەنە لەكشمەنەنىڭ مەيدىسىگە قارىتىپ ئۈچ يۇز ئوقيا ئېتىپتۇ. لەكشمەنەنىڭ پۇتكۇل بەدىنى زەخىملىنىپ كۆزى خىرەلىشىشكە باشلاپتۇ، ئوقيا تۇتقان قولىمۇ بوشاپ كېتىپتۇ، ئۇ بارلىق كۈچىنى ئىشقا سېلىپ، بىر ئوقيا ئېتىپ، راپونەنىڭ ئوقياسىنى ئۇزۇپ تاشلاپتۇ. ھەش - پەش دېگۈچە راپونە يەنە بىر ئوقيانى ئېلىپ، يامغۇردەك ئوق ياغدۇرۇپتۇ. لەكشمەنە قاتتىق غەزەپلەنگەن ھالدا ئۆزىنىڭ ئوقياسىنى ئې. لىپ، دۈشمەنگە قارىتىپ راسا ئېتىپتۇ. بۇ ھەقىقەتەن كەسكىن، شىددەتلىك جەڭ بوپتۇ. ئۇلار ئاتقان ئوت ئوقيا ئاسماننى يورۇ. تۇپ، قورقۇنچلۇق ھالەتكە كەلتۇرۇپتۇ. ئوقلاردىن چىققان ئا. ۋازمۇ كىشىلەرنىڭ يۈرىكىنى پوكۇلدىتىۋېتىپتۇ. ئۇلار ئۆزئارا ھۇجۇم قىلىشىپ، چېكىنىپ ھەيۋەتلىك مەنزىرە ھاسىل قىلد. شىپتۇ. كۆن قاراڭغۇلىشىشقا باشلاپتۇ. لەكشمەنەنىڭ ئاتقان ئوت ئوقيالىرى راپونەنىڭ قورالىنى بۇزغاندا، ئۇنىڭدىن ئوت چاقناپتۇ. ئوقيالار گۇلدۇرماميدەك ئاۋاز چىقىرىپ، راپونەنىڭ مەيدىسىگە سانجىلىپتۇ. راپونە ئۆزىنىڭ سېھىرلىك نەيزىسىنى يادىغا ئاپتۇ. ئۇ تۆۋەن ئاۋازدا بىرنەچچە دۇرۇت ئوقۇپ، بىر ۋارقىراپتۇ - دە، نەيزىنى لەكشمەنەگە قارىتىپ ئېتىپتۇ. بۇ. نىڭدىن ئەرش، پانىي دۇنيا ۋە دوزاخمۇ قورقۇپ كېتىپتۇ. لەك. شمەنە ئوقياسىنى سېھىرلىك نەيزىگە قارىتىپ ئېتىپتۇ. بىراق، ئۇنىڭ ئاتقان ئوقياسى راپونەنىڭ ئەگگۈشتەرىگە تېگىشى بىلەنلا سۇنۇپ كېتىپتۇ. سېھىرلىك نەيزىنىڭ ئۇچۇش سۈرئىتى شامال. دىنمۇ تېز بولۇپ، باتۇر لەكشمەنەنى يەرگە يىقىتىپتۇ. بۇ چاغدا شامال ئىلاھىنىڭ ئوغلى ھەنومانە سەكرىگەن پېتىچە ئالدىغا ئۆ. تۇپ راپونەگە چاقماق تېزلىكىدە بىر مۇشت ئېتىپتۇ. راپونە بېشى قېيىپ، تىك موللاق ئاتقان پېتىچە جەڭ ھارۋىسى ئىچىگە

يىقىلىپ چۈشۈپتۇ، ئاندىن ئارقىسىغا ئۆرۈلۈپ قېچىپ كېتىپتۇ.
ئۇلار لەكشىمەنەنى رامەنىڭ ئالدىغا كۆتۈرۈپ ئەكېلىپتۇ.
رامە ئىچىدە دۇئا قىلىپ، ئۇنى ھوشىغا كەلتۈرۈپتۇ.
راپونە جەڭ ھارۋىسىغا يەنە بىر قېتىم ئولتۇرۇپ جەڭگە قاتنىشىپتۇ. دەرغەزەپكە كەلگەن رامە ساماۋىي ئىلاھ بەرگەن ئوقياسىنى ئېتىپ، راپونەنىڭ مەيدىسىگە تەگكۈزۈپ ئۇنى يىقىتىپتۇ. رامە ۋارقىراپ تۇرۇپ مۇنداق دەپتۇ:
— بۈگۈن سېنى ئۆلتۈرمەيمەن. مەن لوھور جەمەتىدىن بولغان رامە بولىمەن. تۈنجى كۈنى ھەرگىز دۈشمەن ئۆلتۈرمەيمەن. ئەگەر ھازىر سېنى ئۆلتۈرسەم ئۇرۇش ئاخىرلىشىدۇ. سېنىڭ نۇرغۇن تۇغقانلىرىڭ ۋە دوستلىرىڭ ھازىر يەنىلا ھايات. سېنىڭ تېخى يەنە سان ـ ساناقسىز بالىلىرىڭ، نەۋرىلىرىڭ بار، مەن ئۇلارنىڭ بىرسىنىڭمۇ ھايات قېلىشىغا ھەرگىز يول قويمايمەن. مەن سېنىڭ ئۇرۇق ئەۋلادىڭغىچە قىرىپ تۈگىتىپ، ئاخىرىدا سېنى يوقىتىمەن. سېنىڭ تەختىڭگە ۋىبسەنە چىقىدۇ.
راپونە جەڭ مەيدانىدىن شەرمەندىلەرچە قېچىپ كەلگەندىن كېيىــن بېشىنــى ئېگىپ ھەسرەت چېكىپ تەختتە ئولتۇرۇپلا قاپتۇ.
— قاتتىق ھاقارەتكە ئۇچراپ يۈزۈم تۆكۈلدى. بىر ئاددىي ئادەم ئوقيا ئېتىپ مېنى يارىلاندۇردى. مەن پادىشاھ تۇرۇقلۇق مەغلۇپ بولسام، باشقا راكشەسەلەردىن نېمە ئۈمىد كۈتكىلى بولىدۇ، — راپونە مۇشۇ ئىشلارنى ئويلاپ، كېيىن قانداق قىلىش توغرىسىدا پىكىر يۈرگۈزۈپتۇ... تۇيۇقسىز ئۇنىڭ يادىغا ئۆز ئىنىسى كۇمبەكەرنە كەپتۇ. بوي تۇرقى جەھەتتە دۇنيادا تەڭدىشى يوق بۇ راكشەسە بىر ئۇخلىسا ئالتە ئايغىچە ئويغانمايدىكەن. بىر يىل ئىچىدە بىرلا كۈن ئويغاق ئۆتىدىكەن. ھازىرغىچە ئۇ بەش ئاي ئۇخلاپتۇ. ئويغىنىدىغانغا يەنە بىر ئاي قاپتۇ. ناۋادا ھازىر ئۇنى قولدىن كەتسە، كېيىن كۇمبەكەرنە نېمىمۇ قىلالايتتى؟

راپونە قانداق ئىش يۈز بېرىشىدىن قەتئىينەزەر، جەزمەن ئۆز ئىنىسىنى ئويغىتىپ دۆلىتىنى قۇتقۇزۇۋېلىشنى قارار قىپتۇ. راپونە ئۆزىنىڭ ۋەزىر - ۋۇزرالىرى ۋە لەشكەرلىرىگە ۋارقىراپ تۇرۇپ:

— بېرىڭلار، بارلىق ئامالىلارنى قوللىنىپ كۇڭپەگەنەنى ئويغىتىڭلار. ئۇنى ئويغاتقاندا قاتتىق ئاگاھ بولۇڭلار. بولمىسا جېنىڭلاردىن ئايرىلىپ قالىسىلەر، — دەپتۇ. قول ئاستىدىكىلەرى شۇ هامان پادىشاھنىڭ پەرمانىنى ئىجرا قىلىشقا تۇتۇش قىپتۇ.

ئۈچ مىليون راكشەسە ئالدىراپ - سالدىراپ كۇڭپەگەنەنىڭ ئۆيىگە كېلىپتۇ. ئۇلار توپ - توپ كالا، بۇغا، قوي، ئۆچكە ۋە كۆپلىگەن هاراق - شارابلارنى ھەمدە دەستە - دەستە خۇش پۇراق گۈللەرنى ئېلىپ كېتىپتۇ.

كۇڭپەگەنە ئالتۇندەك نۇر چېچىپ تۇرغان، ئۆگزىسىدە تاۋار بايراق لەپىلدەپ تۇرغان كەڭ، ھەيۋەتلىك ساراي ئىچىدىكى ياقۇت كارىۋاتتا ئۇخلاۋاتقانىكەن. ئۇنىڭ هۇجرا ئۆيىنىڭ ئۇزۇنلۇقى ئوتتۇز يوجەنە، كەڭلىكى ئون يوجەنە كېلىدىكەن. ئىشىكىنىڭ كەڭلىكى تۆت يوجەنە، ئېگىزلىكى سەككىز يوجەنە كېلىدىكەن، ئىشىكى تولىمۇ ئېگىز بولۇپ ئىچىدىكىنى هېچكىم كۆرەلمەيدىكەن. مۇشۇنداق ئىشىكتىن تۆتى تۆت تەرەپكە ئورۇنلاشتۇرۇلغان بولۇپ، ھەرقايسى ئىشىكلەر ئارىلىقىدا نۇرغۇن دېرىزىلەر بار ئىكەن.

كۇڭپەگەنە شۇنداق قاتتىق ئۇخلاپ كەتكەنىكەنكى، ئۇنىڭ نەپەس ئېلىشى چىقىۋاتقان بورانغا ئوخشايدىكەن. راكشەسەلەر ئىشىككە يېقىنلاشقان هامان، ئۆي ئىچىگە دەرھال شۇمۇرۇلۇپ كىرىپ كېتىپتۇ ۋە يەنە دەرھال تىنىق بىلەن بىللە چىقىپ كېتىپتۇ. بىرنەچچە راكشەسە ئۇنىڭ بۇرنىغا كىرىپ كېتىپتۇ.

راكشەسەلەر تىنىق يەتمەيدىغان بىر بۇلۇڭدىن ناهايىتى چاق-

قان ئۆتۈپ ئۆيگە كىرىۋاپتۇ.
كۈڭپەگەنە قاتتىق چۈشكۈرۈپتىكەن، ئۇنىڭ ئېغىزى قور-
قۇنچلۇق ئۆڭكۈرگە ئوخشاپ قاپتۇ. ئۇنى قانداق ئويغىتىش كې-
رەك؟ مىڭلىغان، تۈمەن مىڭلىغان راكشەسە يۈزلىگەن، مىڭلى-
غان دۇمباقلارنى چېلىشقا باشلاپتۇ. كۆپلىگەن ساندال مېيىنى
ئۇنىڭ مەيدىسىگە تۆكۈپتۇ. بىراق، بەدەننى سالقىنلاشتۇرىدىغان
ساندال مېيى ئۇنى تېخىمۇ قاتتىق ئۇخلىتىۋېتىپتۇ. ئۇلار مىڭلى-
غان، تۈمەنلىگەن قۇلۇلە قېپىنى كاناي ئورنىدا چېلىپتۇ، بىراق
ئۇ يەنىلا توختىماي خورەك تارتىپتۇ، خورەك ئاۋازى بايىقىدىنمۇ
كۈچىيىپ كېتىپتۇ. قۇلۇلىدە چېلىنغان ئاۋاز بىلەن خورەك
ئاۋازى قوشۇلۇپ، قورقۇنچلۇق ئاۋازغا ئايلىنىپ، رىنكادىكى
پۇقرالارنى قورقىتىۋېتىپتۇ. ئۇلار توپ - توپ ھايۋانلارنى ئېلىپ
كېلىپ ئۇنىڭ بۇرنىغا تىقىپتۇ، بىراق ئۇنىڭ چىقارغان تىنىقى
بىلەن بۇ ھايۋانلار بۇرنىدىن ئېتىلىپ چىقىپ كېتىپتۇ.
ئۇنى ئويغىتىدىغان بارلىق سىناقلار مەغلۇپ بوپتۇ. راكشە-
سەلەر بۇ ئەھۋالنى دەرھال راپونەگە دوكلات قىپتۇ. ئۇلار يەنە
تېز قايتىپ كېلىپ كۈڭپەگەنەنى ئۇرۇپ ئويغاتماقچى بولغانلىقى-
نى ئېيتىپتۇ ۋە كۈڭپەگەنەنى ئۇرۇۋېلىپ ھەممە تەرەپتىن يۈرەك-
لىك ئۇرۇشقا باشلاپتۇ. ئۇلار دەرەخلەر ۋە قورام تاشلارنى ئۇنىڭ
مەيدىسىگە تاشلاپتۇ، بىلەكلىرى ۋە پۇتلىرىغا ئۇرۇپتۇ. بىرنەچ-
چىسى چوڭ ئامبۇر ئېلىپ كېلىپ بەدىنىدىكى گۆشلەرنى قىسىپ
تارتىپتۇ، بەدىنىگە نەيزە سانجىپتۇ، بەزى راكشەسەلەر ئۇنى
چىشلەپتۇ، تىرناقلىرى بىلەن تاتىلاپتۇ، بىراق كۈڭپەگەنە بىرلا
ئۆرۈلۈپ قويۇپ، بۇرۇنقىدىنمۇ قاتتىق ئۇخلاپ كېتىپتۇ. ئۇنى
قىينىغان راكشەسەلەر بۇنى كۆرۈپ ھەيران قېلىشىپتۇ.
«راھەندو» دەپ ئاتىلىدىغان بىر راكشەسە:
— بۇنداق قىلساق ئۇنى ئويغىتالمىغۇدەكمىز، ئېسىل
مەي - شارابلارنى ئېلىپ كېلەيلى، گۆش قاينىتىپ، تۇۋاقنى

ياپمايلى، مەي - شارابلارنىڭ ھىدى ئۇنىڭ دىمىقىغا ئۇرۇلسا، ئۇ جەزمەن ئويغىنىدۇ، — دەپتىكەن، ئۇلار مۇشۇ ئۇسۇلنى قوللىنىپتۇ. كۇڭپەگەنە قاتتىق چۈشكۈرۈپتۇ. بۇ چۈشكۈرۈك ئاۋازى شۇنداق قاتتىق چىقىپتۇكى، ئاۋازىنىڭ قاتتىقلىقىدىن قۇياش ۋە ئايمۇ قورقۇپ كېتىپتۇ. كۇڭپەگەنە كۆز قارىچۇقىنى بىرنەچچە ئايلاندۇرۇپ، ئورنىدىن تۇرۇپتۇ - دە:

— مېنى نېمە ئۈچۈن ۋاقىت توشماستىلا ئويغىتىۋېتىسىلەر؟ — دەپ ھۆركىرەپتۇ.

راكشەسلەر ئۇنىڭغا پادىشاھ راپونەنىڭ ئۇنىڭ بىلەن كۆرۈشمەكچى بولغانلىقىنى ئېيتىپتۇ. كۇڭپەگەنە بۇ گەپنى ئاڭلاپ كۆزىنى لاپپىدە ئېچىپتۇ.

ئۇلار ناشتىلىق ئۈچۈن دۆۋە - دۆۋە يېمەكلىكلەرنى ئۇنىڭ ئالدىغا قويۇپتۇ. ئۇ يىگىرمە يەتتە چۆگۈن شارابنى ئىچىۋېتىپتۇ، تاغدەك دۆۋىلەنگەن گۆشلەرنى يەپتۇ. بۇغا، كالا، ياۋا چوشقا دېگەنلەرنى پۈتۈن پېتىچە يۇتۇۋېتىپتۇ. ئۇ بىر ۋاقلىق تامىقىغا بىر مىڭ ئىككى يۈز ياۋا چوشقا يەۋېتىپتۇ. كۇڭپەگەنە:

— مېنى ئويغىتىشىڭلاردىكى سەۋەبنى چۈشەندىم. جەزمەن ئىندرە دېگەن ئەبلەخ بىزگە تاجاۋۇز قىلغان گەپ. ئۇ ھەقىقەتەن نومۇسسىز نەرسە ئىكەن. بىز ئۇنى كۆپ قېتىم مەغلۇپ قىلغاندۇق، لېكىن ئۇ يەنە كېلىشكە جۈرئەت قىپتۇ. مەن ئۇنىڭ ئەزرائىلى، مەن ئۇنى يۇتۇۋېتىمەن، — دەپتۇ. بىر راكشەسە:

— ئىندرەنىڭ ئاچچىقىنى كەلتۈرمەيلى، ئۇنىڭدا گۇناھ يوق. بىزگە بالايىئاپەت ئېلىپ كەلگىنى ئادەم ۋە مايمۇن. رامە بىلەن سۇچىرىپە باشلاپ كەلگەن مايمۇنلار قوشۇنى بىزنى ۋەيران قىلىۋاتىدۇ. رىنكانىڭ ھۆكۈمرانى ۋە پۇقرالىرى سىزنىڭ كېلىپ قۇتقۇزۇشىڭىزنى كۈتمەكتە. ئالىيلىرى سىز بىلەن كۆرۈشمەكچى، — دەپتۇ. كۇڭپەگەنە:

— مەن ئاۋۋال دۈشمەنلەرنى مەغلۇپ قىلاي، ئاندىن ئۇن

باشلىق ئاكام بىلەن كۆرۈشەي، — دەپ قويۇپ دەرھال يولغا چىقىشقا تەييارلىق قىپتۇ.

بىر مەسلىھەتچى ئۇنىڭ گېپىگە قوشۇلماي:

— پادىشاھنىڭ پەرمانىنى ئالماي تۇرۇپ قانداقچىسىگە جەڭ قىلىسىز؟ — دەپتۇ. كۇتچپەگەنە:

— مېنىڭ قورسىقىم ئاچ، ئاۋۋال قورسىقىمنى تويغۇزۇپ ئاندىن جەڭگە چىقىمەن، — دەپتۇ.

شۇنداق قىلىپ راكشەسەلەر يەنە مول يېمەكلىكلەرنى ئېلىپ كەپتۇ. كۇتچپەگەنە ئۇلارنى پۈتۈن پېتىچە يۇتقىلى تۇرۇپتۇ. ئۇلار يېمەكلىكلەرنى ئۇيگە تولدۇرۇۋېتىپتۇ. ئۇ بۇلارنى يەپ تۈگىتىپتۇ. ئۇ يەنە توپ - توپ چوشقا، قوي، كالا دېگەنلەرنى پۈتۈنلەي يەپ بوپتۇ، ئۇلارنىڭ قانلىرىنى ئىچىپتۇ.

كۇتچپەگەنە تاماق يەپ بولۇپ يولغا چىقىپتۇ. ئۇنىڭ تاغدەك بەستى رىنكانىڭ سېپىلىدىنمۇ چوڭ بولۇپ، مايمۇنلار ئۇنى كۆرۈپ ئالاقزادە بولۇپ كېتىپتۇ. ئۇلار ئارقىغا ئۆرۈلۈپ قاچماقچى بولغاندا، ۋىبسەنە ئۇلارنى خاتىرجەم قىلىدىغان گەپلەرنى قىلىپ توختىتىۋاپتۇ. رامە:

— بۇ قاۋۇل قەھرىمان قەيەردىن كەپتۇ؟ قارىغاندا دۇنيادا ئۇنىڭ تەڭدىشى يوقتەك تۇرىدۇ. بۇنداق گىگانت ئادەمنى مەغلۇپ قىلىشنىڭ مۇمكىنچىلىكى بولمىسا كېرەك، — دەپتۇ.

ۋىبسەنە جاۋاب بېرىپ مۇنداق دەپتۇ:

— ئۇ مېنىڭ ئىككىنچى ئاكام، ئۇنىڭ ئىسمى كۇتچپەگەنە. ئۇن باشلىق پادىشاھ جەڭ قىلغاندا برەھمانىڭ شاپائىتىگە تايىنىدۇ. بىراق، كۇتچپەگەنە ئۇزۇن كالتەك ئىشلىتىپ، ئۆز غەيرىتىگە تايىنىپ جەڭ قىلىدۇ. ئۇ ھەش - پەش دېگۇچە ئۇچ ئالەمنى بويسۇندۇرالايدۇ. ئۇ تۇغۇلۇپلا ئانىسىنىڭ خىزمىتىنى قىلىپ كېلىۋاتقان دېدەك قىزنى يەۋەتكەن، نۇرغۇن كۆيۈمچان ھۆر قىز، راھىب ۋە ئەۋلىيالارنى تىرىك پېتىچە يۇتۇۋەتكەن، ئىندرە ئۇنىڭ

بۇ قىلمىشىدىن غەزەپلىنىپ، ئۇنى ئۆزىنىڭ چاقمىقى بىلەن ئۇرغان، بىراق كۇڭپەگەنە ئۇنىڭ چاقمىقىنى يۇتۇۋەتكەن ھەمدە ئۇنىڭ چىشىنى سۇندۇرۇۋەتكەن. ئىندرە ھوشىدىن كېتىپ يىقىلغان. ئۇ ئۆلمەيدىغان ئىلاھ بولغاچقا، ئۇنىڭ ھاياتى ئامان قالغان.

بىز ئۈچ ئاكا ـ ئۇكا نۇرغۇن رىيازەت چەكتۇق ۋە ئىبادەت قىلدۇق ھەم بۇنى ئۇزۇن يىل داۋاملاشتۇردۇق. ئاخىرى ئۇلۇغ برەھما بىزگە شاپائەت قىلدى. ئۇ ئالدى بىلەن راۋەنەگە ئۈچ ئالەمنى بويسۇندۇرالايدىغان كۈچ ـ قۇدرەت ئاتا قىلدى، ئاندىن ماڭا مەڭگۈ ئۆلمەيدىغان ئامەت ئاتا قىلدى. ئۇ ئەمدىلا كۇڭپەگەنگە شاپائەت قىلماقچى بولۇپ تۇرغان ئىلاھلار ھودۇقۇپ كېتىپ، دەرھال سۆزمەن ئايال ئىلاھ برەھسدەنى كۆزگە كۆرۈن-

مەستىن بېرىپ، كۇنپەگەنەنى ئازدۇرۇۋېتىشكە ئەۋەتتى. بىرەھما ئۇنىڭدىن:

— كوڭپەگەنە ساڭا نېمە سوۋغات كېرەك؟ — دەپ سوراپتۇ. ئۇ:

— ماڭا باشقا سوۋغاتنىڭ كېرىكى يوق. مەن ئويغانماي مەڭگۈ ئۇخلىسام دەيمەن، — دەپ جاۋاب بېرىپتۇ. بىرەھما:

— تەلىپىڭگە ماقۇل بولىدۇم. سەن بۇنىڭدىن كېيىن كېچە ـ كۈندۈز ئۇخلاپ، مەڭگۈ ئويقۇغا كەتكىن، — دەپتۇ.

بۇ چاغدا راپونە بىرەھمانىڭ ئالدىدا تىزلىنىپ ئولتۇرۇپ يىغلاپ، ئۇنىڭدىن گېپىنى قايتۇرۇۋېلىشنى تەلەپ قىپتۇ. شۇ-نىڭ بىلەن بۇ ئۇلۇغ ئىلاھ مۇنداق دەپتۇ:

— كوڭپەگەنە پەقەت ئالتە ئاي ئۇخلاپ، ئويقۇسى قانغاندىن كېيىن، بىر كۈنلا ئويغاق تۇرىدۇ. لېكىن، ئۇ تەسەۋۋۇر قىلغى-لى بولمايدىغان كۈچ ـ قۇدرەتكە ئىگە بولىدۇ. ئۇنىڭ ئىشتىھاسى ھەيران قالارلىق دەرىجىدە چوڭ بولىدۇ. ئۇنى ۋاقتى توشماستا ئويغىتىۋەتسە، ئۇ ئۆلۈپ كېتىدۇ.

بىرەھما كېتىشى بىلەنلا، كوڭپەگەنە دەرھال ئۇخلاپ كەتتى. راپونە ئىككىمىز ئۇنى يۇدۇپ ئۆيگە قايتۇرۇپ كەلدۇق. ئالىيلى-رى، ھازىر ئۇنىڭغا مۇناسىۋەتلىك ئىشلارنى ئاڭلىدىڭىز، بۇگۈن ئۇ ۋاقتى توشماي ئويغىنىپ كەتتى. ئۇ سىزنىڭ قولىڭىزدا ئۆلۈپ كېتىدىغان بولدى.

گەپقۇ مۇشۇنداق. لېكىن ئەمەلىيەت قانداق بولار؟

ۋەھىمە ۋە ھودۇقۇش رامە ۋە ئۇنىڭ قول ئاستىدىكىلىرىنى قىيىن ئەھۋالغا چۈشۈرۈپ قويغانىدى...

بۇ چاغدا كوڭپەگەنە راپونە بىلەن كۆرۈشمەكچى بوپتۇ. راپونە بۇنىڭدىن ناھايىتى خۇشال بولۇپ ئورنىدىن سەكرەپ كې-تىپتۇ ۋە كۈچ جەھەتتە تەڭداشسىز ئىنىسىنى قىزغىن قۇچاقلاپ-تۇ. كوڭپەگەنە ھۆرمەت ـ ئېھتىرام بىلەن پادىشاھ ئاكىسىنىڭ

پۇتىنى سىلاپ، ئاكىسى كۆرسىتىپ بەرگەن ھەشەمەتلىك ئورۇندا ئولتۇرۇپتۇ. كوڭپەگەنە ئۇنىڭدىن:

— سەن كىمدىن قورقىسەن؟ سەن بۇيرۇق بەر. مەن ئەجەل ئىلاھىنىڭ يېنىغا كىمنى ئۇزىتىپ قوياي؟ مەن يېنىڭدىلا بولىدى. كەنمەن، سەن ھېچكىمدىن قورقماسلىقىڭ كېرەك، مەن بىر ئوتلاپلا دېگىز – ئوكيانىنىڭ سۇيىنى قۇرۇتۇۋېتىمەن، لاۋۇلداپ كۆيۇۋاتقان ئوتنى يۇتالايمەن، نەيزەم بىلەن پۈتكۈل يەر شارىنى

پاچاقلىۋېتەلەيمەن. قۇياش ۋە ئاينى چىشلەپ ئېزىۋېتەلەيمەن،
دۇنيانى بېشىمغا ئېلىپ كۆتۈرۈپ شارقىراپ ئېقىۋاتقان دەرياغا
تاشلىۋېتەلەيمەن. سېنىڭ بېشىڭغا پادىشاھلىق كۈنلۈكىنى تۇ-
تۇپ، ئۈچ ئالەمگە ھۆكۈمرانلىق قىلغۇزىمەن. سەن قانداق بو-
لۇپ مايمۇنلار ۋە ئادەتتىكى ئادەملەر بىلەن ئۇرۇش قىلىدىغان
بولۇپ قالدىڭ؟ — دەپ سوراپتۇ.

راپونە كوڭپەگەنەگە پۈتكۈل جەرياننى سۆزلەپ بېرىپتۇ.
كۇڭپەگەنە مۇنداق دەپتۇ:

— ئون باشلىق ئاكا، سەن ماڭا ھەيران قالارلىق بىر ئىشنى
ئېيتىپ بەردىڭ. رامە ۋە لەكشمەنەلەرنىڭ ئادەتتىكى ئادەملەر-
دىن بولۇشى مۇمكىن ئەمەس. رامە قانداقسىگە پايانسىز دېڭىز
ئۈستىگە كۆۋرۈك سالىدۇ؟ قانداقسىگە كۆندۈرۈكسىز ياۋايى ماي-
مۇنلار بىلەن يېقىن دوستلۇق ئورنىتىدۇ؟ ئۇ چوقۇم ئادەتتىكى
ئادەملەردىن ئەمەس.

راپونە ۋارقىراپ تۇرۇپ:

— ئۇنداقتا، ئۇ نېمە ئۈچۈن زاھىدلار كىيىمىنى كىيىپ
ئورمانلىقتا سەرگەردان بولۇپ يۈرۈيدۇ؟ — دەپتۇ ۋە — ياق،
ئۇ پەقەت ھارامزادە، قورسىقى ھىيلە - مىكىر بىلەن توشقان
ئادەتتىكى ئادەم. ئىنىم ۋىبىسەنە ئەسلىدە ئەقىللىق، ئاق كۆڭۈل
ئىدى. لېكىن، ئۇ يەندىلا ئەقلىدىن ئازدى. مەن
بىلەن ئۇرۇش - جېدەل چىقىرىپ، پاناھلانغىلى رامەنىڭ يېنىغا
كەتتى. ئۇلار رىنكا شەھىرىمگە ئەڭ شىددەتلىك ئۇرۇش قوزغى-
دى. نۇرغۇن باتۇر راكشەسە سانغۇنلىرىمنى ئۆلتۈردى، ئىنىم،
مەن سېنىڭ رىنكا شەھىرىنى ئادەملەر ۋە مايمۇنلار قولىدىن
قۇتۇلدۇرۇۋېلىشىڭنى ئۈمىد قىلىمەن.

كۇڭپەگەنە ئۇنى مازاق قىلىپ مۇنداق دەپتۇ:

— سەن قانداق ھەربىي تەدبىر قوللانغانتىڭ؟ ئۇلار دېڭىز-
نىڭ ئۇ تەرىپىدە تۇرۇۋاتقان چاغدا، نېمە ئۈچۈن قوشۇن ئەۋەتىپ

ھۇجۇم قىلمىدىڭ؟ ئەگەر شۇنداق قىلغان بولساڭ، ئۇلار دىڭىز ئۈستىگە كۆۋرۈك سالالمايتتى. سەن ئۆيدە يېتىۋېلىپ، ئۆزۈڭنى دۇنيادا ئەڭ قۇدرەتلىك، تەڭدىشى يوق پادىشاھ، دەپ ئويلاپ قاپسەن. ئەمدىلىكتە رىنكا شەھىرىمىز ياۋۇز مايمۇنلارنىڭ قورشاۋىغا چۈشۈپ قاپتۇ! سۇچىرىپە باتۇرلۇق جەھەتتە بۆرىدىن قېلىشمايدۇ. ئۇ ئاز - تولا غەلىبىگە ئېرىشتى، پادىشاھلىققا ۋە خانىش جۇماغا ئىگە بولدى. ئۇ ھەم ئۇنىڭ مايمۇنلىرى سەندىن ئەقىللىقكەن.

ئون باشلىق پادىشاھ راپونە كۇمبھەكەرنانىڭ گېپىنى ئاڭلاپ، ئاچچىقتىن ئۇنىڭ يىگىرمە قىزىل كۆزى ئالىيىپ كېتىپتۇ. ئۇ ھۆركىرەپ تۇرۇپ مۇنداق دەپتۇ:

— مەن بۇ دۇنيا، ئۇ دۇنيا ۋە ئەرشنى بويسۇندۇرغان چېغىمدا، سەن ئۆيۈڭدە يېتىۋېلىپ ئۇخلىدىڭ. تەقدىرنىڭ ئىرادىسى بويىچە بولغان ئىشتىن قۇتۇلغىلى بولمايدۇ. گەپ قىلغان تەلەپپۇزىڭدىن ئۆزۈڭنى گويا مېنىڭ ئىنىم ئەمەس، ئاكامدەك كۆرۈۋاتىسەن. ئوردىدا ئاشكارا ھالدا ماڭا دۆلەتنى قانداق باشقۇرۇش توغرىسىدا تەنبىھ - نەسىھەت قىلماقچى بولۇۋاتىسەن! سەن ماڭا بىر مۇنچە گەپلەرنى قىلدىڭ. بۇنى مەن ئويلاشسام بولىدۇ، بىراق ھازىر ئالدى بىلەن دۈشمەننى يوقىتىش لازىم.

كۇمبھەكەرنا ئۇنىڭغا جاۋابەن:

— ئاكا، ئەمدى گەپ تالاشمايلى، ئالدىمىزدىكى خەۋپ - خەتەر مېنى بايامقى گەپلەرنى قىلىشقا مەجبۇر قىلدى. بۇنىڭ ھەممىسى سەن ئۈچۈن، قورقمىغىن، مەن دۈشمەنلىرىمىزنى يوقىتىپ، شەھىرىمىزنى قوغدايمەن. مەن رامەنىڭ بېشىنى كېسىپ كېلىپ، ساڭا تەقدىم قىلىمەن. سىدونى يېنىڭدا ئەپقېلىپ، كۆڭلىڭنى كۆڭۈللۈك ئۆتكۈز. مەن ئالدى بىلەن ئادەملەر ۋە مايمۇنلارنىڭ رىنكاغا قىلغان مۇھاسىرىسىنى بۇزۇپ تاشلايمەن. سۇچىرىپە ۋە ھەنومانەنى جەھەننەمگە يوللايمەن، ئاندىن

كېيىن بىز بىلەن قارشىلاشقان ئىنىمىز ۋىبسەنىەنىي ئۆلتۈرىمەن، — دەپتۇ.

كۈڭپەگەنە گېپىنى تۈگىتىپلا، ئورنىدىن تۇرۇپ جەڭگە چىقىشقا هازىرلىق قىپتۇ. «ئەرهەتتو» ئۇنىڭغا قولىنى جۇپلەپ تەزىم قىلىپ تۇرۇپ:

— سىلى ئۆزۈن ئۇخلىدىلا، خانىملارنىڭ سىلىنى كۆرگۈسى بار ئىكەن، كىرسىلە، — دەپتۇ.

بۇ گىگانت راكشەسە قاتتىق هۆركىرەپ تۇرۇپ:

— دۈشمەن شەهەر سىرتىدا تۇرۇۋاتسا، سەن تېخى بىر ئاز تۇرۇپ تۇر دېمەكچىمۇسەن! مەن ئاۋۋال غەلىبىلىك جەڭ قىلىپ كەلگەندىن كېيىن، ئاندىن هەرەمگە كىرىمەن، — دەپتۇ.

راپونە ئورنىدىن تۇرۇپ، ساۋۇت - دۇبۇلغىلارنى ئۆز قولى

بىلەن ئىنىسىغا كىيدۇرۇپ قويۇپتۇ. شادلىققا چۆمگەن راكشەسە-
لەر ئالدىراش كېلىشىپ يارده‌ملىشىپتۇ. كۆڭپەگەنەنىڭ بېشىغا
ئۈنچە - مەرۋايىتلار بىلەن بېزەلگەن دۇبۇلغا كىيدۇرۇلۇپتۇ.
بارمىقىغا كۈلالچىنىڭ چىغىرتمىغىچىلىك چوڭلۇقتىكى ئۈزۈك
سېلىنىپتۇ. بوينىغا نۇر چاقناپ تۇرىدىغان ئۈنچە - مەرۋايىت
زەنجىر ئېسىلىپتۇ. قۇلاقلىرىغا بىباھا ياقۇت كۆزلۈك ھالقا
سېلىنىپتۇ. ئۇ پادىشاھقا ئەدەپ بىلەن تەزىم قىپتۇ - دە، جەڭ
مەيدانىغا يۈرۈپ كېتىپتۇ.

كۆڭپەگەنە جەڭگە ئۆزى يالغۇز چىقىپتۇ. ئۇ ماڭغاندا پۇتى
ئاستىدىكى يەرلەر تەۋرەپ، دېڭىز - ئوكيانلار دولقۇنلىنىپ كې-
تىپتۇ. ئەرشتىكى ئەۋلىيالار خاتىرجەم بولالماي قاپتۇ. مايمۇنلار
ئۇنىڭ غايەت زور تۇرقىنى يىراقتىن كۆرۈپ، قورقىنىدىن
تىترەپ كېتىپتۇ. كوڭپەگەنە ئۇلارغا غەزەپ بىلەن بىر ھۆركىرد-
گەنىكەن، چوڭ - كىچىك مايمۇنلار قورقىنىدىن قوراللىرىنى،
ياغاچ ۋە تاشلىرىنى تاشلىۋېتىپ قۇيرۇقىنى تىكىۋېتىپتۇ. ئەمگە-
تو چېكىنىۋاتقان بۇ قوشۇنغا غەزەپ بىلەن قاراپ تۇرۇپتۇ. ئۇ
ۋارقىراپ تۇرۇپ:

— سىلەر نېمىشقا قاچىسىلەر؟ مەن راكشەسەلەرنى بىر
مۇشت بىلەن ئۆلتۈرۈۋېتەلەيمەن. ھايات - ماماتىڭ بىزنىڭ قولد-
مىزدا ئەمەس. جەڭ مەيداندىكى ئۆلۈم بىزگە شان - شەرەپ
ئېلىپ كېلىدۇ. سىلەرنىڭ ئىلگىرىكى بىرقانچە قېتىملىق ئۇ-
رۇشتىكى غەلىبەڭلەرنىڭ ھېچقانداق ھەيران قالىدىغان يېرى
يوق. ناۋادا مۇشۇ قېتىمقى ئۇرۇشتا غەلىبە قىلالىساڭلار، ھەقد-
قىي قەھرىمان بولالايسىلەر، سىلەرنى تەڭرى ئاپىرىدە قىلغان.
ئۇلۇغ ئىلاھلاردەك كۈچ - قۇدرىتىڭلار بار. نېمە ئۈچۈن رەسۋا-
لارچە قېچىپ، كۈلكىگە قالىسىلەر؟ — دەپتۇ.

مايمۇنلار بۇ گەپلەرنى ئاڭلاپ توپ - توپى بىلەن قايتىپ
كېلىشىپتۇ. مايمۇنلار ئەمگەتونىڭ قوماندانلىقىدا سەكرەپ يۈرۈپ

ياغاچ ۋە تاشلارنى بۇ راكشەسەنىڭ ئۇستىگە ئۇستى ـ ئۇستىلەپ تاشلاپتۇ. دەرغەزەپكە كەلگەن كوڭپەگەنە ئۇزۇن نەيزىسى بىلەن كۆپلىگەن دۈشمەننى ئۆلتۈرۈپتۇ. بۇ باتۇر مايمۇنلار ئۇنىڭ نەيزىسى ئاستىدا بىر ـ بىرلەپ ئۆلۈپ كېتىپتۇ. كوڭپەگەنەنىڭ قولىغا چۈشۈپ قالغان مايمۇنلار گويا لاۋۇلداپ يېنىۋاتقان ئوتتا كۆيۈۋاتقان كېچىك ئوت ـ چۆپكە ئوخشاپ قاپتۇ. ئۇنىڭ غايەت زور بەدىنىگە تەگكەن دەرەخلەر ۋە تاشلار، گويا ئۇنىڭ بەدىنىدىن يۇلۇنۇپ چۈشكەن تۇكلەردەك تۆكۈلۈپ چۈشۈپتۇ. كوڭپەگەنە جان ئاچچىقىدا بۇ مايمۇنلارنى ئىككى قولى بىلەن قامالالاپ تۇتۇپ، تىرىك پېتىچە يۇتۇۋېتىپتۇ.

مايمۇنلار قوشۇنى قورققىنىدىن ئالاقىزادە بولۇشۇپ چېكىنىپتۇ. ھېچقايسىسى كوڭپەگەنە بىلەن ئېلىشالماپتۇ. چوڭ مايمۇن نېرە چوڭ بىر تۈپ سالا دەرىخىنى يىلتىزى بىلەنلا قومۇرۇۋېلىپ، ئۇنى ۋە غايەت زور قورام تاشنى دۈشمەنگە قارىتىپ ئېتىپتۇ. بىراق، ئۇلار كوڭپەگەنەگە تېگىپلا پارچىلىنىپ كېتىپتۇ. نېرە پۈتكۈل غەيرەت ـ شىجائىتىنى ئىشقا سېلىپ، تۆت قەھرىماننى باشلاپ ئۇنىڭ بىلەن داۋاملىق ئېلىشىپتۇ. گەرچە ئۇلار كۈچىنىڭ بارىچە ئېلىشقان بولسىمۇ، زادىلا تەڭ كېلەلمەپتۇ. ھەتتا غايەت زور تۆمۈر كالتەك بىلەن ئۇنىڭ مەيدىسىگە كۈچەپ ئۇرغان بولسىمۇ، بۇ گىگانت راكشەسەنى ھېچنېمە قىلالماپتۇ.

كوڭپەگەنە قولىدا ئۇزۇن نەيزىنى كۆتۈرۈۋېلىپ، ئۇلارغا ۋەھشىيلەرچە تىكىلىپ قاراپتۇ. «قاراپ تۇرۇش!» دەپ ۋارقىرىغىنىچە، قولىنى سوزۇپ، مايمۇنلارنى مەھكەم قۇچاقلىۋاپتۇ. نېرە ۋە ئۇنىڭ ھەمراھلىرىنىڭ ئېغىزىدىن قان كېتىپ، ھوشىدىن كېتىپتۇ. كوڭپەگەنە ئۇلارنى يەرگە تاشلاپ، پۇتى بىلەن يەنە تېپىپتۇ.

باشقا مايمۇنلار نېرە قاتارلىق سانغۇنلارنىڭ يەرگە يىقىلغان-

لىقىنى كۆرۈپ: «ئۆلتۈرىمىز! ئۆلتۈرىمىز! ئۆلتۈرىمىز!»
دەپ ۋارقىرىشىپ كېتىپتۇ. ئۇلار كوڭپەگەنەنى قاتمۇقات قورشى-
ۋاپتۇ. بەزىلىرى ئۇنىڭ مۇرىسىگە، بەزىلىرى ئۇنىڭ بېشىغا
سەكرەپ چىقىپ، ئۇنى مۇشتۇمى بىلەن ئۇرۇپتۇ. بىراق ھېچ-
كىم ئۇنى زەخىملەندۈرەلمەپتۇ. ئۇ مايمۇنلارنى تۇتۇۋېلىپ، يو-
غان ئېغىزىغا سېلىپ، ھۇزۇرلىنىپ چايناپتۇ. قانلار ئۇنىڭ
ئېغىزىدىن ئېقىپ چۈشۈپتۇ. ئۇ تۇتۇۋالغان مىڭلىغان، تۈمەنلى-
گەن مايمۇن ئۇنىڭ قانلىق ئېغىزىغا كىرىپ يەم بوپتۇ. بىرمۇنچە
مايمۇنلار ئۇنىڭ بۇرنى ۋە قۇلىقىدىن ئۆمىلەپ چىقىۋاپتۇ. ئۇنىڭ
بۇرۇن ۋە قۇلاق تۆشۈكلىرى شۇنداق چوڭ ئىكەنكى، ئۇلار ھېچ-
قانچە كۈچ سەرپ قىلمايلا ئۇ يەردىن چىقىۋاپتۇ.
كوڭپەگەنە ئەمگەتونىڭ ئالدىغا سەكرەپ بېرىپ، مىخلىق
نەيزە بىلەن ئۇنى ئۇرۇپ يىقىتىپتۇ. ھەنومانە ھاۋا بوشلۇقىغا
سەكرەپ چىقىپ، دەرەخ ۋە قورام تاشلارنى كوڭپەگەنەنىڭ بېشىغا
كۈچەپ تاشلاپتۇ. ئۇلار گۇلدۇرلەپ ئۇچۇپ چۈشۈپ ئۇنىڭ مىخ-
لىق نەيزىسىنى سۇندۇرۇۋېتىپتۇ. كوڭپەگەنە قورالىدىن ئايرىل-
غاندىن كېيىن، ھەنومانەنى تۇتۇۋېلىپ، ئۇنىڭ مەيدىسىگە بىر
مۇشت ئۇرۇپتۇ. ھەنومانە يەرگە يىقىلىپ، ئاغرىققا چىدىماي
يۇمۇلاپ كېتىپتۇ. مايمۇنلار بۇ ئەھۋالنى كۆرگەندىن كېيىن،
قورقۇپ ئالاقىزادە بولۇپ قېچىپ كېتىپتۇ.
كوڭپەگەنە چوڭ - كىچىك مايمۇنلارنى يېگىلى تۇرۇپتۇ.
سۇچىرىپە بىر توپ چوڭ دەرەخنى كۆتۈرۈۋېلىپ، ئۇنىڭ ئالدىغا
كەپتۇ.
— تېز كېلىپ مەن بىلەن ئېلىش، — دەپتۇ سۇچىرى-
پە، — بۇ سالا دەرىخى سېنىڭ جېنىڭنى ئالىدۇ، — دەپ
ۋارقىراپتۇ. ئارقىدىن يەنە، — مەن ئۇلۇغ ئىلاھنىڭ نەۋرىسى،
ۋۇ ئەبلەخ، مەن سېنىڭ كۈچۈڭنى ۋە باتۇرلۇقىڭنى كۆرۈپ
باقاي، — دەپتۇ.

سۇچىرىپە ئۆزىنىڭ قورالىنى كۇچەپ ئېتىپتۇ. بىراق، ئۇ گىگانت راكشەسەگە تېگىپلا دەرھال پاچاقلىنىپ كېتىپتۇ.

كۇڭپەگەنە ئۇنى مەسخىرە قىلىپ: سەن شۇ ئەپتىڭ بىلەن گىشەگىنتە دۆلىتىنى قانداقمۇ باشقۇرالارسەن؟ مەن پادىشاھ بورىنى قەھرىمان دەپ ھېسابلايمەن، بىراق سەن پادىشاھلىقىڭنى قانداقمۇ ساقلاپ قالالارسەن...

ئىككى مىڭ راكشەسە غايەت زور بىر تۆمۈر كالتەكنى كۆتۈرۈپ كەپتۇ. كۇڭپەگەنە ئۇنى خۇددى بىر تال پەينى كۆتۈرگەندەك كۆتۈرۈپتۇ. بىراق، ئۇنىڭ بۇ ھەرىكىتى سۇچىرىپەنى قورقىتالماپتۇ. ئۇ سەكرەپ بېرىپ ئۇنىڭ تۆمۈر كالتىكىنى تارتىۋېلىپ، يەرگە تاشلىۋېتىپتۇ. ئۇنىڭدىن يەر - جاھان تىترەپ، قورقۇنچلۇق ئاۋاز چىقىپتۇ. ئۇنىڭدىن كېيىن كۇڭپەگەنە ھەرەيا تېغىنىڭ بىر چوققىسىنى ئۇرۇپ چۇشۇرۇپ ئۇنى سۇچىرىپەگە قارىتىپ ئېتىپتۇ. سۇچىرىپە ھوشسىزلىنىپ يەرگە يىقىلىپتۇ. كۇڭپەگەنە بۇ نەرسىنى راپونەگە سوۋغات سۈپىتىدە تەقدىم قىلىماقچى بوپتۇ.

كۇڭپەگەنە سۇچىرىپەنى كۆتۈرۈپ، رىنكا كوچىسىدا مەغرۇرانە قىياپەتتە ماڭغاندا، پۈتكۈل شەھەر شادلىققا چۆمۈپتۇ. راكشەسەلەر ۋە ئۇلارنىڭ ئاياللىرى ۋاراڭ - چۇرۇڭ قىلىشىپ ئۆزلىرىنىڭ قەھرىمانى ۋە ئەسىرىنى كۆرۈشكە كېلىشىپتۇ. ئايال راكشەسەلەر سۇچىرىپەنى كۆرۈپ قاقاقلاپ كۈلۈشۈپ كېتىپتۇ.

مايمۇنلار قاتتىق ھەسرەت چېكىپتۇ. ئۇلار باشلىرىنى تۇتۇشۇپ قاتتىق يىغلاپتۇ. ئۇلارنىڭ باشلىقى ھەنومانە:

— بۈگۈن مەن كۇڭپەگەنەنى ئۆلتۈرۈپ، پادىشاھىمىزنى قۇتقۇزىمەن، — دەپتۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇ ۋەزىپىسىنى ئادا قىلغىلى مېڭىپتۇ.

چەپۈپەن ئۇنىڭ ئارقىسىدىن قوغلاپ بېرىپ ۋارقىراپتۇ:

— قايتىپ كېلىڭ، قايتىپ كېلىڭ! پادىشاھىمىز بىر كۈن

هاياتلا بولىدىكەن، ئۇ ئۆزىنى ئۆز مەنسەپدارلىرى قۇتقۇزغانلىقى-نى ئۇنتۇپ قالمايدۇ ھەم بۇ ئار - نومۇسنى ھەرقانداق قىلىپمۇ يۇيالمايدۇ. ئەسكى ئىشنىڭ ئەتراپقا تارقىلىشى ياخشى ئىشتىنمۇ تېز بولىدۇ. سىز نېمىدەپ ئۇنى قۇتقۇزغىلى بارغۇدەكسىز؟ پادىشاھىمىز ئالاھىدە ئەقىل - پاراسەتكە ئىگە، ئۇ پەۋقۇلئاددە كۈچلۈك. ئۇ چوقۇم كۆڭپەگەنەنىڭ قولىدىن قېچىپ چىقىدۇ.

ھەنومانە چەپۆپەننىڭ گېپىگە كىرىپ، قايتىپ كېلىپ قو-ۋۇقنى ساقلاپتۇ.

سۇچىرىپە ھوشىغا كەلگەندىن كېيىن، ئۆزىنىڭ كوڭپەگەنە-نىڭ قولىغا چۈشۈپ قالغانلىقىنى، ئەتراپىنى نۇرغۇن راكشەسلەر قورشىۋالغانلىقىنى سېزىپتۇ. ئەتراپىدا بىر مايمۇنىمۇ كۆرمەپ-تۇ. ئۇلار بىر ھەشەمەتلىك ئۆيدە تۇرغان بولۇپ، راكشەسلەر مۇزىكا چېلىپ، ئۇسسۇل ئويناۋاتقانىكەن. بۇ باتۇر ھەم كۈچلۈك مايمۇن ئۆزىنى قانداق قۇتقۇزۇش توغرىسىدا ئەتراپلىق پىكىر

قىپتۇ...
سۇچىرىپە تۇيۇقسىز كۇڭپەگەنەنىڭ قۇلاقلىرىنى تارتىپ ئۇ-زۇۋاپتۇ، بۇرنىنىمۇ چىشلەپ ئۇزۇۋاپتۇ. كوڭپەگەنە ئاغرىقتىن ۋارقىرىۋېتىپتۇ. سۇچىرىپە پۇتىنىڭ تىرناقلىرى بىلەن كوڭپە-گەنەنىڭ بەدەنلىرىنى تاتىلاپ قان چىقىرىۋېتىپتۇ. كوڭپەگەنە تۇتۇۋالغان ئەسىرنى قويۇۋېتىپتۇ. باتۇر مايمۇن پادىشاھى بۇ چوڭ راكشەسەنىڭ ئىككى قۇلىقىنى مەھكەم تۇتقان، ئېغىزىدا ئۇنىڭ بۇرنىنى چىشلىگەن پېتىچە، بىر سەكرەپلا ئۇز جەمەتلىرىد-نىڭ ئارىسىغا چۈشۈپتۇ. ئۇ رامە بىلەن ئالدىراش كۆرۈشۈپ، كۇڭپەگەنەنىڭ قۇلىقى ۋە بۇرنىنى ئۇنىڭغا تەقدىم قىپتۇ. ھەربىر قۇلاقنىڭ ئۇزۇنلۇقى ئون بەش ئىنگلىز چىسى كېلىدىكەن.
كۇڭپەگەنە ئۆزىنىڭ چەكسىز خورلانغانلىقىنى ھېس قىپتۇ. بۇرۇن ۋە قۇلاقلىرىدىن ئايرىلغان تۇرۇقلۇق، بۇ ھاياتنىڭ نېمە مەنىسى بولسۇن! ئۇ جەڭ مەيدانىغا كەلگەندە، مايمۇنلار ئۇنىڭ بۇرۇنسىز يۈزىنى كۆرۈپ قاقاقلاپ كۇلۇشۇپ كېتىپتۇ. غەزەپ-لەنگەن گىگانت راكشەسە بىرقانچە مايمۇننى تۇتۇۋېلىپ ئېغىزىغا ساپتۇ، بىراق ئۇنىڭ بۇرۇن ۋە قۇلاقلىرىنىڭ تۆشۈكى ناھايىتى كەڭرىپ كەتكەن بولغاچقا، مايمۇنلار ئۇ يەردىن ئۆمىلەپ قېچىپ چىقىپتۇ. كۇڭپەگەنەنىڭ تۇرقى ئەسلىدىلا ناھايىتى قورقۇنچلۇق ئىكەن، ھازىر ئۇ بۇرنى ۋە قۇلىقىدىن ئايرىلىپ تېخىمۇ بەدبەشە-رە بولۇپ كېتىپتۇ. شۇڭا ئۇ كۆزلىرىنى ئالايتىپ، مايمۇنلارغا قاراپ، ئۇلارنى تېخىمۇ قورقىتىۋېتىپتۇ. باشقا مايمۇنلار: «بۇر-نى يوق ئەبلەخ كەپتۇ» دەپ چىرقىرىغان پېتىچە قېچىپ، لەكشە-مەنەنىڭ ئالدىغا كەپتۇ.
لەكشمەنە ئۇقياسىنى ئېلىپ كۇڭپەگەنەنىڭ ئالدىغا بېرىپ-تۇ. كوڭپەگەنە مەسخىرە قىلىپ:
— سېنى كىم كەلسۇن دەپتۇ؟ ئاكاڭ رامە كەلسۇن، — دەپتۇ.

— مانا مەن كەلدىم! ئەجەل ئىلاھى ئاخىرى سېنى ئېسىگە ئاپتۇ. سەن پۇتكۇل كۇچۇڭنى ئىشقا سال، بارلىق قوراللىرىڭنى ئېلىپ كەل. ئالدى بىلەن سېنى ئۆلتۈرىمەن، ئارقىدىن راپونە-نىڭ ئون بېشىنى كېسىپ تاشلاپ، پادىشاھلىق كۇنلۇكىنى ۋىب-سەنەنىڭ بېشىغا تۇتىمەن، — دەپ ۋارقىراپتۇ راما.

كۇڭپەگەنە تەلۋىلەرچە كۇلۇپ كېتىپتۇ. ئۇ:

— سەن تېخى ئۆز دۆلىتىڭگە قايتالايمەن دەپ ئويلام-سەن؟ - دەپ ۋارقىراپتۇ. غەزەپلىنىپ كۆزىدىن ئوت چاقناپ تۇرغان بۇ گىگانت راكشەسە قان چاچراپ تۇرغان ئېغىزىنى يوغان ئېچىپ رەقىبلىرىنى تىرىك پېتىچە يۇتماقچى بوپتۇ.

راما بۇرۇن مايمۇن پادىشاھى بۆرىنى ئېتىشقا ئىشلەتكەن ئوقيانىڭ بىر تېلىنى ئۇنىڭغا ئېتىپتۇ. ئوقيا يېنىۋاتقان يۇلتۇزغا ئوخشاش ئۇچۇپ بېرىپتۇ، لېكىن ئۇ كوڭپەگەنەنىڭ بەدىنىگە تەگكەن بولسىمۇ، ئۇنىڭغا يىڭنە سانجىلغانچىلىكمۇ تەسىر قىل-ماپتۇ. بۇ گىگانت راكشەسە:

— ھالىڭ شۇنچىلىكمىدى، — دەپ مازاق قىلغان پېتىچە ئۆزىنىڭ مىخلىق توقمىقىنى پۇلاڭلىتىپتۇ، — ئاكام سېنىڭ ئايالىڭنى ئېلىپ ماڭغاندا، ئىقتىدارىڭنىڭ قانچىلىك ئىكەنلىكى-نى مۆلچەرلىگەن!

راما ئۇنىڭغا ئارقا - ئارقىدىن ئوقيا ئېتىپتۇ. كۇڭپەگەنە ئۆزىنىڭ قورالىنى بىر ياققا تاشلاپ قويۇپ، رامانىڭ ئالدىغا ئېتىلىپ بېرىپتۇ. ئۇ قۇرۇق قولى بىلەن تەلۋىلەرچە ئېلىشىپ-تۇ. ئۇ ئالدىنى توسقان مايمۇن سانغۇنلارنى چېكىندۇرۇپتۇ. ئۇلارنى پۇتى بىلەن تېپىپ، دەسسەپ ئۆلتۈرۈپتۇ. ئۇلار قورقۇپ قېچىۋاتقاندا، مىخلىق توقمىقىنى ئېلىپ يەنە قوغلاپتۇ.

بۇ چاغدا لەكشمەنە مايمۇنلارغا:

— ئۇ قان ھىدىنى پۇراپ قېلىپ ساراڭ بوپتۇ. سىلەر ئۇنىڭ مۇرىسىگە چىقىۋېلىپ، ئۆز ئېغىرلىقىڭلار بىلەن ئۇنى

بىسىپ يىقىتىڭلار. ئۇ يەرگە يىقىلىدىغانلا بولسا، ئۇنى ئۆلتۈرۈش ئاسانغا چۈشىدۇ، — دەپتۇ.

مايمۇنلار لەكشىمەنەنىڭ گېپىنى ئاڭلاپ، باشقىدىن غەيرەتكە كەپتۇ. نۇرغۇن ئادەمسىمان مايمۇنلار، چوڭ ئورانگوتانلار ۋە قارا ئورانگوتانلار بۇ گىگانت راكشەسەنىڭ ئىككى مۈرىسىگە سەكرەپ چىقىپتۇ. ئۇلار ئۇنىڭ مۈرىسىگە بىردەم چىقىپ، بىردەم چۈشۈپتۇ. ئۇنىڭ بەدىنى خۇددى تامار ھىندى دەرىخىگە ئوخشاپ قاپتۇ. مايمۇنلار ئۇنىڭ ئۈستىدە شەپەرەڭگە ئوخشاش ھەرىكەت قىلىپ چاچلىرىنى تارتىپتۇ، تىرناقلىرى بىلەن بەدىنىنى، يۈزلىرىنى تاتىلاپتۇ. كۈچپەگەنە ئۇلارنى تۇتۇۋېلىپ يەرگە تاشلاپ، ھوشىدىن كەتكۈزۈۋېتىپتۇ. مايمۇنلارنىڭ ئېغىزىدىن قان ئېقىپتۇ. بۇ ئەھۋالنى كۆرۈپ ئەمگەتو ۋە ھەنومانەلەرنى ئىختىيارسىز ۋەھىمە بېسىپتۇ. كىمكى بۇ چوڭ مەخلۇققا ھۇجۇم قىلىپ قالسا، ئۇنىڭ ھايات قېلىشى مۇمكىن ئەمەس ئىكەن.

رامە بىر پەۋقۇلئاددە ئۆتكۈر ئوقيانى يايىنىڭ ئۈستىگە قويۇپ-

تۇ. بۇ، ساماۋى ئىلاھىنىڭ ئۇنىڭغا ئىنئام قىلغان «برەھما قورالى» دەپ ئاتىلىدىغان سوۋغىسى ئىكەن. ئۇ مۇشۇ ئوقيا بىلەن ئۇنى قارىغا ئاپتۇ. گۇلدۇر قىلغان ئاۋاز بىلەن تەڭ ئوقيا ئېتىلىپ چىقىپ كوڭپەگەنىنىڭ ئوڭ قولىنى ئۈزۈپ تاشلاپتۇ. ئۇنىڭ بۇ قولى تاغ پارچىسىدەك چوڭلۇقتا بولۇپ، يەرگە چۈشكەندە سان ـ ساناقسىز مايمۇنلارنى بېسىپ ئۆلتۈرۈپ قويۇپتۇ. يارىلانغان كوڭپەگەنە تېخىمۇ ئەسەبىيلىشىپتۇ. ئۇ سول قولى بىلەن بىر تۈپ سالا دەرىخىنى يۇلۇپ ئېلىپ رامەگە ئېتىلىپ بېرىپتۇ. رامە يەنە بىر ئوقيانى ئېتىپ ئۇنىڭ سول قولىنى ئۈزۈپ تاشلاپتۇ. بۇ گىگانت راكشەسە يوغان قانلىق ئېغىزىنى ئېچىپ ئۇنى يۇتۇۋەتمەكچى بوپتۇ. رامە يەنە ساماۋى ئىلاھ بەرگەن قورالنى ئېلىپ، ئوقيادىن ئىككىنى ئېتىپ كوڭپەگەنىنىڭ ئىككى پۇتىنى كېرەكتىن چىقىرىپتۇ. بىراق، بۇ گىگانت راكشەسە يەنىلا ئۆلمەپتۇ. ئۇ مىخلىق توقماقنى چىشلىۋېلىپ ئەتراپىدىكى مايمۇنلارنى قاتتىق ئۇرۇپتۇ.

رامە توققۇز ئوقيا بىلەن ئۇنىڭ مىخلىق توقمىقىنى پارچىلىۋېتىپتۇ، ئارقىدىنلا يەنە ياي ئۈستىگە بىر تال يېڭى ئوقيانى قويۇپ، ئېھتىيات بىلەن قارىغا ئاپتۇ. بۇ ئوقيا ئېتىلىپ چىقىپ، ئۆزىنىڭ قورقۇنچلۇق ۋەزىپىسىنى ئادا قىلىۋاتقاندا، كۆزنى چاقنىتىدىغان نۇرلارنى چىقىرىپ، كارامىتىنى كۆرسىتىپتۇ... كوڭپەگەنىنىڭ قانغا بويالغان بېشى يەرگە يۇمىلاپ چۈشۈپتۇ. ھەنۇمانە ئۇنى دېڭىزغا ئېتىۋېتىپتۇ. گۇلدۇر قىلغان ئاۋاز بىلەن تەڭ، ئۇ بىر غۇلىغان تاغقا ئوخشاش دېڭىزغا چۈشۈپ، دېڭىزدىكى بارلىق جانلىقلارنى قورقىتىۋېتىپتۇ. قايغۇغا چۆمگەن پايلاقچىلار كوڭپەگەنىنىڭ ئۆلگەنلىك خەۋىرىنى راپونەگە دوكلات قىپتۇ. راپونەنىڭ يىگىرمە كۆزىدىن ياش ئېقىپتۇ. بۇ ئۇنىڭ ئۈچۈن ھەقىقەتەن ئېغىر پاجىئە بوپتۇ!

راپونەنىڭ ئوغۇللىرى دادىسىنىڭ چىرايى تۇتۇلۇپ كەتكەن-

لىكىنى كۆرۈپ، كۆڭلى ئىنتايىن پەرىشان بوپتۇ. ترىشىرە ئالدىغا ئۆتۈپ دادىسىغا مۇنداق دەپتۇ:
— دادا، ئۈمىدسىزلەنمەڭ، سىز باتۇرلارچە جەڭ قىلىپ ئۈچ ئالەمنى بويسۇندۇردىڭىز. چوڭ ئاكىڭىز، بايلىق ئىلاھى كۇۋىرەنىمۇ مەغلۇپ قىلدىڭىز. قورال كۈچىڭىزگە تايىنىپ ئۇنىڭ هاۋادىكى ئۇچار هارۋىسىنى ۋە رىنكا شەھىرىنى قولغا كىرگۈزدىڭىز. ئالۋاستى مايا، جىن ـ ئەرۋاھلار پادىشاھى سىزگە ئۆزىنىڭ ساداقەتمەنلىكىنى بىلدۈرۈش ئۈچۈن قىزىنى سىزگە ياتلىق قىلدى. يىلانلار پادىشاھى، ئۈچ ئالەمنىمۇ قورقىتىدىغان ۋەسۇكەمۇ سىزنى كۆرسە قېچىپ كېتىدۇ. سىز ئۆلمەيدىغان ئۇلۇغ ئىلاھ ئىندرە، يەمە، بارانەلەرنى هاقارەتلەپ، ئۇلارنى قېيىن ئەھۋالغا چۈشۈرۈپ قويدىڭىز. ئاددىي ئادەملەرنى مەغلۇپ قىلىش ئىنتايىن ئوڭاي، مەن رامە ۋە لەكشمەنەلەرنى ئۆلتۈرۈپ، سىزگە تەسەللى بېرىمەن.
ئوغلى ترىشىرەنىڭ گېپى راۋەنەنى خۇشال قىپتۇ. باشقا ئۈچ ئوغلىمۇ قاتتىق غەزەپلىنىپ بېرىپ بىرلىكتە جەڭ قىلىشقا ئالدىراپتۇ. بۇ تۆت ئاكا ـ ئۇكىنىڭ كۈچى ۋە ھەربىي ماھارىتىنىڭ داڭقى بار ئىكەن. ھەممىسى نۇرغۇن ئۇرۇشلارغا قاتناشقان باتۇرلار ئىكەن. ئۇلار دادىسىنىڭ ئەتراپىدا ئۈچ قېتىم ئايلىنىپ، دادىسى بىلەن خوشلىشىپتۇ. ئۇنىڭدىن كېيىن، راكشەسەلەر قوشۇنىنى باشلاپ ئۇرۇشقا مېڭىپتۇ. ئۇلارنىڭ قەدىمىدىن كۆتۈرۈلگەن چاڭ ـ توزانلار يوللارنى كۆمۈۋېتىپتۇ.
ئۇلار: «ھۇررا! ھۇررا!» دەپ ۋارقىرىغان پېتىچە مايمۇنلار قوشۇنىغا ھۇجۇم قىپتۇ. ئۇلار يەرلەرنى قانغا بوياپتۇ، تۇپراقلارمۇ قىزىل رەڭگە كىرىپتۇ. ھەنۇمانە ۋە باشقا مايمۇن سانغۇنلار جەڭگە قاتنىشىپتۇ. ئۇلار دەرەخلەر ۋە تاشلار بىلەن دۈشمەننىڭ كالتەك ـ دومبا ۋە ئوقيالىرىغا تاقابىل تۇرۇپتۇ. بۇ جەڭ ئۇزۇن داۋاملىشىپتۇ. راكشەسەلەر ناھايىتى ياخشى جەڭ

قىپتۇ، بىراق راپونەنىڭ ئوغۇللىرى جەڭدە بىر ـ بىرلەپ ئۆلۈپ كېتىپتۇ. ئالقىش ياڭرىتىۋاتقان مايمۇنلار غەلىبە سىگناللىرىنى چاپتۇ.

ئىندرەگىت ئەھۋالنىڭ مۇنداق ئېغىرلىقىنى كۆرۈپ، راپونەدىن جەڭگە قاتنىشىشنى ئىلتىماس قىپتۇ. ئۇ جەڭگە مېڭىش ئالدىدا، قوغداش ئىلاھىنىڭ ئىلتىپاتىغا ئېرىشىش ئۈچۈن داغدۇغىلىق نەزىر ـ چىراغ ئۆتكۈزۈپتۇ.

نەزىر ـ چىراغ ئورمانلىق ئىچىدە ئۆتكۈزۈلۈپتۇ. ئىندرەگىت يالقۇنجاپ ئوت كۆيۈۋاتقان نەزىرگاھنىڭ ئالدىدا ئولتۇرۇپ دۇرۇت ئوقۇپتۇ. مىڭلىغان، تۈمەنلىگەن راكشەسەلەر نەزىر ـ چىراغقا كېرەكلىك بولغان نۇرغۇن نەرسىلەرنى: قىپقىزىل توۋار ـ دۇردۇن ۋە گۈللەرنى، قېنىق قىزىل ساندال مېيى، ئېرىتىلگەن سېرىق ماي قاچىلانغان چۆگۈنلەر ۋە نۇرغۇن گۆرۈچلەرنى يەتكۈزۈپ بېرىپتۇ. بۇلار نەزىر ئوتىنى كۆيدۈرۈشكە يېقىلغۇ قىلىنىپتۇ. نەزىر قىلىنىدىغانغا يەنە بىر توپ قارا قويلار كەلتۈرۈلۈپتۇ. نەزىر ئوتى ناھايىتى ئۇلۇغ كۆيۈپتۇ. ساپسېرىق ئوت يالقۇنى ئېگىز كۆتۈرۈلۈپتۇ. ئوتقا گۆرۈچ، سۈت، ئېرىمچىك ۋە ھەسەللەر توختىماي سېلىنىپ تۇرۇپتۇ. ئوت ئىلاھى پەيدا بوپتۇ. ئۇنىڭ بەدىنىدىن نۇر چاقناپ، ناھايىتى چىرايلىق كۆرۈنۈپتۇ. ئىندرەگىت قولىنى جۈپلەپ تۇرۇپ، ئۇنىڭدىن بۇگۈن غەلىبىگە ئېرىشتۈرۈشنى تىلەپتۇ...

بەدىنىدىن نۇر چاقناپ تۇرىدىغان بۇ ئىلاھ:

— سەن غەلىبە قىلىسەن! — دەپتۇ. ئىندرەگىت ئۇنىڭغا ھۆرمەت ـ ئېھتىرام بىلەن تەزىم قىپتۇ ـ دە، شاد ـ خۇرام ھالدا ئۆز قوشۇنىغا قايتىپ كەپتۇ.

ئىندرەگىت يۇلتۇزغا ئوخشاش ئاسمانغا كۆتۈرۈلۈپ، بۇلۇتلار ئارىسىغا يوشۇرۇنۇۋاپتۇ. ئۇ مايمۇنلار قوشۇنى ئۈستىدە غايىب بولۇۋېلىپ، مايمۇنلارغا قاتتىق ھۇجۇم قوزغاپتۇ. نەتىجە-

دە، كۆزگە كۆرۈنمەيدىغان بۇ دۈشمەن رامە ۋە ئۇنىڭ بارلىق قوشۇننى مەغلۇپ قىپتۇ.
يىقىلىپتۇ! ھەممىسى يىقىلىپتۇ! جەڭ مەيدانى جەسەتلەرگە تولۇپ كېتىپتۇ. رامە بىلەن لەكشمەنە ھەم ئۇلارنىڭ قول ئاس-تىدىكىلىرى بىر - بىرلەپ يىقىلىپتۇ. ۋىبسەنە بىلەن ھەنومانە ئىككىسى ھايات قاپتۇ. چۈنكى برەھما ئۇلارغا ئۆلمەيدىغانغا ئىل-تىپات قىپتىكەن. ئۇلار مەشئەل كۆتۈرۈپ، ئېگىلىپ، ئۆلگەن - يارىلانغان مايمۇنلار ئىچىدىن چەپۇپەننى ئىزدەپتۇ.
چەپۇپەن ئېغىر يارىلىنىپ، كۆزىنى ئاچالماي يېتىپ قالغا-نىكەن. ئۇنىڭ مەيدىسى قاتتىق ئاغرىپ، نەپەس ئېلىشى قىيىنلى-شىپتۇ. ھەنومانە ئۇنىڭغا:
— ئۆتۈنۈپ قالايلى، ئورنۇڭدىن تۇرغىن، بىزگە يول كۆر-سەتكىن. سەن قالتىس كۈچ ۋە ئەقىل - پاراسەتكە ئىگە. بىز سەندىن باشقا كىمدىن يولىۋرۇق سورايتتۇق؟ — دەپتۇ.
چەپۇپەن زەئىپ ئاۋاز بىلەن مۇنداق دەپتۇ:
- رامە، لەكشمەنە ۋە مايمۇنلار يىقىلدى. ئەگەر دورا ئېلىپ كېلەلىسەڭ، ئۇلار ئەسلىگە كېلىدۇ. سەن باشقىلارغا كۆرۈنمەي، شامالغا ئەگىشىپ، ھاۋا ئارقىلىق ھەيۋەتلىك ھىمالا-يا تېغىغا بارغىن. ئۇنىڭدىن كېيىن «دورا تېغى» غا بارغىن. ئۇ يەردىن تۆت خىل دورا چىقىدىغان تۆت تۈپ دەرەخنى تاپقىن. ھەرگىز تاپماي قويما. ئۇلار قاراڭغۇدا نۇر چاچىدۇ. بۇ تۆت خىل دورىنى ئېلىپ كەل. بۇ دورىلارنىڭ تەسەۋۋۇر قىلغىلى بولمايدى-غان شىپاسى بار، ئۇلار ئېغىر يارىنى ساقايتىدۇ، سۇنغان سۆ-ڭەكنى تۇتاشتۇرىدۇ، ئۆلگەن ئادەمنى تىرىلدۈرىدۇ. ئېسىڭدە بولسۇنكى، دورىنى جەزمەن تاڭ ئېتىشتىن بۇرۇن ئەكېلىپ بول.
ھەنومانە «دورا تېغى» غا ئۇچقاندەك يۈرۈپ كېتىپتۇ. ئۇ رىنكاغا قايتىپ كەلگەندە كۆن تېخى يورۇمىغانىكەن. ئۇ بۇ تۆت

خىل دورىلىق ئوتنى ئېلىپ، تۆت قوۋۇقنىڭ ھەممىسىگە قاتـ
ـراپ، ئۆلگەن ھەمراھلىرىنى قوتقۇزۇپتۇ. ئۇلار دورىنى پۇراپلا
تىرىلىپتۇ. ئۇ سۆڭەك تۇتاشتۇرىدىغان دورىنى يانجىپ، پۇت ـ
قولى سۇنغان جەڭچىلەرنىڭ بۇرنىغا قويۇپ، پۇت ـ قوللىرىنى
ئەسلىگە كەلتۈرۈپتۇ. «ھەممە كېسەلنى ساقايتىدىغان» دورىلىق
ئوت ـ چۆپ يارىلانغانلارنىمۇ ساقايتىپتۇ. «ئۆلۈكنى تىرىلدۈردـ
ـدىغان» دورىلىق ئوت ـ چۆپ ئۆلۈپ كەتكەنلەرنى تىرىلدۈرۈپتۇ.
«مادارىنى ئەسلىگە كەلتۈرىدىغان» دورىلىق ئوت ـ چۆپ ماغدۇـ

رى كەتكەنلەرگە قايتىدىن ماغدۇر كىرگۈزۈپتۇ. رامە بىلەن
لەكشىمەنە كۆزىنى ئېچىپ ئولتۇرۇپتۇ. ئۇلار گويا ئۇيقۇدىن
ئەمدىلا ئويغانغاندەك بوپتۇ. سۇچىرىپە، ئەمگەتو ۋە مايمۇنلار
قوشۇنىدىكى باشقا مايمۇنلارمۇ ھەممىسى دېگۇدەك ئورنىدىن تۇ-
رۇشۇپ كېتىپتۇ. ئۇلار بىر - بىرىدىن ساغلام، روھى كۆتۈرەڭ-
گۇ ھالەتكە كەپتۇ. ئۇلار ھەنومانەنىڭ ئالدىغا كېلىپ سالام
بېرىپ:
— ئۇچ ئالەمدە ھېچقانداق قەھرىمان ساڭا تەڭ كېلەلمەيدۇ.
سېنىڭ شاپائىتىڭ تۇپەيلى، ھەممىمىز قايتىدىن ھاياتلىققا ئې-
رىشتۇق، — دېيىشىپتۇ.
رامەنىڭ قوشۇنى قايتىدىن ھاياتلىققا ئېرىشىپ، ئىندرەگىت-
نىڭ غەلىبىسى يوققا چىقىپتۇ.
ھەممە يەرنى قارا بۇلۇت قاپلىغان رىنكا شەھىرىدە، راپونەد،
بىر خىل چوڭ بالايىئاپەتتىن بىشارەت بېرىدىغان تۇيغۇ پەيد
بوپتۇ. ئۇ:
— تەقدىر بىلەن كىم قارشىلىشىۋاتقاندۇ؟ رىنكا مۇشۇ
ئىككى ئاددىي ئادەم ۋە مايمۇنلارنىڭ قولىدا ۋەيران بولىدىغان
بولدى، رامە، لەكشىمەنە ۋە ئۇلارنىڭ بارلىق قوشۇنى تۇگەشكە-
نىدى، بىراق ئۇلار تاڭ ئاتماستىلا يەنە تىرىلىپ بوپتۇ. ۋەھالەن-
كى، مېنىڭ لەشكەرلىرىمنىڭ بىرسىمۇ تىرىلمەپتۇ. ئۇلار زادى
قانداق دۇشمەنلەردۇ؟ ئۆلگەنلەرنى كىم تىرىلدۇرگەندۇ؟ رىنكادا
رامە ۋەلەكشىمەنەگە ئوخشايدىغان جەڭچىلەر يوق. بىزنىڭ بۇ
ئالتۇن شەھىرىمىزدە ئەمدى قەھرىمان قالماپتۇ. يەنە جەڭ قىلى-
شىمىزنىڭمۇ ھاجىتى قالماپتۇ. بىزنىڭ قوۋۇقلارنى مەھكەم تا-
قاپ، ھېچقانداق ئادەمنى كىرگۈزمەسلىكتىن باشقا ئامالىمىز
قالمىدى. ھايات دېگەن قىممەتلىك، رىنكانىڭ قوۋۇقلىرىنى ئې-
تىۋېتەيلى! — دېگەنلەرنى خىيالىدىن ئۆتكۈزۈپتۇ راپونە.
راكشەسەلەر پادىشاھنىڭ پەرمانىنى تاپشۇرۇپ ئالغاندىن كې-

يىن، رىنىكا شەھىرىنىڭ تۆت ئالتۇن قوۋۇقىنى دەرھال تاقاپ، مەھكەم قۇلۇپلاپتۇ.

بەش كۈن ئۆتۈپتۇ. قوۋۇقلار يەنىلا ئېتىكلىك ھالەتتە تۇرۇپتۇ. شۇنىڭ بىلەن رامە مايمۇنلارنى رىنىكا شەھىرىگە كىرىپ ئوت قويۇشقا، ھەممە ئۆيلەرنى كۆيدۈرۈۋېتىشكە ئەۋەتىپتۇ.

سان - ساناقسىز مايمۇنلار شەھەرگە كىرىپ، راسا بۇزغۇنچىلىق قىپتۇ. ئۇلارنىڭ ماھىيىتى - بەڭۋاشلىق قىلىش، شوخلۇق قىلىش بولغاچقا، ئۇلار ئايال راكشەسەلەرنى كۆرگەندە، ئۇلارغا چىشلىرىنى چىقىرىپ، چىرايىنى غەلىتە قىلىپ ھەييارلىق قىپتۇ ۋە ئۇلارنىڭ كىيىملىرىنى تارتىپتۇ. ئاياللار قورققىنىدىن كىيىملىرىنى تاشلاپ قېچىپتۇ. مايمۇنلار خۇشاللىقىدا قاقاقلىشىپ كۈلۈشۈپ، غەيرىي ئاۋاز چىقىرىشىپتۇ. مايمۇنلار قوشۇنى رىنىكا پۇقرالىرىنى خالىغانچە ئۇرۇپ تېپىپتۇ. ئۇلار يەنە ئامبارلارغا كىرىپ ئېرىتىلگەن سېرىق ماي ۋە مەززىلىك ياغلارنى يەنە بۇلاپ ئەكەلگەن كىيىملەر ۋە باشقا نەرسىلەرنى بىر نەچچە يەرگە دۆۋىلەپ قويۇپتۇ. قاراڭغۇ چۈشەي دېگەندە، مىڭلىغان، تۇمەنلىگەن مەشئەل تەييارلاپ، ئۇلارنى كۆيدۈرۈپتۇ. ھەممە مايمۇن قولىغا ئىككىدىن مەشئەلنى ئېلىۋېلىپ، ئۆگزىلەرگە سەكرەپ چىقىپ ئوت قويۇپتۇ. راكشەسەلەر ئۆيلىرىدىن پاتىپاراق بولۇپ قېچىپ چىقىشىپتۇ. ئۇلار قورققىنىدىن ئالاقىزادە بولۇشۇپ كۆللەرگە سەكرەپتۇ، قورققىنىدىن بېشىنىلا سۇ ئۈستىگە چىقىرالاپتۇ. بۇ ئەھۋاللارنى كۆزىتىپ تۇرغان ھەنومانە قوغلاپ بېرىپ كۆيۈۋاتقان مەشئەل بىلەن ئۇلارنىڭ يۈزىنى كۆيدۈرۈپتۇ. ئەر - ئايال، چوڭ - كىچىك راكشەسەلەرنىڭ نۇرغۇنلىرى ئوتتا كۆيۈپ ئۆلۈپتۇ، بىرمۇنچىسى ئېغىر ياردار بوپتۇ. سان - ساناقسىز ئۆيلەر كۆيدۈرۈلۈپتۇ. ئالتۇندىن ياسالغان قۇرۇلۇشلار، ياقۇت بىلەن بېزەلگەن ھەشەمەتلىك ھويلا - قورۇلار، كىشىلەر ياخشى كۆرىدىغان، قەپەزدە بېقىلغان قۇشلار، توپ

- توپ توزلار ۋە تۇرنىلار، مىڭلىغان، تۇمەنلىگەن ئاتلار ۋە پىللار شۇنداقلا نۇرغۇن ياۋايى هايۋانلار لاۋۇلداپ كۆيۈۋاتقان ئوتتا كۆيۈپ كېتىپتۇ.

— مۇنداق هاقارەتكە ئەمدى چىدىغۇچىلىكىم قالمىدى. بىز-نىڭ ئۆي ئىچىدە بېكىنىپ ئولتۇرۇشىمىزنىڭ هېچقانداق پايدىسى يوق. ئۆيلىرىمىز كۆيۈپ بولدى، بىز چوقۇم ئۇرۇش قىلىشىمىز كېرەك! — دەپ ۋارقىراپتۇ راپونە.

مىڭلىغان، تۇمەنلىگەن راكشەسەلەر ساۋۇت - دۇبۇلغىلارنى كىيىشىپ، سەپكە قوشۇلۇپتۇ. راپونە ئوقيانى ئېلىپ، ئۇرۇش هارۋىسىغا چىقىپتۇ. ئۇ:

— غەربىي قوۋۇقتا يۇرۇڭلار، رامە بىلەن لەكشىمەنە ئاشۇ يەردە! — دەپ ۋارقىراپتۇ.

تەقدىرنىڭ ئىرادىسى بويىچە بولغان ئىشلارنى ئۆزگەرتىشكە ئامال يوق. رامە، لەكشىمەنەلەر بىلەن راپونە ئوتتۇرىسىدا قاتتىق جەڭ باشلىنىپتۇ. راپونە يۈز نەيزە ئېتىپتۇ. رامە پەقەت يىگىرمە نەيزە ئېتىپلا ئۇنىڭ نەيزىلىرىنى سۇندۇرۇۋېتىپتۇ. راپونە ئۆزى-نىڭ ئەڭ ئۆتكۈر ئوقياسىنى ئېلىپ، رامەگە قارىتىپ ئارقا - ئارقىدىن ئېتىشقا باشلاپتۇ. رامە هوشىدىن كېتىپ يىقىلىپتۇ. بۇ چاغدا لەكشىمەنە مەيدانغا چۈشۈپ راپونەگە ئۆزىنىڭ ساماۋى قورالىنى ئېتىپتۇ. بۇ قورال ئۆتكۈر بولۇپ، هارۋىكەشنىڭ بېشىنى تېنىدىن جۇدا قىلىۋېتىپتۇ. جەڭ هارۋىسىمۇ پاچاقلىنىپ-تۇ. ئون باشلىق پادىشاھ لەكشىمەنەگە غەزەپ بىلەن تىكىلىپ، ئىبلىس دىۋە مايا بەرگەن ئۆزىنىڭ نەيزىسىنى ئېتىپتۇ. بۇ نەيزە ناهايىتى ئۆتكۈر، پارقىراق بولۇپ، هەرقانداق ئادەمنى هالاكەتكە ئۇچرىتىدىغان ئالاھىدە ئىقتىدارغا ئىگە ئىكەن. ساماۋىي ئىلاھ بىلەن ئەۋلىيا - ئەنبىيالار ئەندىشە قىلىشقا باشلاپتۇ: بۇ ئۆتكۈر نەيزە - هالاكەت ئىلاھىنىڭ سىڭلىسى... ناۋادا ئۇ كىمگە سانجىل-سا، جەزمەن هاياتىدىن ئايرىلىدۇ... نەيزە لەكشىمەنەگە سانجى-

لىپتۇ. ئۇنىڭ تىغى لەكشىمەنەنىڭ مەيدىسىگە پۈتۈن پېتىچە كىرىپ، پەقەت سېپىلا سىرتىدا قاپتۇ.
هوشىغا كەلگەن رامە بۇ ئەھۋالنى كۆرۈپ تەلۋىلەرچە ئېتىلىپ بېرىپ، راپونە بىلەن ئېلىشىپتۇ. بۇ قېتىمقى كەسكىن جەڭدە رامە راكشەسەلەرنىڭ مىڭلىغان لەشكەرلىرىنى يىقىتىپتۇ، قوراللىرىنى پارچە ـ پارچە قىلىۋېتىپتۇ. راپونەنىڭمۇ خېلى كۆپ يەرلىرى يارىدار بولۇپ، ئاغرىققا چىدىماي بەدەر تىكىۋېتىپتۇ. رامە ئەسلىدە ئۇن باشلىق پادىشاھنى ئۆلتۈرۈۋەتمەكچى بولغىنىكەن، بىراق ئۇ لەكشىمەنەنىڭ بىھوش ياتقانلىقىنى كۆرۈپ، راپونەنى قاچۇرۇۋېتىپ، ئالدىراپ ـ سالدىراپ ئىنىسىنىڭ ھالىدىن خەۋەر ئالغىلى مېڭىپتۇ.
رامە لەكشىمەنەنى قۇچىقىغا ئېلىپ، قاتتىق يىغلاپ كېتىپتۇ. ئاددىي كۆز بىلەن كۆرگىلى بولمايدىغان ساماۋى ئىلاھلار ئەرشتە تۇرۇپ:
— يىغلىماڭ! يىغلىماڭ، رامە! سىز لەكشىمەنەگە قايتىدىن ئېرىشەلەيسىز! — دەپ ۋارقىراپتۇ. رامە يالۋۇرۇپ:
— سۇشىنە، لەكشىمەنەنى تىرىلدۈرۈپ بەرسىڭىز، ئۇنى قۇتقۇزۇۋالسىڭىز، چۈنكى ئۇ مېنىڭ بارلىقىم ئىدى، — دەپتۇ. سۇشىنە:
— ئالىيلىرى، كۆڭلىڭىزنى يېرىم قىلماڭ، لەكشىمەنە جەزمەن تىرىلىدۇ. ئۇنىڭ پۇت ـ قوللىرى ھېلىمۇ قىزىقكەن، چىرايىمۇ ناھايىتى ياخشى تۇرۇپتۇ، نەپەسىمو توختىماپتۇ. ھەنومانەنى دورا ئالغىلى ئەۋەتىڭ، — دەپتۇ.
— دەرد ـ ئەلەم يۈرىكىمنى قارمىۋالدى. دورا ئەكەلگىلى ئۇنى ئۆزىڭىز ئەۋەتىڭ، سۇشىنە، — دەپتۇ رامە. سۇشىنە مۇنداق دەپتۇ:
— شامال ئىلاھىنىڭ ئوغلى، گېپىمگە قۇلاق سېلىڭ. سىز گەنتەمەرەتەن تېغىغا بېرىپ، «ۋىشەيەرەنى» دېگەن دورىلىق چۆپ-

نى تېپىپ كېلىڭ. گەنتەمەرەتەن ناھايىتى چوڭ تاغ، ئۇنىڭ
ئالتە چوققىسى بار، بىرىنچى چوققىغا شىۋە ئولتۇراقلاشقان،
ئىككىنچى چوققا ئاي كۆتۈرۈلىدىغان جاي. ئۈچىنچى چوققىدا
ئوتتۇز مىڭ گەندەر ۋە ھەم ئۇلارنىڭ ئائىلىسى بار. تۆتىنچى
چوققىنىڭ ھەممىلا يېرى دەرەخلىق. بەشىنچى چوققا شىر -
يولۋاسلارنىڭ ماكانى. ئالتىنچى چوققىدا تېز ئاقىدىغان بىر دەريا
بار. دەريانىڭ ئىككى يېقىدا نۇرغۇن دورىلىق ئوت - چۆپلەر بار.
«ۋىشەيەرەنى» ئالتۇن رەڭلىك پىلەك تارتىدىغان ئۆسۈملۈك.
ئۇنىڭدىن كۆك رەڭلىك چېچەك ئېچىلىدۇ. چېچىكىنىڭ غولى
قىزىل كېلىدۇ. بۇگۈن كېچە لەكشىمەنەنىڭ تىنىقى توختىغۇچە
ئۇنى ئەكېلىڭ. شۇنداق قىلساق، ئۇنى ئوڭايلا قۇتقۇزۇۋالايى-
مىز. بىراق، تاڭ سۈزۈلۈپ قۇياش كۆتۈرۈلۈپ قالسا، ئۇ ھايا-
تىدىن ئايرىلىدۇ. باتۇر ھەنومانە، ۋاقىتنى ئۆتكۈزمەڭ، دەرھال
يولغا چىقىڭ. لەكشىمەنەنىڭ ھاياتى سىزگە قاراشلىق.

— بېرىپ - كېلىشكە ئون سەككىز يىل ۋاقىت كېتىدۇ،
ئۇ بۇگۈن كەچ قانداق قايتىپ كېلەلەيدۇ؟ — دەپتۇ.

شامال ئىلاھىنىڭ ئوغلى قاقاقلاپ كۈلۈپ كېتىپتۇ. ئۇ
ئۆزىنىڭ قۇيرۇقى ۋە قولىقىنى ئۇزارتىپ بويىنىڭ ئېگىزلىكىنى
يىگىرمە يوجەنىگە، گەۋدىسىنىڭ كەڭلىكىنى ئون يوجەنىگە كەل-
تۈرۈپتۇ. ئۇ يەنە قۇيرۇقىنى ئاسمانغا تاقاشقۇدەك كۆتۈرۈپتۇ.
ئۇ بىر سەكرەپلا ئاسمانغا كۆتۈرۈلۈپ ھەيۋەتلىك ئۇچۇپتۇ. قۇي-
رۇقى دەرەخلەر ۋە تاشلارنى ئۇچۇرتىۋېتىپتۇ.

ھەنومانە گەنتەمەرەتەن تېغىغا بېرىپ، دورىلىق ئوت - چۆپ-
نى ئىزدەشكە باشلاپتۇ. ئۇ شاد - خۇرام تۇرمۇش كەچۈرىدىغان
گەندەرۋەلەرنىڭ ئولتۇراق جايىغا كەپتۇ. ئۇ يەردىكى ئاياللار
ئىنتايىن چىرايلىق بولۇپ، ئەرلەر بىلەن خۇشال - خورام ناخشا
ئېيتىپ، ئۇسسۇل ئويناپ كۆڭۈل ئاچىدىكەن. بەزىلىرى چاۋاك
چالسا، بەزىلىرى نەي ۋە سۇناي چالىدىكەن. ئۇلار ھەنومانەنىڭ

كەلگەنلىكىنى كۆرۈپ ھەيران بوپتۇ. ھەنومانە دەرھال سالام قىلىپ:

— سىلەر كېچىدە ئۇسسۇل ئويناپ، ناخشا ئېيتىشىپسىلەر. مۇزىكا چېلىۋاتقان قايسىڭلار؟ سىلەردىن گېپىمنى ئاڭلاپ بېقىشىڭلارنى سورايمەن... — دەپتۇ.

بىراق، گەندەرۋەلەر ھېچقانداق سەۋەبنى سورۇشتە قىلمايلا، يوپۇرۇلۇپ كېلىپ ھەنومانەنى ئورۇپتۇ. غەزەپلەنگەن ھەنومانە:

— مەن بارلىق گەندەرۋەلەرنى ئۆلتۈرۈۋېتىمەن، — دەپ بەدىنىنى تاغقا ئوخشاش ئۆزگەرتىپ، گەندەرۋەلەرنىڭ بېشىغا چىقىپ، ئۇلارنى يانجىپ بىر - بىرلەپ ياتقۇزۇۋېتىپتۇ.

ئەمما ئۇ ئەندىشە قىلغان ھالدا: «ئۇلارنى يەنە ئۆلتۈرۈۋېرىشىمنىڭ نېمە پايدىسى؟ كېچە ئۆتۈپ كېتەي دېدى، مەن تېخى دورىلىق ئوت - چۆپنى تاپالمىدىم» دەپ ئويلاپتۇ - دە، دورىلىق ئوت - چۆپنى قايتىدىن ئىزدەشكە باشلاپتۇ. لېكىن يەنىلا ئاۋارە بولغىنى قاپتۇ. ئۇ ئۆزىنىڭ قارىشىچە ئەڭ ياخشى دەپ بىلگەن ئۇسسۇل بويىچە ئىش كۆرۈشنى قارار قىپتۇ. ئۇ ھېلىقى تاغنى قوچاقلىۋېلىپ قاتتىق سىلكىپتۇ... تاغ گۈركىرەپ، سىلكىنىپ دەرەخلەر بىر - بىرلەپ يىقىلىپتۇ. ھەر خىل يىلانلار ئۇۋىسىدىن قېچىپ چىقىپتۇ. ھەنومانە گەنتەمەرەتى تېغىنى كۆتۈرۈپ، تېزلىكتە رىنكاغا قاراپ ئۇچۇپتۇ.

ھەنومانە تاغنى رامەنىڭ ئالدىغا قويغاندا، كۆپچىلىك ھەيران بولۇپ ئېغىزىنى ئېچىپلا قاپتۇ. ھەنومانە:

— ھېلىقى دورىلىق ئوت - چۆپنى پەرق ئېتەلمەي، تاغنى يۆتكەپلا كەلدىم، — دەپتۇ. رامە:

— قەدىردان شامال ئىلاھىنىڭ ئوغلى، ئۈچ ئالەمدە سەن قىلالمايدىغان ئىش يوقكەن،... — دەپتۇ.

لەكشمەنە دورىنىڭ پۇرىقىنى ئاستا - ئاستا ئىچىگە تارتىپتۇ. دورىنىڭ پۇرىقى بەدەنىنىڭ ھەممە يېرىگە تارقاپتۇ. ئۇ مى-

دىرلاپ، ئاستا ـ ئاستا ئېسىگە كەپتۇ. شۇنداق قىلىپ لەكشىمە-
نەگە جان كىرىپتۇ. بۇ ئىشتىن كېيىن لەكشىمەنە رامەگە:
— راپونەنى ئۆلتۇرۇپ، يۈرىكىمىزگە ئورناپ كەتكەن دەر-
دىمىزنى چىقىرىۋالايلى، چاپسان بولايلى، ۋاقىتنى ئۆتكۈزۈۋەت-
مەيلى، — دەپتۇ. رامە ماقۇل بوپتۇ. ئۇلار جەڭگە ھازىرلىنىپ-
تۇ. مايمۇنلار جەڭ مەيدانىغا بېرىپ جاھاننى زىلزىلىگە كەلتۈ-
رۈپتۇ.
بۇ ئاۋاز راپونەنىڭ قۇلىقىغا يېتىپتۇ. ئۇ خاتىرجەم بولالماپ-
تۇ. روھىي چۈشكۈن ھالدا قايتىدىن ئۇرۇشقا تەييارلىق قىپتۇ.
ئۇ قاپقارا بەدىنىگە ماي سۈركەپ، ئاپئاق جەڭ كىيىمىنى كىيىپ-
تۇ. نۇر چاقناپ تۇرىدىغان نۇرغۇن زىننەت بۇيۇملىرىنى تاقاپتۇ،
ساۋۇت ـ دۇبۇلغىلارنى كىيىپ، جەڭ مەيدانىغا مېڭىپتۇ.
ئون مىڭ توقال خانىش ئۇنى قاتمۇقات ئورىۋاپتۇ. ئۇلار
ئۇنىڭ قولىغا ئېسىلىۋېلىپ، جەڭگە بارماسلىقىنى تەلەپ قىپتۇ.
بىراق راپونە ئۇلارغا كۆز قىرىنىمۇ سېلىپ قويماپتۇ.
ئاخىرى خانىش مەندتره مۇنداق دەپتۇ:
— رىنكانىڭ ھۆكۈمرانى، گېپىمگە قۇلاق سالسىلا، سىلى
ئۆز كۈچلىرىگە تايىنىپ ئۈچ ئالەمنى بويسۇندۇرغانتىلە. مەن
بولسام بىر نادان ئايال. بىراق، سىلىدىن ئۆتۈنۈپ قالاي، گې-
پىمگە قۇلاق سالسىلا، نومدا: «باشقا خەۋپ ـ خەتەر كەلگەندە،
كىمىكى ئايال كىشىنىڭ نەسىھىتىنى قوبۇل قىلسا، شۇ كىشى
تىنچ ـ ئامان بولىدۇ» دېگەن سۆز بار. سىلى رىنكاغا شۇنچە
ئۇزۇن ھۆكۈمرانلىق قىلدىلا، مايمۇن دېڭىزدىن ئۆتۈپتۇ، دېگەن
مۇمكىنچىلىكى يوق ئىشنى قاچان ئاڭلاپ باققانتىلە؟ ئۇلار تاش
ۋە ياغاچلارنى دېڭىزدا قاچان لەيلىتەلىگەن؟ سىلى تاشنىڭ ئادەم
پۇتىغا تېگىپ كېتىشى بىلەنلا ئادەمگە ئايلىنىدىغانلىقىنى قايسى
دۆلەتتە ئاڭلىغانتىلە؟ رامە ئادەتتىكى ئادەم ئەمەس، سىدونى
ئۇنىڭغا قايتۇرۇپ بەرسىلە، ئەمدى ئۇرۇش قىلمىسىلا.

راپونه بۇ گەپكە جاۋاب بېرىپ:

— سىدونى قايتۇرۇپ بەرسەمغۇ بولاتتى، بىراق ۋىبسەنە مېنى مەسخىرە قىلىدۇ. بۇنىڭغا مەن چىديالمايمەن. ئىندرە ۋە باشقا ساماۋى ئىلاھلارمۇ، راپونە ئۇرۇشتا مەغلۇپ بولۇپ، سىدو-نى قايتۇرۇپ بېرىپتۇ، دەيدۇ. ئۇلار بوشاڭ، ئىقتىدارسىز نەر-سىلەر. ئۇلارنىڭ مېنى مەسخىرە قىلىدىغانلىقىنى ئويلىساملا، ئاچچىقىم كېلىدۇ. مەن ئۇچۇن ئېيتقاندا، يەنىلا رامەنىڭ ئوقيا-سىدا ئۆلگىنىم تۈزۈك. مەن سىدونى ھەرگىز قايتۇرۇپ بەرمەي-مەن. يىغلىماڭ، مەندترە، ئۆيگە كېتىڭ، — دەپتۇ.

راپونەنى ھېچكىم توسيالماپتۇ.

راپونەنىڭ ھارۋىكەشى چىرايلىق بىر ئالتۇن ھارۋىنى ھەي-دەپ كەپتۇ. ھارۋىغا يېپەك بايراقلار قادىلىپ، نۇرغۇن قوراللار بېسىلغانىكەن. راپونە جەڭ ھارۋىسىغا چىقىپ:

— قولىغا قورال ئالالايدىغانلارنىڭ ھەممىسى چوڭ - كى-چىك دېمەي جەڭ كىيىمى كىيىپ ئارقامدىن ماڭسۇن! — دەپ ۋارقىراپتۇ.

ھەر خىل نەسەبتىكى راكشەسەلەر پادىشاھنىڭ چاقىرىقىغا دەرھال ئاۋاز قوشۇپتۇ. راپونە لەشكەرلىرىنى باشلاپ غەربىي قوۋۇقا بېرىپ، رامە ۋە لەكشمەلەرنى ئىزدەپتۇ.

راپونە جەڭ ھارۋىسىدا تۇرۇپ ئېلىشىپتۇ. رامە بولسا يەردە تۇرۇپ تاقابىل تۇرۇپتۇ. ساماۋىدىكى ئىلاھلارمۇ قورقۇپ تىترەپ كېتىپتۇ. ئۇلۇغ ئىلاھلار ئىندرەنىڭ جەڭ ھارۋىسىنى رامەنىڭ ئىشلىتىشىگە بېرىپتۇ. ھارۋىغا برەھمانىڭ تەڭداشسىز قوراللى-رى بېسىلغانىكەن. جەڭ ھارۋىسى چاقماقتەك تېزلىكتە كىشىلەر ئارىسىدا پەيدا بوپتۇ. رامە ۋە ئۇنىڭ سانغۇنلىرى ئويلىنىپ قاپتۇ:

— بۇ جەڭ ھارۋىسى قەيەردىن كەلگەندۇ؟ ئۇنى جەزمەن ئىبلىس پادىشاھ راپونە ئەۋەتكەن گەپ. ئۇ بىزگە تەڭ كېلەلمەي،

بىزنى ئېلىپ كەتمەكچى بوپتۇ - دە، — دېيىشىپتۇ.

ئىندرەنىڭ ھارۋىكىشى ئۇلارغا تەزىم قىلىپ تۇرۇپ: «ئىلاھلار سىلەرگە سالام يوللىدى... ئالىيلىرى، سىلى راپونەنى يوقىتىپ ئىلاھلارنى خۇش قىلغان بولسىلا، ئۈچ ئالەم سىلىنىڭ تۆھپىلىرىگە مەدھىيە ئوقۇيدۇ»، — دەپتۇ. شۇنداق قىلىپ رامە جەڭ ھارۋىسىغا چىقىپتۇ.

راپونە دەرغەزەپكە كېلىپ، رامەگە ئۈچ مىڭ يىلانسىمان نەيزە ئېتىپتۇ. رامە ئۇنى كۆرۈپ ۋەھىمىگە چۈمۈپتۇ، چۈنكى ئىندرەگىتنىڭ «زەنجىرسىمان يىلان» لىرىنى ئۇنۇتمىغانىكەن. شۇنىڭ بىلەن ئۇ دەرۋەت ئوقۇپ، راپونەگە ئۆزىنىڭ «قوش نەيزە» دەيدىغان نەيزىسىنى ئېتىپتۇ. قوش نەيزە بىردىنلا «كارەتە» دېگەن سۇمۇرغ قۇشقا ئايلىنىپ، ئاسمانغا كۆتۈرۈلۈپ، راپونەنىڭ زەھەرلىك يىلانلىرىنى يەپتۇ.

راپونە رامەنىڭ ئۆزىنىڭ دەرمە گۆھىرىنىڭ سىرىنى بىلىۋالغانلىقىنى كۆرۈپ، قاتتىق غەزەپلىنىپتۇ. بۇ چاغدا ئۇ ئوقيا- سىنى ئىندرەنىڭ ئېتىغا قارىتىپ ئېتىپتۇ. ئاغرىققا چىدىمىغان ئاتنىڭ ئېغىزىدىن ئاپئاق كۆپۈكچىلەر چىقىپ تۇرۇپتۇ. راپونە يەنە ئۆزىنىڭ خاسىيەتلىك كالتىكىنى كۆتۈرۈپ، رامەگە قارىتىپ ئېتىپتۇ. خاسىيەتلىك كالتەك ئوت پۈركىگەن پېتىچە، ئادەمنى جېنىدىن جۇدا قىلىدىغانغا ئۇچۇپ مېڭىپتۇ... رامە ئۆز قورالىنىڭ بۇ دەرمە گۆھەر ئالدىدا ھېچقانداق رولى بولمىغانلىقىنى ھېس قىپتۇ. بۇ چاغدا ھارۋىكەش:

— ئىندرە سىلىگە بىر تەڭداشسىز نەيزە تەقدىم قىلغانىدى. جانابلىرى ئۇنى تېزرەك ئېلىپ ئۇنىڭ خاسىيەتلىك كالتىكىنى سۇندۇرۇۋەتسىلە، — دەپتۇ. رامەمۇ بۇ خاسىيەتلىك نەيزىنى ئېتىپتۇ. شۇنداق! راپونەنىڭ خاسىيەتلىك كالتىكى كۇكۇم تالقان بولۇپ كېتىپتۇ. راپونە دەرغەزەپ بىلەن بىرنەچچە ئالاھىدە ئوقيالارنى تاللاپ ئېلىپ رامەگە ئېتىپتۇ. بۇ ئوقيا رامەنىڭ

بەدىنىنى تېشىپ ئۆتۈپ، قاتتىق ئاغرىتىۋېتىپتۇ. رامە ئۆزىنىڭ خاسىيەتلىك ئوقياسىنى ئارقا ـ ئارقىدىن ئېتىپ، راپونەنى قاتتىق يارىلاندۇرۇپتۇ.

رامە جان ئاچچىقىدا راپونەگە ۋارقىراپ تۇرۇپ:

— پادىشاھ راپونە، ئاڭلىشىمچە سەن ئۇلۇغ پادىشاھ ئىكەنسەن، ئەجىبا باشقىلارنىڭ ئايالىنى ئوغرىلاپ كەتكىنىڭدىن خىجىل بولمامسەن؟ سەن مېنىڭ يوقلۇقىمدىن پايدىلىنىپ، ئايالىمنى ئوغرىلاپ كېتىپسەن. مانا ئاخىر ئۇچراشتۇق. مەن سېنى جەھەننەمگە يولغا سالىمەن. سېنىڭ ھەشەمەتلىك زىننەت بۇيۇملىرىنى تاقىغان ئون بېشىڭنىڭ ھەممىسىنى دېڭىزغا تاشلىۋېتىمەن، — دەپتۇ. رامە ئۆزىنىڭ قايتىدىن ماغدۇرغا كەلگەنلىكىنى ھېس قىپتۇ. ئۇ راپونەگە قارىتىپ، ئۆزىنىڭ «ئەجەل چاقى» ناملىق ئوقياسىنى ئېتىپ، ئۇنىڭ بىر بېشىنى يەرگە چۈشۈرۈۋېتىپتۇ. بىراق، ئىلاھلار يەنە ۋەھىمىگە چۈمۈپتۇ. ئەسلىدە ئۇلار راپونەنىڭ بويىنىدىن يەنە بىر باشنىڭ ئۆسۈپ چىققانلىقىنى كۆرگەنىكەن. رامە يەنە چاققانلىق بىلەن «يېرىم ئاي» دېگەن نەيزىسىنى ئېتىپتۇ. راپونەنىڭ ئىككى بېشى ئۈزۈلۈپ چۈشۈپتۇ. بىراق، ئۇنىڭ ئورنىغا يەنە ئۇلارغا ئوخشاپ كېتىدىغان يېڭى باشلار ئۆسۈپ چىقىپتۇ. رامە ئۆزىنىڭ ئەڭ ئۆتكۈر ئوقيالىرىنى ئېتىپ، راپونەنىڭ ياقۇت دۇبۇلغا كىيگەن ئون بېشىنى بىر ـ بىرلەپ ئۈزۈپ چۈشۈرۈۋېتىپتۇ. بىراق، ئۇلارنىڭ ئورنىغا ئۇلارغا پۈتۈنلەي ئوخشىشىپ كېتىدىغان ئون باش مۆرىسىدىن يەنە ئۆسۈپ چىقىپتۇ. رامە:

«بۇ ھەقىقەتەن تەڭدىشى يوق مۆتىھەمدەك قىلىدۇ» دەپ ئويلاپتۇ. بۇ قېتىم ئۇ قورالىنى پەسرەك قارىغا ئېلىپ ئېتىپ، راپونەنىڭ تېنىنى ئىككى پارچە قىلىۋېتىپتۇ. بىراق، برەھمانىڭ شاپائىتى تۈپەيلى، بۇ ئىككى پارچە تەن يەنە جۈپلىشىپ ئەسلىگە كەپتۇ. ئۇ سەكرەپ قوپۇپ، رامەگە ئۆزىنىڭ ئەڭ قورقۇنچلۇق

قورالىنى قايتىدىن ئېتىپتۇ... ئىككى پادىشاھ مۇشۇ تەرىقىدە تەلۋىلەرچە ئېلىشىپتۇ. ئىككى تەرەپ قورالىدىن چىققان ئوت يالقۇنى ئاسمانغا كۆتۈرۈلۈپ، قاراڭغۇ كېچىنى يورۇتۇۋېتىپتۇ. يەر - زېمىننى ئىس - تۈتەك قاپلاپتۇ. ئۈچ ئالەم غال - غال تىترەپ، خاتىرجەمسىزلىنىپتۇ. ئاسماندىكى يۇلتۇزلار قورقۇپ چايقىلىشقا باشلاپتۇ. رىنكامۇ جەڭ مەيدانىدىكى شاۋقۇن - سۈرەنلەر تۈپەيلى تىترەشكە باشلاپتۇ. قۇياش ۋە ئايلارمۇ ئۆز ئورنىدىن قوزغىلالماي قاپتۇ. رامە ئۆزىنىڭ «چوڭ ھالاكەت» ناملىق دەرمە گۆھىرىنى كۆتۈرۈپ، راپونەگە كۈچەپ ئېتىپتۇ. بۇ دەرمە گۆھەر راپونەنىڭ بەدىنىنى ئۆتمىتۆشۈك قىلىۋېتىپتۇ...

پۈتكۈل بەدىنى يارىلانغان راپونە ھاقارەت ۋە ئۈمىدسىزلىك ئىچىدە يىغلىۋېتىپتۇ. ئۇنىڭ قوغداش ئىلاھى شىۋەمۇ ئۇنى تاشلاپ كېتىپ قاپتۇ. ئۇ ھازىر قىيىنچىلىقتا يولۇققاندا كىمدىنمۇ ياردەم سورار؟... دۇكە! شىۋەنىڭ ياخشى كۆرىدىغان ئايالى...

بۇ مېھرىبان ئالەم ئانىسى جەزمەن ئۇنىڭغا ياردەم قىلىدۇ. راپونە مۇشۇلارنى ئويلاپ، ئىككى قولىنى جۈپلەپ، ئىبادەت قىلىشقا باشلىدى. ئۇ ھۆرمەت ئېھتىرام بىلەن تەزىم قىلىپ تۇرۇپ:

— ئايال ئىلاھ، سىز ماڭا ياردەم قىلىڭ. ھازىر قىيىن ئەھۋالغا چۈشۈپ قالدىم. ماڭا ياردەم قىلىشىڭىزنى سورايمەن. مەندەك بىچارىگە ئىچىڭىز ئاغرىسۇن. رامە ئىككىمىز ئوتتۇرىسىدىكى ئۇرۇشتا شىۋە مېنى تاشلىۋەتتى. ھازىر سىزدىن باشقا كىمگە يالۋۇرىمەن؟ سىز مېھرىبان ئۇلۇغ ئىلاھ، سېھرىي كۈچىڭىزنىڭ تەڭدىشى يوق. كىم سىزنىڭ ياردىمىڭىزگە ئېرىشسە، شۇ غەلىبە قىلىدۇ...— دەپتۇ.

ئۇ چىن كۆڭلىدىن ئۇزۇن ئىبادەت قىپتۇ. ئاخىرى بۇ ئۇلۇغ ئايال ئىلاھ ئۇنىڭغا ئىچ ئاغرىتىپ، ئۇنىڭ جەڭ ھارۋىسىنىڭ ئۈستىگە چۈشۈپتۇ.

رامە شىۋەنىڭ ئايالىنىڭ مېھرىبانلىق قىياپەت بىلەن قاپقارا راپونەنىڭ يېنىدا ئولتۇرغانلىقىنى كۆرۈپ، قورقۇپ كېتىپتۇ. ئۇ ھەيران بولغان ھالدا ئوقياسىنى يەرگە قويۇپ، ئايال ئىلاھقا سەجدە قىپتۇ. ئارقىدىن ئۇ ۋىبسەنەگە:

— دوستۇم، ھازىر راپونە شىۋەنىڭ ئايالى دۇكەنىڭ قوغدىشىغا ئېرىشتى، ئەمدى ئۇنى كىممۇ ئۆلتۈرەلەيدۇ؟ — دەپتۇ.

رامە ئېغىر غەم - قايغۇغا چۆكۈپتۇ.

ئەرشتىكى ئەۋلىيا - ئەنبىيالارمۇ بۇنىڭغا باش قاتۇرۇپتۇ. ئىلاھلار پادىشاھى ئىندرە برەھمادىن ياردەم سوراپ:

— دۇكەنىڭ نېمە قىلغىنى؟ ئۇ دۈشمەنلىرىمىزنى يوقىتىش ئىمكانىيىتىگە ئىگە قىلمىسا، رامە قانداق قىلىدۇ؟ — دەپتۇ.

برەھما ئۇنىڭغا جاۋاب بېرىپ:

— رامە ھازىرلا بېرىپ ئايال ئىلاھ دۇكەگە ئېھتىرام بىلدۈرۈپ سەجدە قىلسۇن. مۇشۇنداق قىلغاندىلا راپونەنى يوقاتقىلى بولىدۇ، — دەپتۇ.

برەھما دەرھال كېلىپ رامە بىلەن كۆرۈشۈپ:

— ئالىيلىرى، راپونەنى يوقىتىشنىڭ بىرلا ئامالى بار: سىز ھازىر بېرىپ ئايال ئىلاھ دۆكەگە سەجدە قىلىڭ. شۇنداقتا سىز بالايىئاپەتتىن خالى بولىسىز، — دەپتۇ.

— بىراق، ئۇ باھار پەسلىدىلا كىشىلەرنىڭ سەجدىسىنى قوبۇل قىلاتتىغۇ؟ ھازىر كۈز پەسلى، ۋاقتى ئەمەس. يۇلتۇزلار ماڭا ياخشى بىشارەت بەرمەيدۇ، — دەپتۇ رامە. برەھما:

— بۇنىڭ كارى چاغلىق، سىز تاڭ يورۇش بىلەنلا نەزىر - چىراغنى باشلاڭ، — دەپ قويۇپلا كېتىپ قاپتۇ.

ئەتىسى ئەتىگەندە قۇياش كۆتۈرۈلۈشى بىلەنلا رامە دېڭىزغا يۇيۇنغىلى بېرىپتۇ. يۇيۇنۇپ بولۇپلا ئۇنىڭ كۆڭلى جايىغا چۈشۈپ قاپتۇ. مايمۇنلار تەييارلىققا كىرىشىپتۇ. ئۇلار نەزىر - چىراغقا لازىملىق بولغان گۈللەر ۋە مېۋە - چېۋىلەرنى يەتكۈزۈپ

بېرىپتۇ. رامە لايدىن دۆكەگە تەقلىد قىلىنغان بىر بوتنى ياساپ، ئۇنىڭغا دۇئا - تىلاۋەت قىپتۇ. ئۇنىڭدىن رەھىم قىلىپ ئۇنىڭ نەزىر - چىرىغىنى قوبۇل قىلىشنى ئۆتۈنۈپتۇ. رامە ۋە لەكشمەنە ئىككىسى ئايال ئىلاھتىن ئىلتىپات قىلىشنى تىلەپتۇ.

ئاكا - ئۇكا ئىككىيلەن چىن دىلى بىلەن ئۈچ كۈن دۇئا - تىلاۋەت قىپتۇ. ئۇلارنىڭ دۇئا - تىلاۋىتىمۇ شۇنداق قىزغىن، سەمىمىي بوپتۇ. بۇنىڭ بىلەن دۆكە ئۇلارغا ئىچ ئاغرىتىپتۇ. كېلىپ ئۇلارغا مېھرىبانلىق بىلەن قاراپتۇ، لېكىن روھىنى ئىپادىلىمەپتۇ.

قانداق قىلغاندا ئايال ئىلاھنىڭ روھىنى كۆرگىلى بولار؟ ۋىبسەنە رامەگە مۇنداق دەپتۇ:

— ئالىيلىرى، ئايال ئىلاھنىڭ ئىلتىپاتىغا ئېرىشەي دېسىڭىز، چوقۇم بىر يۈز سەككىز تال نېلۇپەر گۈلىنى تەييار قىلىڭ، نېلۇپەر ناھايىتى ئەتىۋارلىق ۋە چىرايلىق گۈل، ئۇنىڭغا ساماۋى ئىلاھلارمۇ ئاسانلىقچە ئېرىشەلمەيدۇ.

ھەنومانە رامەنى غەم باسقانلىقىنى كۆرۈپ:

— خاتىرجەم بولۇڭ. نېلۇپەر گۈلى بولىدىغانلا بولسا، ئۇنىڭ ئۈچ ئالەمنىڭ قەيىرىدە بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، چوقۇم ئۇنى تېپىپ ئەكېلىپ بېرىمەن، — دەپتۇ. ۋىبسەنە:

— سىز پورەكلەپ ئېچىلغان نېلۇپەر گۈلىنى بۇ دۇنيادىكى «پەرىشتىلەر كۆلى» دىن تاپالايسىز، — دەپتۇ.

ھەنومانە نېلۇپەر گۈلىنى ئىزدەش ئۈچۈن شامالدەك تېزلىكتە ئۇچۇپ چىقىپ كەتكەندە، رامە دۇئا تىلاۋەتنى چىن دىلى بىلەن يەنە داۋاملاشتۇرۇپتۇ. ھەنومانە نېلۇپەر گۈلىنى ناھايىتى تېزلا ئېلىپ كەپتۇ. ئۇ بىريۈز سەككىز تال نېلۇپەر گۈلىنى رامەگە بىر - بىرلەپ ساناپ تاپشۇرۇپ بېرىپتۇ.

رامە تولىمۇ خۇشال بولۇپ، گۈللەرنىڭ ھەممىسىنى ئايال ئىلاھقا تەقدىم قىپتۇ. ئۇ ھەربىر تال نېلۇپەرنى بەرگەندە، بىر

قېتىم دۇئا قىپتۇ... ئۇ بىر يۈز ئالتە تال نىلۇپەرنى تاپشۇرۇپ بولغاندىن كېيىن، قولىدا بىر تاللا قاپتۇ. ئۇ بىريۈز سەككىز نىلۇپەرنى تاپشۇرۇشى كېرەك ئىكەن. ئاخىرقى بىر تېلى قەيەرگە كەتكەندۇ؟

— بۇ زادى قانداق ئىش؟ ئەي شامال ئىلاھىنىڭ ئوغلى، گۈللەرنىڭ بىرى كۆرۈنمەيدىغۇ؟ مەن ئايال ئىلاھقا بىر يۈز سەككىز تال نىلۇپەر گۈلى بېرىشكە ۋەدە قىلغان. سىز دەرھال «پەرىشتىلەر كۆلى»گە يەنە بىر قېتىم بېرىپ يەنە بىر تال گۈل ئۈزۈپ كەلسىڭىز، — دەپتۇ رامە.

ھەنومانە ئەدەپ بىلەن جاۋاب بېرىپ:

— ئالىيلىرى، مەن ئىنچىكىلىك بىلەن سانىغان، بىر تېلىمۇ چۈشۈپ قالغىنى يوق، ئەمدى ئۈزۈپ كېلەلمەيمەن. كۆلدە گۈل قالمىدى. بىراق ئۈمىدسىزلەنمەڭ. مەن خاتالاشمىدىم. دۆكە سىزنى سىناپ بېقىش ئۈچۈن جەزمەن بىر تېلىنى تىقىپ قويغان ئوخشايدۇ! — دەپتۇ.

ئۇ يىغلاپ تۇرۇپ مۇنداق دەپتۇ:

— ئەي، ئايال ئىلاھ! ھېرىپ ھالىم قالمىدى... مەن دۇنياغا كۆز ئاچقاندىن باشلاپلا، ماڭا دەرد - ئەلەم ھەمراھ بولۇپ كەلدى. ئەي ئانا، مېنى نېمانچە قىينايسىز؟ مېنىڭ پادىشاھلىقىم تارتىۋېلىندى... مەن ئورمانلىققا كەتتىم، سىز يەنىلا ماڭا ئىچ ئاغرىتمايۋاتىسىز، راپونە ئايالىمنى ئوغرىلاپ كەتتى... مەن مايمۇنلارنىڭ ياردىمىگە ئېرىشىپ، دېڭىزدا كۆۋرۈك ياساپ ئۇنى قۇتقۇزماقچى بولدۇم... نۇرغۇن راكشەسەلەرنى ئۆلتۈردۇم. ھازىر راپونە تېخىچە ئۆلمىدى. مەن سىزگە دۇئا - تىلاۋەت قىلىپ سەجدە قىلغىلى خېلى ئۇزۇن بولدى. بىراق سىز تېخى ماڭا شاپائەت قىلغىلى ئۇنىمايۋاتىسىز.

كۆپچىلىك رامەنىڭ كۆڭلى يېرىم بولغانلىقىنى كۆرۈپ يىغلاپ كېتىپتۇ. رامە يىغلاپ تۇرۇپ:

— ئاڭلاشلارغا قارىغاندا، مېنىڭ كۆزۈم نېلۇپەرگە ئوخشاي-دىكەن... مەن ۋەدەمنى ئەمەلگە ئاشۇرۇش ئۈچۈن، بىر كۆزۈمنى ئويۇۋېلىپ سىز ئايال ئىلاھقا تەقدىم قىلماقچىمەن، — دەپتۇ - دە، ئوقداندىن بىر تال ئوقيانى ئاپتۇ. ئۇ ئوقيانى كۆزىگە سانجى-ماقچى بولۇپ تۇرغاندا، ئايال ئىلاھ دۆكە ئىچ ئاغرىتىپ، ئۇنىڭ قولىنى تۇتۇۋاپتۇ ۋە:

— نېمە ئىش قىلىۋاتىسەن؟ سەن ۋەدەڭنى ئىشقا ئاشۇر-دۇڭ، كۆزۈڭنى بېرىشىڭنىڭ ھاجىتى قالمىدى. ھازىردىن ئېتى-بارەن، بارلىق ئىشلىرىڭ ئوڭۇشلۇق بولىدۇ، — دەپتۇ. رامە يەنە گەپ قىلىشقا تەمشىلىپتىكەن، ئايال ئىلاھ كۆزدىن غايىب بوپتۇ.

رامە ھېلىقى لايدىن ياسىغان دۆكەنىڭ بۇتىنى دېڭىزغا تاش-لىۋېتىپتۇ. مايمۇنلار شاد - خۇرام بولۇشۇپ، ناخشا ئېيتىپ، ئۇسسۇل ئوينىشىپتۇ.

مۇشۇ ئىشتىن كېيىن، رامە بىلەن راپونە ئىككىيلەن يەنە بىر قېتىم جەڭ قىپتۇ. جەڭ باشلانغۇچە، ھەنومانە راپونەنى ئۆلتۈرىدىغان «ئەجەل نەيزىسى» دەيدىغان قورالنى ناھايىتى ئۇس-تىلىق بىلەن ياساپ چىقىپ، رامەگە ئەكېلىپ بەرگەنىكەن.

ساماۋى ئىلاھلار رامەنىڭ «ئەجەل نەيزىسى» نى كۆتۈرۈۋال-غانلىقىنى يۇقىرىدا تۇرۇپ كۆرۈپتۇ. بۇ نەيزە ئالتۇندىن ياسالغان بولۇپ، شەكلى ئاق قۇغا ئوخشايدىكەن. بۇ قورال ئالدىغا قاراپ ئۇچقاندا، توققۇز شامال ئىلاھى شامال چىقىرىپ ئۇنى ئىتتىرىپ ماڭىدىكەن. ئەجەل ئىلاھى كۆزگە كۆرۈنمىگەن ھالدا ئۈستىدە ئولتۇرىدىكەن. بۇ قورال شۇنداق يامان ئىكەنكى، كۆزنى يۇمۇپ ئاچقۇچە يەر شارىنى پاچاقلاپ تاشلىيالايدىكەن. رامە ئەجەل ئىلا-ھىمۇ بۇ قورالنى كۆتۈرگەن ھالدا بىرنەچچە دۇرۇت ئوقۇپتۇ، ئارقىدىن ۋېشىمۇدورەدىن ئامانلىق تىلەپتۇ ۋە نىشاننى قارىغا ئې-لىپ، قورالنى ئېتىۋېتىپتۇ. گۈلدۈر قىلغان ئاۋاز بىلەن تەڭ

نەيزە ئۇچۇپ چىقىپتۇ ۋە قارا ئىس ۋە يالقۇن پەيدا قىپتۇ. راپونە بۇ نەيزىنى تونۇغاچقا، ئۆزىنىڭ جەزمەن ئۆلۈپ كېتىدىغانلىقىنى چۈشىنىپ يېتىپتۇ. جانىنى ئالىدىغان بۇ نەيزە ئۇنىڭ مەيدىسىگە سانجىلىپتۇ... ئۇنىڭدا قاتتىق ئاغرىق پەيدا بوپتۇ ـ دە، يەرگە يىقىلىپتۇ.

ئەجەل ئىلاھىنىڭ ئەلچىلىرى كەپتۇ. بىراق، راپونەنىڭ تېخى جېنى چىقمىغاچقا، ئۇلار يەنە قايتىپ كېتىپتۇ. رامە:

— راپونە ئەسلىدە تەقۋادار ئادەم ئىدى. ئۇ قارغىشقا كەتكەنلىكتىن راكشەسەگە ئايلىنىپ قالغان. ئۇ هازىر ئېغىر يارىدار بولۇپ جەڭگاھتا يېتىپ قالدى. ئۇ ئۆلۈپ كېتىشتىن بۇرۇن ئۇنى چوقۇم يوقلاپ قويايلى، — دېگەنلەرنى ئويلاپ، لەكشمەنەنى چاقىرىپ كەپتۇ. رامە ئۇنىڭغا مۇنداق دەپتۇ:

— لەكشمەنە، گېپىمگە ئوبدانراق قۇلاق سال. بىز پادىشاھلار ئائىلىسىدە دۇنياغا كەلگەن. بىراق، بىزگە باشتىن ـ ئاخىر پادىشاھ دادىمىزنىڭ دۆلەتنى ئىدارە قىلىش يولىنى ئۆگىنىش پۇرسىتى چىقمىدى. بىز ئورمانلىقتا راكشەسە تاراكەنى ئۆلتۈردۇق... كېيىن ھەر ئىككىمىز لا توي قىلىپ بولغاندىن كېيىن ئايوتوغا قايتىپ كەلدۇق. بىراق، تەقدىرنىڭ ئىرادىسى بىلەن ئۇمىدىمىز كۆپۈككە ئايلاندى. مەن دادامنىڭ ۋەدىسىگە ئەمەل قىلىش ئۈچۈن، ئورمانلىققا كېلىشكە مەجبۇر بولدۇم. بىز ئورمانلىقتا ئون تۆت يىل سەرگەردان بولۇپ يۈردۇق. بىزگە ئېيىقلار ۋە مايمۇنلار ھەمراھ بولدى. بىز ئايوتوغا قايتىپ بارغاندىن كېيىن، دۆلەت مېنىڭ باشقۇرۇشىمغا تاپشۇرۇلىدۇ. بىراق، مەن پادىشاھنىڭ مەسئۇلىيىتىنىڭ قانداق بولىدىغانلىقىنى چۈشەنمەيمەن. بىر پادىشاھنىڭ قانداق قىلغاندا توغرا، قانداق قىلغاندا خاتا ئىش قىلىدىغانلىقىنىمۇ بىلمەيمەن. بۇلارنى ماڭا كىم ئۆگىتىدۇ؟ مەن كىمدىن يولىيورۇق سورايمەن؟ ئېھتىمال ئايوتو پۇقرالىرى مېنى ياخشى ئەمەس دېيىشى مۇمكىن... مەن

ئەھۋالىنىڭ مۇشۇنداق بولۇشىدىن ئەنسىرەيمەن. راپونە بىر ئۆمۈر دۆلەت باشقۇرۇپ، پۇتكۇل پۇقرالارنىڭ ھىمايىسىگە ئېرىشىپ كەلگەن. راكشەسەلەرنىڭ ماھىيىتى تۇپەيلى، ئۇ نۇرغۇن ئەسكى ئىشلارنى قىلغان، لېكىن ئۇ يەنىلا ئەقىللىق ھۆكۇمران. ھازىر ئۇنىڭ روھى تېنىدىن ناھايىتى تېزلا ئاجراپ بولىدۇ. سەن ھازىر بېرىپ ئۇنىڭ بەزى دۆلەت باشقۇرۇش ۋە ئىدارە قىلىش ئۇسۇللىرى توغرىسىدا ئۇنىڭدىن يوليۇرۇق سوراپ باقساڭ، ئۇنىڭ پىكىرىنى ئاڭلاپ بېقىش بىزگە پايدىلىق. نومدا: «بىر ئادەم ئۆزى بىزار بولغان جايدىنمۇ بىباھا گۆھەر تاپالايدۇ» دېگەن سۆز بار ئىكەن.

رامەنىڭ ئۆتۈنۈشى بىلەن لەكشىمەنە راپونەنىڭ «ھالاكەت نەيزىسى» دە يارىلىنىپ ياتقان جايغا كەپتۇ. راپونە ئۇنى كۆرۈپلا:

— لەكشىمەنە ئالىيلىرى، مەن نۇرغۇن گۇناھ ئۆتكۈزدۇم. سىلىنىڭ مېنى كەچۈرۈشلىرىنى سورايمەن. چۈنكى مەن ھازىر ئۆلۈپ كېتىمەن، — دەپتۇ. لەكشىمەنە بۇنىڭغا جاۋاب بېرىپ:

— بۇنى سەندىن كۆرمەيمەن. بۇنىڭ ھەممىسى تەقدىرنىڭ ئىرادىسى بىلەن بولغان، سەن رىنكانىڭ پادىشاھى. قورسىقىڭدا بىلىمىڭ كۆپ، رامە مېنى سەندىن دۆلەتنى قانداق ئىدارە قىلىش يوللىرى توغرىسىدا يوليۇرۇق سوراشقا ئەۋەتتى، — دەپتۇ.

— رامە بىلمەيدىغان ئىشمۇ بارمۇ؟ مەن ئۇنىڭغا نېمىلەرنى ئۆگىتەرمەن؟ — دەپتۇ راپونە، — بىراق، ئۇ ئۆزىنىڭ چاكىرىغا گەپ قىل دەپ بۇيرۇق قىلسا، ئۇ مەشەگە كېلىشنى خالىسىلا، ئازراق ئەرزىمەس بىلىمىمنى ئۇنىڭغا ھەدىيە قىلىمەن. ھاياتىم ئاخىرلىشاي دېدى... ئەپسۇس، مەن ئۆزۈم خوجايىنىمنىڭ ئالدىغا بارالمايدىغان بولدۇم.

لەكشىمەنە رامەنىڭ قېشىغا بېرىپ:

— راپونە ماڭا بىرمۇنچە تەسىرلىك گەپلەرنى قىلدى، بىراق

ماڭا ھېچنېمە دېمىدى. ئۇ سەن بىلەن كۆرۈشمەكچىكەن. ئۇنىڭ يارىسى ئىنتايىن ئېغىر ئىكەن، مىدىرلىيالمايدىكەن، — دەپتۇ.

رامە راپونەنىڭ يېنىغا بېرىپتۇ. ئۇنىڭ يارىسى ئېغىر بولغاچقا، ئورنىدىن تۇرالماپتۇ، رامەگە پەقەت كۆڭلىدىلا ھۆرمەت بىلدۈرەلەپتۇ. ئۇنىڭ يارىسى توختىماي ئاغرىپ تۇرغانلىقتىن، گەپ قىلىشىمۇ ناھايىتى تەسلىشىپ قالغانىكەن... ئۇ رامەگە كۆزىنى ئۈزمەي قاراپتۇ. كۆز ئالدىدىكى بۇ ھەيۋەتلىك ئوبراز ئۇنىڭ نەزەرىدە ناھايىتى چوڭ كۆرۈنۈپتۇ.

ئۇ ئىنجىقلاپ تۇرۇپ مۇنداق دەپتۇ:

— سىلى مەڭگۈ ھايات ئۆتىدىغان ئۇلۇغلار دۇنياغا قايتا ئاپىرىدە قىلغان ئادەم، سىلى مەندەك دوستى يوق ئادەمنىڭ دوستى، چۈشكۈنلەشكۈچىلەرنىڭ نىجاتكارى. سىلى ماڭا كەڭچىلىك قىلسىلا. مەن قارغىش كەتكەنلىكىمدىن، بۇ دۇنيادا راكشەسگە ئايلىنىپ قالدىم. مېنىڭ ئىبلىس دېۋىلەرگە خاس ھاياتىم پەمسىزلىك، نادانلىق، ياخشى - يامانىنى پەرق ئېتەلمەسلىك بىلەن ئۆتتى. سىلىنىڭ گۇناھىمنى كەچۈرۈۋېتىشلىرىنى سورايمەن. لوھور مىللىتىنىڭ ھۆكۈمرانى. مەن سىلىگە نېمىنى ئۆگىتەلەيمەن؟ دۇنيادا سىلىنىڭ بىلمەيدىغانلىرى يوق.

— ئېھتىمال شۇنداقتۇ. بىراق، بىر ئادەم ھامان ئۆگىنىشى كېرەكتە. سەن ياشتا چوڭ، ئۇنىڭ ئۈستىگە تەجرىبەڭ بار. ئەڭ پاراسەتلىك پادىشاھ بولۇپ ئۆتتۇڭ. مەن سېنىڭ ياخشى بىلەن يامانلىق ھەم دۆلەتنى قانداق ئىدارە قىلىش توغرىسىدىكى پىكىرلىرىڭنى ئاڭلاپ باقماقچىمەن، — دەپتۇ رامە.

راپونەنىڭ تىنىقلىرى ئىتتىكلەپ، گەپ قىلىشى قىيىنلىشىپتۇ:

— ھاياتىم ئاخىرلىشاي دېدى. ئۇنداقتا مېنىڭ دەپ بېرەلەيدىغان ئازراق ئەرزىمەس ئىشلىرىمنى ئاڭلاپ باقسىلا. ئاۋادا ياخشى ئىش قىلماقچى بولسىلا، دەرھال تۇتۇش قىلسىلا، ھەر-

گىنى ئارقىغا سۈرمىسىلە. ئۇنداق قىلمىسىلا، ئورۇنداپ بولالماي-لا، ئالىيلىرى مەن» بۇنى سىلىگە ئىسپاتلاپ بېرەي.

بىر كۈنى، مەن تەڭرى تېغىدىن چۈشۈپ، جەڭ ھارۋامدا تاسادىپەن «ھالاكەت شەھىرى»نى كۆرۈپ قالدىم. «ھالاكەت شەھىرى»دىكى ئۈچ قوۋۇق ئالدىدا، ئاق كۆڭۈل تەقۋادار ئادەم-لەرنى كۆردۈم. بىراق، جەنۇبىي قوۋۇقنى قاراڭغۇلۇق قاپلىغان بولۇپ، ئۇنىڭ ئىچىدە دوزاختىكى سەكسەن تۆت چوڭقۇر ئازگال بار ئىكەن. گۇناھكار ئادەملەر ئەشۇ ئازگالغا سولىنىپ، تاياق يەيدىكەن. ئۇلار ئازگالدىن بېشىنى كۆتۈرسىلا، ئەجەل ئىلاھى-نىڭ گۇندىپايلىرى ئۇلارنى قاتتىق ئۇرىدىكەن. مەن ئۇلارغا ئىچ ئاغرىتىپ، ئۆز ئۆزۈمگە: «مەن پۈتكۈل گۇناھكارلارنى ئازابتىن خالاس قىلىمەن» دېدىم. رىنكاغا قايتىپ كەلگەندىن كېيىن، ھەر كۈنى ئاشۇ چوڭقۇر ئازگاللارنى تىنچىتىشنى ئويلىدىم، لې-كىن بۇ ئىشنى ھەمىشە ئارقىغا سۈرۈۋەردىم. كېيىن سىلى بىلەن ئۇرۇشقاندىن كېيىن، بۇ خىزمەت ئورۇندالمىدى. ناۋادا مەن قىلماقچى بولغان ئىشىمنى دەرھال قىلىۋەتكەن بولسام نېمە-دېگەن ياخشى بولاتتى ـ ھە! لېكىن، مەن بوشاڭلىق قىلىپ، ئۇنى بىر ياققا قايرىپ قويدۇم. ھازىر بۇ ئىشتىن مەڭگۈ ئەپسۇسلىنىمەن.

مەن سىلىگە يەنە بىر ئىشنى دەپ بېرەي:

بىر كۈنى مەن، ئالتۇندىن ياسالغان رىنكا شەھىرى نېمە ئۈچۈن تۈزلۈق دېڭىز بىلەن ئورالغاندۇ؟ بىرەھمان يەتتە دېڭىز ـ ئوكياننى ئاپىرىدە قىلدى. سۈت، ئىرىمچىك، قايماق-لىق دېڭىز ـ ئوكيان بار تۇرۇقلۇق، نېمىدەپ مەن مۇشۇنداق تۈزلۈق دېڭىز ـ ئوكيان ئارىسىدا تۇرغۇدەكمەن، دەپ ئويلىدىم. مۇشۇ تۈزلۈق سۇنى چىقىرىۋېتىپ، مەشەگە سۈتلۈك دېڭىزنى يۆتكەپ كېلىمەن دەپ قەسەم قىلدىم. بىراق، بۇ ئىشنى ھەر كۈنى ئارقىغا سۈرۈۋەردىم. ئاڭغىچە ئىككىمىز ئوتتۇرىسىدا ئۇ-

رۇش يۈز بېرىپ، بۇ تۈزلۈق سۈنى چىقىرىۋېتىشكە پەقەت ئامال قىلالمىدىم. مەن بۇ ئىشتىن مەڭگۈ ھەسرەت چېكىدىغان بول-دۇم. شۇڭا، ئالىيلىرى ئۇنتۇپ قالماسلىقلىرى كېرەككى، ئە-گەر بىرەر ياخشى ئىش قىلماقچى بولسىلا، دەرھال تۇتۇش قىل-سىلا. چۈنكى، سۆرەلمىلىك قىلسا، ياخشى ئىشنى باشقا ئېلىپ چىققىلى بولمايدىكەن. ھازىر يەنە بىر ئىشنى ئاڭلاپ باقسىلا!...

بىرەھمان نۇرغۇن جانلىقلار... يىلان ۋە ئادەملەر، يەردە ۋە ئاسماندا ياشايدىغان ھاياتلىقلار، شۇنداقلا ياخشى ۋە يامان جىن ـ ئالۋاستىلار ھەمدە گەندەرۋەلەرنى ياراتتى. ھەممە جانلىق-لار ئەۋلىيا ـ ئەنبىيالار ياشايدىغان دۆلەتلەرگە بېرىشقا تەشنا بولىدۇ، بىراق، ئىنتايىن ئاز ساندىكى تەلەيلىك جانلىقلارلا شۇ يەرگە بارالايدۇ، مۇتلەق كۆپ ساندىكىلىرىدە ئۇنداق ئامەت بول-مايدۇ. ئۇلار ئۇنداق سېھرىي كۈچكە مەڭگۈ ئېرىشەلمەيدۇ. مەن ئەشۇنداقلارغا ئىچ ئاغرىتىپ، ھەممە ھاياتلىقنى ساماۋىغا چىقىرى-ۋەتمەكچى بولدۇم. شۇنداق قىلىپ، ۋەشىگەمەگە بىر يول ياسات-قۇزماقچى بولدۇم. ئۇ يەردىن ئاسمانغىچە تۇتىشىدىغان بىر شوتى-نى ياسىغان بولسا... كىمنىڭ ئۆز ئارزۇسىنى ئىشقا ئاشۇرغۇسى كەلسە شۇ شوتىغا چىقىپ يۇقىرىغا يامىشقان بولسا، ئاشۇ بەخت ـ سائادەتلىك ماكانغا بارالىغان بولاتتى. مەن مۇشۇ شەرەپلىك ئىش تۈپەيلى، قەھرىمانلىق نامىمنىڭ ئۈچ ئالەمدە مەڭگۈ تارقىلىپ يۈرۈشىنى ئۈمىد قىلاتتىم. ناۋادا مېنىڭ بۇ ئارزۇيۇم ئىشقا ئېشىپ، ئاسمانغىچە تۇتىشىدىغان شوتا بالدۇرراق پۈتكەن بولسا ياخشى بولاتتى. بىراق، مەن بۇ پىلاننى ھەر كۈنى بىر ياققا قايرىپ قويۇپ، ئەتە قىلساممۇ كېچىكمەيمەن دەپ يۈرۈ-ۋەردىم. شۇڭا بۇ ئىش مەڭگۈ ئىشقا ئاشمىدى. شۇڭا، ياخشى ئۈمىد ـ ئارزۇنى تېز ئىشقا ئاشۇرۇشى لازىم ئىكەن...

— گېپىمنى ئاڭلا، رىنكانىڭ ھۆكۈمرانى. ياخشى ئىشلار-

نىغۇ خېلى كۆپ سۆزلىدىڭ، — دەپتۇ رامە، — ھازىر سېنىڭ يامان ئىشلار توغرىسىدىكى پىكىرلىرىڭنى ئاڭلاپ باقاي، جىنايى مەقسەتلىرىڭنى ئىشقا ئاشۇرۇشقا ئالدىراپ كېتىپ قانداق ئاقىۋەت-كە قالدىڭ؟ بۇ ھەقتىكى تەجرىبە - ساۋاقلىرىڭنى ئېيتىپ بەر-گىن.

راپونە جاۋاب بېرىپ مۇنداق دەپتۇ:

— بۇ ھەقتە سىلىگە نۇرغۇن ئىشلارنى سۆزلەپ بېرىمەن. مەن پۈتۈن ئۆمرۈمدە نۇرغۇن يامان ئىشلارنى قىلدىم... بىراق، ھازىر ياربدار بولغانلىقىمدىن بارغانسېرى ھالىمدىن كېتىۋاتى-مەن. ئالىيلىرى... خېلى كۆپ ئىشلارنى سىلىگە ئېيتىپ بەرگۈم بار ئىدى. ھازىر سىلىگە بىرلا ئىشنى ئېيتىپ بېرەلەيمەن ...قۇلاق - بۇرنىدىن ئايرىلغان سىڭلىم سۈپنەكە ئالدىمغا يىغلاپ نالە قىلسا، مەن ئۇنىڭ قىزىقتۇرۇشى ۋە نالىسىگە چىدىماي سىدونى بۇلاپ قاچماقچى بولدۇم. شۇ چاغدا كاللامدا: «ھازىر بۇلىمايمەن، كېيىن بىر گەپ بولار» دېگەن ئوي پەيدا بولغانىدى. بىراق يەنىلا ئۇنى قولغا كەلتۈرۈش، ئىمكان بار بالدۇرراق قولغا كەلتۈرۈش قارارىغا كەلدىم. شۇنىڭ بىلەن دەرھال يامان ئىشنى قىلدىم، ئۇنى بۇلاپ قېچىش بىلەن تەڭ، ئۆزۈمگىمۇ گۇمران بولۇش ئاقىۋىتىنى كەلتۈرۈپ بەردىم. بارلىق بالا - چاقا، نەۋرە - چەۋرىلىرىم ئۆلۈپ كەتتى. بۇگۈنكى كۈنلۈكتە، رىنكانىڭ ماڭا ئوخشاش بىر ھۆكۈمرانىمۇ ئۆزۈمنىڭ سەۋەنلىكى تۈپەيلى ئۆلۈپ كېتىش ئالدىدا تۇرۇۋاتىمەن. ناۋادا سىڭلىمنىڭ كەينىگە كىرمە-گەن بولسام، مەڭگۈ گۇمران بولمايتتىم... ئالىيلىرى، مەن بىلىدىغان ياخشى - يامان ئىشلارنى دەپ بولدۇم...

گەپ قىلىپ مۇشۇ يەرگە كەلگەندە، راپونەنىڭ ئۈزۈپ - ئۈزۈپ دېگەن گەپلىرى بارغانسېرى ئېنىق چىقماي قاپتۇ، ئاخى-رى گەپ قىلالماي قاپتۇ. ئۇ ئۆزىنىڭ خۇنۇك كۆزلىرى بىلەن رامەنىڭ پۈتىنى ئىزدەپتۇ... ئۇ تىنىقتىن قالاي دەپ تۇرغان

چاغدىمۇ، ئىڭراپ تۇرۇپ: «رامە...» دەپ تولۇلاپتۇ.
رامە راكشەسەلەرنىڭ بۇ ھاكاۋۇر پادىشاھىنىڭ غايەت زور جەسىتىنى كۆرۈپ، ئىختىيارسىز ئۇنىڭغا ئىچ ئاغرىتىپ قاپتۇ. «ئاھ، پەرۋەردىگاھ!» دەپ ھەسرەت چېكىپتۇ. ۋىبىسەنە رامەنىڭ بۇ ھالىتىنى كۆرۈپ ھۆركىرەپ يىغلىۋېتىپتۇ. ئۇ راۋەنەنىڭ بېشىنى ئۆزىنىڭ پۇتىغا قويۇپ، كۆڭلى يېرىم بولغان ھالدا يىغلاپتۇ.
راۋەنەنىڭ ئۆلۈم خەۋىرى ئوردىغا يېتىپ كەپتۇ. چىرايلىق خانىشلار ۋە توقال خانىشلار يالاڭ ئاياغ پېتىچە جەڭ مەيدانىغا كەپتۇ. ئۆكسۈپ يىغلاۋاتقان ئون تۆت مىڭ ئايال يۇلتۇزلار ئاينى ئورىۋالغاندەك راۋەنەنىڭ ئەتراپىغا ئولىشىۋاپتۇ. بەزىلىرى يەرگە يېتىۋاپتۇ. خانىش مەندىرە ئېرىنىڭ پۇتىنىڭ يېنىدا بۇقۇلداپ يىغلاپ تەزىيە بىلدۈرۈپتۇ. ئۇ:
— سىلى ئۆلسىلىرى مەن قانداق ياشايمەن؟ سىلى ھېلىقى قارا يىلان سىدونى نېمىشقا بۇلاپ كەلگەن بولغىيتىلە؟ بىزنىڭ ئالتۇندەك رىنكا شەھىرىمىز قۇرۇقدىلىپ قالدى. ئۇنى رامە ۋە لەكشمەنەلەر ۋەيران قىلدى. مۇشۇ بالايىئاپەتلەرنى سىدو كەلتۈ-رۈپ چىقاردى. سىلىنىڭ ئۆلۈپ كېتىشلىرىگە سىڭىللىرى سۇپ-نەگە سەۋەبچى بولدى. ئۇ سىلىنى سىدونى بۇلاپ ئەكېلىشكە قۇتراتتى. پەۋەردىگاھ، دۇنيادىكى ئەڭ باتۇر قەھرىمانىمىز ئا-دەملەر ۋە مايمۇنلارغا قارشى ئۇرۇشتا ئۆلۈپ كەتتى. سىلىنىڭ سان ـ ساناقسىز بايلىقلىرىنىڭ نېمە ئەھمىيىتى قالدى؟ مەن ئېرىم ۋە باللىرىمدىن ئايرىلىپ قانداقمۇ ياشارمەن؟ — دەپتۇ.
ۋىبىسەنە ئۇنىڭغا ئېھتىرام بىلدۈرۈپ:
— مەندىرە خانىش، گېپىڭىزگە قۇلاق سېلىڭ، كۆڭلىڭىزنى يېرىم قىلماڭ، ئوردىغا قايتىپ كېتىڭ، شۇنى چۈشىنىشىڭىز كېرەككى، بۇلارنىڭ ھەممىسى تەقدىر ئىلاھىنىڭ ئورۇنلاشتۇرۇ-شى، — دەپتۇ. مەندىرە يىغلاپ تۇرۇپ:

— مەن چوقۇم پادىشاھنى ئۆلتۈرگەن ھېلىقى ئادەم بىلەن كۆرۈشىمەن. رامە ئۇ ئادەتتىكى ئادەم ئەمەس، بەلكى ئۇلۇغ ئىلاھ ۋىشنو، — دەپتۇ.

ئۇ ئاددىي كىيىملەرنى كىيىپ، چاچلىرىنى چۇۋۇغان ھالدا مايمۇنلار ئارىسىدا ئولتۇرغان رامەنىڭ يېنىغا كەپتۇ ۋە ئۇنىڭ پۇتىغا باش قويۇپتۇ.

رامە ئۇنىڭ كىم ئىكەنلىكىنى پەقەت بىلمەيدىكەن، بىراق ئۇنىڭ بۇ خىل بىچارە ھالىتىنى كۆرۈپ، ئۇنىڭغا بەخت تىلەپتۇ. ئۇ پەس ئاۋازدا:

— سىزنىڭ مەڭگۈ ياخشى ئايال بولۇشىڭىزغا تىلەكداشمەن، — دەپتۇ.

مەندتره ئىككى قولىنى جۈپلەپ تۇرۇپ ھۆرمەت بىلدۈرۈپتۇ، ۋە يىغلاپ تۇرۇپ:

— سىلى نېمە ئۈچۈن ماڭا بەخت تىلەيلا؟ ئاي ـ كۈنلەر يۇقىرىغا ئۆرلىمەي توختاپ قېلىشى، قۇرۇقلۇق ۋە دېڭىز ـ ئوكيانلار يوقىلىپ كۆزدىن غايىب بولۇشى مۇمكىن، لېكىن گەپلىرىنىڭ ئەمەلگە ئاشماسلىقى ھەرگىز مۇمكىن ئەمەس. مەن ئىبلىس دىۋە مايانىڭ قىزى، راپونەنىڭ ئايالى. ئېرىم ئۆلدى. مەن ئەمدى ئۇنىڭ قانداقمۇ ئايالى بولاي؟ سىلى مېنىڭ ئېرىمنى ئۆلتۈرگەندىن كېيىن، نېمە ئۈچۈن مۇشۇنداق گەپلەرنى قىلدىلا؟ — دەپتۇ.

روھو مىللىتىدىن بولغان رامە بۇ گەپتىن خىجىل بوپتۇ.

— گېپىمنى ئاڭلاڭ، خانىش مەندتره، قايتىپ كېتىڭ. كۆڭلىڭىزنى يېرىم قىلىۋەرمەڭ، ئېرىڭىز ئۆلۈمى ئارقىلىق ئۆزىنىڭ جىنايىتىنى يۇيۇپ، ئەۋلىيالار ماكانى ۋەنگۈنتەگە كېتىدۇ. سىزگە راست گەپ قىلىۋاتىمەن. ئېرىڭىزنى كۆيدۈرۈپ دەپنە قىلغان ئوتنىڭ يالقۇنى پۈتۈنلەي ئۆچۈپ كەتمەيدۇ. شۇڭا سىز ئۇنىڭ مەڭگۈلۈك ئايالى بولالايسىز. (ھىندىستاننىڭ رەس-

مي - قائىدىسى بويىچە، ئۆلگۈچىنىڭ ئايالى دەپىندىكى ئوت يالقۇنى پۈتۈنلەي ئۆچكەندىن كېيىن، ئاندىن تۆل خوتۇنلۇق كىيىمىنى كىيىدىكەن).

راكشەسەلەر ئامبارىدىن نۇرغۇن ياقۇت ۋە چىرايلىق كىيىملەرنى ئەكېلىپتۇ. ئوت ياققاندا ئىشلىتىلىدىغان ساندال ياغاچلىرىنى هارۋىلاردا توشۇپ كەپتۇ. راپونەنىڭ غايەت زور جەستىنى مىڭ راكشەسە لەشكىرى مىدىرلىتالماپتۇ. كۈچ جەھەتتە تەڭداشسىز هەنۇمانە راپونەنى كۆتۈرۈپ، دېڭىز بويىغا ئەكەپتۇ. ئۇ يەردە ئۇنىڭ بەدەنلىرىنى يۇيۇپتۇ ھەمدە ئۇنىڭ بەدىنىگە خۇش پۇراق ساندال مېيىنى سۈرتۈپتۇ. چىرايلىق كىيىملەرنى كىيدۈرۈپتۇ. ئاندىن كېيىن، تەبىقىگە ۋەكىللىك قىلىدىغان ئالتۇن يىپنى بوينىغا ئېسىپتۇ. ئوت دەپىندە جەسەتنى كۆيدۈرىدىغان ئوتۇنلارنىڭ ھەممىسىگە خۇش پۇراق ساندال ياغىچى تەييارلىنىپتۇ. راپونەنىڭ جەستى دەپنە ياغاچلىرىنىڭ ئۈستىگە قويۇلۇپتۇ. ۋىبسەنە مەشئەلنى كۆتۈرۈپ، ئوتۇن دۆۋىسىگە ئوت يېقىپتۇ... ئۇنىڭ ئەتراپىدا رامە ۋە لەكشمەنەلەر ئولتۇرۇپتۇ.

ئىندرەنىڭ هارۋىكىشى رامە بىلەن خوشلاشقىلى كەپتۇ. رامە ئۇنىڭغا سەمىمىيلىك بىلەن:

— سىز مېنىڭ نامىمدىن ساماۋى پادىشاھغا هۆرمەت - ئېھتىرام بىلدۈرۈپ قويۇڭ. ئۇنىڭغا ئۇچ ئالەمنىڭ ئاساسىي دۈشمىنى راپونە ئۆلتۈرۈلۈپتۇ، دەپ قويۇڭ، — دەپتۇ. هارۋىكەش تەزىم قىلىپ چىقىپ كېتىپتۇ.

سۇچىرىپە رامەنىڭ يېنىغا كەپتۇ. رامە غۇلىچىنى ئېچىپ ئۇنى قۇچاقلاپتۇ:

— مەڭگۈ سېنىڭدەك دوستۇم بولغاي ئىلاھىم. سەن يېنىمدا بولىدىغانلا بولساڭ، دۇنيانى بويسۇندۇرالايمەن. ساڭا تايانغانلىقىم ئۈچۈنلا، دېڭىز - ئوكيانلاردىن ھالقىپ ئۆتۈپ، راپونەنى مەغلۇپ قىلالىدىم. مەن ھازىر ۋىبسەنەنىڭ مېھىر - شەپقىتىگە

جاۋاب قايتۇرماقچىمەن.

راما پەرمان چۈشۈرۈشى بىلەنلا، ھەنومانە، ئەمگەتو قاتار-لىق مايمۇنلار بۇ قېتىمقى مۇراسىم تەييارلىقىغا جىددىي تۇتۇش قىپتۇ. ۋىبسەنەنىڭ پادىشاھ بولىدىغانلىقى توغرىسىدىكى خەۋەر ھەممە تەرەپكە جاكارلىنىپتۇ. رىنكا پۇقرالىرى تەنتەنە قىلىشىپ بايرام ناخشىلىرىنى ئېيتىپتۇ. راكشەسەلەر ۋە مايمۇنلار بىرلىكتە ئالتۇن ۋە ھەر خىل ياقۇت، ئەتىرلەرنى يۆتكەپ كەپتۇ يەنە مۇقەددەس جايغا بېرىپ زەمزەم سۇلىرىنى ئېلىپ كەپتۇ. ھەممە يەرنى ناخشا - ئۇسسۇل سادالىرى قاپلاپتۇ. راما ۋىبسەنەگە ئۆز قولى بىلەن خۇش پۇراق ماي سۇركەپ قويۇپتۇ.

مەندترەمۇ دىيانەت سۇيىنى ۋىبسەنەنىڭ ئۇستىگە سېپىپتۇ. ئالتۇندىن ياسالغان شاھ كۇنلۇكى ۋىبسەنەنىڭ بېشىغا تۇتۇلۇپتۇ، شۇنداق قىلىپ ئۇ رىنكانىڭ پادىشاھلىقىغا تەيىنلىنىپتۇ.

سەككىزىنچى قىسسە

ئەشۇكە بېغىدا — سىدونىڭ ئارزۇسىنىڭ رېئاللىقتا ئايلىنىشى

سىدو ئەشۇكە بېغىدا تۇرغان مەزگىلدە، رامەنىڭ غەلىبە قىلغانلىقىنى بىلمەيدىكەن.

گۈزەل سىدو جەڭ داۋاملىشىۋاتقان مەزگىلدە، كۈنلەرنى خۇددى تىكەن ئۈستىدە ئولتۇرغاندەك دەرد ـ ئەلەم ۋە تەشۋىش ئىچىدە ئۆتكۈزۈپتۇ.

ئۇنىڭ تەقدىرىنىڭ ئىرادىسى بويىچە ئىش كۆرمەكتىن باشقا ئامالى يوق ئىكەن. ئۇ، بىر پالچىنىڭ: «سىزدە ياخشىلىقنىڭ ئالامەتلىرى بار ئىكەن. چاچلىرىڭىز شالاڭ ھەم كۆكۈش ئىكەن. قاشلىرىڭىز قوشۇما، چىرايىڭىز نۇرلۇق ئىلاھە مانىدەك چىرايلىق ئىكەن. بەدىنىڭىزدىكى تۈكلەر يۇمشاق، چىشلىرىڭىز قويۇق ئىكەن، چېكىڭىز، كۆزلىرىڭىز، پۇت ـ قوللىرىڭىز، ئۇشۇقلىرىڭىز ھەم پاچاقلىرىڭىز بەدىنىڭىزگە ناھايىتى لايىق ئورۇنلاشقانىكەن، تىرناقلىرىڭىز يۇمىلاق ھەم سىلىق ئىكەن، بارماقلىرىڭىز كۆركەم ھەم تەكشى ئىكەن، پۇت ـ قولىڭىزدا ئارپا دېنىچىلىك بەلگە بار ئىكەن. خاسىيەتلىك بەلگە ـ ئالامەتلەرنى چۈشىنىدىغان برەھمامۇ سىزنىڭ بالىلىق بولىدىغانلىقىڭىزنى، تۇل قالمايدىغانلىقىڭىزنى ئېيتقانىدى... ئىلاھىم مۇشۇلارنىڭ ھەممىسى رېئاللىققا ئايلانغاي، سىز راستىنلا رامە بىلەن جەم بولالايسىز، دېگەندى» دېگەن گەپلىرىنى بىر ـ بىرلەپ

ئويلاپ چىقىپتۇ.

سىدو كۈنلەرنى كېچە - كۈندۈز سېغىنىش ئىچىدە ئۆتكۈزۈۋاتقاندا، ھەنومانە رامەنىڭ تاپشۇرۇقى بويىچە، ئەشۇكە بېغىغا قاراپ ئالدىراش يولغا چىقىپتۇ. ئۇ سىدوغا بولغان ئىشلارنى سۆزلەپ بېرىپتۇ. سىدو خۇشاللىقىدا خېلىغىچە بىرەر ئېغىزمۇ گەپ قىلالماي قاپتۇ. ھەنومانە تىت - تىت بولۇپ:

نېمىنى ئويلاۋاتىسىز؟ — دەپ سوراپتۇ.

— ھەنومانە، سىز ماڭا مۇشۇنداق زور خۇش خەۋەرنى يەتكۈزدىڭىز، مېنىڭ ھازىر سىزگە بەرگۈدەك سوۋغىتىممۇ يوق. مەن سىزگە پادىشاھلىق دۆلەت ئاتا قىلغان تەقدىردىمۇ، سىزنىڭ مېھرى - شەپقىتىڭىزگە جاۋاب قايتۇرالمايمەن.

— ماڭا پادىشاھلىق دۆلەت، بايلىق دېگەن نەرسىلەر كېرەك ئەمەس. مېنىڭ بىرلا تەلىپىم بار، سىز مېنىڭ ئەشۇكەدە قوغداش خىزمىتىنى ئىشلىگەن بارلىق ياۋۇز ئايال راكشەسلەرنى ئۆلتۈرۈۋېتىشىمگە رۇخسەت قىلسىڭىز، ئۇلار سىزنى قىيناپ، قاتتىق ھاقارەت قىپتۇ.

— ھەنومانە، سىز نېمىدەپ ئايالالارنى ئۆلتۈرۈپ، نامىڭىزنى بۇلغايسىز؟ مېنىڭ تارتقان بارلىق دەرد - ئەلەملىرىم تەقدىرنىڭ ئىرادىسى بىلەن بولغان. بۇ ئايال راكشەسلەر مېنى راپونەنىڭ بۇيرۇقى بويىچە قىيىنىدى. ھازىر راپونە ۋە ئۇنىڭ پۈتكۈل جەمەتى ئۆلۈپ بوپتۇ. ھازىردىن باشلاپ ئۇلار مېنىڭ خىزمىتىمنى قىلىدۇ. مەن شارى رامەنىڭ پۇتىغا باش قويغان چېغىمدا، ئۇلار مەن تارتقان ئازاب - ئوقۇبەتلەرنى ئۇنىڭغا ئېيتىپ بېرىدۇ، — دەپتۇ سىدو.

ھەنومانە رامەنىڭ يېنىغا قايتىپ كېلىپ، ئۇنىڭغا سىدونىڭ ئەھۋالىنى يەتكۈزۈپتۇ:

— بۇ قېتىمقى ئۇرۇش سىدونى قايتۇرۇپ كېلىش ئۈچۈن ئېلىپ بېرىلدى. ھازىر ئۇنىڭ رەڭگىرويى ساماندەك سارغىيىپ،

بەك ياداپ كېتىپتۇ. ئورۇقلاپ بۇرۇنقى ھالىتىنىڭ يېرىمىچە-لىكمۇ قالماپتۇ. ئۇ ئۆزىنى نەزەربەند قىلغان ئايال راكشەسەلەر-نىڭ قولىدا نۇرغۇن ئازاب - ئوقۇبەتلەرنى چېكىپتۇ. بىراق، ئۇ سىزنىلا ئويلايدىكەن.

«سىدونى كىم ئېلىپ كەلسە بولار؟» رامە چوڭقۇر ئويلاندە-

غاندىن كېيىن، ئۇ يەرگە ۋىبسەنەنى ئەۋەتىش ئەڭ مۇۋاپىق دەپ ئويلاپتۇ. شۇنداق قىلىپ ئۇنى ئەكېلىشكە رىنكانىڭ يېڭى پادىشا- ھىنى ئەۋەتىپتۇ.

ۋىبسەنە ئەشۇكــە بېغىغــا كــەلگــەندىن كېيىن، سىدوغا ھۆرمەت - ئېھتىرام بىلەن تەزىم قىپتۇ ۋە:

— كېناگانىڭ قىزى، مەن سىزنى رامەنىڭ يېنىغا ئېلىپ كېتىش ئۇچۇن كەلدىم. ئازاب - ئوقۇبەتلىك كۈنلەر ئۆتۇپ كەتتى. تېز بېرىپ يۇيۇنۇپ، كىيىمىڭىزنى ئالماشتۇرۇۋېلىڭ، — دەپتۇ. سىدو ئېغىر ئۇھ تارتىپ تۇرۇپ:

بۇ يــەردە، مــەن قــانــداقمــۇ يــۇيۇنــۇپ كىيىم ئالماش- تۇرالايمەن؟ — دەپتۇ.

ۋىبسەنەنىڭ ئايالى، ساھىبجامال شىرەمە سىدونى دەرھال ئۆزىنىڭ ئۆيىگە باشلاپ كەپتۇ. سىدونى ئۇ يەردە نۇرغۇن دېدەك قىزلار كۇتۇۋاپتۇ. ئۇلار ئۇنىڭ بەدىنىگە خۇش پۇراق مايلار ۋە زەيتۇن مەلھىمى سۇرتۇپتۇ. ئۇنىڭ بەدىنىنى تېخىمۇ پاكىز يۇ- يۇش ئۇچۇن، گۇرۇچ ئۇنى قىيامى بىلەن بەدەنلىرىنى سۇرتۇپتۇ ھەمدە ياقۇت شىشىدىكى ئەتىرنى ئۇنىڭ بېشىغا چېچىپتۇ. ئۇنىڭ- دىن كېيىن، يىپەك ياغلىق بىلەن ئۇنىڭ ئاپئاق بەدىنىنى سۇر- تۇپ قۇرۇتۇپتۇ. ئۇلار ئۇنىڭغا ھەشەمەتلىك كىيىملىرىنى كىيدۇ- رۇپتۇ، كىيىمگە قىممەت باھالىق ياقۇتلارنى تاقاپتۇ، چېچىنى ئۆرۇپ ئۇنىڭغا گۆھەر قاداپتۇ. ئۇنىڭ ئىككى كۆزىگە قاپقارا سۇرمە سۇرۇپتۇ. پېشانىسىنىڭ ئوتتۇرىسىغا قىپقىزىل خال چې- كىپتۇ. بوينىغا كۆزنى چاقنىتىدىغان مەرۋايىتلارنى ئېسىپتۇ. سىدو چىرايىدىن نۇر يېغىپ، شاد - خۇراملىققا چۆمگەن ھالدا، ياقۇت بىلەن بېزىلىپ، تاۋار - دۇردۇن سېلىنغان تەختىراۋانغا ئولتۇرۇپ رامە بىلەن كۆرۇشكىلى مېڭىپتۇ.

ئۇستىۋېشىنى چاڭ - توزان باسقان، چاچلىرى چۇۋۇلغان خانىش مەندىرە كۆزىگە لىق ياش ئالغان ھالدا سىدو ئولتۇرغان

تەختىراۋان ئالدىغا كېلىپ:

— سېنىڭ سەۋەبىڭدىن ئېرىمدىن ئايرىلىپ قالدىم. سەن بۇ شەھەرنى ۋەيران قىلغاندىن كېيىن، ئىچ ـ ئىچىڭدىن خۇشال بولۇپ رامە بىلەن ئۇچرىشىسەن، سېنىڭ بۇ خۇشاللىقىڭ ئۇزۇنغا بارمايدۇ. تۇيۇقسىز كۆڭۈلسىزلىككە ئۇچرايسەن. لوھور مىللىتىنىڭ ھۆكۈمرانى رامە ساڭا زەھەرلىك كۆزلىرى بىلەن قارايدۇ. مەن ئىلگىرى پاك ـ دىيانەتلىك ۋاپادار ئايال ئىدىم، ئېرىمنى جان ـ جەھلىم بىلەن ياخشى كۆرەتتىم، شۇڭا مېنىڭ قارغىشلىرىم ھەرگىز ئەمەلگە ئاشماي قالمايدۇ، — دەپتۇ ـ دە، كېتىپ قاپتۇ. ۋىبسەنەمۇ سىدونى تېزلا ئەكېتىپتۇ.

رىنكادىكى راكشەسە ئاياللار ئۇنىڭ ئۆتۈپ كېتىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ يىغلىشىپتۇ. ئۇلار ۋارقىراپ تۇرۇپ:

— سەنغۇ رامە بىلەن خۇشال كۆرۈشىدىكەنسەن، بىز بولساق ئېرىمىزدىن ئايرىلىپ قالدۇق… رامە ئەمدى سېنى ياخشى كۆرمەيدۇ…— دەپ، يىغلىغان پېتىچە ئۆيلىرىگە قايتىشىپتۇ.

سىدونىڭ تەختىراۋاننى كۆتۈرگەنلەر يولنى داۋاملاشتۇرۇپتۇ… توۋار پەردە يېپىلغان تەختىراۋان رىنكا قەلئەسىنىڭ ئالدىغا كەلگەندە، ئالدىغا ماڭالماي توختاشقا مەجبۇر بوپتۇ. ئۇ يەردە مايمۇنلار ئىنتايىن كۆپ بولۇپ، ئۇلار تەختىراۋان ئىچىدە ئولتۇرغان سىدونى ئوبدانراق كۆرۈۋېلىش ئۈچۈن ئۆزئارا ئۇرۇشۇپ كېتىپتۇ. يول باشلاپ ماڭغان ۋىبسەنە بۇ ئەھۋالنى كۆرۈپ، ئۇ مايمۇنلارنى قامچىلاپ يول ئېچىپتۇ… ۋىبسەنە ھەسىرەپ ـ ھۆمىدىگەن ھالدا، قامچىسىنى قارسىلدىتىپ يول ئېچىپ، تەختىراۋاننى ئۆتكۈزۈپتۇ ۋە ئاران تەسلىكتە رامەنىڭ ئالدىغا ئەكەپتۇ.

رامە ئولتۇرغانىكەن، ئۇنىڭ ئوڭ يېنىدا سۇچرىپە، سول يېنىدا لەكشمەنە تۇرغانىكەن، ئۇنىڭ ئەتراپىدا چەپۈەن قوللىرىنى جۈپلەپ ھۆرمەت ـ ئېھتىرام بىلەن ئۆرە تۇرغانىكەن. رامە

مايمۇنلارنىڭ قاتتىق تاياق يېگەنلىكىنى كۆرۈپ، ئىنتايىن ئاچ-
چىقى كېلىپ، ۋىبسەنەگە مۇنداق دەپتۇ:
پادىشاھنىڭ ئانىسى دېگەن خەلقنىڭ ئانىسى، بالىلىرى ئاند-
سىنى كۆرۈپ باقاي دېگەننىڭ نېمە يامان يېرى بار؟ مەن چۈشەن-
مىدىم، سەن نېمە ئۈچۈن تەختىراۋاننى چۈمكىۋالىسەن؟ مايمۇن-
لارنى نېمە ئۈچۈن ئۇرىسەن؟ ئاۋۇ توۋار پەردىنى تېز ئېلىۋې-
تىپ، سىدونى كۆپچىلىككە كۆرسەت. ئۇلارنى توسۇما، ئۇنى
ھەممە ئادەم قالغۇچە كۆرسۇن. ئۇنى مەن قۇتقۇزۇپ چىقتىم.
پاك - دىيانەتلىك ئايال ئۆزىنىڭ پاكلىقىنى چوقۇم ساقلايدۇ.
رامەنىڭ مۇشۇ گەپلەرنى قىلىشتىكى مەقسىتىنى ئەسلىدە
ھەنومانەلا چۈشىنەتتى. رامە سىدونى سىناپ باقماقچى ئىدى...
رامەنىڭ ئاچچىقلىنىشى ۋىبسەنەنى ھەيران قالدۇرۇپتۇ. ئۇ تەخ-
تىراۋاندىن پەردىنى ئېلىۋەتكەندىن كېيىن، سىدو تەختىراۋاندىن
چۈشۈپتۇ... كۆپچىلىك ئۇنىڭ زىلۋا، چىرايلىق ئىكەنلىكىنى
كۆرۈپ ھەيران قاپتۇ. ئۇنىڭ كالپۇكلىرى قىپقىزىل جىنەستىگە
ئوخشايدىكەن... ئۇنىڭ گۈزەللىكىنى تەرىپلەش مۇمكىن ئەمەس-
كەن... سىدو ئالدىغا مېڭىپ، رامەگە ئېگىلىپ تەزىم قىپتۇ ھەم
كۆيۈمچانلىق بىلەن لەكشىمەنەدىن ئەھۋال سوراپتۇ. لەكشىمەنە-
مۇ ھۆرمەت - ئېھتىرام بىلەن ئۇنىڭغا تەزىم قىپتۇ.
رامە سىدونى كۆرۈپ خۇشاللىق ۋە خاپىلىق ئارىلاشقان زىد-
دىيەت ئىچىدە قاپتۇ. ئۇ سىدونىڭ ساداقەتمەنلىكىنى ۋە ئۆزىنى
قانداق قىزغىن سۆيىدىغانلىقىنى چوڭقۇر چۈشىنىدىكەن، بىراق
ئۇ قول ئاستىدىكىلەرنىڭ ئوي - پىكرى بىلەن ھېسابلاشمىسىمۇ
بولمايدىكەن. شۇڭا ئۇنىڭ كۆڭلى ئىنتايىن غەش ئىكەن، چۈنكى
قول ئاستىدىكىلەرنىڭ كۆڭلىدە غۇم پەيدا بولغانىكەن. مەسى-
لەن، ئۇلار ئۆزلىرى ھىمايە قىلغان ئادىمىنىڭ ئايالى ئۈچۈن
جان پىدالىق بىلەن ئۇرۇش قىلدى. بۇ ئۇلارنىڭ مۇشۇ ئايال
ئۈچۈن جېنىنى تىكىپ قويۇپ ئۇرۇش قىلىشىغا ئەرزىمدۇ؟ سىدو

ئۆزۈن مەزگىل نەزەربەند ئاستىدا تۇرغان مەزگىللەدە، سىدو رامەگە راستىنلا ئىزچىل سادىق بولۇپ كەلدىمۇ؟ ياكى راپونە ئۇنىڭ مۇھەببىتىگە ئېرىشىپ بولدىمۇ؟ ئۇنىڭ قول ئاستىدىكىلىرى سىدونى دەپ نۇرغۇن جاپا چەكتى. ئۇ جەزمەن رامەنىڭ ساداقەتمەن ۋە پاك - ديانەتلىك ئايالى ئىكەنلىكىنى ئۇلارغا ئىسپاتلاپ بېرىشى كېرەك... بىراق قانداق ئىسپاتلايدۇ؟ رامە ئۇنىڭدىن ۋاز كېچىشى كېرەك... رامەنىڭ ئامالىنىڭ يوقىدىن چىقارماقچى بولغان بۇ قارارى ئۇنى قاتتىق ئازابلاپتۇ، بىراق ئۇنىڭدىن باشقا تۈزۈكرەك ئامال تاپالماپتۇ...

ئۇ سىدوغا قاتتىق تەلەپپۇز بىلەن:

— ئون ئايدىن بېرى چەت ئەل زېمىنىدا يالغۇز تۇردىڭىز، سىزنىڭ راكشەسەلەر ئارىسىدا نېمە ئىشلارنى قىلىپ يۈرگەنلىكىڭىزنى ھېچكىم بىلمەيدۇ. مەن سىزنى ئەمدى خوتۇن قىلالمايمەن، سىز قەيەردە تۇرۇشنى خالىسىڭىز، شۇ يەرگە كېتىڭ. سىزنى قۇتقۇزۇپ قويدۇم، ئەمدى مەن سىز بىلەن خوشلىشىمەن، — دەپتۇ.

سىدو رامەنىڭ دەھشەتلىك گەپلىرىنى ئاڭلاپ يىغلىۋېتىپتۇ. ئۇنىڭ يېنىدىكى نۇرغۇن ئادەم ھەيرانلىقتىن گەپ قىلالماي قاپتۇ... سىدو يېشىنى ئېرتىۋېتىپ، ئاستاغىنە مۇنداق دەپتۇ:

— سىز مېنىڭ ئېرىم، مېنى ئەڭ ياخشى چۈشىنىسىز، سىز مېنى شۇنداق ياخشى چۈشىنىدىغان ئادەم تۇرۇقلۇق، بۈگۈنكى كۈندە نېمىدەپ بۇ گەپنى قىلىسىز؟ مەن كىچىكىمدە بالىلار بىلەن بىللە ئوينىغان، لېكىن ئوغۇل بالىلارغا ئەزەلدىن ئارىلاشمىغان. ھېلىقى ئەشەددىي ھايۋان راپونەنىڭ ماڭا پەقەت مۇشۇ يەردىلا قولى تەگدى. سىز نېمە ئۈچۈن مېنى ئادەتتىكى ئايال قاتارىدا كۆرىسىز؟ ئەينى چاغدا، سىز ھەنومانەنى قېشىمغا ئەۋەتكەندە، نېمە ئۈچۈن مەندىن ۋاز كەچمەكچى بولغانلىقىڭىزنى ئېيتمىغانتىڭىز؟ ئەگەر ئېيتقان بولسىڭىز، مەن شۇ چاغدىلا

زەھەر ئىچىپ ياكى ئۆزۈمنى ئوتقا تاشلاپ ئۆلۈۋالغان بولار ئى-دىم. مايمۇنلار قوشۇنى نۇرغۇن جاپا چېكىپ دېڭىز ئۈستىگە كۆۋرۈك ساپتۇ. سىز بۇ ئۇرۇشتا كۆپ جاپا چېكىپسىز، سىز مۇشۇنداق ئىشلارنى قىلىپ تۇرۇپمۇ، يەنە مەندىن ۋاز كەچمەك-چىمۇ؟ مەن ئەۋلىيا ئائىلىسىدە تۇغۇلغان. ئەجەبا مەن قۇياش جەمەتىگە ياتلىق بولۇپ كېلىپ، تەقدىرىم مۇشۇنداق بولامدۇ؟ ئەمدى ياشىشىمنىڭ نېمە مەنىسى قالدى؟ مەن دېگەن سوۋغات سۈپىتىدە بىرسىگە ئىختىيارىچە بېرىۋېتىدىغان ئۇسسۇلچى ئايال ئەمەس. سىز مېنى جامائەت ئالدىدا ھاقارەتلىدىڭىز، لەكشمەنە، سىز ماڭا ياردەملىشىپ بىر ئوت ئازگىلى تەييارلاپ بېرىڭ، شۇنداقتا، بارلىق قۇرۇق تۆھمەتلەر شۇنىڭ بىلەن تۈگەيدۇ.

لەكشمەنە رامەگە قاراپتۇ. رامە:

— ئوت ئازگىلى كولاڭلار! سىدونىڭ ھاياتى ئەسلىدىلا ئارتۇقچە ھايات ئىدى، ئۇ ئوت ئىچىدە كۆيۈپ، ئۆزىنىڭ ئار-نومۇسىنى ئاقلىسۇن، — دەپتۇ.

رامەنىڭ بۇيرۇقى بويىچە، بىر ئوت ئازگىلى قېزىلىپتۇ. مايمۇنلار قوشۇنى ساندال ياغىچى ئېلىپ كەپتۇ، ياغاچلارغا ئوت يېقىلىپتۇ. ئوت لاۋۇلداپ كۆيگىلى تۇرۇپتۇ... سىدو خوشلىشىش مۇراسىمىدىكى ئادەت بويىچە، رامەنىڭ ئەتراپىنى يەتتە قېتىم ئايلىنىپتۇ، ئۇنىڭغا ھۆرمەت ـ ئېھتىرام بىلەن بىر قېتىم تەزىم قىپتۇ... ئوت ئازگىلى ئەتراپىنى ئۈچ قېتىم ئايلىنىپتۇ. ئارقى-دىن بىر ئوچۇم ئالتۇننى ئوت ئازگىلىغا تاشلاپتۇ. ئۇ ئىككى قولىنى جۈپلەپ ئاسمانغا دۇئا قىلىپ تۇرۇپ:

— ئوت ئىلاھى، سىز ئىنسانلارنىڭ گۇناھى ۋە تۆھپىسىنى كۆرۈپ تۇرغۇچى... ناۋادا مەن جىسمانىي، روھىي جەھەتتە سۆز ـ ھەرىكەتتە بىر ساداقەتلىك ھەم دىيانەتلىك ئايال بولۇشقا مۇناسىپ بولغان بولسام، ئۇنداقتا، سىزنىڭ زىيان ـ زەخمىتى-ڭىزگە ئۇچرىمايمەن، — دەپتۇ ـ دە، نۇرغۇن ئادەملەرنىڭ

يىغا ـ زارلىرى ئىچىدە، ئوت ئازگىلىغا سەكرەپتۇ...
رامە قاتتىق دەرد ـ ئەلەم ئىچىدە يىغلاپ تۇرۇپ:
— ئىنىم لەكشمەنە، ئەمدى مەن قانداق قىلىمەن؟ سىدو قانداق بولۇپ كېتەر؟ ئەي، كېناگانىڭ قىزى، ئوت ئىچىدىن قايتىپ چىقىڭ. مەن سىزسىز ياشىيالمايمەن. قەدىرلىكىم، ئوت-تىن تېز قايتىپ چىقىڭ، سىزنىڭ مېھرلىك چىرايىڭىزنى يەنە بىر قېتىم كۆرۈۋالاي، مەن ئورمانلىقتا ئون تۆت يىل تۇرۇپ، نۇرغۇن جايلارنى ئايلاندىم، سىز يېنىمدا بولغانلىقىڭىز ئۈچۈنلا، قىلچە جاپا ھېس قىلمىدىم. پەرۋەردىگاھ! پەرۋەردىگاھ! سىدو كېتىپ ھەممە ئىش تۈگىشىدىغان بولدى، — دەپتۇ.
رامەنىڭ كۆزىدىن تارام ـ تارام ياش ئېقىپتۇ، دۇنيا گويا قۇرۇقدىلىپ قالغاندەك بولۇپ قاپتۇ. ئۇ قاتتىق ھەسرەت چېكىپ-تۇ. ساماۋىي ئىلاھلارمۇ بۇنىڭدىن تەسىرلىنىپ يىغلاپ كېتىپ-

تۇ. ئۇلار:
— يىغلىماڭ، يىغلىماڭ، سۆيۈملۈك سىدورىڭىزغا قايتا ئېرىشىسىز، — دەپ ۋارقىرىشىپتۇ.
رامە كۆڭلى يېرىم بولۇپ هوشىدىن كېتىپتۇ. ئەرشتىكى ساماۋى ئىلاهلار دەرهال ئۇنىڭغا تەسەللى بېرىپتۇ. برەهمان:
— سىز نېمە ئۇچۇن ئادەتتىكى ئادەملەرگە ئوخشاش مىشىل-داپ يىغلاۋېرىسىز؟ سىز دۇنيانىڭ خوجايىنى. سىدو يەنىلا سىز-نىڭ ئايالىڭىز، — دەپتۇ. رامە قايغۇرغان هالەتتە:
— مەن ئاددىي ئادەم سۈپىتىدە دۇنياغا كەلگەن تۇرسام، هەرىكىتىممۇ ئاددىي ئادەملەردەك بولۇشى كېرەك، ئاھ، سىدو، سىدو!، دەپ نالە قىپتۇ.
برەهما ئوت ئىلاهىنى چاقىرىپ كېلىپ، ئۇنىڭغا:
— سىدونى رامەگە تېزرەك قايتۇرۇپ بەرگىن، — دەپتۇ.
ئوت ئىلاهى ئوت ئازگىلىغا كىرىپتۇ. ئۇ سىدونى يالقۇنجاپ كۆيۈۋاتقان ئوت ئىچىدىن كۆتۈرۈۋېلىپ، قىرغاققا ئېلىپ چىقىپ-تۇ. سىدونىڭ هېچيېرى كۆيمەپتۇ. ئۇنىڭ يىپەك كىيىملىرى ۋە چېچىدىكى بەش تال گۈلنىڭمۇ شۇ پېتىچە تۇرغانلىقىنى كۆ-رۈپ، كۆپچىلىك هەيران قاپتۇ.
سىدو قوللىرىنى جۈپلەپ رامەنىڭ ئالدىدا پەيدا بوپتۇ.
ئوت ئىلاهى:
— مەن ياخشىلىق ـ يامانلىقنىڭ گۇۋاهچىسى، هېچقانداق ئىش مېنىڭ كۆزۈمدىن قېچىپ قۇتۇلالمايدۇ. هېچقانداق ئادەم مېنى ئالدىيالمايدۇ. مەن سىدونىڭ گۇناهى بارلىقىنى سەزمى-دىم.... رامە، مەن بۈگۈن بىر ئېسىل پەزىلەتلىك ئايال بىلەن ئۇچراشقانلىقىمدىن ئۆزۈمنى شەرەپلىك هېس قىلىمەن، ئەمدى سىدونىڭ كۆڭلىنى يېرىم قىلىۋەرمەڭ. ئەگەر ئۇ سىزنىڭ دۆلە-تىڭىزنى قارغىسا، دۆلىتىڭىز جەزمەن ۋەيران بولىدۇ، — دەپتۇ. ئۇ گېپىنى تۈگىتىپلا، سىدونىڭ قولىنى رامەنىڭ قولى

ئۈستىگە قويۇپ، ئۆز تۇرالغۇسىغا كېتىپ قاپتۇ.
رامە بىلەن سىدو ياقۇت بىلەن بېزەلگەن كارىۋات ئۈستىدە ئولتۇرۇپ، ئۆزلىرىنىڭ ئازاب ـ ئوقۇبەتلىك كەچۈرمىشلىرىنى ئەسلىشىپتۇ. رامە مۇنداق دەپتۇ:
— سۆيۈملۈكۈم، سىزدىن ئايرىلغاندىن كېيىن، كۆڭلۈم يېرىم بولۇپ، ئۆلەي دەپ قالدىم، سىز مېنىڭ يۈرەك ـ باغرىم، ھەقىقىي ھاياتىم. سىز بولمىسىڭىز ئۈچ ئالەم قۇرۇقدىلىپ قالدى. سىز كەتكەندىن كېيىن، مەن قاراڭغۇ زۇلمەت ئىچىدە ياشىدىم. ھەسەل ھەرىسىنىڭ غوڭۇلداشلىرى، قۇشلارنىڭ سايرىغان ئاۋازلىرى، ماڭا گويا زەھەرلىك يىلاننىڭ زەھىرىدەك ئاچچىق ۋە يېقىمسىز تۇيۇلدى. دېڭىزدا كۆۋرۈك ياساپ بولغاندىن كېيىن، سىدونى جەزمەن قايتۇرۇپ ئەكېلىمەن، دېگەن ئۈمىد ـ ئارزۇيۇمنىڭ تۈرتكىسىدە، ھازىرغىچە ياشاپ كەلدىم...
ئۇلار شۇنداق قىلىپ ئايرىلىپ كەتكەن چاغلاردىكى تارتقان دەرد ـ ئەلەملىرىنى ئۆزئارا ئىزھار قىلىشىپتۇ... شۇنىڭ بىلەن ئۇلارنىڭ بارلىق قايغۇ ـ ھەسرەتلىرى كۆڭلىدىن كۆتۈرۈلۈپ كېتىپتۇ...
كېچە ئۆتۈپ قۇياش كۆتۈرۈلۈپتۇ. بارلىق مايمۇنلار رامەنىڭ ئەتراپىغا ئولىشىپتۇ. پادىشاھ ۋىبىسەنە ئىككى قولىنى جۈپلەپ سالام بېرىپ مۇنداق دەپتۇ:
— لوھو مىللىتىنىڭ ئەۋلادى، سىز نۇرغۇن جايلاردا سەرگەردان بولۇپ يۈرۈپ، ئەڭ جاپالىق تۇرمۇشلارنى بېشىڭىزدىن كەچۈردىڭىز. سىز يۇيۇنۇش ئالدىدا، بارلىق چارچاشلىرىڭىزنى چىقىرىۋېتىش ئۈچۈن، مېنىڭ دېدەكلىرىم بەدىنىڭىزگە خۇش پۇراق ماي سۈركەپ قويسۇن، سىزنى كۈتىدىغانغا چىرايلىق قىزلاردىن مىڭنى تەييارلاپ قويدۇم. ئۇلارنى چاقىرتىپ كېلىشكە ئىجازەت بەرسىڭىز.

رامە مۇنداق دەپتۇ:

— راكشەسەنىڭ ھۆكۈمرانى، گېپىمگە قۇلاق سېلىڭ، مېنى كۈتىدىغانغا ھېچقانداق ئايالنىڭ كېرىكى يوق. ئۇلار ھەرقانچە چىرايلىق بولۇپ كەتسىمۇ مەيلى، ئەۋلىيا ـ ئەنبىيالارنىڭ بارلىق قىزلىرى كەلسىمۇ، ئۇلار مېنىڭ سۆيۈملۈك سىدورىمغا يەتمەيدۇ. ھەرقانداق ئايالنى كۆرەر كۆزۈم يوق. ئىنىم ۋارەدە خان جەمەتىدە بولىدىغان بارلىق ھوزۇر ـ ھالاۋەتلەردىن ئىختىيارىچە بەھرىمەن بولسا بولىدۇ. بىراق، ئۇ مېنى قايغۇ ـ ھەسرەت ئىچىدە ئەسلەپ تۇرۇۋاتىدۇ. مەن ۋارەدە بىلەن قۇچاقلىشىپ كۆرۈشۈشتىن بۇرۇن، ھەرگىز چىرايلىق كىيىم كىيەلمەيمەن، ئەتىر ۋە خۇش پۇراق ماي ئىشلەتمەيمەن، ئون تۆت يىلدىن بېرى مەن ئادەمزات ياشىمايدىغان ئورمانلىقتا سەرگەردان بولۇپ، تارتىمىغان جاپايىم قالمىدى... ھازىر ماڭا ئېيتىڭا، قانداق قىلسام تېزرەك ئۆيگە قايتالايمەن؟

ۋىبسەنە جاۋابەن مۇنداق دەپتۇ:

— ئالىيلىرى، سىلى راستىنلا ناھايىتى كۆپ جاپا چەكتىلە، كوۋىرەنىڭ ئۇچار ھارۋىسى سىلىنى بىر كۈندىلا دۆلەتلىرىگە ئاپىرىپ قويىدۇ.

ئۇچار ھارۋا يۆتكەپ كېلىنىپتۇ. ئۇ ئىنتايىن چوڭ بولۇپ، ئىچىدە خېلى كۆپ ئۆيلەر بار ئىكەن. ھارۋىنى رەت ـ رەت تىزىلغان نۇرغۇن ئاق قۇلار تارتىپ ماڭىدىكەن. ئۇ كۆزنى يۇمۇپ ئاچقۇچە نەچچە مىڭ يوجەنە يول يۈرىدىكەن. سىدو كۆزنى يىپەك ياغلىق بىلەن تېڭىۋېلىپ، رامە بىلەن ئۇچار ھارۋىغا چىقىپتۇ. لەكشمەنە قولىدا ئوقيا تۇتۇپ ئۇلارنىڭ يېنىدا تۇرۇۋېتۇ.

رامە ئۇچار ھارۋىنىڭ ئەتراپىدا تۇرغان لەشكەرلەرگە مۇنداق دەپتۇ:

— مەن ۋىبسەنەنىڭ تۆھپىسى، سۇچىرىپەنىڭ كۈچى ۋە مايمۇنلارنىڭ ساداقەتمەنلىكىگە تايىنىپ، ئۆزىنى تەڭداشسىز دەپ

ئاتىۋالغان رىنكا دۆلىتىنى بويسۇندۇردۇم، مۇشۇ قېتىمقى جەڭگە قاتناشقان سانغۇنلار ئەڭ قىزغىن ئالقىشقا سازاۋەر بولۇشى كې-رەك. بولۇپمۇ باتۇر ھەنومانە ئارقا - ئارقىدىن خىزمەت كۆرسەت-تى. مەن سىلەرگە چىن كۆڭلۈمدىن رەھمەت ئېيتىمەن، — ھازىر ئايوتوغا قايتماقچىمەن. سىلەرنىڭمۇ ئۆيۈڭلەرگە بالدۇرراق قايتىپ، بەختلىك ئۆتۈشۈڭلارغا تىلەكداشمەن.

رامە ئۆزى بىلەن دوستلۇق ئورناتقان راكشەسەلەر ۋە كۆڭلى يېرىم بولۇپ يىغلاۋاتقان مايمۇنلار بىلەن خوشلىشىپتۇ. بىراق، ئۇلار قولىنى جۈپلەپ ئېھتىرام بىلدۇرۈپتۇ:

— سىلى بىزدىن ئايرىلىدىغان بولدىلا، بىراق، بىزنىڭ قايتقۇمىز يوق. بىز سىلىنىڭ شانۇ - شۆھرەتلىرىنى كۆرۈپ باقمىغان. شارى رامە، بىز سىلىنىڭ پادىشاھ بولغاندىكى رەڭگى - رۇخسارلىرىنى بەك كۆرگۇمىز بار...

رامە ئۇلارغا جاۋاب بېرىپ:

— ئەگەر ئۆيۈڭلەرگە قايتقۇڭلار كەلمىسە، ئايوتوغا بېرىڭ-لار. بېرىشنى خالىساڭلار، ھارۋىغا چىقىڭلار!

رامە ماقۇل بولغاندىن كېيىن، مايمۇنلار بىلەن راكشەسەلەر تېزلىكتە ھارۋىغا چىقىپتۇ. رامە ۋە ئۇنىڭ سۆيۈملۈك ئايالى سىدو بۇ ساداقەتمەن ئادەملىرىنى باشلاپ، يۇرتىغا قاراپ يولغا چىقىپتۇ.

توققۇزىنچى قىسسە

ئايوتوغا قايتقاندا — خۇشاللىق ئەمەس، خاپىلىققا قېلىش

ئۇچار هارۋا بوراندەك تېزلىكتە ئۇچۇپتۇ، هارۋا ئىچىدىكى يىپەك پەردە تارتىلغان بىر ئۆيدە رامە بىلەن سىدو ئولتۇرۇپتۇ. رامە بۇ قېتىمقى جەڭنىڭ جەريانىنى سىدوغا ئېيتىپ بېرىپتۇ. ئۇ دېڭىزنى كۆرسىتىپ تۇرۇپ:

— سىدو، بۇ دولقۇنلىنىپ تۇرۇۋاتقان دېڭىزغا قاراڭ، سىدو، سىزنى دەپ مۇشۇ دېڭىزغا كۆۋرۈك سالدۇردۇم، — دەپتۇ. سىدو:

— بېگىم، هازىر سىز ئۆيگە قايتىش سەپىرىدە تۇرۇۋاتىدىسىز، راكشەسلەر كېيىن كۆۋرۈكتىن ئۆتۈپ، بىزگە پاراكەندىچىلىك سالىدۇ، دېڭىز سىزگە زىيان ـ زەخمەت سالمىسا، نېمىدەپ ئۇنى چۇشەپ قويىسىز؟ — دەپتۇ.

دېڭىز ئىلاهى شەگەرە باقىي ئالەمدە تۇرۇپ مۇشۇ گەپلەرنى ئاڭلاپتۇ ـ دە، تەزىم قىلغان هالدا ئۇلارنىڭ ئالدىدا پەيدا بولۇپ:

— ئاليىلىرى، سىلى سىدونى قۇتقۇزىمەن دەپ، مېنى چۇشەپ قويدىلا، هازىر بۇ چۇشەكنى كىم يېشىدۇ؟ — دەپتۇ.

رامە لەكشىمەنەگە قاراپ قويۇپتۇ.

لەكشىمەنە ئوقياسىنى ئېلىپ ئۇچار هارۋىدىن چۇشۇپتۇ ـ دە، ئوقيانى ئېتىپ كۆۋرۈكنى بۇزۇۋېتىپتۇ. شۇنىڭ بىلەن دېڭىز قايتىدىن جانلىنىپ، هېچقانداق توسالغۇسىز دولقۇنلىنىش-

قا باشلاپتۇ. لەكشمەنە يەنە ئۇچار هارۋىغا چىقىپتۇ.
ئۇلار دېڭىزدىن ئۆتۈپ، كۆۋرۈكنىڭ باشلىنىش نۇقتىسىغا بېرىپ قالاي دەپتۇ. رامە مۇنداق دەپتۇ:
— سىدو، بىز جەزمەن ئۆيگە يېتىپ بېرىش ئالدىدا، شىۋە-گە چوقۇنىشىمىز لازىم. شىۋە ئۆزىنىڭ ھەممە نەرسىسىدىن كې-چىپ، يوگاچە هايات كۆچۈرۈپ كەلدى. يىل بويى قار بىلەن قاپلانغان زىلىپ تېغىدا تۇرۇپ، روھىي جەھەتتىكى ھەر خىل مەسىلىلەر ئۈستىدە ئىزدەندى. چىرايلىق پېشانىسىدىن ھىلال ئاي ئەكس ئېتىپ تۇرىدىغان، چۇۋۇق چاچلىرى بىلەن گانگى دەرياسىنى توسقان بۇ ئايال ئىلاھ شىۋەنىڭ ھېسداشلىق قىلىش روھىنى ھېچنېمىگە تەڭ قىلغىلى بولمايدۇ. بۇنى ۋەھشىي زە-ھەرلىك يىلانمۇ ئوبدان چۈشىنىدۇ. شۇڭا ئۇلار ھېچنېمىدىن ئەندىشە قىلمىغان ھالدا، تەپ تارتماي شىۋەنىڭ بوينىغا يۆگىشى-ۋالىدۇ. شىۋە مۇزدەك سوغۇق، ئادەملەر يېقىنلىشىشتىن تەپ تارتىدىغان بۇ زەھەرلىك يىلانلارنى مەرۋايىت زەنجىرگە ئوخشاش بوينىغا ئېسىۋالىدۇ. ئۇ پۈتكۈل ئالەمنى ياخشى كۆرىدۇ. گەرچە ئۇنىڭ ۋەزىپىسى بۇزغۇنچىلىق بولسىمۇ (شىۋە ھىندىستان رىۋا-يەتلىرىدە بۇزغۇنچى ئىلاھ دەپ تەرىپلىنىدۇ)، باشقىلارغا بوزەك بولۇپ، يۇرت ـ ماكانىدىن ئايرىلغان كىشىلەر ئۇنىڭ ئۆزلىرى-نىڭ ئەڭ سادىق دوستى ئىكەنلىكىنى بايقايدۇ.
ئۇچار هارۋا يەرگە چۈشكەندىن كېيىن، ئۇلارمۇ هارۋىدىن چۈشۈپتۇ. لەكشمەنە دېڭىز بويىدىن ئازراق قۇم كولاپ، ئۇنىڭ-دىن شىۋەنىڭ بۈتىنى ياساپتۇ. ھەنومانە گۈل ۋە ساندال مېيى تېپىپ ئەكەپتۇ. رامە بىلەن سىدو دېڭىزدا يۇيۇنۇپ بولغاندىن كېيىن ئولتۇرۇپ شىۋەگە چوقۇنۇپتۇ.
رامە شىۋەنىڭ بۈتىنى شۇ يەردە ياسىغاندىن تارتىپ تا ھازىر-غىچە، كىشىلەر شۇ جاينى: «رامەنىڭ شىۋەگە چوقۇنغان كۆۋرۈ-كى» تۇرغان جاي دەپ ئاتىغان.

ئۇچار ھارۋا ئۇچۇشنى يەنە داۋاملاشتۇرۇپتۇ. رامە بىلەن سىدو ھارۋىدىكى بىر ئالتۇن ئىلەڭگۈچ ئۇستىدە ئولتۇرۇپ، تۆۋەندىكى گۈزەل مەنزىرىنى تاماشا قىلىپ مېڭىپتۇ. لەكشمەنە ئىشىك تۈۋىدە گۈزەتچىلىك قىلىپ تۇرۇپتۇ.

ئۇلار ھارۋىدا ئۇچۇۋېتىپ، نۇرغۇن تونۇش جايلاردىن ئۆتۈپتۇ. بۇرۇن بېشىدىن ئۆتكۈزگەن ئازابلىق كەچۈرمىشلەرنى ئەسلەپ ئۆتۈپتۇ... رامە تۇيۇقسىز:

— قاراڭ، سىدو، قاراڭ، ئاۋۇ دەرەخنىڭ ئارقىسىدىكى جەزمەن شىلىن گاۋىرا بولسا كېرەك. دوستۇم گەۋھىكە شۇ جايدا تۇرىدۇ... قاراڭ، سىدو، ئاۋۇ قاتار كەتكەن دەرەخلەرنىڭ ئارقىسىدىكى جاي جەنۇبىي دىكەرامە. مېنىڭ باتۇر ئىنىم ۋارەدە شۇ جايدا تۇرۇپ ھۆكۈمرانلىق قىلىدۇ، — دەپ ۋارقىرىۋېتىپتۇ.

جەنۇبىي دىكەرامە دېگەن گەپنى ئاڭلاپ مايمۇنلارنىڭ خۇشاللىقى ئىچىگە پاتماي قاپتۇ. ئۇلار پەسكە قاراپ، خۇشاللىقىدا:

— ئائىلىلىرى، بۇگۈن ئۆيگە يېتىپ بارالامدۇق؟ — دەپ سوراپتۇ. رامە:

— بىز ئازراق ھايال بولىمىز، بىرەھما پاشانىنىڭ ئىبادەتخانىسى مەشەدە، بىز چوقۇم بۇ ئۇلۇغ ئىلاھتىن تىنچلىق - ئامانلىق تىلىشىمىز لازىم، — دەپتۇ.

ئۇچار ھارۋا ئۇچۇشتىن توختاپتۇ. رامە ھارۋىدىن چۈشۈپ، ئىبادەتخانىغا كىرىپ، ئىلاھقا چوقۇنۇپتۇ. رامە:

— مەن ئورمانلىقتا ئۇزۇن تۇرۇپ، ھېچ ئىشتىن خەۋەردار بولالمىدىم. ئىنىم ۋارەدە ھەم ئۇنىڭ دۆلىتىنىڭ ئەھۋالى قانداقراق؟ ئانام بىلەن خانىشلار ياخشى تۇرۇۋاتامدۇ؟ — دەپ سوراپتۇ. بىرەھمان پاشانى رامەنى قۇچاقلاپ تۇرۇپ:

— خاتىرجەم بولۇڭ، ھەممەيلەن ناھايىتى ياخشى تۇرۇۋاتىدۇ، — دەپتۇ. ئارقىدىن ئۇ رامەنى ئۇ يەردە قونۇپ قېلىشقا قىزغىن تەكلىپ قىپتۇ. رامە ماقۇل بوپتۇ.

برەھمان پاشمانى بۇ قەدىردان دوستىنى ياخشى كۈتۈۋېلىش ئۈچۈن، نەزىرگاھ ئالدىدا ئولتۇرۇپ، ۋىشگەمەنىڭ نامىنى ئاتاپ، ئىچىدە ئايەت ئوقۇپتۇ. ۋىشگەمە پەيدا بوپتۇ. ئۇ ئالتۇن ئۆيلەرنى سېلىپ يوللارنى ياساپتۇ. چوڭ كۆلچەك قېزىپ پۈتتۈرۈلۈپتۇ، كۆلچەككە چۈشىدىغان ئالتۇن پەلەمپەيلەر ياسىلىپتۇ. ئۇ تىياتىرخانا ياساپ، ئويۇن قويىدىغانغا ساماۋىدىكى ئۇسسۇلچىلارنى ئەكېلىپتۇ. چىرايلىق ئوغۇل - قىزلار ساماۋىدىن توپ - توپ بولۇپ چۈشۈپتۇ، بۇ ئىلاھنىڭ سېھرى شۇنداق كۈچلۈك ئىكەنكى، گانگى دەرياسى بىلەن يېمونا دەريالىرىمۇ ئۇنىڭ رايى بويىچە ئاقىدىكەن.

برەھمان پاشمانى يەنە بىر قېتىم مۇشاھىدە قىپتۇ... شۇنىڭ

بىلەن ئەۋلىيا ـ ئەنبىيالار ساماۋىدىن چۈشۈپ، مېھمانلارغا ئەڭ
ئېسىل تائاملارنى تەييارلاپتۇ. بۇلارنىڭ ئىچىدە يۇمشاق، مەززى-
لىك گۈرۈچ ئېشى، نۇرغۇن تەملىك كەررىلەرمۇ بار ئىكەن.
ئۇلار نۇرغۇن تاتلىق يېمەكلىكلەرنى كەلتۈرۈپتۇ. ئۇلار ئەكەلگەن
مەرۋايىتقا ئوخشاش كۆمىلاچ يېمەكلىكلەر ھەم چۈرۈك، ھەم
تاتلىق ئىكەن. ئۇنىڭدىن باشقا شېكەر سۈيىگە چىلاپ پىشۇرۇلغان
قايماقلىق قاتلىمىلار، گۈرۈچ ۋە كوكۇس پالمىسى ئارىلاشتۇرۇ-
لۇپ پىشۇرۇلغان تۇزلۇق پېچىنىلەر، شۇنداقلا خورما شەربىتى-
دىن قىلىنغان مەززىلىك پروۋنە ۋە پېچىنىلەر، كاكچە نانلار بار
ئىكەن. بەزىلىرى سېرىق مايدا پىشۇرۇلغان، بەزىلىرىگە تاتلىق
كەمپۈتلەر قىيما قىلىنغانىكەن. كوكۇس پالمىسى قاتلىمىسىغا
قويۇق قايماق سۈركەلگەنىكەن يەنە بانان ۋە شەربەتلىك خورما
قىيمىلىرىدىن تەييارلانغان مايلىق نانلار بار ئىكەن. بەزىلىرى
مايدا پىشۇرۇلغان، شېكەر قىيامىغا ئىرىمچىك ئارىلاشتۇرۇلغان
... شۇنداقلا يەنە ياڭاق مېغىزى ۋە پېمىشتە قىيما قىلىنغان
نۇرغۇن پېچىنە ـ پىرەنىكلەر بار ئىكەن. رامەنىڭ بۇلارنى كۆ-
رۈپ ھەيران قالغان ئادەملىرى يېمەكلىكلەرنى قورسىقى تويۇپ
ئېشىپ قالغۇچە يەپتۇ. پەرىزات قىزلار ئەرشتىن كەلتۈرۈلگەن
تائاملارنى ئالتۇن قاچا ۋە ئالتۇن تەخسىلەرگە ئېلىپ كۆتۈرۈپ
كەپتۇ. تاماقلار يېيىلىپ بولغاندىن كېيىن، ئۇلار يەنە ئالتۇن
داسلارغا ئەتىرلەرنى قۇيۇپ، يۇيۇنىدىغانغا ئاپىرىپ بېرىپتۇ.
مايمۇنلار قورساقلىرىنى ماڭالمىغۇدەك دەرىجىدە تويغۇزۇپتۇ.
ئۇلارنىڭ قورساقلىرى ئېتىلىپ كېتەي دەپتۇ. ئۇلار يۈز ـ
قوللىرىنى يۇيۇپ، ئالتۇن كارىۋاتلاردا ئۇخلاپ، كېچىنى كۆڭۈل-
لۈك ئۆتكۈزۈپتۇ. ئۇلار تاڭ ئېتىشى بىلەن ئويغىنىپ:

— شارى رامە، شارى رامە، — دېيىشىپتۇ.

ئۇلار ئۇچار ھارۋىغا ئولتۇرۇپ جەنۇبىي دىكەرامەگە
مېڭىپتۇ.

رامە ئۆز دۆلىتىگە قايتىپ كەپتۇ.

ۋارەدە ئۇلارنىڭ ئالدىغا چىقىپ، رامەنى قاتتىق قۇچاقلاپتۇ. ئاكا ـ ئۇكىلار ئون تۆت يىل ئايرىلىپ، قايتا جەم بولغىنىدىن چەكسىز خۇشال بولۇشۇپتۇ. ساماۋىي ئىلاھلارمۇ خۇشال بولۇپ، ئۇلارنىڭ ئالدىغا گۈل تاشلاپتۇ.

رامە پۇشىسىدو ۋە باشقا نەزىر ـ چىراغ قىلغۇچىلارغا تەزىم قىپتۇ ھەمدە ھۆرمەت ـ ئىززەت بىلەن ئۇنىڭ ئانىسى ۋە سۇممىترەلەردىن ھال ـ ئەھۋال سوراپتۇ. ئۇلار بالىلىرىدىن ئۇزۇن مۇددەت ئايرىلىپ كەتكەچكە، كۆڭلى يېرىم بولۇپ، ياداپ، تېنى ئاجىزلاپ كەتكەنىكەن. سىدو ۋە لەكشىمەنەلەرمۇ ھارۋىدىن چۈشۈپ، چوڭلارغا تەزىم قىپتۇ. ئىككى بەختلىك خانىش خۇشاللىق ياشلىرىنى ئاقتۇرۇپ، سىدونى قۇچاقلاپتۇ ھەمدە جان ـ دىلى بىلەن بالىلىرىغا بەخت تىلەپتۇ.

ۋارەدە ياغاچ كەشنى رامەنىڭ ئالدىغا قويۇپتۇ:

— مۇقەددەس ئىگەم، مەن مۇشۇ ياغاچ كەش توغرىسىدا قەسەم بەرگەن، پۈتكۈل پۇقرالىرىمىز ئۇنىڭغا تەزىم قىلىدۇ. ھازىر قەسىمىم ئەمەلگە ئاشتى. ئەمدى ئۆزۈڭنىڭ كەشىنى يەنە كىيىۋالغىن، — دەپتۇ.

رامە ياغاچ كەشنى كىيىپ، كۆتۈرەڭگۈ كەيپىيات بىلەن ئۆز ئوردىسىغا كىرىپتۇ.

رامەنىڭ ۋەزىر ـ ۋۇزرالارنى كۈتۈۋالغۇسى بار ئىكەن. يىغىلغان ئادەملەر بەك كۆپ بولۇپ كەتكەچكە، كۈتۈۋېلىش مۇراسىمىنى ئوردىنىڭ سىرتىدا ئۆتكۈزۈشكە توغرا كەپتۇ. بۇنداقتا ھەممەيلەننىڭ ئولتۇرىدىغانغا ئورنى بولىدىكەن. مۇراسىمغا ئالتە مىڭ ئالتە يۈز سەركەردە ۋە باش سانغۇن كەپتۇ. رامە ئۇلارنى ۋارەدەگە بىر ـ بىرلەپ تونۇشتۇرۇپتۇ.

ۋارەدە ئۇلارغا مۇنداق دەپتۇ:

— مەن سىلەرنى گۇۋاھچى بولۇپ بېرىشكە تەكلىپ قىلى-

مەن. مەن رامەنىڭ تاپشۇرۇقى بويىچە ئايوتونى ئىدارە قىلىپ كەلدىم، — ئۇ رامە تەرەپكە ئۆرۈلۈپ، — بېشىنى ئېگىپ، ئىككى قولىنى جۈپلەپ تۇرۇپ يەنە مۇنداق دەپتۇ، - ھازىر دۆلەتنى ئۆتكۈزۈۋېلىپ، ئۆزۈڭنىڭ قانۇنلۇق تەختىڭگە ئولتۇرغىن. مېنىڭ مۇنداق چوڭ دۆلەتنى باشقۇرۇشقا قابىلىيىتىم يەتمەيدۇ.

بۇنىڭغا مايمۇنلارغا خاس باتۇرلۇق كېرەك ئىكەن، مەندەك بىر ئاجىز، سەندەك بىر كىچىككىنە يوقنى قانداقمۇ كۆتۈرۈپ كېتەلەيمەن. بۇ پادىشاھلىق دۆلىتىگە ئۇلۇغ قەھرىمان كىشىلەرلا ھۆكۈمرانلىق قىلالايدۇ. بۈگۈندىن ئېتىبارەن مېنىڭ مەسئۇلىيىتىم قالمىدى. سەن مەڭگۈ ھاكىمىيەت يۈرگۈزگەيسەن، ئىلاھىم.

مۇنەججىملەر بىلەن مەسلىھەت قىلىنغاندىن كېيىن، تەختكە ئولتۇرۇش مۇراسىمى ئۆتكۈزىدىغانغا بىر خاسىيەتلىك كۈن بېكىتىلىپتۇ.

ساتىراش تۆت ئاكا ـ ئۇكىنىڭ ئۇزۇن ھەم چۇۋۇق چاچلىرىنى كۆڭۈل قويۇپ ياساپتۇ، چېچىنى ياساپ بولۇپ، ئەتىر بىلەن يۇيۇنۇپتۇ. ئۇلار چىرايلىق كىيىملەرنى قايتا كىيىپتۇ، دەرەخ قوۋزىقىدىن تىكىلگەن كىيىملىرىنى تاشلاپتۇ. شۇ كېچە كۆڭۈللۈك ئۆتۈپتۇ، ئەتىسى ئەتىگەندە، رامە، سىدولار ئۈچ ئىنىسى بىلەن ئايوتوغا قاراپ يولغا چىقىپتۇ.

ئايوتودا رامەنى تەختكە ئولتۇرغۇزۇش مۇراسىمى ئۆتكۈزۈلمەكچى بولغانلىقى ئۈچۈن، ھەممە ئادەم ئۇنىڭغا ئەگىشىپ ئايوتوغا بېرىپتۇ. بەزىلەر پىلغا، بەزىلىرى ئاتقا مىنىپ بېرىپتۇ... ھەممە ئادەمنىڭ رامەنى بىر كۆرۈۋالغۇسى بار ئىكەن. ئۇلار ئۇنىڭغا بىرلا قارىۋالسا بەختلىك بولالايدىكەن. ئايوتوغا قاراپ ئىلگىرىلەش داۋامىدا، ئوتتۇز ئالتە مىڭ پىل ۋە ئوتتۇز ئالتە مىڭ ئادەمسىمان مايمۇن يول ئۈستىدىكى دەرەخلەرنىڭ مېۋىلىرىنى ۋە گۈل ـ گىياھلىرىنى سۇندۇرۇپ تۈگىتىپتۇ.

سۇمىتتورە ئات ھارۋىسىنى ھەيدەپ مېڭىپتۇ. تۆت ئاكا ـ ئۇكا چىرايلىق نىمچە چاپانلارنى كىيگەن ھالدا ئاتقا مىنىپ: «غەلىبە، غەلىبە» دېگەن ئالقىش سادالىرى ئىچىدە ئالغا ئىلگىرىلەپتۇ. ۋارەدە ئاتنىڭ چۇلۋۇرىنى تارتىپ، باتۇر لەكشمەنە قوتاز قۇيرۇقىدىن ياسالغان چىۋىن قورۇغۇچ بىلەن توپا ـ چاڭنى

تازىلاپ مېڭىپتۇ. شادرونە رامەگە كۆنلۈك تۇتۇپ مېڭىپتۇ. پۇقرالار يولنىڭ ئىككى قاسنىقىدا رامەگە تىكىلىپ قاراپ تۇرۇپتۇ. ئۇلار رامەنى ماختاپ:

— ئالىيلىرى بىز ساۋابلىققا ئېرىشكەنلىكىمىز ئۈچۈن، سىلىدەك بىر پادىشاھقىمۇ ئېرىشەلىدۇق. سىلى بىزگە مەڭگۈ ھۆكۈمرانلىق قىلغايلا، ئىلاھىم! — دەپ تەنتەنە قىپتۇ.

ئۇلار رامەنى كۆرۈپ، خۇشاللىقىدىن قىن - قىنىغا پاتماي قاپتۇ. قىزلار ئۇنىڭ چىرايلىق رەڭگى - رۇخسارى، قاۋۇل تەقى - تۇرقىغا مەپتۇن بوپتۇ. بىراق، رامەنىڭ قەلبىدە سىدولا بولغاچقا، باشقا ئاياللارغا قاراپمۇ قويماپتۇ. ئۇلار ئۇنىڭ ئۆتۈپ كېتىۋاتقانلىقىنى كۆرگەندە: «سىدو ھەقىقەتەن بەختلىك ئىكەن» دەپ ئويلاپتۇ.

ئايوتو شەھىرىنىڭ ھەممىلا يېرى شادلىق كەيپىياتىغا چۆمۈپتۇ. ئۇلار تەختكە ئولتۇرۇش مۇراسىمى ئۆتكۈزۈش ئۈچۈن ئالدىراشماقتا ئىكەن...

ۋارەدە سۇچىرىپەنىڭ تۇرالغۇسىغا كېلىپ مۇنداق دەپتۇ:

- ئەتە، خاسىيەتلىك كۈنلەرنى بېكىتىدىغان مۇنەججىم بۇنەپەسۇ ئەرىشتىكى ئىشلارنى باشقۇرۇشقا مەسئۇل بولىدۇ. رامە چايتىرە ئېيى ئاياغلاشقان كۈنى تەختكە ئولتۇرىدۇ. ھەممە تەييارلىقلار پۈتتى. تۆت دېڭىزنىڭ سۈيى تېخى ئېلىپ كېلىنمىدى. بۇ تۆت دېڭىزنىڭ سۈيىنى ئەكېلىشكە تەييارلاپ قويۇلغان تۆت ياقۇت قۇتا. دۇنيادا يەتتە يۈز دەريا بار. شارى رامە چوقۇم مۇشۇ دەريالارنىڭ سۈيىدە بەدىنىنى سۈرتىشى لازىم. ئەتە مۇشۇ يەتتە يۈز چۆگۈن بىلەن سۇ ئەكېلىڭلار.

سۇچىرىپە ئۆز قوشۇنىغا بىر قارىشى بىلەنلا، مايمۇنلار قوشۇنى چۆگۈنلەرنى دەرھال قوللىرىغا ئېلىشىپتۇ.

«جەزمەن ھەقىقىي دېڭىز سۈيى ئەكېلىڭلار. ئېرىق - ئازگاللارنىڭ سۈيىنى ئەكېلىپ مېنى ئالدىيمەن دېمەڭلار! —

سۇچىرىپە بۇيرۇق چۈشۈرگەندىن كېيىن، مايمۇنلار شەكىرىگەن پېتىچە چىقىپ ۋەزىپە ئىجرا قىلغىلى مېڭىپتۇ.

كۈندۈز سۈرلۈك، جىمجىت كەيپىياتتا ئۆتۈپتۇ. سارايدىكى ئادەملەر كېچىچە ئۇخلىماپتۇ. رامە بىلەن سىدومۇ ئاستا پاراڭلىشىپتۇ. سىدو بۇرۇنقى ئىشلارنى ئەسلەپ:

— بېگىم، مەنمۇ بىر ئاخشىمى مۇشۇنداق ئۇخلىمىغانتىم، — دەپتۇ. رامە كۈلۈپ قويۇپ، مۇلايىملىق بىلەن سىدونى بەزلەپتۇ...

ئەتىسى رامە بىلەن سىدو «پىل ئورۇندۇقى» دەپ ئاتىلىدىغان تەختكە چىقىپ ئولتۇرۇپتۇ. بۇ ئالتۇن تەخت ئۈنچە ـ مەرۋايىت ۋە ياقۇتلار بىلەن نەقىشلەنگەن بولۇپ، ئۇنى تۆت ئالتۇن شىر پۇت كۆتۈرۈپ تۇرىدىكەن. ئۇ دۇنيا ۋە بۇ دۇنيانىڭ ئەڭ نوپۇزلۇق ئىككى پادىشاھى رامەنىڭ ئارقىسىدا تۇرۇپ، مۇراسىمدا ئىشلىتىدىغان كۈنلۈكنى ئېگىز كۆتۈرۈپ تۇرۇپتۇ. دۇنيادىكى بارلىق پادىشاھلار پادىشاھلىق تاجى كىيدۈرۈش مۇراسىمغا قاتنىشىش ئۈچۈن ئايوتوغا كەپتۇ. يەر شارىنىڭ ھەممىلا يېرى، باقىي ئالەم ۋە ئەرشتىكى ئادەملەرمۇ ئارقا ـ ئارقىدىن كېلىشكە باشلاپتۇ. ئۈچ ئالەم ئايوتودا جەم بوپتۇ. ئەسكەرلەرنىڭ ۋاڭ ـ چۇڭ ئاۋازلىرى، كىشىلەرنىڭ ھەر خىل چالغۇ ئەسۋابلار بىلەن چالغان مۇزىكا سادالىرى، خۇشاللىقىدىن ئىچىگە سىغماي قىلىپ چالغان چاۋاك ئاۋازلىرى ئايوتونىڭ مۇراسىم كەيپىياتىنى تېخىمۇ كۆتۈرۈۋېتىپتۇ.

پادىشاھلار رامەنىڭ ئالدىدا قوتاز قۇيرۇقىدىن ياسالغان يەلپۈگۈچنى يەلپۈپ تۇرۇپتۇ. ئۈچ ئاكا ـ ئۇكىمۇ پۈتۈن دىققەت ـ ئېتىبارىنى يىغىپ ئۇنىڭ ئالدىدا تۇرۇپتۇ. برەھمان:

— مەن مۇراسىمغا قاتنىشالمايمەن، ھۆر ـ پەرىلەر مۇشۇ مۇراسىمنىڭ كەيپىياتىنى كۆتۈرۈۋەتسۇن، — دەپتۇ. ئۇ ئالتۇن ۋە ياقۇتتىن ياسالغان نېلۇپەر چەمبىرەكنى شۇنداقلا تاشلىشىغا،

چەمبىرەك رامەنىڭ بويىنىغا چۈشۈپ، كۆزنى چاقنىتىدىغان نۇر چېچىشقا باشلاپتۇ.
ھىندرە ئۇنىڭغا نۇرغۇن زىننەت بۇيۇملىرىنى تەقدىم قىپتۇ. بايلىق ئىلاھى كۇۋېرە ئۇنىڭغا مىس ۋە تاش ئابىدىلەر ھەم نۇرغۇن قىممەت باھالىق ياقۇتلاردىن ياسالغان چەمبىرەك تەقدىم قىپتۇ. رامە ئەۋلىيا - ئەنبىيالار تەقدىم قىلغان سوۋغاتلارنى تاقاپ ئايو-تونىڭ پادىشاھلىقىغا تەيىنلىنىپتۇ.
ئاددىي كۆز بىلەن كۆرگىلى بولمايدىغان، تۈمەنلىگەن، مىليونلىغان مالائىكىلەر يۇقىرىدا تۇرۇپ رامەنىڭ شاھلىق تاج كىيگەنلىكىنى كۆرۈپتۇ. چايتىرە ئېيىمۇ ئاخىرلىشىپتۇ. تەلەي-لىك بۇنەپەسۇ ئەرشتىكى خاسىيەتلىك ۋاقىتنىڭ دەل ئۆزىنى تاللاپ، يوسۇن تاختىسىنى رامەنىڭ قولىغا تۇتقۇزۇپتۇ. شاھلىق كۇنلۇك ئۇنىڭ بېشىغا تۇتۇلۇپتۇ.
گۈزەللىكتە تەڭدىشى يوق ھۆر - پەرىلەر ئەرشتىن چۈشۈپ-تۇ. ئۇلار كۆزنى چاقنىتىدىغان چىرايلىق كىيىملەرنى كىيى-شىپ، يېشىل ئوت - چۆپ، يوپۇرماقلار ۋە ساپسېرىق ئاشلىقلار-نى كۆتۈرۈپ رامەنىڭ ئالدىغا كەپتۇ. ئۇلار بەختنىڭ سىمۋولى بولغان بۇ بەلگىلەر بىلەن ئۇنىڭ خەيرلىك ۋە بەختلىك ئۆتۈشىگە، ھەممە ئىشلىرىنىڭ روناق تېپىشىغا تىلەكداشلىق بىلدۈرۈشۈپتۇ.
ساماۋىدىن چۈشكەن ناخشىچىلار مەدھىيە ناخشىلىرىنى ئېيت-تىپتۇ. ئۇسسۇلچىلار مۇزىكا ۋە ناخشا ئاۋازىغا تەڭكەش قىلىپ ئۇسسۇل ئوينىشىپتۇ. پادىشاھلار، قەبىلە باشلىقلىرى ۋە ئايوتو-نىڭ پۇقرالىرى ھاياجانلىنىپ، خۇشاللىقىنى ئىچىگە سىغدۇرال-ماي قاپتۇ. كۆپلىگەن سوۋغاتلىق بۇيۇملار سوۋغات ئېلىشقا تې-گىشلىك كىشىلەرگە تەقدىم قىلىنىپتۇ.
تۈمەن مىڭلىغان ئابرۇيلۇق كىشىلەر رامە بىلەن كۆرۈشكى-لى كېلىپ، ئۆزلىرىگە ئېھتىياجلىق ھەممە نەرسىگە ئىگە بوپتۇ. رامە يەر، يېزا - كەنت ياكى ئالتۇن بولامدۇ، ئىشقىلىپ ئۇلار

ئالىمەن دېگەن نەرسىلەرنىڭ ھەممىسىنى ئۇلارغا بېرىپتۇ.

رامەننىڭ پۇقرالىرى ئۇ يوق مەزگىلدە نۇرغۇن ئازاب - ئوقۇبەتلەرنى تارتقانىدى، بۈگۈنكى كۈنلۈكتە ئۇلار ئۇنىڭ بىلەن جەم بولدى. ئۇ پۇقرالارنى بەختلىك قىلىپ، ئۆتمۈشتىكى قايغۇ - ھەسرەتلىرىنى ئۇنتۇلدۇرۇۋېتىشقا تىرىشىپتۇ.

رامەننىڭ دۆلىتىدە غەم - ئەندىشە قالماپتۇ. پۇقرالار ئىچىدە

ئۆز قولۇم ـ قوشنىلىرىدىن ئاغرىنىدىغان، بىر ـ بىرىگە ئاداۋەت ساقلايدىغان ئەھۋاللارمۇ تۇگەپتۇ. «رامە پادىشاھلىق دۆلىتى» نىڭ شانۇ ـ شۆھرىتى ھەممە يەرگە تارقىلىپتۇ. رامە خەلقىنىڭ ھىمايىسى ۋە ئاقسۆڭەكلەرنىڭ ماختىشىغا سازاۋەر بوپتۇ. ئۇ ئۇچ ئىنىسى بىلەن ئۆزىنىڭ تىنچ ۋە گۈللەنگەن دۆلىتىنى كۆڭۈللۈك باشقۇرۇپتۇ.

يىللار، ئايلار ئۆتۇپتۇ...

بىر كۈنى، رامە ئۇچ ئىنىسىنى ئالدىغا چاقىرتىپ ئەكەپتۇ.

— گېپىمگە قۇلاق سال ۋارەدە، ئۇرۇش ۋە سەرگەردانلىقنىڭ دەردىنى تارتىپ، چارچاپ كەتتىم. ئوبدانىراق دەم ئالغۇم بار. سەن لەكشمەنە ۋە شادرونەنىڭ ھەمكارلىشىشى بىلەن ئايوتونى باشقۇرغىن ھەم پۇقرالىرىمىزنى ياخشى ئاسرىغىن، — دەپتۇ.

— ئالىيلىرى، بۇيرۇقىڭىزغا ئىتائەت قىلىمىز، سەن قانغۇدەك دەم ئال. بۇ يەردىكى ئىشلاردىن ھېچقانداق چاتاق چىقمايدۇ، — دەپتۇ پۇرادە.

رامە ئىنىلىرى بىلەن خوشلىشىپ ئوردىغا كىرىپتۇ. سىدو ئۇنىڭ پۇتىغا باش قويۇپتۇ.

— گېپىمگە قۇلاق سېلىڭ، سىدو، — دەپتۇ رامە، — مەن بىر ئەشۇكە بېغى بىنا قىلماقچى. ئۇنى رىنكانىڭكىدىنمۇ گۈزەل ياسىتىمەن، بىز ئاشۇ جايدا كۆڭۈللۈك ياشايمىز، — دەپتۇ.

ساماۋىدىكى ھۇنەرۋەن ـ ئۇستىلار يەرگە چۈشۈپ، لوھورنىڭ پادىشاھىغا ناھايىتى چىرايلىق بىر گۈللۈك باغ ياساپ بېرىپتۇ. باغ مېۋىلىك دەرەخ ۋە گۈللەر بىلەن تولۇپتۇ. تورلار چىرايلىق قۇيرۇقلىرىنى ئېچىپ ئۇسسۇلغا چۈشۈپتۇ، ھەسەل ھەرىلىرى ئەركىن قانات قېقىپ غوڭۇلداپ ئۇچۇپتۇ. رەڭگارەڭ قۇشلارنىڭ يېقىملىق سايراشلىرى چىرايلىق گۈللەر بىلەن توش-

قان باغدا ئەكس سادا پەيدا قىلىپ، باغنىڭ كەيپىياتىنى جانلاندۇ-رۇۋېتىپتۇ. ھەر خىل ئالتۇن بېلىقلار كۆلچەك ئىچىدە ئۈياقتىن - بۇياققا ئۈزۈپ يۈرۈپتۇ. باغدىكى گۈللۈكنىڭ ھەممە يەرلىرىگە ئالتۇن ئورۇندۇقلار قويۇلۇپتۇ. كۆل ئەتراپىغا يىلتى-زىنى ياقۇت بىلەن بېزىگەن ئالتۇن دەرەخلەر تىكىلىپتۇ. بۇ گۈللۈك ھەقىقەتەنمۇ بەك گۈزەل بولۇپ كېتىپتۇ.

رامە بۇنىڭدىن ئىنتايىن مەمنۇن بوپتۇ، سىدو بىلەن بىللە گۈللۈككە كىرىپتۇ.

پەسىللەر ئالمىشىپ ۋاقىتلار تېز ئۆتۇپتۇ... يازنىڭ تومۇز ئىسسىقى، ئوتتەك قىزىق ئاپتاپ، كۆلدىكى نىلۇپەر گۈللەر... ئارقىدىن يامغۇر پەسلى يېتىپ كېلىپ، چېلەكتىن تۆكۈلگەندەك يامغۇر يېغىپ، ھاۋا سالقىنلاپتۇ. بۇ چاغدا توزلار ئۇسسۇلغا چۈشۈپ، بۇلۇت قاپلىغان ھاۋادىن كۆزنى ئۈزمەي قاپتۇ... ئارقىدىن ئالتۇن كۈز پەسلى يېتىپ كەپتۇ. ئاي نۇرى ھۆپپىدە چېچەكلەپ خۇش پۇراق چېچىۋاتقان فىكوس دەرىخىگە چۈشۈپ، باغنى تېخىمۇ گۈزەللەشتۈرۈۋېتىپتۇ. زېمىستان قىش كېلىپ، قەھرىتان سوغۇق شامال گۈللەرنى ئۇچۇرتۇپتۇ، ئارقىدىن قاينام تاشقىنلىققا چۆمگەن باھار كەپتۇ. بۇ چاغدا ئەشۇكە دەرىخى قىپ-قىزىل چېچەكلەپتۇ، «يىلانلار پادىشاھى» دەپ ئاتىلىدىغان بىر خىل گۈلمۇ ئادەم بېشىدەك چوڭلۇقتا ئېچىلىپتۇ. ئۇلار پىلەك تارتىدىغان ئىت ياڭىقىغا قوشۇلۇپ، باغقا تېخىمۇ چىرايلىق تۇس كىرگۈزۈۋېتىپتۇ...

پەسىللەر بىرىنىڭ ئارقىسىدىن بىرى كېلىپ ئالمىشىپ مېڭىپتۇ. بىراق رامە بىلەن سىدوغا بۇلار خۇددى چۈشتەك بىلى-نىپتۇ... ئۇلار كىشىنى ھەددىدىن تاشقىرى ھاياجانغا سالىدىغان بۇ گۈللۈكتە تۇرۇپ، تەبىئەت ئۆزگىرىشلىرى بىلەن قىلچە كارى بولماپتۇ، ئۇلارنىڭ خۇشاللىقى چېكىگە يېتىپتۇ.

شۇنداق قىلىپ نۇرغۇن يىللار ئۆتۇپتۇ. رامە ئۆزىنىڭ شاد-

لىق بىغدىن ئايرىلىپ، قـايـتىدىن ھاكىمىيـەت يۈرگۈزۈشكە باشلاپتۇ.

ئۇ ئاتا - بوۋىسىنىڭ «پىل تەختى» گە قايتىدىن ئولتۇرۇپتۇ. ۋەزىرلەر ۋە مۇلازىمەتچىلەر ئۇنىڭ ئەتراپىدا سەپ تارتىپ تۇرۇشۇپتۇ. رامە ئەتراپقا قاراپ، ئۇلارنىڭ سەمىمىي چىرايىغا سەپسىلىپ، ئۇلارنى ئانچە خۇشال ئەمەستەك ھېس قىپتۇ.

— مېنىڭ خەلقىم قانداقراق؟ دۆلەت ئەھۋالىنى ماڭا ئېيتىپ بەرسەڭلار.

رامە مۇشۇ گەپنى قىلىشى بىلەنلا، ئوردىدىكىلەر جىم بولۇپ كېتىپتۇ. خېلىغىچە داۋاملاشقان بۇ سۈكۈت ئوردىنىڭ كەيپىياتىنى تېخىمۇ جىددىيلەشتۈرۈۋېتىپتۇ.

ئاخىر مۇلازىملار باشلىقى باتەرە ئورنىدىن تۇرۇپ تەزىم قىلىپ مۇنداق دەپتۇ:

— ئى، لوھورلارنىڭ ھۆكۈمرانى، گېپىمنى ئاڭلاپ باقسىلا. مەن مۇلازىمەتچىلەر باشلىقى، شۇڭا گەپنى ئوچۇق قىلىشىم كېرەك. كۆپچىلىك سىلىنىڭ ياخشى ئۆتۈشلىرىنى ئۈمىد قىلىدۇ. سىلىنىڭ ئەخلاقىي - پەزىلەتلىرى بەك ياخشى بولغانلىقى ئۈچۈن، دۆلەتلىرى ناھايىتى يۇقىرى شان - شۆھرەتكە ئىگە بولدى. سىلىنىڭ دادىلىرى ھاكىمىيەت يۈرگۈزگەن زامانلاردا، پۇقرالار ناھايىتى باياشات ئۆتكەنىدى، بىراق ئۇلار ھازىر بەختلىك ئۆتەلمەيدىغان بولۇپ قالدى.

— نېمىشقا شۇنداق؟ — سوراپتۇ رامە غەمكىن ھالدا، — مەن مۇشۇ دۆلەتنىڭ پادىشاھى بولغاندىن بېرى، نېمە سەۋەنلىكلەرنى ئۆتكۈزۈپتىمەن؟ نېمە ئۈچۈن چۈشكۈنلىشىپ كەتتىم؟ بىر دۆلەت پۇقرالىرىنىڭ روناق تېپىپ بەختلىك ئۆتۈشى پۈتۈنلەي شۇ دۆلەت پادىشاھىنىڭ ئەخلاق ۋە پەزىلىتىگە باغلىقمۇ؟ ئەگەر ئۇنىڭدا گۇناھ بولسا، خەلقنىمۇ پالاكەت باسىدۇ. گەپ قىلىۋەر باتەرە، — دەپتۇ.

— ئالىيلىرى، بۇ گەپنى دېيەلمەيمەن، قورقىمەن...
رامە ئۇنىڭ گېپىنى بۆلۈۋېتىپ:
— قورقما، گېپىڭنى دەۋەر. — دەپتۇ.
— ئالىيلىرى مەن ئايوتونى بىر ئايلىنىپ چىقتىم. پۈتكۈل ئادەم:
—رامە راپونەنى ئۆلتۈرۈپ، سىدونى قۇتقۇزدى، بىراق ئۇ-

نى ئۆيگە قايتۇرۇپ ئەكېلىشى زۆرۈرمىدى؟ ئۇنى بىر راكشەسە رىنكاغا بۇلاپ ئەكەتكەن، ئۇ بىر يات دۆلەتتە شۇنچە ئۇزۇن تۇردى، قانداق ئىش يۈز بەرگەنلىكىنى كىم بىلىدۇ؟ سىدو قانداقچىسىگە ئۇنىڭغا سادىق بولۇپ تۇرالايدۇ؟ رامە ئۇنى قايتۇرۇپ ئەكېلىپ، ئۇنىڭ بىلەن تەختتە بىللە ئولتۇرۇپ، ئۆز قەبىلىسىنىڭ شەرەپلىك نام - شەرىپىنى بىلىپ - بىلمەي بۇلغىدى، دېيىشىۋاتىدۇ.

بۇ شەپقەتسىز ئەپقاچتى گەپلەر رامەگە بېشىدا چاقماق چېقىلغاندەك تەسىر قىپتۇ. ئۇ ئىنتايىن ئازابلانغان هالدا ئەتراپىدىكى ۋەزىر - ۋۇزرالىرىغا قاراپتۇ.

— ئېيتىڭلار، ئاڭلىغانلىرىڭلارنىڭ ھەممىسى راستمۇ؟ — دەپتۇ ئۇ. ئۇلار دۇدۇقلاپ تۇرۇپ:

— ئالىيلىرى، باتەرەنىڭ ئېيتقانلىرىنىڭ ھەممىسى راست، — دېيىشىپتۇ.

رامە بۇ ئىشتىن قاتتىق ھەسرەت چېكىپتۇ.

ئۇ ئۆزىنىڭ قايغۇ - ھەسرىتىنى باسالماي، تويۇقسىز ئوردىدىن كېتىپتۇ. يازدىكى قۇياشنىڭ چىدىغۇسىز پىژغىرىم ئىسسىقى، ئۇنىڭ ئۈستىگە يالغۇز تۇرۇشنى خالاش ئىستىكىدىن، ئۇ كۆلگە بېرىپ يۇيۇنماقچى بوپتۇ.

كۆلنىڭ ئىككى قىرغىقى تاغدەك ئېگىز بولۇپ، ئەتراپى چىرايلىق ئېچىلغان گۈللەر بىلەن پۇركەلگەنىكەن.

رامە كۆلنىڭ شەرقى تەرىپىگە كېلىپ، ئالتۇن پەلەمپەي ئارقىلىق ئاستا - ئاستا سۇغا قاراپ مېڭىپتۇ. ئۇ سۇ تەرەپكە قاراپ چۆشۈۋېتىپ، بىرسىنىڭ غەزەپ بىلەن ۋارقىراپ گەپ قىلىۋاتقانلىقىنى ئاڭلاپتۇ. ئۇ بېشىنى كۆتۈرۈپ، ئىككىيلەننىڭ كۆل بويىدىكى ئالتۇن داستا كىر يۇيۇۋاتقانلىقىنى كۆرۈپتۇ. ئۇلار قېيناتا بىلەن كۈيئوغۇل ئىكەن.

قېيناتا ۋارقىراپ تۇرۇپ مۇنداق دەۋاتقۇدەك:

— سىز ئاق كۆڭۈل ئائىلىنىڭ بالىسى، ئاڭلىشىمچە، سىزنىڭ نۇرغۇن ئارتۇقچىلىقىڭىز ۋە ئېسىل ئەخلاقىي ـ پەزىلىتىڭىز بار ئىكەن. مەن تېخى سىزنى سەمىمىي ۋە پۇلى بار دەپ قاراپ، قىزىمنى سىزگە ياتلىق قىپتىكەنمەن. سىز ئۇنى ئۇرىدىغانغا، ئۇ زادى نېمە گۇناھ قىلغانتى؟ ئۇ كېچىدە ئۆزى يالغۇز ئۆيۈمگە قېچىپ كەپتۇ. مەن بۇنىڭدىن ناھايىتى ئەنسىرىدىم. ئېرى بار ياش چوكان ئۆزىنىڭ دادىسىنىڭ ئۆيىدە تۇرسا مۇۋاپىق بولمايدۇ.

كۇيئوغلىمۇ مۇنداق دەپ ۋارقىراپ جاۋاب بېرىپتۇ:

— قىزىڭىز ئۆيىڭىزدە قېلىۋەرسۇن. ئۇ يېرىم كېچىدە ئۆزى يالغۇز ئۆيدىن ئايرىلدى، يېنىدا ھەمراھمۇ يوق. ئۇنىڭ قەيەردە قونۇپ قالغانلىقىنى مەن نەدىن بىلەي؟ پادىشاھ رامە بۇ ئىشقا سەۋر ـ تاقەت قىپتۇ، لېكىن مەن ھەرگىز بۇنداق قىلالمايمەن. راپونە سىدونى بۇلاپ ئەكېتىپ، نەچچە ئاي يېنىدا تۇتۇپتۇ، رامە ئۇنى ئۆيىگە قايتۇرۇپ ئەكېلىۋاپتۇ، مەن بۇ زېمىننىڭ ھۆكۈمرانى ئەمەس، بىر ئاددىي كىر يۇيغۇچى. ناۋادا مەن قىزىڭىزنى ئۆيگە ئەپكەتسەم، دوستلىرىم ۋە تۇغقانلىرىم جەزمەن ئارقامدىن يامان گېپىمنى قىلىدۇ.

قېيناتىسى مۇشۇ گەپلەرنى ئاڭلاپ، خاپا بولۇپ كېتىپ قاپتۇ.

رامە مۇشۇ گەپلەرنىڭ ھەممىسىنى ئاڭلاپتۇ. ئۇ بېشىنى سىلىپ ئۇردىغا كېتىۋېتىپ، قاتتىق ھەسرەتلەنگەن ھالدا: «مەن ھازىر نېمە ئىش قىلىشىم كېرەكلىكىنى چۈشەندىم» دەپ ئويلاپتۇ.

رامە ئۇدۇل سىدو تورغان يەرگە مېڭىپتۇ.

بۇ مەزگىلدە سىدونىڭ تېنى ئىنتايىن ئاجىزلاپ كەتكەن بولۇپ، يۇمشاق كارىۋات ئۈستىدە ئۇخلاپ ياتقانىكەن. رامە بۇقەدەر سەمىمىي، ساداقەتمەن چىرايىغا قاراپ، يۈرىكى پىچاقتا تىلىنغاندەك بوپتۇ، بىراق، رامەگە بۇنداق قىلماي ئامال يوق... ئۇ

چوقۇم ئۇنى ئۆزىنىڭ تۇرمۇشىدىن نېرى قىلىۋېتىش كېرەك ئىكەن... رامە ئۆز - ئۆزىگە:
- شۇنداق، مەن سىدودىن ۋاز كېچىمەن، — دەپتۇ. ئۇنىڭ كۆزىدىن مۇنچاق - مۇنچاق ياش ئېقىپتۇ، — مېنىڭ پۇقرالىرىم ئۇنى كېرەك قىلمايدىكەن. ئۇ گۈزەللىك ۋە پاكلىق جەھەتتە دۇنيادا تەڭداشسىز، بىراق ئۇلار مېنىڭ ئۇنىڭدىن ۋاز كېچىشىمنى تەلەپ قىلىۋاتىدۇ. مەن خەلقىمگە سادىق بولىمەن دەپ قەسەم قىلدىم، ئۆزۈمنىڭ قانداق ئازابقا قېلىشىمدىن قەتئىينەزەر، مەن جەزمەن چوقۇم ئۇلارنىڭ ئارزۇسى بويىچە ئىش قىلىشىم كېرەك. دادام لەۋزىنى دەپ، مەندەك بىر ئوغلىنى سۈرگۈن قىلدى. مەنمۇ ھەقىقەتەن يولدىن چىقىپ كەتسەم بولمايدۇ... سىدو، مېنىڭ دۇنيادا تەڭدىشى يوق سىدورىم مەسخىرىگە قالدى ۋە تۆھمەتكە قالدى. ياق! مەن بۇنىڭغا ھەرگىز تاقەت قىلىپ تۇرالمايمەن، ئۇنى ئۆزىتىپ قويىمەن، — دەپ ئويلاپتۇ.
ۋاھالەنكى، رامە ئۇنى ئويغىتىپ، ئەھۋالنى ئۇنىڭغا ئېيتىشقا جۈرئەت قىلالماپتۇ. ئۇ سىدونى ئويغاتماي، ھۇجرىدىن چىقىپ كېتىپتۇ. ئۇ مۇھاپىزەتچىنى چاقىرىپ، ئۇنىڭغا:
— بېرىپ ۋارەدە، لەكشمەنە ۋە شادرونەلەرنى چاقىرىپ كەل، — دەپتۇ.
ئۈچ ئىنىسى دەرھال كېلىپ رامە بىلەن كۆرۈشۈپ، ئۇنىڭ پۇتىغا باش قويۇپتۇ. رامە ئۇلارغا مۇنداق دەپتۇ:
— گېپىمنى ئاڭلاڭلار، ئىنىلىرىم، مەن بىر ئايالنى دەپ، يامان ئاتاققا قالدىم، پۇقرالارنىڭ ئارزۇسى مېنىڭ ئارزۇيۇمدىن يۇقىرى بولۇشى كېرەك. پاك جەمەتىمىزنىڭ ئابرۇيى تۆكۈلدى. مەن بىر قارارغا كېلىپ بولدۇم. ئىنىم لەكشمەنە، سىدونى ئايودىن يىراقلاشتۇرۇپ، فارمىگمونىنىڭ ئورمانلىقتىكى خىلۋەت تۇرالغۇسىغا ئاپىرىۋەتكىن، تېخى تۇنۇگۇن كەچ، سىدو ماڭا

ئۆزىنىڭ مانىلارىنىڭ ساداقەتمەن ئايالىرى بىلەن كۆرۈشكۈسى بارلىقىنى، ئۇلارنى خۇش قىلىش ئۈچۈن، ئۇلارغا نۇرغۇن سوۋ- غات ئېلىپ بارماقچى بولغانلىقىنى ئېيتقانىدى. ئۇنىڭغا، رامە ماڭا سىزنى ئورمانلىققىچە ئاپىرىپ قويۇشقا بۇيرۇق قىلدى، دېسەڭ، ئۇ ئۆزى چۈشىنىپ، سېنىڭ ئارقاڭدىن ماڭىدۇ. تېز بول، قەدىرلىكىم لەكشمەنە، مېنىڭ مۇشۇ ئىشىمنى ياخشى بېجىرگىن، ئۇنى ئات هارۋىسىدا ئېلىپ ماڭ. هارۋىنى سۇمەندى- رە هەيدىسۇن، بۇ ئىشنى هەرگىز باشقىلار بىلىپ قالمىسۇن، بۇيرۇقىمغا خىلاپلىق قىلما، مېنىڭ بۇيرۇقۇم بويىچە ئىش قىل.

ئۈچ ئىنىسى ئاكىسى رامەنىڭ بۇ رەھىمسىزلىكىدىن هەيران بولۇپ، ئېغىزى ئېچىلىپلا قاپتۇ. لەكشمەنە ئاھ ئۇرۇپ تۇرۇپ:

— ئاھ، پەرۋەردىگاھ، سەن سىدونى هەيدىۋەتكۇدەك، ئۇ نېمە خاتالىق ئۆتكۈزۈپتۇ؟ سەن ئۇنىڭ ئېرى، ئۇنى قانات ئاس- تىڭغا ئالمىساڭ قانداق بولىدۇ؟ ئۇ بىر خانىش تۇرسا، ئورمان تۇرمۇشىغا قانداق بەرداشلىق بېرىدۇ؟ ئۇ پاك هەم گۇناھسىز. ئۇنىڭغا ئازار بەرمىگىن. ناۋادا ئۇنى چوقۇم سۈرگۈن قىلاي دېسەڭ، ئۇنى باشقا سارايلاردا تۇرغۇزغىن. بىراق ئۇ قانداقلا بولمىسۇن سارايدا تۇرۇشى كېرەك، — دەپتۇ.

— ئىنىم، كۆڭلۈڭنى يېرىم قىلما، ناۋادا سىدو بۇ يەردە قېپقالسا، تۆهمەتكە قالىدۇ. مەن خەلققە سادىق بولىمەن، دەپ قەسەم قىلغان. سەن نېمە ئۈچۈن هە دېسىلا ئۇنىڭ گېپىنى قىلىسەن، — دەپتۇ رامە.

لەكشمەنە كۆڭلى يېرىم بولۇپ بېشىنى سىلىپ تۇرۇپتۇ ۋە پادىشاھنىڭ بۇيرۇقىنى ئىجرا قىلىش ئۈچۈن چىقىپ كېتىپتۇ.

ئۇ سۇمەندىرە بىلەن كۆرۈشۈپ، ئۇنىڭغا بولغان گەپلەرنى دەپتۇ. ئۇ كۆزىگە ياش ئالغان هالدا هارۋىنى سىدونىڭ ئىشىكى ئالدىدا توختىتىپتۇ ۋە كۆڭلى يېرىم هالەتتە سىدونىڭ ئۆيىگە

كىرىپتۇ.

سىدو كۈلۈمسىرىگەن ھالدا، لەكشىمەنەدىن ھال ـ ئەھۋال سوراپتۇ ۋە:

— سىزنى قارشى ئالىمەن، ئىنىم، بۈگۈن مەن ئۈچۈن ھەقىقەتەن بەختلىك كۈن بولدى. بىز ئۇرمانلىقتا ئون تۆت يىل بىللە ياشىدۇق، بىراق سىز ھازىر پادىشاھلىق دۆلەتكە ئېرىشتىڭىز، تەلىيىڭىز ئوڭدىن كەلگەندىن كېيىن مېنى ئۇنتۇپ قالاي دېدىڭىز، — دەپتۇ. ئۇ يەنە چاقچاق قىلىپ، — بۇرۇن سىزگە قاتتىق تېگىپ قويغان يەرلىرىم بولغان. ئېھتىمال مۇشۇ سەۋەبتىن ماڭا تاش يۈرەكلىك قىلىۋاتقان بولۇشىڭىز مۇمكىن. ئولتۇرۇڭ، لەكشىمەنە، ئەھۋالىڭىزنى ماڭا ئېيتىڭ. ياخشى تۇرۇۋاتامسىز؟ نېمە ئۈچۈن بىئارام بولىسىز؟ — دەپتۇ.

لەكشىمەنە جاۋاب بېرىپ:

— گېپىڭىز ئانچە توغرا بولمىدى. كەيپىڭىزنىڭ ناھايىتى خۇشال ئىكەنلىكىنى كۆردۈم. سىز ھازىر خانىش بولۇپ ئوردىدا تۇرۇۋاتىسىز، رۇخسەت ئالمىسام ھۇجرىڭىزغا ئىختىيارىمچە قانداق كىرەلەيمەن؟ — دەپتۇ. — تەقدىر ماڭا ئىچ ئاغرىتىپ، بۈگۈن سىز بىلەن كۆرۈشۈشكە پۇرسەت بەردى.

سىدو لەكشىمەنەگە بەخت تىلەپتۇ، ئاندىن:

— ئىنىم، مېنى نېمە ئۈچۈن كۆرگىلى كەلگەنتىڭىز؟ — دەپ سوراپتۇ. لەكشىمەنە:

— گېپىمگە قۇلاق سېلىڭ، يەڭگە. مەن شارى رامەنىڭ بۇيرۇقى بويىچە كەلدىم. سىز تۈنۈگۈن كەچ ئۇنىڭغا ئىبادەت قىلىۋاتقان مانىلارنىڭ ئاياللىرىنى يوقلاپ قويۇش خىيالىڭىز بارلىقىنى ئېيتىپتىكەنسىز. مەن بىلەن مېڭىڭ، ئۇلارغا بېرىدىغان ئۈنچە ـ مەرۋايىتلاردىن كۆپرەك ئېلىۋېلىڭ، ئۇلارغا قانچىلىك بەرگۈڭىز كەلسە، شۇنچىلىك ئېلىڭ، مەن سىز ئۈچۈن يەتكۈزۈپ بېرىمەن. ماڭايلى، ئات ھارۋىسى تەييار بولدى، — دەپتۇ.

سىدو ئىنتايىن خۇشال بوپتۇ. ئۇ:

— راست شۇنداقمۇ؟ چاقچاق قىلىۋاتمايدىغانسىز؟ — دەپ سوراپتۇ.

— سىدو، سىز ئۆزىڭىز پەرەز قىلىپ بېقىڭ، — دەپتۇ لەكشمەنە، — رامە ماڭا مۇشۇ گەپنى قىلمىغان بولسا، سىزنىڭ ئۇنىڭغا دېگەن گېپىڭىزنى قانداق بىلەتتىم؟ سىزگە چاقچاق قىلىشقا قانداقمۇ پېتىناي!

سىدو ئەمدى ئىشىنىپتۇ. ئۇ خەزىنىنگە كىرىپ ھەر خىل شەكىلدىكى ئۇنچە - مەرۋايىت ۋە زىنەت بۇيۇملىرىنى كۆڭۈل قويۇپ تاللىۋاپتۇ. ئالتۇن يىپ بىلەن توقۇلۇپ، ئۇنچە مەرۋايىت كەشتىلەنگەن چىرايلىق كىيىملەرنى ئوراپتۇ. خۇش پۇراق سانىدال، ئەتىرلەرنى ئاپتۇ. ئۇ بۇ ئەتىۋارلىق نەرسىلەرنى يىپەك ياغلىققا ئوراپ، ئات ھارۋىسى تەرەپكە ئالدىراش مېڭىپتۇ.

ئۇنىڭ نۇرغۇن كېنىزەكلىرىنىڭمۇ بىللە بارغۇسى بار ئىدى. لېكىن لەكشمەنە:

— رامە بىزگە جىمجىتلا يولغا چىقىڭلار — دەپ بۇيرۇق بەردى. سۇمەندىرە ۋە مەندىن باشقا ھېچكىم بىللە بارمايدىغان بولدى، — دەپتۇ. شۇنىڭ بىلەن سىدو ئۇلارغا:

— سىلەر قېپقېلىڭلار. مەن تېزلا قايتىپ كېلىمەن، — دەپتۇ.

ئات ھارۋىسى يولغا چىقىپتۇ. سىدونىڭ ساھىبجامالى ھارۋىغا تېخىمۇ چىرايلىق ھۆسن قوشۇپتۇ.

يول ئۈستىدە، سىدو ئوڭ تەرىپىدە بىر يىلان، سول تەرىپىدە بىر غالجىر ئىت تۇرغانلىقىغا دىققەت قىپتۇ. ئۇ ناھايىتى چۆچۈپ:

— بۇ شۇملۇقنىڭ ئالامىتى. لەكشمەنە، مېنىڭ ئايوتودىن ئايرىلغۇم يوق، مېنى قايتۇرۇپ ئەكېتىڭ، — دەپ ۋارقىرىۋېتىپتۇ. بىراق، لەكشمەنە بېشىنى سىلىپ جىمىپ كېتىپتۇ،

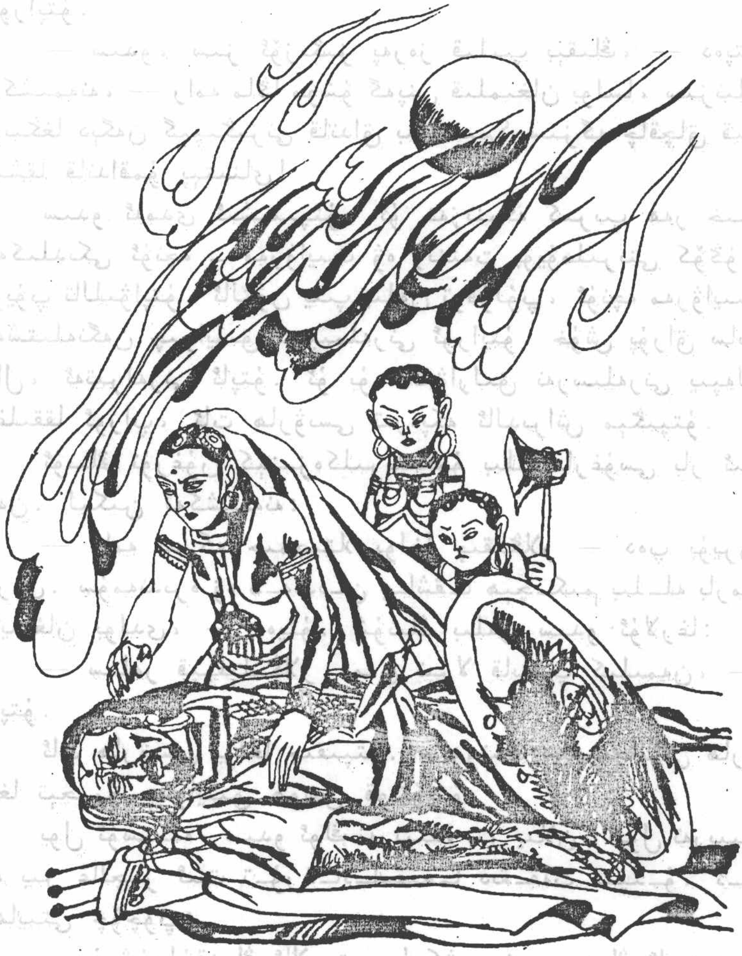

ئىككى كۆزىدىن توختىماي ياش ئېقىپتۇ.

— نېمە ئۇچۇن جاۋاب بەرمەيسىز؟ لەكشمەنە، نېمىشقا ھەسرەت چېكىسىز؟ ھارۋىنى ئارقىغا قايتۇرۇڭ، مەن ئۆيگە قايتىمەن. مەن چوقۇم ئېرىم بىلەن خوشلىشىمەن، ئۇنىڭدىن كېيىن ئۇ يەرگە بارىمەن، — دەپتۇ سىدو.

لەكشمەنە ئۇنىڭ كۆڭلىنى ياساپ:

ـ سىدو، ھولۇقماڭ، قاراڭ، بىز يېمونا دەرياسىنىڭ بويىغا كېلىپ بولدۇق، — دەپتۇ.

تەقدىرنىڭ ئىرادىسى بويىچە بولغان ئىشلارنى كىممۇ ئۆز-گەرتەلىسۇن؟

ئۇلار ھارۋىدىن چۈشۈپ، يېمونا دەرياسىدىن ئۆتۈپ، فارمىد-گى موننىڭ ئورمانلىقتىكى تەركىدۇنياسىغا يېتىپ كەپتۇ.

لەكشمەنە يىغلاپ كېتىپتۇ. سىدو بۇنىڭدىن قاتتىق گۇمان-لىنىشقا باشلاپتۇ.

— نېمىشقا كۆڭلىڭىزنى يېرىم قىلىسىز؟ نېمىشقا قايغۇرى-سىز؟ — دەپ سوراپتۇ ئۇ.

— بۇنىڭغا نېمىدەپ جاۋاب بەرسەم بولار، — دەپتۇ لەكشى-مەنە، — مەن رامەنىڭ بۇيرۇقى بويىچە، سىزنى مۇشۇ ئورمان-لىقتا تۇرىدىغانغا ئەكەلدىم... ـ ئارقىدىن ئۇ بارلىق ئەھۋاللارنى ئۇنىڭغا ئېيتىپتۇ...

سىدو ئىنتايىن قورقۇپ ۋەھىمە ئىچىدە قاپتۇ ۋە توختىماس-تىن يىغلاپ كېتىپتۇ.

— سىز ماڭا بۇ گەپنى ئەمدى دەپسىز، لەكشمەنە، يەنە كېلىپ شۇنچە يىراق يوللارنى بېسىپ بولغاندىن كېيىن. سىز مېنى بۇ يەرگە ئالداپ ئەكەپسىز، رامەنىڭ ئاق كۆڭۈللۈكى ھەممەيلەننى قايىل قىلىدۇ. ئۇ نېمىدەپ مەندىن سوراپ باقماي-دۇ؟ ئەگەر ئۇ ماڭا ئۆيىدە تۇرۇش ھوقۇقىنى بېرىشنى خالىمى-سا، نېمىشقا مېنى ئوت بىلەن سىنايدۇ؟ ھازىر ئېرىم مېنى

جامائەتنىڭ ئالدىدا ئىزا ـ ئاھانەتكە قالدۇرۇش ئۈچۈن، گۇناھىم بولمىسىمۇ، مېنى سۈرگۈن قىپتۇ. مەن سىزنىڭ ئالدىڭىزدا ئۆزۈمنى يېمونا دەرياسىغا ئېتىۋېلىپ، مۇشۇ ئارقىلىق لوھور مىللىتىنىڭ پاك نامىغا چۈشكەن داغنى يۇماقچى ئىدىم. بىراق، بىر ئىشنى دېيىشنى ئۇنتۇپ قاپتىمەن، — ئۇ گېپىنى داۋاملاش. تۇرالماي ئېچىنىشلىق يىغلاپ كېتىپتۇ، — رامەنىڭ بالىسى تۇغۇلاي دەپ قالدى. مەن ئۆزۈمنى ئۆلتۈرۈۋالسام بالىمۇ تۇغ. شىدۇ... مەن ئۇنىڭ بالىسى ئۈچۈن ياشىمىسام بولمايدۇ.

سىدو لەكشىمەنە بىلەن ئورمانلىقتا بىللە ئولتۇرۇپ يىغلاپ. تۇ. لەكشىمەنە ئاخىر ئورنىدىن تۇرۇپ، كۆڭلى ئىنتايىن يېرىم بولغان ھالدا سىدو بىلەن خوشلىشىپتۇ. ئۇ قېيىق بىلەن دەريا. دىن ئۆتۈپ، سۇمەندىرە ھەيدىگەن ھارۋىنىڭ قېشىغا قايتىپ كەپ. تۇ.

سىدو ئورمانلىقتا ئۆزى يالغۇز قېلىپ، يىغلاپ تۇرۇپ:

— رامە، سەن قەيەردە؟ — دەپ توۋلاپتۇ. ئۇ قويۇق ئورمانلىققا سەپسېلىپ، يىراقتا بىر ياۋا چوشقا بىلەن بىر ئېيىق. نىڭ تۇرغانلىقىنى كۆرۈپ قورقۇپ كېتىپتۇ.

فارمىگى ۋە ئۇنىڭ مۇرتلىرى بۇ يەردىن ئۆتۈپ كېتىۋېتىپ، سىدونىڭ ۋەھىمە ۋە قايغۇ ھەسرەتكە چۆمگەن ھالدا ۋارقىرىغان ئاۋازىنى ئاڭلاپ توختاپ قاپتۇ.

فارمىگىمونى بۇرۇن «رامە يانا» دېگەن كىتابنى يازغاند. كەن. ئۇ كىتابىدا سىدونىڭ سۈرگۈن قىلىنىدىغانلىقىدىن بېشا. رەت بەرگەنىكەن. ئۇ سىدونىڭ يېنىغا كېلىپ، ئۇنىڭغا مېھرىبان. لىق بىلەن تەسەللى بېرىپتۇ. ئۇنى ئۆزىنىڭ ئىبادەتخانىسىغا باشلاپ بېرىپتۇ. مانىلارنىڭ ۋاپادار ئاياللىرى ئۇنى سەممىي كۈتۈۋاپتۇ.

لەكشىمەنە قاتتىق قايغۇرغان ھالدا ئايوتوغا قايتىپ كەپتۇ. ئۇ كۆزىگە ياش ئالغان ھالدا رامەنىڭ ئالدىدا بېشىنى ئېگىپ

تۇرۇپتۇ.
رامە ئەسەبىيلەرچە ۋارقىراپ تۇرۇپ:
— سەن مېنىڭ سىدورىمنى قەيەرگە ئورۇنلاشتۇردۇڭ؟ ئاھ، مېنىڭ جىنايەت بىلەن تولغان قەلبىم! ئۇ ئەمدى ئارام تاپالمايدىغان بولدى. مەن جامائەت پىكرىنى نەزەردە تۇتۇپ، سىدونى سۇرگۈن قىلدىم. ئۇ مەندىن بىر كۈن ئايرىلسا بەرداشلىق بېرەلمەيدىغان يەردە، ئورمانلىقتا قانداقمۇ تۇرالار؟ مېنىڭ پادىشاھلىق دۆلىتىمنىڭ، بايلىقىمنىڭ، پادىشاھلىق ئورنۇمنىڭ نېمە ئەھمىيىتى قالدى؟ سىدو بولمىسا، ھېچقانداق ئىشنىڭ مەنىسى قالمايدۇ. سىدو ياۋايى ھايۋانلارنى كۆرسە قورقۇپ كېتىدۇ. ئۇنداقتا ئۇنى كىم قوغدايدۇ؟ ماگا دېگىنە ئىنىم، ماگا ئېيتە، مېنىڭ سىدورىمنى قايسى ئورمانلىققا ئورۇنلاشتۇرۇپ قويغانلىقىڭنى ئاڭلاپ باقاي، — دەپتۇ.
— سىدونى سەن ئۆزۈڭ قوغلىۋەتكەن تۇرۇقلۇق، ئەمدى يەنە نېمىدەپ يىغا - زار قىلىسەن؟ خاتىرجەم بول، مەن سىدونى فارمىگى مونىڭ ئىبادەتخانىسى ئەتراپىدا قالدۇرۇپ قويدۇم. ئەگەر رۇخسەت قىلساڭ، ئۇنى دەرھال قايتۇرۇپ كېلىمەن، — دەپتۇ لەكشمەنە.
— سىدونى مەن ئۆزۈم كەتكۈزۈۋەتتىم. ئۇ قايتىپ كەلسە، پۇقرالار ئىچىدە تېخىمۇ كۆپ گەپ پەيدا بولىدۇ، لېكىن سىدونى كۆرمىسەم ھەقىقەتەن ياشىيالمايمەن. مەن ئۆزۈمگە قانداقمۇ تەسەللى بېرەرمەن؟ گېپىمنى ئاڭلا، ئىنىم، بۇگۈن كېچە سىدوغا تەقلىد قىلىپ بىر ئالتۇن بۇت ياسايلى. ئۇنىڭغا قارىسام، ئېھتىمال ماڭا ئازراق تەسەللى بولۇپ قېلىشى مۇمكىن.
ئەرشتىكى ئۇستام ۋىشكەمە رامەنىڭ كۆڭلىنى چۈشىنىپ، ئۇنىڭ يېنىغا كەپتۇ. رامە ئۇنىڭغا نۇرغۇن ئالتۇن بېرىپتۇ. ئۇ ئالتۇن بىلەن سىدوغا ئوپمۇئوخشايدىغان بىر بۇت ياساپ چىقىپتۇ.

بۇتقا ساندال مېيى سۇركىلىپ، كۆزنى چاقنىتىدىغان چىد-
رايلىق كىيىملەر كىيدۈرۈلۈپتۇ. بوينىغا خۇش پۇراق گۈلچەم-
بىرەك سېلىنىپتۇ. رامە بۇتقا قاراپ:
— سىدو، سىدو، — دەپ توۋلاپتۇ، بىراق بۇ بىر بۇت بولغاچقا، جاۋاب قايتۇرماپتۇ.
رامە ئۆزى يالغۇز بىر ئۆيگە كىرىۋېلىپ، بۇتقا يەتتە كېچە - كۈندۈز ھەمراھ بوپتۇ. ۋارەدە، لەكشىمەنە ۋە شادرونەلەر ئىشىك تۈۋىدە كۆزەتچىلىك قىلىپ تۇرۇپتۇ.
سەككىزىنچى كۈنى، لەكشىمەنە رامەنىڭ يېنىغا كىرىپ، تەزىم قىلىپ تۇرۇپ:
— ئالىيلىرى، سىزنىڭ مۇنداق قىلىشىڭىز توغرا ئەمەس. سەن سىدونى دەپ يەتتە كۈن ھەسرەت چېكىپ، دۆلەتنىڭ ئىشلىرىغا سەل قارىدىڭ، ئاڭلىشىمچە، دۆلەتنى باشقۇرالمىغان پادىشاھ قارغىشقا كېتىدىكەن، — دەپتۇ.
رامە لەكشىمەنەنىڭ نەسىھىتىنى قوبۇل قىلىپ، ئوردىسىغا قايتىپ كېتىپتۇ. ئۇ سىدونىڭ ئالتۇن بۇتىنى ئۆزىنىڭ تەختىنىڭ يېنىغا قويۇۋاپتۇ.
ئۇنىڭ دوستلىرى ۋە ۋەزىرلىرى ئۇنىڭ چەكسىز دەرد - ئەلەم تارتقان چىرايىنى كۆرۈپ: «ئۇ چوقۇم قايتا ئۆيلىنىشى كېرەك» دەپ مەسلىھەت قىلىشىپتۇ. بىراق، ئۇلار ئۇنىڭ ئالدىدا بۇ ئىشنى تىلغا ئالغاندا، ئۇ قەتئىي رەت قىپتۇ.
نۇرغۇن ساھىبجامال قىزلار رامەنىڭ ئايالى بولۇشنى ئۆزلىرىنىڭ بەختى دەپ قارىشىپتۇ، لېكىن رامە بىر ئۆمۈر توي قىلماي ئۆتىمەن، دەپ جاۋاب بېرىپتۇ.
رامە دۆلەتنى ناھايىتى دانالىق بىلەن باشقۇرۇپ، مەسئۇلىيىتىنى ياخشى ئادا قىپتۇ. لېكىن ئۇنىڭ كۆڭلى ناھايىتى غەش بوپتۇ. بىر كۈنى ئۇ ئۈچ ئىنىسىنى چاقىرىپ كېلىپ، ئۇلارغا:
— مېنىڭ شاھانە نەزىر - چىراغ ئۆتكۈزگۈم بار. مۇشۇن-

داق نەزىر ـ چىراغ مۇراسىمىنى ئۆتكۈزۈپ، كۆپرەك سەدىقە تارقاتسام، ئېھتىمال روھىم تازىلىنىپ قېلىشى مۇمكىن، ـ دەپتۇ.

بىراق، لەكشمەنە:

— بولمايدۇ، ئالىيلىرى، بۇنداق قورقۇنچلۇق مۇراسىمنى ئۆتكۈزمە، ئۇ خاسىيەتلىك ئىش ئەمەس، — دەپ ۋارقىراپ كېتىپتۇ.

ئۇ ئۇلۇغ پادىشاھلار توغرىسىدىكى نۇرغۇن مىساللارنى كەلتۈرۈپتۇ. ئۇلار مۇشۇنداق نەزىر ـ چىراغلارنى ئۆتكۈزگەنلىكى ئۈچۈن، ئۆزىگە بىرمۇنچە بەختسىزلىك تاپقان، دەپ چۈشەندۈرۈپتۇ. ئۇ: «ئات نەزىرى ئۆتكۈزەيلى، بۇ بىر مۇقەددەس چوڭ نەزىر، ئۇ جەزمەن سېنىڭ بارلىق ئارزۇلىرىڭنى ئەمەلگە ئاشۇرىدۇ» دەپتۇ.

رامە ئۇنىڭ تەكلىپىنى ماقۇل كۆرۈپتۇ. شۇنىڭ بىلەن ئايوتو شەھىرىدە ئات نەزىرىنى ئۆتكۈزۈش تەييارلىقى باشلىنىپتۇ. ۋارەدە بىلەن لەكشمەنەنى ئەرشتىن چۈشۈپ نەزىرگاھ ياساشقا ئەۋەتىپتۇ.

ۋارەدە بىلەن لەكشمەنە بۇ ئىشقا ناھايىتى خۇشال بولۇپ، نەزىرگە ئىشلىتىدىغانغا ئالتۇن ـ كۈمۈش، ئۇنچە ـ مەرۋايىتلار ۋە باشقا ھەر خىل نەرسىلەرنى ئەچقىپتۇ.

ئىرىمچىك، سۈت ۋە قايماقلار قاچىلىنىدىغان كۆلچەكلەر قېزىلىپتۇ. دانلىق ئاشلىق قاچىلىنىدىغان سان ـ ساناقسىز ئاشلىق ئامبارلىرى ياسىلىپتۇ. بۇ دانلىقلار نەزىر ـ چىراغتا يېقىلغۇ ئورنىدا ئىشلىتىلىدىكەن.

ساماۋىدىكى ئۇلۇغ ئىلاھلارمۇ نەزىرگە قاتنىشىدىغان بوپتۇ. لەكشمەنە ئۇلارنى ۋە باشقا سان ـ ساناقسىز مېھمانلارنى كۈتۈۋېلىش ئۈچۈن، ياقۇت بىلەن نەقىشلەنگەن نۇرغۇن ئالتۇن سارايلارنى بىنا قىپتۇ. بۇ خەۋەر ھەممە تەرەپكە تارقاپتۇ.

مانىلار ئۆز مۇرتلىرىنى ئېلىپ يىراق ئورماندىكى تۇرالغۇلىرىدىن كەپتۇ. ۋەزىر - ۋۇزرالار باغاقنى يىراق دۆلەتلەرگىچە تارقىتىپتۇ...

ۋىبسەنە ئۈچ يۈز تۈمەن تۇغقىنىنى باشلاپ كەپتۇ. سۇچىرىپە نۇرغۇن مايمۇنلارنى باشلاپ كەپتۇ. مىتررا دۆلىتىنىڭ پادىشاھى كىناگامۇ كەپتۇ. قۇدرەتلىك پادىشاھ سارە ئاشلىق ماكانىدىن كەپتۇ. ئۇلاردىن باشقا يەنە نىپالنىڭ باتۇر تەڭداشسىز پادىشاھى، تاغلىق رايوننىڭ پادىشاھى، روموپىدە ھەم بىخارنىڭ پادىشاھى، ۋىچەيەنەكەنىڭ پادىشاھى، گانكى، كارىن ۋە كەمەدولارنىڭ پادىشاھلىرى... ئۆزىنىڭ قوشۇنلىرى ۋە ئاقسۆڭەكلەرنى باشلاپ، ھەممە تەرەپلەردىن كەپتۇ. غەرب تەرەپتىن سەكسەن مىڭ پادىشاھ، شىمال تەرەپتىكى گەنتىرەدىن جەنۇبتىكى رىنكاغىچە، ھەممە پادىشاھلار ئايوتوغا ئايىغى ئۈزۈلمەي كەلگىلى تۇرۇپتۇ. بۇنداق ئاز ئۇچرايدىغان نەزىر - چىراغ مۇراسىمىنى پەقەت ئەڭ قۇدرەتلىك دۆلەتلەرلا ئۆتكۈزەلەيدىكەن.

بۇرۇن مانىلارنى قورقىتىدىغان راكشەسەلەر ئەمدىلىكتە كەمتەرلىك بىلەن ئىبادەت قىلغۇچىلارنىڭ پۇتىغا باش قويىدىغان بوپتۇ. بۇرۇن ئىبلىس دىۋىلەردىن قورقۇپ قېچىپ كېتىدىغان مانى ھازىر قورقمايدىغان بوپتۇ ھەمدە ئىختىيارىچە بىللە يۈرىدىغان بوپتۇ... ئۇلار ئايوتو شەھىرىدە خۇددى بىر ئائىلە كىشىلىرىدەك بىللە تۇرۇپتۇ.

ناخشا - ئۇسسۇل ۋە شادلىق مۇزىكا سادالىرى ئىچىدە، ئايوتو شەھىرىدە «غەلىبە رامەگە مەنسۇپ!» دەپ ۋارقىرىغان ئاۋازلار يەر - جاھاننى زىلزىلىگە ساپتۇ، ھەممىلا يەر خۇشاللىق كەيپىياتىغا چۆمۈپتۇ.

«ئات نەزىر» نىڭ ئادىتى بويىچە، ئاۋۋال ئاتلار ئىچىدىن بىر ئارغىماق ئات تاللىنىدىكەن، ئاندىن ئۇ ئىختىيارىغا قويۇپ بېرىلىدىكەن. ئۇنىڭ چېكىسىگە رامەنىڭ ئۇرۇش قىلىش چاقىرىقنا-

منسى ئۇيۇلغان ئالتۇن يوپۇرماق بېكىتىلىپ قويۇلىدىكەن، ئاتـ-
نىڭ ئارقىسىدىن لەشكەرلەر ئەگىشىپ ماڭىدىكەن. تەلەپ بويىچە
ئات بېسىپ ئۆتكەن ھەرقانداق شەھەر - بازار ۋە يەرلەر پادىشاھقا
تەۋە بولىدىكەن. ناۋادا بىرسى قارشىلىق كۆرسىتىشكە پېتىنسا
ياكى ئارغىماقنى تۇتۇپ قالسا، لەشكەرلەر شۇ تەرەپ بىلەن
ئۇرۇش قىلىدىكەن. رامە شادرونەگە:
— گېپىمگە قۇلاق سال، ئىنىم، سەن مۇشۇ ئارغىماقنىڭ
قوغدىغۇچىسى، ئۇنى قوغداپ، بىزنىڭ قەدىمى جەمەتىمىزنىڭ
ئىناۋىتىنى ساقلا، ئۇنى ئىختىيارىڭغا قويۇۋەت. لېكىن مۇراسىمـ-
نى ئوڭۇشلۇق تاماملاش ئۈچۈن چوقۇم ۋاقتىدا قايتىپ
كەلسۇن، — دەپتۇ.
رامە مۇقەددەس نەزىرگاھ ئالدىدا ئولتۇرۇپ، ھېلىقى ئارـ-
غىماقنى نەزىرگە ئاتاپتۇ ھەمدە ئۇنى قويۇۋېتىپتۇ.
شادرونە ۋە ئۇنىڭ قوشۇنى كۆتۈرەڭگۈ روھ بىلەن ئارغىماققا
ئەگىشىپ مېڭىپتۇ. ئۇ شۇ مېڭىشىچە تاغ - داۋانلاردىن ئېشىپـ-
تۇ. ئۇ شەرق تەرەپكە مېڭىپ قۇرۇقلۇق ۋە دېڭىز - ئوكيانلارـ-
دىن ئۆتۈپتۇ...
بۇ ئارغىماقنى ھېچكىم تۇتالماپتۇ. ئۇ ئاقار يۇلتۇزغا ئوخـ-
شاش بېشى قايغان تەرەپكە قاراپ چېپىۋېرىپتۇ. ناۋادا ئارغىماق
يېتىپ بارغان جايلار ئۆزلۈكىدىن قوشۇلغىلى ئۇنىمىسا، ئۇلارنى
شادرونە قورال كۈچى بىلەن بويسۇندۇرۇپتۇ.
بىرنەچچە ئاي ئۆتۈپتۇ، مۇقەددەس ئات نەزىرسى ئاياغلىشاي
دەپ قاپتۇ. تۇمەن چېلەك ئاشلىق ۋە قايماقلار لاۋۇلداپ كۆيۈۋاتـ-
قان ئوت ئىچىگە تۆكۈلگەندە، ئوت يالقۇنى تېخىمۇ يۇقىرى ئۆرـ-
لەپتۇ. ساماۋىي ئىلاھلار بۇنى كۆرگىلى چۈشۈپتۇ. ئارغىماقنىڭ
ۋەزىپىسى تۈگەپ، مۇراسىمنىڭ ئاياغلىشىش ۋاقتى بارغانسېرى
ئاز قاپتۇ. بىراق تەقدىرنىڭ ئىرادىسى بولسا كېرەك، ھېلىقى
نەزىرگە ئاتالغان ئارغىماق، مۇشۇ ۋاقىتتا جەنۇبقا قاراپ چېپىپـ-

تۇ. ھەمدە ئۇ سىدو تۇرغان ئورمانلىق تاغقا بېرىپ ئوت يەپتۇ.
سىدو ئورمانلىققا بېرىپ ئۇزۇن ئۆتمەي قوشكېزەك ئوغۇل
تۇغقانىكەن. ئۇلارنىڭ پۈتكۈل تۇرقى رامەگە شۇنداق ئوخشاپتۇ-
كى، ئۇلارنىڭ قايسىنىڭ ئاكىسى، قايسىنىڭ ئىنىسى ئىكەنلىكى-
نى ھېچكىم ئايرىيالمايدىكەن. ئۇلار ئاق كۆڭۈل، قاۋۇل ھەم
ۋاپادار بولۇپ چوڭ بوپتۇ. بۇ بالىلارنىڭ بولۇشى سىدو ئۇچۇن
ناھايىتى زور تەسەللى ئىكەن. فارمىگى ئۇلارغا ئىمكانىيەتنىڭ
بارىچە كۆيۈنۈپتۇ. ئۇلارغا راۋە ۋە كۇشە دەپ ئىسىم قويۇپتۇ.
ئۇلارغا ئەڭ ياخشى ئۇستاز بولۇپ، ھەر خىل قوراللارنى ئىشلى-
تىشنى، ئۇرۇش قىلىشقا دائىر تېخنىكىنى ئۇگىتىپتۇ. ئۇلار
مۇقەددەس كىتابنى چوڭقۇر چۈشىنىپ، باشقا مەزھەپلەرنىڭ بى-
لىملىرىنىمۇ ياخشى ئىگىلەپتۇ. فارمىگى يەنە ئۆزى يېزىپ چىق-
قان «رامەيانا» دېگەن كىتابىكى تەسىرلىك مىسرالارنى قانداق
دىكلاماتسىيە قىلىشنى ئۆگىتىپتۇ. فارمىگى ئۆتمۈش ۋە كەلگۈ-
سىدىكى بارلىق ئىشلارنى ئالدىن بىلىدىكەن. ھېلىقى ئارغىماق
ئۆزىنىڭ ئىبادەتخانىسىغا كەلمەكچى بولغان كۈنىنىڭ ئۆزىدە،
قوشكېزەك بالىلارنى چاقىرتىپ كېلىپ، ئۇلارغا:

— راۋە، كۇشە، مەن گىدرەكۇدەگە دۇئا تىلاۋەت قىلغىلى
بارماقچىمەن. ئۇ يەردە بىر مەزگىل تۇرۇپ قالىمەن. مەن قايت-
تىپ كەلگۇچە، سىلەر ئىبادەتخانىمىزنى كۆڭۈل قويۇپ قوغداڭ-
لار. ھېچقانداق ئادەم بىلەن تالاش - تارتىش ياكى ئۇرۇش -
جېدەل قىلماڭلار، — دەپتۇ.

ئاكا - ئۇكا ئىككىيلەن ئىلاھقا تەزىم قىلىپ، ئۇنىڭ تاپشۇ-
رۇقى بويىچە ئىش قىلىشقا ماقۇل بولۇپتۇ. فارمىگى بىر مىڭ
ئىككى يۈز مۇرتىنى ئېلىپ ئىبادەتخانىدىن كېتىپتۇ.

شۇ كۈنى ئەتىگەندە راۋە بىلەن كۇشە بىر تۈپ باراقسان
دەرەخنىڭ سايىسىدا ئويناۋېتىپ، ھېلىقى نەزىرىگە ئاتالغان ئار-
غىماقنىڭ ئىبادەتخانا ئالدىغا كەلگەنلىكىنى كۆرۈپتۇ. ئارغىماق-

نىڭ پېشانىسىگە غەلىبە ئېلانى ئېسىلغان بولۇپ، ئۇنىڭ ئۇستى-
گە: «قۇياش مىللىتىدىن بولغان ئون هارۋىلىق پادىشاھ ئۆمۈر
بويى ھەقىقەتكە سادىق ئۆتۈپ، ھازىر ئەرشكە چىقىپ كەتتى.
ئايوتونى رامە، لەكشىمەنە، ۋارادە، شادورەنەدىن ئىبارەت تۆت
ئوغلىنىڭ باشقۇرۇشىغا ئۆتكۈزۈپ بەردى. رامە ھازىر ئات نەزد-
رى ئۆتكۈزۈۋاتىدۇ. نەزىرگە ئاتالغان بۇ ئارغىماقنى شادرونە ۋە
ئۇنىڭ قوماندانلىقىدىكى تەڭداشسىز قوشۇن قوغدايدۇ» دېگەن
خەت يېزىلغانىكەن.

قوشكېزەك ئاكا ـ ئۇكىلار جەڭ ئېلان قىلغان ئېلاننى
كۆرۈپ، قاتتىق غەزەپلىنىپتۇ ھەمدە ھېلىقى ئارغىماقنى تۇتۇۋې-
لىپ، دەرەخكە باغلاپ قويۇپتۇ. ئاندىن كېيىن ئانىسى سىدونىڭ
يېنىغا قايتىپ كەپتۇ. ئانا بالىلىرىدىن سەمىمىي ھال سوراپ،
ئۇلارغا ئاددىي تاماق ۋە مېۋىلەرنى ئەكېلىپ بېرىپتۇ.

بۇ شۇم خەۋەر شادرونەنىڭ قۇلىقىغا يېتىپتۇ. بىر
خەۋەرچى:

— ئالىيلىرى، ئارغىماق ئەسىرگە چۈشۈپ قالدى، — دەپ
خەۋەر قىپتۇ.

شادرونە ئاچچىقى كېلىپ، دەرھال ئىبادەتخانا تەرەپكە قاراپ
يولغا چىقىپتۇ. ئۇ ئۇيەردە ئويۇنغا بېرىلىپ كەتكەن راۋە ۋە
كۇشەلەرنى كۆرۈپتۇ. شادرونە:

— بۇ ئارغىماقنى قايسىڭلار تۇتۇۋالدىڭلار، ياشغۇڭلار يوق-
مۇ نېمە؟ كىمكى رامە بىلەن توقۇنۇشسا، شۇ ئۆلىدۇ، — دەپتۇ.

شادرونە گېپىنى قوپاللىراق قىلغان بولسىمۇ، لېكىن بىر
ئىشقا ھەيران قاپتۇ. چۈنكى ئۇ بۇ ئىككى ئۆسمۈرنىڭ چىراي
تۇرقىنىڭ رامە بىلەن ئوپمۇ ئوخشاش ئىكەنلىكىگە دىققەت قىپتۇ.
بۇ قوشكېزەك ئاكا ـ ئۇكىلار چاقناپ تۇرغان كۆزلىرىنى ئۇنىڭغا
تىكىپ:

— ئىسمىڭىز نېمە؟ قەيەردىن كەلدىڭىز؟ — دەپ سوراپتۇ.

شادرونە جاۋاب بېرىپ:

— مەن قۇياش مىللىتىنىڭ ئەۋلادى، مېنىڭ دادام تەشەرا-دە، ئۈچ ئاكام بار. ئۇلار ھازىر ئايوتودا تۇرىدۇ. ئۇلار شارى رامە، لەكشمەنە، ۋارەدە. مېنىڭ ئىسمىم شادرونە، باتۇرلۇق ۋە ئەخلاقىي ـ پەزىلەت جەھەتتە ھېچكىم شارى بىلەن رامەگە تەڭ كېلەلمەيدۇ. دۇنيادا بىز بىلەن ئۇرۇش قىلالايدىغان ئەزىمەت تېخى تۇغۇلمىدى! — دەپتۇ.

شادرونەنىڭ مۇشۇنداق ماختىنىشىنى راۋە، كوشەلەرنىڭ جېنىغا تېگىپتۇ. ئۇلار ۋارقىراپ تۇرۇپ:

— سىلەر تۆت ئاكا ـ ئۇكا ئىكەنسىلەر، بىز ئىككىلا ئاكا ـ ئۇكا. سەن بۇ ئارغىماقنى تارتىپ ئەكەتمەكچى بولۇۋاتىسەن. قېنى سىناپ باق! سەن نېمىدەپ بۇ يەرگە كېلىپ جېنىڭنى سېلىپ بەرمەكچى بولىسەن؟ — دەپتۇ. تاغا بىلەن جىيەن باللار ئۆزئارا بىر مەھەل تىللىشىپتۇ. ئاخىر بېرىپ كەسكىن ئېلىشىپتۇ.

ئىككى ئاكا ـ ئۇكا ئۇزۇن ئۆتمەي شادرونە ۋە ئۇنىڭ لەش-كەرلىرىنى مەغلۇپ قىلىپ خۇشال ـ خۇرام ھالدا سىدونىڭ يېنىغا قايتىپ كەپتۇ. ئۇلار ئاپىسىغا:

— بۈگۈن چۈشتىن كېيىن، بىز ئىبادەتخانىمىزنىڭ ئالدى-دىن ئۆتكەن بىر پادىشاھ ۋە ئۇنىڭ قوشۇنى بىلەن ئويىندۇق، — دەپتۇ.

سىدو كۈلۈپ قويۇپ، ئۇلارنىڭ بېشىنى سىلاپتۇ. ئۇلارنى يۇيۇنغىلى ئېلىپ مېڭىپتۇ.

ئۇلار يۇيۇنۇپ بولغاندىن كېيىن، روھى خېلى كۆتۈرۈلۈپ قاپتۇ. خۇش پۇراق كۆك ئەمەن مېيىنى بەدەنلىرىگە سۈركەپتۇ، ئاندىن ئانىسى ئېتىپ بەرگەن ئاددىي تاماقلارنى ھۇزۇرلىنىپ يېيىشىپتۇ.

رامە ئۆزىنىڭ ۋەزىر ـ ۋۇزرالىرى ۋە دوستلىرى بىلەن

بىللە نەزىرگاھ ئالدىدا ئولتۇرغاندا، بەختكە يارىشا ھايات قېلىپ قېچىپ كەلگەن بىرنەچچە لەشكەر يېتىپ كەپتۇ. ئۇلار:
— فارمىگىمونىنىڭ ئىبادەتخانىسىدا راۋە ھەم كۇشە دەپ ئاتىلىدىغان ئىككى باتۇر بالا بار ئىكەن. ئۇلارنىڭ ئۇچ ئالەمنى بويسۇندۇرغىدەك كۇچى بار ئىكەن... بىز سىلىگە بۇ خەۋەرنى دوكلات قىلىشقا پېتىنالمايۋاتىمىز... شادرونە ۋە ئۇنىڭ قوشۇنى تۇگەشتى، — دەپتۇ.
رامە بۇ ئىشتىن تولىمۇ ئەنسىرەپتۇ. ئۇلاردىن تەپسىلىي سۇرۇشتۇرگەندىن كېيىن بارلىق ئەھۋاللاردىن خەۋەردار بوپتۇ. ئارغىماقنىڭ تارتىۋېلىنغانلىقىنى ئاڭلاپ، بۇ يەردە بىر خەتەرنىڭ بارلىقىنى ھېس قىپتۇ.
ۋارەدە ۋە لەكشىمەنە ئۇنىڭغا تەسەللى بېرىپ:
— كۆڭلۈڭنى يېرىم قىلما، جەڭ مەيدانىدا ئۆلۈش سەدرىلەرنىڭ مەجبۇرىيىتى . بۇ ئىشنىڭ يۈز بېرىشى ھېچكىمنىڭ سەۋەنلىكى ئەمەس. بۇ بىر پېشانىگە پۈتۈلگەن ئىش. ئەگەر سەن رۇخسەت قىلساڭ، ھازىر بېرىپ بۇ ئىككى بالىنى تۇتۇپ كېلىمىز، — دەپتۇ. رامە:
— بېرىڭلار، ئىنىلىرىم، ئىلاھىم شۇۋە سىلەرنى ئۆز پاناھىدا ساقلىغاي. ئېھتىيات قىلىڭلار، شادرونە قازا تېپىپ، يۈرىكىم پارە - پارە بولۇپ كەتتى. مېنى ئۇنىڭدىنمۇ چوڭراق بەختسىزلىك كۇتۇپ تۇرۇشىدىن قورقۇۋاتىمەن، — دەپتۇ.
ۋارەدە ۋە لەكشىمەنە ئۆزلىرىنىڭ قوشۇنىنى توپلاپ، ئۇلارغا ساۋۇت، دۇبۇلغىلارنى كىيدۇرۇپتۇ. بۇ ئىككى شاھزادە ئاكا - ئۇكىلار جەڭ ھارۋىسىنى ھەيدەپ پىل ۋە ئاتلارغا مىنگەن لەشكەرلەرنى باشلاپ، فارمىگىنىڭ ئىبادەتخانىسىغا قاراپ يولغا چىقىپتۇ. ئۇلار ئۇ يەردە قارچىغا - قۇرغۇيلار ۋە بەزى چىرىندىخور قۇشلارنىڭ، چىلبۆرە ھەم ئىتلارنىڭ ھەممە يەرگە يېيىلىپ كەتكەن جەسەتلەرنى يەۋاتقانلىقىنى كۆرۈپتۇ... ئۇلار يەنە ئوقيانى

چىڭ تۇتقان پىتىچە، پۇتكۇل سىېزىمىنى يوقىتىپ جەڭ مەيدانىدا ياتقان شادرونەنى كۆرۈپتۇ. ئۇلار قاتتىق ھەسرەتلىنىپتۇ ۋە غەزىد. پى تاشقان ھالدا قىساس ئالىدىغانلىقىنى بىلدۈرۈپتۇ.

سىدو بۇ ۋاقىت - چۇڭ ئاۋازنى ئاڭلاپ، ئىنتايىن قورقۇپ كېتىپتۇ. ئۇ:

— راۋە، كۇشە، سىلەر چوڭ چاتاق تېرىپ قويىمىغانسىلەر. ھە؟ كىملەر بىلەن گەپ تالىشىۋاتسىلەر؟ — دەپ سوراپتۇ.

ئاكا - ئۇكىلار كۇلۇپ قويۇپ:

— ئانا، گېپىمىزنى ئاڭلاڭ، قۇياش مىللىتى بىلەن ئاي مىللىتىنىڭ نۇرغۇن پادىشاھلىرى بۇ يەردىكى ئورمانلىقتا قوشۇن باشلاپ كېلىپ ئوۋچىلىق قىلىۋاتىدۇ. سىز نېمىدەپ ئۇلارنىڭ ۋاراڭ - چۇرۇڭ قىلىشىدىن قورقىسىز؟ فارمىگى مونى بىزگە بۇ ئىبادەتخانىنىنى قوغداشنى بۇيرىغان. بىز ھازىر ئۇلارنىڭ بۇ مۇقەددەس جاينى بۇزغان - بۇزمىغانلىقىغا قاراپ بېقىشىمىز كېرەك. ئەگەر بىرەر نەرسە بۇزۇلۇپ كەتسە، فارمىگى مونى خاپا بولىدۇ، — دەپ چۇشەندۇرۇپتۇ. ئۇلار مۇشۇ گەپلەر بىلەن ئانىد. سىغا تەسەللى بېرىپتۇ. ئۆزلىرىنىڭ ئوقيا ۋە باشقا قوراللىرىنى ئېلىپ، ئانىسىغا تەزىم قىلىپ بولۇپ، ئۆيدىن چىقىپ كېتىپتۇ.

ئۇلار تېزلىكتە ئۆزلىرىگە يېقىنلىشىپ كېلىۋاتقان قوشۇند. نىڭ ئالدىغا كەپتۇ. ئايوتونىڭ لەشكەرلىرى بۇ ئىككى ئۆسمۈرنى كۆرۈپ ھەيران قېلىشىپ، ئىختىيارسىز تىترەپ كېتىپتۇ. ئۇ. لارنىڭ تەقى - تۇرقى، رەڭگىرويى رامە بىلەن ئوپمۇئوخشاش ئىكەن. ۋارەدە ۋە لەكشىمەنە ھەيران قالغان ھالدا ئۇلاردىن:

ئاكا - ئۇكىلار، ئېيتىڭلارچۇ، سىلەر زادى كىم بولىسىد. لەر؟ — دەپ سوراپتۇ.

بۇ قوشكېزەك ئاكا - ئۇكىلار قاقاقلاپ كۇلۇپ تۇرۇپ:

— ئۆزۈڭلار كىم؟ بىزنىڭ جەمەتىمىز ۋە ئائىلىمىزنى سۇ. رۇشتۇرىدىغانغا نېمە ھەددىڭلار؟ فارمىگىنىڭ مىڭ ئىككى يۈز

مورىتى بار. بىزمۇ ئۇنىڭ مۇرىتى، فارمىگى مونى مۇرىتلىرىنى ئېلىپ يىراققا كەتتى. بىزنى بۇ يەرنى قوغدايدىغانغا قالدۇردى. قاراڭلار، ئاۋۇ يەردە ياتقانلار شادرونە ۋە ئۇنىڭ پۈتكۈل قوشۇنى، پۈتۈن دۇنيادا بىزگە تەڭ كېلەلىگۈدەك ئادەم يوق، سىلەر نېمە-دەپ بۇ ئىبادەتخانىغا قوشۇن باشلاپ كېلىسىلەر؟ ئېيتىڭلارچۇ، سىلەر كىم بولىسىلەر؟ بۇ يەرگە نېمىدەپ كەلدىڭلار؟ - دەپ قايتۇرۇپ سوراپتۇ.

ۋارەدە بىلەن لەكشىمەنە بۇ گەپلەرنى ئاڭلاپ كۈلۈپ كەتكەن بولسىمۇ، لېكىن كۆڭلىدە گۇمان پەيدا بوپتۇ. ئۇلار رامەگە پۈتۈنلەي ئوخشىشىپ كېتىدىغان بۇ بالىلارغا سىنچىلاپ قاراۋې-تىپ، كۆڭلىدە بىر خىل قورقۇنچ پەيدا بوپتۇ.

ئىككى تەرەپ كەسكىن جەڭ قىپتۇ. ۋارەدە بىلەن لەكشىمەنە جەڭدە ئۆلۈپتۇ. بەختكە يارىشا هايات قالغان لەشكەرلەر ئالدىراپ - سالدىراپ رامەنىڭ يېنىغا قايتىپ كەپتۇ.

قېچىپ كەلگەن لەشكەرلەر نەزىر - چىراغ ئوتى ئالدىدا ئولتۇرغان رامەنىڭ ئالدىدا پەيدا بوپتۇ.

— ئىي، لوهور مىللىتىنىڭ هۆكۈمرانى. بىز نېمە دېسەك بولار؟ بۇ پۈتۈنلەي پېشانىمىزگە پۈتۈلگەن ئىش. لەكشىمەنە ۋە ۋارەدە هەم ئۇلارنىڭ پۈتكۈل قوشۇنى قۇربان بولدى. بىرنەچچە-مىزلا ئامان قېلىپ قېچىپ كەلدۇق. بۇ ئىككى بالىنى بويسۇن-دۇرۇش مۇمكىن ئەمەس ئىكەن. ئۇلار جەزمەن ساماۋىي ئىلاھ-تىن ئۆزگەرگەن ئاددىي ئادەملەر بولسا كېرەك. پادىشاھىم، بىز قورقىمىز، هەتتا سىلىمۇ ئۇلارنى مەغلۇپ قىلالمايلا.

رامە بۇ قورقۇنچلۇق خەۋەرنى ئاڭلاپ، هوشىدىن كېتىپتۇ. ئۇ هوشىغا كەلگەندىن كېيىن، ئىنتايىن قايغۇرۇپتۇ. ئۇ قەدىر-دان ئىنىلىرىنىڭ ئۆلۈپ كەتكەنلىكىنى ئويلىغاندا، كۆزىدىكى ياشنى توختىتالماپتۇ. ئېغىزىدا توختىماي بىر نەرسىلەرنى دەپتۇ.

«مەن جەزمەن ئۆلۈپ كەتكەن ئىنىلىرىمنىڭ قىساسىنى ئالىمەن» . ئۇ شۇ گەپنى دەپ بولۇپ سۇمەندىرەنى چاقىرتىپتۇ ھەمدە سەرخىل لەشكەر ـ سانغۇنلارنى تاللاپ جەڭ تەييارلىقىنى قىلىشقا بۇيرۇق چۈشۈرۈپتۇ...

ئۇ بوشبەگە ناملىق ئۇچار ھارۋىغا چىقىپ، مىڭلىغان، تۈمەنلىگەن قوشۇنغا قوماندانلىق قىلىپ مېڭىپتۇ يەنە سۇچىرىپە ۋە ئۇنىڭ مايمۇنلار قوشۇنى، ۋىبسەنە ۋە ئۇنىڭ راكشەسەلەر قوشۇنى ئورمان ئىچىدىكى جەڭ مەيدانىغا بىردەك ئاتلىنىپتۇ. ئۇلار ماڭغاندا ئايىغىدىن چىققان توپا ـ توزان ئالەمنى قاپلاپ قاراڭغۇلاشتۇرۇۋېتىپتۇ.

ئۇلار كۆزلىگەن يەرگە بارغاندىن كېيىن، جەڭ مەيدانىدا ئۆلگەن، يارىدار بولغان جەڭچىلەرنى كۆرۈپ چۆچۈپ كېتىپتۇ. رامە ئىنتايىن ئازابلانغان ھالدا ئۈچ قەدىردان ئىنىسىنىڭ جەسەتىنى تونۇۋاپتۇ.

قوشۇن ماڭغاندىكى گۈلدۈرلىگەن ئاۋازلار سىدو ۋە ئۇنىڭ باللىرىنىڭ قۇلىقىغا يېتىپتۇ.

ئاكا ـ ئۇكىلار پەس ئاۋاز بىلەن:

— جەزمەن رامە ۋە ئۇنىڭ قوشۇنى كەلدى، — دېيىشۋاتقاندا، سىدو ئۇلارنىڭ يېنىغا كېلىپ:

— كۆڭلۈم بەك پاراكەندە تۇرىدۇ، ئىككىڭلار بىرەر چاتاق تېرىپ قويمىغانسىلەر؟ خۇددى چوڭ بىر قوشۇن ئالغا ئىلگىرىلەۋاتقانغا ئوخشاش بىر ئاۋاز كېلىۋاتىدىغۇ؟ سىلەر كىم بىلەن ماجىرالىشىپ قالغانتىڭلار؟ ئېھتىيات قىلىڭلار، ئوغۇللىرىم. سىلەر مېنىڭ بىردىنبىر يۆلەك باغرىم. ناۋادا بېشىڭلارغا بىرەر ئىش كېلىپ قالسا، ماڭمۇ بۇ ھاياتنىڭ كېرىكى يوق، — دەپتۇ.

ئۇ باللىرىغا بەخت تىلەپ:

— ئەگەر مېنىڭ نىيىتىم خالىس، گەپ ـ سۆزۈم ۋە

ھەرىكىتىم پاك بولىدىغان بولسا، غەلىبە مەڭگۈ سىلەرگە تەئەل-لۇق بولىدۇ. سىلەر بىلەن توقۇنۇشقا كەلگەن ئادەملەر جەزمەن مەغلۇپ بولىدۇ. بىرىمۇ تىرىك قالمايدۇ، — دەپتۇ.

ئاكا - ئۇكىلار ئانىسىغا بېشىنى ئېگىپ تەزىم قىپتۇ. روھىي كۆتۈرەڭگۈ ھالدا ساۋۇت - دۇبۇلغىلىرىنى كىيىپتۇ. ئۇلار تولۇق قوراللىنىپ، تولۇپ - تاشقان كۆتۈرەڭگۈ روھ بىلەن رامە تۇرغان جايغا ئاتلىنىپتۇ... ھەممە ئادەم بۇ ئۇچ رامەگە ھەيران بولغان ھالدا دىققەت قىلىپ قاراپتۇ. قاراڭلار! بىر - بىرىگە قۇيۇپ قويغاندەك ئوخشايدىغان چىرايلارغا! ئۇلارنىڭ ساغ-لام بەدىنى، كەڭ گەۋدىسى ۋە ئۇچۇق پېشانىسىنى بىر - بىرىدىن ئايرىۋالماق قىيىن ئىكەن. ئۇچەيلەن قولىغا ئوقيا ئاپتۇ. ئۇلار-نىڭ ئوقيا تۇتقاندىكى قىياپەتلىرىمۇ پۈتۈنلەي ئوخشاش ئىكەن.

بۇ چاغدا سۇمەندىرە رامەنىڭ ئالدىغا كېلىپ:

— لوھور مىللىتىنىڭ ھۆكۈمرانى، سىلى خانىش سىدونى سۈرگۈن قىلغاندا، بىز ئۇنى دەل مۇشۇ جايدا تاشلاپ ماڭغانتۇق. شۇ چاغدا بىز ئۇنىڭ بالىلىرىنىڭ ئۆزۈنغا قالماي تۇغۇلغانلىقىنى بىلدۇق. مېنىڭچە بۇ ئىككى بالا جەزمەن سىدونىڭ قوشكېزەك بالىلىرى بولسا كېرەك، — دەپتۇ.

رامە بۇ گەپنى ئاڭلاپ ناھايىتى ھەيران قاپتۇ ھەمدە ئىككى بالىنىڭ ئالدىغا كېلىپ:

— ئۆزۈڭلارنىڭ كىم ئىكەنلىكىنى ماڭا ئېيتىپ بېرىڭلار. سىلەر ماڭا بەك ئوخشايدىكەنسىلەر. سىلەر مېنىڭ ئوغلۇممۇ نېمە؟ مەن ئۆز بالىلىرىمغا زىيان - زەخمەت يەتكۈزۈشنى خالى-مايمەن، — دەپتۇ.

بۇ ئاكا - ئۇكىلار بىر - بىرىگە:

— بىز نېمىدەپ ئۇنىڭغا ئۆز ئەھۋالىمىزنى دېگۈدەكمىز؟ دادىمىزنىڭ كىملىكىنى تېخى بىلمەيمىز. بىزنىڭ كىمنىڭ بالى-سى ئىكەنلىكىمىزنى ئانىمىزدىن سوراپ باقايلى— ... دەپ پى-

چىرلاپتۇ. ئۇلار مەردانە قەدەملەر بىلەن رامەنىڭ ئالدىغا كېلىپ ۋارقىراپتۇ:

— ئاخىر سېنى كۆردۇق. سېنىڭ بىزنى بىلىشىڭنىڭ نېمە هاجىتى؟ بالىلىرىنىڭ ئۆزلىرىنىڭ دادىلىرى بىلەن ئۇرۇشقىنىنى كىم كۆرۈپتۇ؟ ئۇلار يەنە مەسخىرە قىلغان تەلەپپۇزدا:

— بىزنى ئۆزۈڭنىڭ ئوغۇللىرى دەپ قارىشىڭدىكى سەۋەب، بىز سېنى بەك قورقىتىۋەتتۇق. گېپىمىزگە قۇلاق سال، رامە، سەن جەڭ قىلىشتىن قورقىسەن. شۇڭا سەن بىزنىڭ تېگى - تەكتىمىزنى سۈرۈشتۈرىسەن! — دەپتۇ.

قوشكېزەك ئاكا - ئۇكىلار رامەنىڭ سورىغان سوئاللىرىدىن ئۈستىلىق بىلەن ئۆزىنى قاچۇرۇپتۇ، ھەتتا ئاخىرى ئۇنىڭ بىلەن تىللىشىپتۇ. رامەنىڭ قوشۇنى ئۇلارنى قاتمۇقات قورشىۋاپتۇ. شۇنداق قىلىپ، ئاتا - بالىلار ئوتتۇرىسىدا ئەزەلدىن كۆرۈلۈپ باقمىغان كەسكىن جەڭ ئېلىپ بېرىلىپتۇ...

رامە ئوقياسىدىن ئارقىمۇئارقا ئوق ئېتىپتۇ. ئۇنىڭ ئاتقان ئوقلىرى ئاسماننىڭ ھەممىلا يېرىنى قاپلاپتۇ. ئىككى بالا بۇنداق زەربىگە تاقابىل تۇرالماي قېچىپ كېتىپتۇ، رامە ئۆزى يالغۇز قاپتۇ. ئۇ جەڭ ھارۋىسىدا ئولتۇرۇپ، بېشىنى ئېلىپ بۇرۇنقى ئىشلار ئۈستىدە ئويلىنىشقا باشلاپتۇ. دالا ئۇنىڭ قول ئاستىدىكى سادىق ئادەملىرىنىڭ جەسىتى بىلەن تۇشۇپتۇ. ئۇنىڭ ئەڭ كۆيۈمچان ئىنىلىرى بۇ دۇنيادىن كەتكەچكە، ئۇ بۇ ئۇرۇشتا غەلىبە قازانغان تەقدىردىمۇ، قىلچە خۇشاللىق ھېس قىلمايدىكەن.

كۇشە:

— ۋاۋە، بىز رامە بىلەن يەنە بىر قېتىم ئېلىشايلى، ئۇنىڭ بىزنىڭ ئۈستىمىزدىن غەلىبە قىلىشىغا ھەرگىز يول قويمايلى، — دەپتۇ.

قوشكېزەك ئاكا - ئۇكىلار ئۆزئارا مەسلىھەتلىشىپ، قايسى خىل قورالنى ئىشلىتىشتە بىر پىكىرگە كېلىپ، رامەگە يېقىنلىد-

شىپتۇ. ئۇلارنىڭ ئوت ئوقياسى بىلەن گۇلدۇرمامىدەك ئاۋاز چىقىرىدىغان قورالى رامەگە تىنىۋېلىش پۇرسىتىمۇ بەرمەپتۇ. ئۇلار ئۇنىڭغا ئىككى ياقتىن ھۇجۇم قىلىپ، ئۇنى ئۆلتۈرمەكچى بوپتۇ.

رامە ئۆزىنىڭ قورقۇنچلۇق نەيزىسىنى گاھ ئوڭغا، گاھ سولغا ئېتىپ، قوشكېزەك ئاكا ـ ئۇكىلارغا زادىلا ئارام بەرمەي، ئۇلارنى قاتتىق چارچىتىۋېتىپتۇ. بىراق، ئۇ ئۆزىگىمۇ يامغۇردەك كېلىۋاتقان ئوقيا تېگىپ يارىلىنىپتۇ. ئاكا ـ ئۇكىلار بۇ ئەھۋالنى كۆرۈپ تولىمۇ خۇش بولۇپ كېتىپتۇ. باشقىدىن غەيرەتكە كېلىپ، ئۇنىڭغا قەدەممۇقەدەم يېقىنلىشىپتۇ. قوراللارنىڭ ئۆزئارا سوقۇلۇشىدىن پەيدا بولغان ئاۋاز ئىنتايىن قورقۇنچلۇق بولۇپ، لاۋۇلداپ ئوت يېنىپ تۇرغان نەيزە پۈتكۈل ئورماننى يورۇتىۋېتىپتۇ. رامەنى ھەيران قالدۇرغىنى شۇكى، ئۇ ئۆز كۈچىنىڭ بارغانسېرى ئاجىزلاۋاتقانلىقىنى ھېس قىپتۇ. ھەيران قالارلىق، ھەقىقەتەن ھەيران قالارلىق ئىش. ئۇ ئۆزى بىلەن ئوپمۇئوخشاش ئىككى ئادەم بىلەن جەڭ قىپتۇ. ئۇ ھەم ئازابلانغان، ھەم خۇشاللانغان ھالدا ئۇلاردىن ئۆزىنىڭ سىماسىنى كۆرۈپتۇ. ئۇنىڭ دىققىتى سەل چېچىلىپ تۇرغاندا، بىر ئەجەللىك نەيزە تۇيۇقسىز ئۇنىڭ كۆكرىكىگە سانجىلىپتۇ. ئۇ ھوشىنى يوقىتىپ يەرگە يىقىلىپتۇ. بۇلارنىڭ ھەممىسى تەقدىر.

بۇرۇنقى ئىشلار ئالدىن ئېيتىلغاندەك بولۇپ چىقىپتۇ.

بۇرۇنقى زامانلاردىكى بىر قارغاش تۇپەيلى، رامە ئاخىر ئۆز ئوغۇللىرىنىڭ قولىدا مەغلۇپ بوپتۇ.

راۋە بىلەن كۇشەنىڭ ئۆيىدىن ئايرىلغىنىغا ئون يەتتە كۈن بوپتۇ... سىدو بالىلىرىدىن تولىمۇ ئەندىشە قىپتۇ. زادى نېمە ئىش بولغاندۇ؟ ئۇ كۈنلەرنى دۇئا ـ تىلاۋەت ئىچىدە ئۆتكۈزۈپ، كۆيۈمچان بالىلىرىنىڭ تىنچ ـ ئامانلىقىنى تىلەپتۇ... ئۇلار ئۆيگە قايتىپ كەلگەندە، ئۇ ئېيتىپ تۈگەتكۈسىز خۇشاللىققا چۆمۈپتۇ.

ئاكا ـ ئۇكا ئىككىيلەن ئانىسىنىڭ پۇتىغا باش قويۇپ خۇشاللىقى ئىچىگە پاتمىغان ھالدا:

— گېپىمىزگە قۇلاق سېلىڭ، ئانا ، بىز رامە، لەكشمە-نە، ۋارەدە ۋە شادرونالار بىلەن ئېلىشقانىدۇق. ئۇلار ۋە ئۇلارنىڭ قوشۇنىنى پۇتۇنلەي مەغلۇپ قىلدۇق، — دەپتۇ. سىدو يىغلاپ تۇرۇپ:

— ئاھ، پەرۋەردىگاھ! پەرۋەردىگاھ! راۋە، كۇشە، سىلەر نېمە ئىشلارنى قىلدىڭلار؟ ئۆزلىرىنىڭ دادىسىنى ئۆلتۈرگەن ئا-دەمنى باتۇر دېگىلى بولامدۇ؟ سىلەر مېنىڭ ئېرىمنى قەيەردە ئۆلتۈردۈڭلار؟ بىز دەرھال بېرىپ ئۇنىڭ پۇتىغا باش قويايلى! — دەپتۇ ۋە چىلبۆرە ۋەئىتلارنىڭ تۇغقانلارنىڭ جەسى-تىگە چېقىلىپ قويۇش ئېھتىمالى بارلىقىدىن قاتتىق ئەنسىرەپ، تەلۋىلەرچە سىرتقا قاراپ يۈگۈرۈپتۇ. چەكسىز قايغۇ ـ ھەسرەتتە قالغان قوشكېزەك ئاكا ـ ئۇكىلار ئۇنىڭ ئارقىسىدىن يۈگۈرۈپ-تۇ.

ئۇلار جەڭ بولغان جايغا تېزلا يېتىپ بېرىپتۇ. ئۆلگەنلەر، ياردار بولغانلار ئوڭتەي ـ توڭتەي يېتىپ كېتىپتۇ. كەڭ كەت-كەن مەيدان پىل، ئات، ئادەم، مايمۇنلارنىڭ جەستى بىلەن تولغانىكەن...

سىدۇ رامەنىڭ ئايىغىغا يىقىلىپ ھۆركىرەپ يىغلاپ كېتىپتۇ. ئۇ ئۆكسۈپ يىغلاپ تۇرۇپ:

— مۇرەببىم، سىلىنى ئوغۇللىرى ئۆلتۈرۈپتۇ. پەرۋەردى-گاھ! بۇ پۈتۈنلەي ئۆزۈمنىڭ شور پېشانىلىقى! مېنىڭ تەڭداش-سىز ئېرىم ئىككى بالامنىڭ قولىدا ئۆلۈپتۇ. خەقلەر ماڭا: «سىز مەڭگۈ تۇل ئايال بولۇپ ئۆتمەيسىز» دەپ بېشارەت بەرگە-نىدى ... ئۇنداقتا، تەقدىر ئىلاھى نېمە ئۈچۈن ماڭا مۇشۇنداق زەربە بېرىدۇ؟ مەن ئوتقا سەكرەپ كۆيۈپ ئۆلىمەن ... پەرۋەردىگاھ سىلىنى مەڭگۈ مېنىڭ ئېرىم بولۇشقا نېسىپ قىل-

غاي، ئىلاھىم، — دەپتۇ.
راۋە بىلەن كۇشە قايغۇ ـ ھەسرەت ۋە پۇشايمان ئىچىدە قېلىپ قاتتىق قىينىلىپ سىدونىڭ پۇتىغا باش قويۇپتۇ. ئۇلار:
— ئانا، بىزنى كەچۈرۈڭ، يىغلىماڭ، بىز ئۇچىمىزلا سىز-نىڭ زىيانكەشلىكىڭىزگە ئۇچرىدۇق... سىز بىزگە شارى رامە توغرىسىدىكى پۇتكۇل ئىشلارنى ئېيتىپ بەرمىدىڭىز... بىز ئۆزد-مىزنىڭ دادىسىنى ئۆلتۇرگىنىمىزدىن قاتتىق خىجىل بولدۇق. بۇنىڭدەك چوڭ گۇناھنى ھەرگىز كەچۈرگىلى بولمايدۇ. بىزنىڭ ئەمدى ياشىغۇمىز يوق. بىز بۇگۇن ئوتقا سەكرەپ، ئۆزىمىزنى كۆيدۇرۇپ كۇل قىلىمىز، — دەپتۇ.
سىدو ۋە ئۇنىڭ ئوغۇللىرى يېمونا دەرياسى بويىغا كېلىپ، ئۇچ ئورەك كولاپتۇ. ئورەك ئىچىگە ئوتۇن ۋە شاخ ـ شۇمبىلارنى دۆۋىلەپتۇ. ئۇلار يۇيۇنۇپ بولۇپ، پاكىز، چىرايلىق كىيىملەرنى كىيىپتۇ... لاۋۇلداپ كۆيۇۋاتقان ئوت يالقۇنى بۇلۇتقا تاقاشقۇدەك بولۇپ ئۆرلەپتۇ. ئۇلار ئوتقا تەزىم قىلىپ بولۇپ، ھەممە تەرەپكە نۇر چېچىپ تۇرغان ئوت ئەتراپىنى ئۇچ قېتىم ئايلىنىپ چىقىپتۇ...
فارمىگى مونى گىدراكودو تېغى ئۇستىدە تۇرۇپ، يىراقتىن ئوتنى كۆرۇپ، ئىنتايىن قورقۇپ كېتىپتۇ. ئۇ نېمە بولغىيدى؟ ئۇنىڭ كۆز ئالدىدا بىر قىزىل تۇمان پەيدا بولۇپتۇ... ئۇ: «راۋە بىلەن كۇشە جەزمەن بىر پالاكەتكە ئۇچراپتۇ» دەپ ئويلاپتۇ ـ دە، ئۆيگە قايتماقچى بوپتۇ. يول تولىمۇ يىراق ئىكەن، بىراق ئۇ بىر دەمدىلا ئۆيگە كېلىپ بوپتۇ. سىدو ۋە ئۇنىڭ ئوغۇللىرى يالقۇنجاپ كۆيۇۋاتقان ئوت ئىچىگە سەكرەشكە تەمشىلىۋاتقاندا، فارمىگمونى ئۇلارنىڭ ئالدىدا پەيدا بوپتۇ. ئەۋلىيا:
— سىدو، ئېيتقىنا، نېمە پالاكەتكە يولۇقتۇڭلار؟ — دەپ سوراپتۇ. سىدو جاۋاب بېرىپ:
— ھەزرىتىم، سىلىنىڭ خەۋەرلىرى يوقمۇ؟ راۋە بىلەن

كۇشە بىر چوڭ جەڭگە قاتنىشىپتۇ. لوهور مىللىتىدىن بولغان تۆت قەهرىماننىڭ هەممىسى ئۆلۈپتۇ. مەن سىلىگە نېمىدەپ چۇشەندۇرسەم بولىدىكىن؟ ... مەن بۇنى ئېغىزىمدىن چىقىرالماي-مەن... راۋە بىلەن كۇشە ئۆز دادىسىنى ئۆلتۇرۇپتۇ. لوهۇر مىللىتىنىڭ پادىشاهى ئۆلسە، مېنىڭ ياشىشىمنىڭمۇ هېچقانداق ئەهمىيىتى قالمايدۇ. هازىر بىز ئۇچىمىز مۇشۇ ئوت ئىچىدە ئۆلۈپ تۇگىمەكچىمىز، — دەپتۇ. فارمىگى مونى:

— سىدو، سىز ئۆلۈپ كەتسىڭىز بولمايدۇ. لوهۇر مىللىتىنىڭ تۆت چوڭ قەهرىمانى قايتا تىرىلىدۇ. مېنى كەچۇرۇڭ، كىناگانىڭ قىزى، گېپىمنى ئاڭلاڭ... بالىلىرىڭىزنى ئېلىپ ئىبادەتخانىغا قايتىپ كېتىڭ، — دەپتۇ.

— مەن چوقۇم ئاۋۋال ئېرىمنىڭ هوشىغا كەلگەنلىكىنى كۆرۈپ ئاندىن قايتىمەن، — دەپتۇ سىدو.

فارمىگى مونى ئىستىقامەتكە ئولتۇرۇپتۇ. ئۇ جىممىتە ئولتۇرۇپ دۇئا تىلاۋەت قىلغاندا، ئۇچ ئالەمدىكى هەممە ئىشلارنى بىلەلەيدىكەن... ئۇنىڭ ئىبادەتخانىسى ئەتراپىدىكى بىر ئورمانلىقتا بىر كۆلچەك بار ئىكەن، كۆلچەكنىڭ سۇيى ئۆلگەن ئادەمنى تىرىلدۇرۇش خاسىيىتىگە ئىگە ئىكەن... ئۇ مۇرىتلىرىنى چاقىرىپ، ئۇلارنى هېلىقى كۆلچەكنىڭ سۇيىنى ئەكېلىشكە بۇيرۇپتۇ.

سۇ ئەكېلىنىپتۇ. فارمىگى مونى بارمىقىنى سۇغا تىقىپ، ئېغىزىدا دۇرۇت ئېيتىپ، ئۇنى چاچقىلى باشلاپتۇ... سۇنى هەممە يەرگە چېچىپتۇ. سۇ تەگكەنلا يەردە ئۆلگەن ئادەملەر ئورنىدىن تۇرۇپ، روهىي هالىتى ئەسلىگە كەپتۇ... رامە، لەكشىمەنە، ۋارەدە، شادرونە ۋە ئۇلارنىڭ پۇتكۇل قوشۇنى تىرىلىپتۇ. سۇچەرىپە، ئەمگەتو ۋە ئۇلارنىڭ مايمۇنلار قوشۇنى، شۇنداقلا سان-ساناقسىز راكشەسەلەر بۇرۇنقى ئەسلىگە قايتىپتۇ.

سىدو بۇ كارامەتلەرنى يىراقتىن كۆرۈپ تۇرۇپتۇ. ئۇ راۋە

كۈشەلەرنى باشلاپ بېرىپ فارمىگكە ھۆرمەت بىلدۈرۈپ بولۇپ، ئىبادەتخانىغا قايتىپ كېتىپتۇ.

فارمىگى بېرىپ رامەنى قارشى ئاپتۇ. خان جەمەتىدىكى تۆت ئاكا ـ ئۇكا ئۇنىڭ ئايىغىغا باش قويۇپتۇ. رامە:

— ئۇلۇغلارنىڭ ئۇلۇغى مونى، سىلنىڭ شەپقەت ـ شاپائەتلىرى تۈپەيلى، بىز ئاپەتتىن قۇتۇلۇپ قالدۇق. بىراق، ھەزرىتىم سىلى ماڭا ھېلىقى ئىككى بالىنىڭ سالاھىيىتىنى ئېيتىپ بەرگەن بولسىلا. ئۇلار زادى كىمنىڭ بالىلىرى؟ — دەپ سوراپتۇ. مونى:

— رامە، مەن ئۇلارنى سىز بىلەن كۆرۈشتۈرىدىغانغا ئايوتوغا ئېلىپ بارىمەن، ھازىر سىز ئارغىمىقىڭىزنى ئېلىپ كېتىپ، ئات نەزىرىڭىزنى تۈگىتىڭ، — دەپتۇ.

رامە ئۇنىڭ گېپى بويىچە ئىش كۆرۈپ، ئارغىماقنى ۋە قوشۇننى باشلاپ ئايوتوغا قايتىپ كېتىپتۇ.

رامە كەتكەندىن كېيىن فارمىگى راۋە ۋە كۈشەلەرنى چاقىرتىپ كېلىپ، ئۇلارغا مۇنداق دەپتۇ:

— گېپىمنى قۇلاق سېلىپ ئاڭلاڭلار، سىلەر بۇ يەردە ھەربىي ماھارەت ۋە ناخشا ئېيتىش ئىقتىدارىنى ئىگىلىدىڭلار. ئۇلۇغ شەخس رامەنى مەغلۇپ قىلىپ، ئۆزۈڭلارنىڭ تەڭداشسىز باتۇرلۇقىڭلار ۋە جاسارىتىڭلارنى تولۇق نامايان قىلدىڭلار. ھازىر مەن سىلەرنىڭ مۇزىكا جەھەتتىكى قابىلىيىتىڭلارنى سىناپ باقىمەن. يىراق ـ يېقىندىن كەلگەن ھەممە بەگلەر، پادىشاھلار ئايوتوغا يىغىلىپ رامە ئۆتكۈزگەن ئات نەزىرىگە قاتنىشىۋاتىدۇ. ئىككىڭلار مەن بىلەن ئايوتوغا بارىسىلەر. رامە ۋە ئۇنىڭ ۋەزىر ـ ۋۇزرالىرى ئالدىدا «رامەيانا» نى ئەستايىدىل ئېيتىسىلەر. رامە سىلەردىن سوئال سورىغاندا، سىلەر ئۆزۈڭلارنى فارمىگىنىڭ شاگىرتلىرى دەپ تونۇشتۇرساڭلار بولىدۇ.

ئەتىسى ئەتىگەندە كۆن چىقىشى بىلەنلا، راۋە بىلەن كوشە

راھىب قىياپىتىدە ياسىنىپ، چارتار كۆتۈرۈپ، فارمىگى بىلەن يولغا چىقىپتۇ. ئۇلار داللار، بازارلار، چوڭ - كىچىك شەھەرلەردىن ئۆتكىچە چارتار چېلىپ، ناخشا ئېيتىپ مېڭىپتۇ. ئۇلارنىڭ ئېيتقان ناخشىلىرى ناھايىتى تەسىرلىك ۋە يېقىملىق بولغاچقا، ئەتراپتىكى ھەممە ئادەم كېلىپ ئۇلارنىڭ ناخشىلىرىنى ئاڭلاپتۇ ھەم غەلىتە پىكىرگە كېلىشىپتۇ...

رامە نەزىرگە ئاتىغان ھېلىقى ئارغىماقنى ئېلىپ ئۆيگە قايتىپ، ئات نەزىر پائالىيىتىنى تۈگىتىپتۇ، شۇنداقلا نامراتلارغا سەدىقە بېرىپ، چەت ئەلدىن كەلگەن مېھمانلارغا نۇرغۇن سوۋغاتلارنى تەقدىم قىپتۇ.

رامە مۇقەددەس نەزىرگاھ ئالدىدا ئولتۇرۇپتۇ. بىر ۋەزىر كېلىپ ئۇنىڭغا:

— ئالىيلىرى نەزىر مۇراسىمى ئاياغلاشقاندا، مۇزىكا بىلەن ناخشا بولغان بولسا تېخىمۇ ياخشى بولاتتى. ھازىر ئوردا دەرۋازىسىنىڭ ئالدىدا ئىككى سەرگەردان ناخشىچى ساقلاپ تۇرىدۇ، — دەپتۇ. رامە:

— ئۇلارنى باشلاپ كېلىڭلار، دەپ بۇيرۇق قىپتۇ، راۋە بىلەن كۇشە چارتارلىرىنى كۆتۈرۈشۈپ كىرىپ كەپتۇ.

ئۇلارنى كۆرۈپ ھەيران قالغان ۋەزىر - ۋۇزرالار بىر - بىرىنىڭ قۇلىقىغا كۇسۇرلىشىپ:

— بۇ ئىككىيلەننىڭ چىرايى بىزنىڭ پادىشاھىمىزنىڭ چىرايىغا نېمىدېگەن ئوخشايدۇ - ھە! ئۇلار چوقۇم شارى رامە، لەكشىمەنە، ۋارەدە ۋە شادرونالارنى مەغلۇپ قىلغان ھېلىقى بالىلار بولسا كېرەك، — دېيىشىپتۇ.

قوشكېزەك ئاكا - ئۇكىلار چارتارغا تەڭكەش قىلىپ، ئۆزلىرىنىڭ يېقىملىق، جەلپكار ئاۋازى بىلەن كىشىلەر قەلبىدە ئۆلمەس ئەسەر بولغان بىر داستاننى ناخشىغا چۇشۇرۇپ ئېيتىپتۇ. ئاڭلىغۇچىلار ئۇلار ناخشىغا چۇشۇرۇپ ئېيتقان «رامەيانا»

دېگەن ھېكايىگە قاتتىق مەپتۇن بولۇپ جىم ئولتۇرۇپ ئاڭلاپتۇ...
دەل بىر ئاي ئۆتۈپتۇ. راۋە بىلەن كۆشە رامەنىڭ ئوردىسىدا ئەۋلىيا فارمىگىنىڭ تەلىمى بويىچە، «رامەيانا» نى يېقىملىق ئاۋازى بىلەن ناخشىغا چۈشۈرۈپ ئېيتىپتۇ. ئۇلارنىڭ ياشلارغا خاس مول ھېسسىيات بىلەن ئېيتقان ناخشىلىرى رامەنى تەسىرلەندۈرۈپتۇ. ئۇلار ناخشا ئېيتىپ سىدونىڭ سۈرگۈن قىلىنغانلىقى توغرىسىدىكى مىسرالارغا كەلگەندە، ئاۋازى بوغۇلۇپ قاپتۇ. ئايوتو سارىيىنى بىردىنلا جىمجىتلىق بېسىپتۇ. رامە:
— مەن سىلەردىن بىر ئىشنى سورىغۇم كېلىۋاتىدۇ. سىلەر قايسى ئائىلىدە تۇغۇلغان؟ داداڭلار كىم بولىدۇ؟ — دەپ سوراپتۇ.
قوشكېزەك ئاكا ـ ئۇكىلار تەزىم قىلىپ تۇرۇپ:
— بىز بىلمەيمىز، ئانىمىزنىڭ ئىسمى سىدو. بىز فارمىگىنىڭ شاگىرتلىرى. دادىمىزنىڭ كىم ئىكەنلىكىنى بىلمەيمىز، — دەپتۇ.
رامە بۇ گەپنى ئاڭلاپ، خۇشاللىقىدا ۋارقىرىۋېتىپتۇ ـ دە، يۈگۈرۈپ بېرىپ باللارنى مەھكەم قۇچاقلاپتۇ... ئۇ ياشلىق كۆزلىرىنى فارمىگىغا تىكىپ:
— ھەزرىتىم، سىلى ئۆتمۈشنى، ھازىرنى ۋە كەلگۈسىنى ئالدىن بىلىلا، بىراق سىلى مېنى غەپلەتتە قويۇپتىلا. سىلى سىدونى ئەكېلىپ بەرگەن بولسىلا. مەن ئۇنى يەنە بىر قېتىم سىناپ باقاي. سىلى ئىبادەتخانىلىرىغا قايتىپ بېرىپ ئۇنى ئېلىپ كەلسىلە، سۇمەندىرە ھارۋىسىنى ھەيدەپ سىلى بىلەن بارسۇن، سېھرى كۆچلىرىنىڭ تەڭدىشى يوق مونى، تېزرەك بولسىلا، — دەپتۇ. رامە ناھايىتى تىت ـ تىت بولغان ھالدا ئۇنىڭغا يالۋۇرۇپتۇ.
بۇ خەۋەر ھەممە يەرگە تارقىلىپ كېتىپتۇ. سىدونىڭ سى-

ناقتىن ئۆتۈشنى كۆرۈشكە ھەممە يەردىن ئادەملەر كەپتۇ. ئۇلار بۇنىڭغا قىزىقىپتۇ، بىراق يەنە خاتىرجەم بولالماپتۇ. ئا-يالللار بىر - بىرى بىلەن پاراڭلىشىپ: «ئەجىبا رامە سىدونىڭ قەلبىنى چۈشەنمەمدىغاندۇ؟ ھازىر نېمە ئۈچۈن ئۇنى يەنە بىر قېتىم سىناقتىن ئۆتكۈزىدىغاندۇ؟ بۇ قېتىم جەزمەن ئاپەت يۈز بېرىدۇ» دېيىشىپتۇ.

چاۋسارايى، كىگىيى، سۇمتتورەدىن ئىبارەت ئۈچ خان ئانا قاتتىق ئەندىشە قىلىشىپ رامەگە نەسىھەت قىپتۇ. چاۋسارايى:

— سىلى دېڭىزنىڭ ئۇ تەرىپىدە سىدونى سىنىغانتىلە، نېمە ئۈچۈن ئۇنى يەنە بىر قېتىم قايتا سىنايلا؟ ئۇنىڭ دادىسى كىناگا ھۆرمەتكە سازاۋەر ئۇلۇغ ئادەم ئىدى. ئۇنى ئازابلىمىسىلا، سى-دونى ئۆيگە تېزرەك قايتۇرۇپ ئەكېلىپ تۇرمۇشلىرىنى خۇشال - خۇرام ئۆتكۈزسىلە — دەپتۇ. رامە:

— ئانا، كۆڭلىڭىزنى يېرىم قىلماڭ، سىدو چوقۇم خەلقىم-نىڭ ئالدىدا سىناقتىن ئۆتسۇن، ئۇلار جەزمەن ئۇ ئۆتكەن سىناق-نى ئۆز كۆزى بىلەن كۆرسۇن ھەم ئۆزلىرى ھۆكۈم چىقارسۇن. بولمىسا، ئۇلار ئۇنىڭ يامان گېپىنى قىلىدۇ. مەن ئۆز خەلقىم-نىڭ كۆڭلىنى چۈشىنىمەن. مەن مۇشۇ دۆلەتنىڭ پادىشاھى، ئۇ-مېنىڭ ئايالىم. مەنمۇ نائىلاج مۇشۇنداق قىلىۋاتىمەن، — دەپتۇ. بۇ ئۈچ خان ئانا رامەنىڭ رەھىمسىز گەپلىرىنى ئاڭلاپ، يىغلىغان پېتىچە چىقىپ كېتىپتۇ.

فارمىگى ئورمانلىقتىكى ئىبادەتخانىسىغا قايتىپ كەپتۇ. سىدو ئۇنىڭ ئايىغىغا باش قويۇپ تۇرۇپ:

— ھەزرىتىم، ماڭا ئېيتىپ بەرسىلە، ئاتا - باللار بىر - بىرى بىلەن قانداق تونۇشتى؟ — دەپ سوراپتۇ. فارمىگى ئۇنىڭغا ھەممە ئەھۋاللارنى بىر - بىرلەپ ئېيتىپ بېرىپ-تۇ ھەمدە مۇنداق دەپتۇ:

— گېپىمگە قۇلاق سېلىڭ، كىناگانىڭ قىزى. تەقدىر

پۇشانىمىزگە پۈتۈۋەتكەن ئىشتىن ھېچكىم قېچىپ قۇتۇلالمايدۇ.
رامە سىزنى قايتىپ بېرىشقا بۇيرۇق قىلدى. كىشىلەر سىزنىڭ بىرىنچى قېتىم سىناققا قاتناشقانلىقىڭىزنى بىلىدۇ، بىراق، تەق- دىر سىزنى يەنە بىر قېتىم سىناقتىن ئۆتۈشكە بۇيرۇغان ئوخشاي- دۇ. ھەتتا ساماۋىي ئىلاھلارمۇ سىزنىڭ ئىككىنچى قېتىم سىناق- تىن ئۆتۈشىڭىزنى كۆرىدىغانغا ئايوتوغا كەپتۇ. رامە ھېچكىمنىڭ گېپىنى ئاڭلىمىدى.
سىدو بۇ گەپلەرنى ئاڭلاپ، بېشىنى سىلىپ يىغلاپتۇ.
ئىبادەتخانىدىكى بارلىق ئاياللار سىدونى ئۇزىتىپ قويۇش ئۈچۈن ئۇنىڭ ئەتراپىغا ئولىشىپتۇ. سىدو ئالدى بىلەن ياشانغان ئاياللارغا تەزىم قىپتۇ، ئۇنىڭدىن كېيىن قىزلار ۋە چوكانلار بىلەن قۇچاقلىشىپ خوشلىشىپتۇ.
ئۇلار كۆڭلى يېرىم بولغان ھالدا:
— سىدو، بىز بۇنىڭدىن كېيىن سىزنىڭ يېقىملىق ئاۋازى- ڭىزنى يەنە ئاڭلىيالامدۇق؟ سىزدىن ئايرىلىپ يۈرىكىمىز لەختە - لەختە بولۇپ كېتىدىغان بولدى، — دېيىشىپتۇ.
سىدو ئىبادەتخانىدىكى ئاياللارنىڭ يىغا - زارى ئىچىدە: «خوش، ئەلۋىدا» دەپ يىغلىغان پېتىچە هارۋىغا چىقىپتۇ.
هارۋا سىدونى ئېلىپ ئۇچۇپ مېڭىپتۇ. ئۇنىڭ گۈزەل ھۆسن - جامالى ئۇلار ئۆتكەن جايلارنىڭ ھەممىسىنى يورۇتۇۋې- تىپتۇ... ئۇلار ئايوتوغا تېزلا يېتىپ كەپتۇ.
هارۋا توختىغاندىن كېيىن، سىدو هارۋىدىن چۈشۈپتۇ. ئۇنىڭ گۈزەل ھۆسن - جامالى مەشئەلگە ئوخشاش ئوردىنى يورۇتۇۋېتىپتۇ. ئۇ رامەنىڭ ئالدىغا كېلىپ باش ئېگىپ سالام قىپتۇ. بۇ چاغدا فارمىگى رامەگە مۇنداق دەپتۇ:
— رامە، گېپىمنى ئاڭلاپ باقسىڭىز، مېنىڭ رىيازەت چې- كىش ۋە دۇئا - تىلاۋەت قىلىش داۋامىدا ئېرىشكەن ئىقتىدارىمغا ئاساسەن، سىدونىڭ گۇناھسىز ئىكەنلىكىنى بىلىمەن. ئۇ

پاك ـ دىيانەتلىك، ئاق كۆڭۈل ئايال. ئەخلاق ـ پەزىلەت جەھەتتە دۇنيادا بىر دېسەكمۇ بولىدۇ، راۋە ۋە كۇشەلەر ئۇنىڭ بالىلىرى. سىز ئۇنى نېمىدەپ يەنە سىناقتىن ئۆتكۈزىسىز؟ رامە، سىز مېنىڭ گېپىمگە ئىشىنىپ، ئۇنى ئۆيىڭىزگە ئەكېلىڭ،ۋېلىڭ ھەمدە ئۇنىڭ ئىككى ئوغلىغا تېگىشلىك ئورۇن بېرىڭ، — فارمىگى مۇمۇشۇ گەپنى دەۋاتقاندا، ھاياجانلىنىپ پۈتۈن بەدىنى تىترەپ كېتىپتۇ.

رامە قولىنى جۈپلەپ تەزىم قىلىپ مۇنداق دەپ جاۋاب بېرىپتۇ:

— ھەزرىتىم، سىدونىڭ گۈزەل ئەخلاق ـ پەزىلىتىنى ئوبدان چۈشىنىمەن. ئۇ رىنكادا ئوتنىڭ سىنىقىدىن ئۆتكەن، ئىلاھلارمۇ ئۇنىڭغا گۇۋاھچى بولالايدۇ. ئۇلۇغ ئىلاھ، ئەمدى كۆپ گەپ قىلمىغايسىز، مەن سىدونىڭ گۇناھسىز ئىكەنلىكىنى بىلسەممۇ، بىراق، مەن جەزمەن ئايوتودىكى ئوردىدا، خەلقىمنىڭ ئالدىدا، ئۇنى يەنە بىر قېتىم سىنىماقچىمەن، — دەپتۇ ئۇ سىدو تەرەپكە ئۆرۈلۈپ، — سىدو بىرىنچى قېتىملىق سىناق چەت ئەلدە ئېلىپ بېرىلغانتى، خەلقىم ئۇنى كۆرمىگەن. سىز كۆپچىلىكنىڭ ئالدىدا يەنە بىر قېتىم سىناقتىن ئۆتۈشىڭىز كېرەك، — دەپتۇ.

سىدو بۇ گەپلەرنى ئاڭلاپ مۇنداق دەپتۇ:

— ئەي، لوھور مىللىتىنىڭ نىجاتكارى، سالاھىيەتلىك ئاياللارنىڭ ئۆز ھۆجرىسىدا تۇرىدىغانلىقىنى ھەممە ئادەم بىلىدۇ. مەن گەرچە بىر سالاھىيەتلىك ئايال بولساممۇ، مېنى يەنە جامائەتنىڭ ئالدىغا ئېلىپ چىقىپ يەنە بىر قېتىم سىناقتىن ئۆتكۈزمەكچى بولۇپتىلا، مەن بىر قېتىملىق سىناقتىن ئۆتكەن. ئەينى چاغدا ھەممە ئىلاھ نەق مەيداندا بار ئىدى. ئۇلارنىڭ نېمە دېگەنلىكىنى سىلىمۇ ئاڭلىغانتىلە، سىلى ماڭا ئۈمىد بېغىشلاپ، مېنى ئۆيلىرىگە ئەپكەتتىلە. كېيىن تۇيۇقسىز مېنى قوغلىۋەتتىلە، مەن ئۆزۈم ئېسىلزادىلەرنىڭ قىزى بولساممۇ، ئورمانلىقتا تۇر-

دۇم. ئىبادەتخانىدا گۆشسىز تاماقلارنى يەپ رىيازەت چېكىپ كۈن ئۆتكۈزدۈم. ھازىر سىلى ماڭا بۇ يەرگە كېلىپ جامائەت ئالدىدا يەنە بىر قېتىم ئوتنىڭ سىنىقىدىن ئۆتۈشكە بۇيرۇۋاتىدىلا. ئاڭلىشىمچە، سىلى گۈزەل ئەخلاقىي - پەزىلەتكە ئىگە ئىكەنلا، ھەق - ناھەققە ھۆكۈم قىلىشقىمۇ ماھىر ئىكەنلا. سىلىنىڭ ماڭا ئىككىنچى قېتىم سىناقتىن ئۆتۈشكە بۇيرۇق بەرگەنلىرىنىڭ ماڭا قىلىنغان ھاقارەت ئىكەنلىكىنى ئويلاپ باقسىلا. ئېرىمنىڭ ئۆيىدە، دادامنىڭ ئۆيىدە مەن تۇرىدىغان جاي بولمىغاندىكىن، ياشىشىمنىڭ زۆرۈرىيىتى يوق، دەپ قارايمەن. سىلىنى ھەر خىل غەم - ئەندىشىلەردىن خالاس قىلىش ئۈچۈن مەن كېتىمەن، سىلىگە ئۆزۈمنى كۆرسەتمەيمەن. بۇنىڭدىن كېيىن، سىلىنىڭ بارلىق ئىزا - ئاھانەتلىرى ۋە قايغۇ - ھەسرەتلىرى ئۈزۈل - كېسىل تۈگىسۇن، ئىلاھىم. سىلى كىناگانىڭ قىزىنى قايتا كۆرمىگەيلا. خەير - خوش ئېرىم. مەن ھايات بولسامىلا سىلى يەنىلا مېنىڭ ئېرىم بولۇپ ئۆتكەيلا، ئىلاھىم. لېكىن سىلى ماڭا يەنە مۇشۇنداق مۇئامىلە قىلمىغايلا، — سىدو شۇنداق دەپ رامەگە باش ئېگىپ تەزىم قىپتۇ… سىدو قولىنى جۈپلەپ قايغۇ - ھەسرەت بىلەن يىغلاپ تۇرۇپ يەنە:

— زېمىن ئانا، سىلى مېنىڭ ئانام. سىلى ئانىلىق مەسئۇلىيەتلىرىنى ئادا قىلغان بولسىلا، مېنى باغرىلىرىغا باسسىلا. مەن سىلىنىڭ ئاياغلىرى يېنىدا پاناھلىققا ئېرىشكەن بولسام، — دەپ دەردىنى ئېيتىپتۇ. سىدونىڭ ئېچىنىشلىق نالىسى زېمىننىڭ ئايال ئىلاھى بەسمودىنىڭ قۇلىقىغا يېتىپتۇ. ئۇ دەرھال ئۆزىنىڭ بالىسىنى قۇتقۇزغىلى كەپتۇ.

گۈلدۈر قىلغان ئاۋاز بىلەن تەڭ، رامەنىڭ تەختى ئالدىدىكى يەر يېرىلىپتۇ. يەر ئاستىدىن مىڭ باشلىق ئىلان ئانەندرەنىڭ بېشىغا قويۇلغان گۆھەر تەخت ئاستا - ئاستا كۆتۈرۈلۈپ چىقىپتۇ. تەخت ئۈستىدە ئىنتايىن سالاپەتلىك زېمىن ئانىسى ئولتۇر-

غان بولۇپ، ئۇ كۆركەم كىيىملەرنى كىيىپ، كۆزنى چاقنىتىدى-غان زىننەت بۇيۇملىرىنى ئېسىۋالغانىكەن.

ئۇ ۋارقىراپ تۇرۇپ: «قىزىم!» دەپ چاقىرىپتۇ ھەمدە ئۇنىڭغا ئىككى قولىنى سوزۇپتۇ. ئۇنىڭ ۋارقىرىغان ئاۋازى شۇ يەردە تۇرغان بارلىق ئادەملەرنىڭ قۇلىقىنى گاس قىلىپ قويۇپ-تۇ. ئۇنىڭ بەدىنىدىن چىققان ئاجايىپ نۇر ئۇلارنىڭ كۆزلىرىنى چېقىپتۇ.

بەسمۇدى: «قىزىم!» دەپ يەنە بىر قېتىم چاقىرىپتۇ. سىدو ئۆرۈلۈپ، ئانىسىنىڭ باغرىغا ئۆزىنى ئېتىپ، يۈزىنى ئۇنىڭ مەيدىسىگە قويۇپتۇ.

بەسمۇدى سىدونى قۇچىقىغا ئېلىپ، رامەگە ۋارقىراپ تۇرۇپ:

— سىز خەلقنى دەپ، قىزىمنى يەنە بىر قېتىم سىناقتىن ئۆتكۈزمەكچى بوپسىز، سىز خەلق بىلەن بىرلىكتە كۆكۈللۈك، بەختلىك ئۆتۈڭ. مەن قىزىمنى ئەكېتەي، — دەپتۇ

سىدو ئىككى ئوغلىغا قارىماي، رامەگە تىكىلىپلا قاپتۇ... كەيپى بۇزۇلغان ئادەملەرگە ئوخشاش قېتىپلا قالغان رامە، بۇ چاغدا بىر ۋارقىرىۋېتىپ، ئالدىغا ئېتىلىپ بىرىپتۇ. ئېتىنىڭ قولىنى سوزۇپ، قەدىردان ئادىمىنى تارتىپ ئەكەلمەكچى بوپتۇ، بىراق، ئۇ تولىمۇ كېچىكىپتۇ. يەنە بىر گۈلدۈرلىگەن ئاۋاز بىلەن تەڭ، يەر قايتىدىن يېرىلىپتۇ. بەسمۇدى ۋە سىدو ئولتۇر-غان مەرۋايىت تەخت كۆزدىن غايىب بوپتۇ. رامەنىڭ قولىدا بىر تۇتام پارقىراپ تۇرىدىغان خۇش پۇراق چاچ قاپتۇ.

ئونىنچى قىسسە

ئايرىلىپ كېتىش — بۇ دۇنيا ۋە ئەرشتىكى ھاياتلىق ھەم ماماتلىق

رامە سۆيۈملۈك ئايالى سىدودىن ئايرىلغاندىن كېيىن، ئىز-چىگە سىغماي كەتكەن دەرد ـ ئەلەمنى چىقىرىۋېتىشكە ئامالسىز قېلىپ، ئاچچىقىغا پايلىماي زېمىننى ئوقياسى بىلەن ئېتىپ يوقىتىۋەتمەكچى بوپتۇ. بىراق، زېمىن ئانا ئۇنىڭ ئالدىدا يەنە پەيدا بولۇپ، ئۇنىڭغا:

— سەن ماڭا ئاچچىقلانساڭ بولمايدۇ، قىزىمدا نېمە گۇناھ بار؟ سەن ئالدىدا ئۇنى قوغلاپ چىقىرىۋەتتىڭ، كېيىن ئۇنى يەنە قايتۇرۇپ كەلدىڭ. قايتىپ كەلگەندىن كېيىن يەنە ئۇنى ئىككىن-چى قېتىم سىناقتىن ئۆتكۈزمەكچى بولدۇڭ. قىزىم ھازىر مې-نىڭ يېنىمدا ئەمەس، ئۇ پەرىشتىلىك قىياپىتىنى ئەسلىگە كەل-تۈرۈپ، ئەرشتىكى ۋىشنونىڭ ئىلاھلار سارىيىغا قايتىپ كەتتى، — دەپتۇ.

زېمىن ئانا ئۇنىڭغا يەنە تەسەللى بېرىپ:

— سىدونى دەپ ئازاب چېكىۋەرمە. ئۇ ھەر كۈنى «رامەيانا»نى ئاڭلاۋاتىدۇ— ... دەپتۇ.

شۇنداق قىلىپ، ئۇمۇ ئىككى بالىسى ئېيتقان «رامەيانا»نىڭ ھېكايىسىنى ئاڭلاپ، كۆڭلى ئارام تېپىپتۇ. ئۇ ئۆز خەلقى ئالدىدىكى بۇرچىنى ياخشى ئادا قىلىپ، ئۇلارنى تىنچ، باياشات تۇرمۇش كەچۈرۈش ئىمكانىيىتىگە ئىگە قىپتۇ، خەلقمۇ ئۇنى

ھىمايە قىپتۇ...

مۇشۇ تەرىقىدە يەنە كۆپ يىللار ئۆتۇپ كېتىپتۇ.

ئۇزۇنغا بارماي رامە، ۋارەدە، لەكشمەنە، شدرونەلەرنىڭ باللىرىمۇ چوڭ بوپتۇ. ئۇلار كۈچ ۋە باتۇرلۇق جەھەتتە ھېچ-كىمدىن قېلىشمىغۇدەك دەرىجىگە يېتىپتۇ. رامە ئۇلارنى بىرمۇنچە خوشنا دۆلەتلەرگە ئەۋەتىپ، ئۇلارنىڭ دۈشمەنلەر بىلەن جەڭ قىلىشىغا ياردەملەشتۇرۇپتۇ. ئۇلارمۇ ئۆزلىرىنىڭ دادىلىرىغا ئوخشاش جەڭلەردە غەلىبە قىلماي قالماپتۇ. مەلۇم مەزگىلگە يەتكەندە، ئۇلارغا زېمىن ئاجرىتىپ، شۇ جايغا ھۆكۈمرانلىق قىلدۇرۇپتۇ. ئۇلار ئۆز تەۋەسىدىكى زېمىننى ناھايىتى تەرتىپلىك باشقۇرۇپتۇ. بىر كۈنى رامە ئۆز ئوردىسىدا ئولتۇرۇپتۇ. ۋەزىر - ۋۇزرالىرى ۋە دوستلىرى ئۇنىڭ ئەتراپىدا ئولتۇرۇپتۇ، لەكشمەنە بۇرۇنقىدەكلا ئوردا دەرۋازىسىنى بېقىپ تۇرۇپتۇ. بۇ چاغدا ھېلىقى «ئەجەل ئىلاھى» يېتىپ كەپتۇ. ئۇ پېشانىگە پۈتۈلگەن ئىشنى ئىجرا قىلغىلى كەلگەنىكەن. ئۇ لەكشمەنەگە:

— مېنى ياراتقۇچى ئىلاھ برەھما ئەۋەتتى. سەن پادىشاھقا دوكلات قىل، مەن ئۇنىڭ بىلەن كۆرۈشۇشۇم كېرەك، — دەپتۇ.

لەكشمەنە رامەنىڭ ئالدىغا كىرىپ تەزىم قىلىپ تۇرۇپ:

— ئالىيلىرى، برەھما ئەۋەتكەن بىر ئەلچى سەن بىلەن كۆرۈشمەكچىكەن، — دەپتۇ.

— لەكشمەنە، ئۇنى دەرھال باشلاپ كىرگىن. ئۇ ئېلىپ كەلگەن خەۋەرنى ئاڭلىشىمىز كېرەك. ئۇنىڭغا ياخشى ئىنئام بېرەيلى، — دەپتۇ رامە.

«ئەجەل ئىلاھى» تېگىشلىك كۈتۈۋېلىنىپتۇ. رامە ئۇنى ئولتۇرۇشقا تەكلىپ قىپتۇ ۋە:

— كېلىش مۇددىئايىڭىزنى بىزگە ئېيتىپ بەرگەن بولسى-ڭىز، ـ دەپتۇ.

«ئەجەل ئىلاھى»:

— ئالىيلىرى، مەن ئەكەلگەن خەتنى سىزگە مەخپىي يەتكۈزىمەن. بىز چوقۇم ئايرىم كۆرۈشۈشىمىز كېرەك. كىمدەكىم ھالاقىت بەرسە، ئۇ سۈرگۈن قىلىنىش جازاسىغا ئۇچرايدۇ...— دەپتۇ.

راما لەكشمەنەنى چاقىرىپ، ئۇنىڭغا:

— ئەڭ قەدىرلىك ئىنىم، سەن ئوردا ئىشىكىنى قاتتىق باققىن، ئىنتايىن ئېھتىيات قىل، ھېچكىم بۇ يەرگە كىرگۈچى بولمىسۇن، كىمكى ماڭا پاراكەندىچىلىك سالسا، ئۇنى سۈرگۈن قىلىۋېتىمەن، — دەپتۇ.

لەكشمەنە ئۇنىڭغا ئېگىلىپ تەزىم قىپتۇ، ئاندىن راما بىلەن ھېلىقى «ئەجەل ئىلاھى»نى يالغۇز قالدۇرۇپ، دەرۋازىنى تاقاپتۇ.

ھېلىقى غەيرىي مېھمان رامىگە:

— مەن ئادەتتىكى ئادەملەرنىڭ ھاياتىنى ئاخىرلاشتۇرۇش ۋەزىپىسىنى ئادا قىلىدىغان ئىلاھ. بىراق، ئالىيلىرىنىڭ ئىشىغا كەلسەك، مەن براھمانىڭ خېتىنى سىزگە تاپشۇرۇپ بېرىش ئۈچۈن ئالايتەن ئۆزۈم كەلدىم، — دەپتۇ.

ھېلىقى خەتتە: «راما، سېنىڭ ۋەزىپەڭ ئاياغلاشتى. بىراق، سەن ھەممە نەرسىنى ئۇنتۇپ، بۇ دۇنيادا ياشاۋەردىڭ. ئەمدى سېنىڭ پەرىشتىلەر سارىيىغا بارىدىغان ۋاقتىڭ كېلىپ قالدى» دەپ يېزىلغانىكەن. راما خەتنى كۆرۈپ بولۇپ:

— مەن بۇ دۇنيادىن ئايرىلىپ، ئۇ دۇنياغا قايتىدىغان بولدۇم...— دەپتۇ.

پېشانىگە پۈتۈلگەن ئىشنى ئۆزگەرتىش مۇمكىن ئەمەس. راما بىلەن «ئەجەل ئىلاھى» پاراڭلىشىۋاتقاندا، ئورمانلىقتىكى ئىبادەتخانىدا تۇرۇۋاتقان دورە ۋەششە مونى راما بىلەن تۇيۇقسىز جىددىي كۆرۈشكۈسى كېلىپ، دەرھال ئايوتوغا قاراپ

يولغا چىقىپتۇ.

دورە ۋەششە مونى لەكشىمەنەگە:

— مەن رامە بىلەن كۆرۈشىمەن، — دەپتۇ. لەكشىمەنە ئۇنىڭغا ئەدەپ بىلەن تەزىم قىلىپ تۇرۇپ:

— تاپشۇرۇقىڭىزنى ئاڭلاۋاتىمەن، — دەپتۇ. ئارقىدىن يەنە: — سىز دەڭ، رامەگە تاپشۇرماقچى بولغان ھەرقانداق ئىشىڭىزنى مەن ئۇنىڭغا ۋاكالىتەن بىجىرىپ بېرىمەن، رامە ھازىر براھما ئەۋەتكەن بىر ئەلچى بىلەن ئايرىم سۆزلىشىۋاتىدۇ، — دەپتۇ.

بۇ موننىڭ مىجەزى ئىنتايىن قوپال ئىكەن. ئۇ ئۆز ئارزۇسىنىڭ قارشىلىققا ئۇچرىغانلىقىنى كۆرۈپ، لەكشىمەنەگە قاتتىق ئاچچىقلىنىپتۇ: «ئايوتو شەھىرىنى ۋە شەھەردىكى پۈتكۈل ئەر - ئايال قېرى - ياشنى ئوتتا كۆيۈپ ئۆلسۇن، دەپ قارغىۋېتىمەن! توسادورونىڭ پۈتكۈل جەمەتىنى ئۆلتۈرۈپ ئۇلارنىڭ ئەۋلاد قالدۇرۇشىغا ھەرگىز يول قويمايمەن» دەپتۇ. مۇشۇ گەپنى دەۋاتقاندا دورە ۋەششەنىڭ ئىككى كۆزىدىن غەزەپ ئوتى چاقناپتۇ.

لەكشىمەنە ناھايىتى خاتىرجەم بولالماپتۇ. ئۇ: «ئېھتىمال بالايىئاپەتنى ئۆزۈم كەلتۈرۈپ چىقىرىدىغان ئوخشايمەن. بىراق، رامەنى ھازىر بېرىپ چاقىرىپ قويسام، مېنى سۇرگۈن قىلىۋېتىشى مۇمكىن. تەقدىرىم مۇشۇنداق ئوخشايدۇ. ئۇنىڭدىن قېچىپ قۇتۇلۇشۇم مۇمكىن ئەمەس. سۇرگۈن قىلىش ۋە ئۆلۈم ماڭا نىسبەتەن ئوخشاشلا گەپ، مەن يەنە نېمىدەپ كۆپچىلىكنى ئۆلۈمگە تۇتۇپ بېرىمەن؟» دەپ ئويلاپتۇ. شۇنداق قىلىپ لەكشىمەنە دەرۋازىنى دەرھال ئېچىپ، دورە ۋەششەنى باشلاپ كىرىپتۇ.

رامە «ئەجەل ئىلاھى» نى ئۇزىتىۋېتىپ، دورە ۋەششە موننىنى كۇتۇۋېلىشقا چىقىپتۇ. بۇ چاقىرىلمىغان مېھمان كېتىپ، رامە يالغۇز قالغاندا ئۆزىنىڭ بەختسىزلىككە ئۇچرايدىغانلىقىغا كۆزى

يېتىپتۇ... لەكشمەنە ئۇنىڭ بۇيرۇقىغا خىلاپلىق قىپتۇ. رامە ئۆيگە ئىختىيارىچە كىرگەن ھەرقانداق ئادەمنى سۈرگۈن قىلىدىغان قەسەم قىلغان، ئەگەر ئۇ گېپىدە تۇرمىسا، ئۇنىڭ بىر ئۆمۈر ياشىغىنىنىڭ ھېچقانداق ئەھمىيىتى بولمايدىكەن. ئەگەر ئۇ ئۆز قەسىمىدە چىڭ تۇرسا، لەكشمەنەنى چوقۇم سۈرگۈن قىلىۋېتىشى كېرەك ئىكەن. رامە مۇشۇلارنى ئويلاپ قاتتىق ئازابلىنىپتۇ. ئۆزىنىڭ ئەڭ قەدىردان ئىنىسىنى سۈرگۈن قىلىۋەتكەنلىك، ئۆزىنىڭ يۈرىكىگە ئۆزى پىچاق تىققانلىقتىن باشقا نەرسە ئەمەس ئىكەن. ئۇ ئۆزىنىڭ ۋەزىر - ۋۇزرالىرىنى يىغىپ، ئۇلارغا يۈز بەرگەن بارلىق ئەھۋاللارنى سۆزلەپ بېرىپتۇ:

— ئىنىم لەكشمەنە مېنىڭ پادىشاھلىقىم ۋە بايلىقىمدىنمۇ مۇھىم. مەن ھەممە نەرسىدىن كېچىشكە رازىمەن، بىراق ئۇ بولمىسا ياشىيالمايمەن، — ئۇ مۇشۇ گەپلەرنى دەپ بولۇپ، كۆڭلى ئىنتايىن يېرىم بولغان ھالدا بېشىنى تۆۋەن سالىپتۇ.

ۋەزىرلەر مۇنداق دېيىشىپتۇ:

— رامە، ئوبدان ئويلاپ باقسىلا، ئەگەر سىلى لەۋزىلىرىدە تۇرىدىغان بولسىلا، لەكشمەنەنى سۈرگۈن قىلىۋەتسىلە.

بۇ چاغدا، لەكشمەنەمۇ ئالدىغا چىقىپ، رامەگە:

— ھەقىقەتتە چىڭ تۇرۇپ مېنى سۈرگۈن قىلىۋەتكىن، ئەگەر سەن ھەقىقەتتىن ۋاز كەچسەڭ، بۇ دۇنياغا تۈيۈقسىز بالايىئاپەت كېلىدۇ. بۇگۈن يۈز بەرگەن ئىشلارنىڭ ھەممىسىنى مەن كەلتۈرۈپ چىقاردىم، — دەپتۇ.

ئاكا - ئۇكا ئىككىيلەن كۆزىگە لىق ياش ئالغان ھالدا قۇچاقلىشىپتۇ. شۇنداق قىلىپ رامە كۆپچىلىكنىڭ ئالدىدا:

— مەن ھازىر لەكشمەنەنى سۈرگۈن قىلىمەن، — دەپتۇ. مەيداندا تۇرغانلار بۇ گەپنى ئاڭلاپ كۆڭلى يېرىم بولۇپ يىغلاپ كېتىپتۇ.

لەكشمەنە ئۆزىنىڭ خان جەمەتى ھاسىسى ۋە ئوردا كىيىم-

لىرىنى تاپشۇرۇپ بېرىپ، رامەنىڭ ئەتراپىنى ئۈچ قېتىم ئايلى-
نىپتۇ. بۇ شۇ چاغلاردىكى خوشلىشىش مۇراسىمى ئىكەن. ئۇ
ھۆرمەتكە سازاۋەر مويسىپىتلەر ۋە چوڭ ئۇرۇق - تۇغقانلىرىغا
ھۆرمەت بىلەن تەزىم قىپتۇ، ئاخىرىدا ئىنتايىن كۆڭلى يېرىم
بولغان ھالدا ئېگىلىپ تەزىم قىپتۇ.

لەكشىمەنە ئاۋازىنى پەس چىقىرىپ:

— خەير - خوش، — دەپتۇ، ئاندىن كېيىن ئاستا ئۆرۈلۈپ
چىقىپ كېتىپتۇ. ئۇ ئۆزى يالغۇز سارايو دەرياسىنىڭ بويىغا
بېرىپتۇ. ئۇ دولقۇنلاپ ئېقىۋاتقان ئېقىن ئىچىگە كىرىپ، ھاياتى-
نى ئاخىرلاشتۇرۇپتۇ... شۇنىڭ بىلەن بەدىنىدىكى روھىي ئاسا-
رەتتىن قۇتۇلۇپتۇ. ئۇنىڭ روھى كۆتۈرۈلۈپ ۋىگۇندونىڭ دەرگا-
ھىغا كېتىپتۇ.

پۇتكۇل ئايوتو شەھىرى ماتەم بىلدۇرۇپتۇ. رامەگە ھېچقاندا-
داق تەسەللىمۇ كار قىلماپتۇ. ئۇ: «مەن ئىنىمنى سۇرگۇن
قىلدىم. مەن ھەقىقەتەن رەھىمسىز تاش يۈرەك ئىكەنمەن. ئى-
نىم، مەن سەن بارغان يەرگە كېتىپ، ھېلىقى دەرياغا سەكرەي-
مەن...» دەپ ئويلاپتۇ. شۇنداق قىلىپ رامە دۆلەتنى ۋارەدەگە
تاپشۇرۇپ بەرمەكچى بوپتۇ. بىراق ۋارەدە:

— مەن تۇرمۇشنىڭ مەئىشەتلىرىدىن بەھرىمەن بولۇپ بول-
دۇم. مـەن سەن بىـلـەن بىـلـلە كېـتىشنـى ئـارزۇ قىلد-
مەن، — دەپتۇ. رامە بېشىنى تۆۋەن سېلىپ ھەسرەت چېكىپتۇ.

ئۇ شادرونەنى چاقىرىپ كېلىشكە ئادەم ئەۋەتىپتۇ.
شادرونە مونەرا دۆلىتىدىن تېزلا قايتىپ كەپتۇ. ئۇ رامەنىڭ
ئالدىغا كېلىپ تەزىم قىلىپ تۇرۇپ:

— ئالىيلىرى، سەن بولمىساڭ ھاياتنىڭ ھېچقانداق مەنىسى
بولمايدۇ. مەن سەن بىلەن بىللە كېتىشنى خالايمەن، — دەپتۇ.
ھەممەيلەن رامە بىللە كېتىشكە رازى بوپتۇ. ئۇلار:

— بىز ھەممىمىز سەن بىلەن ھايات - ماماتتا بىللە بولد-

مىز، — دەپ ۋارقىرىشىپتۇ.

پۇقرالارمۇ: «بىزمۇ رامەنىڭ ئارقىسىدىن تەڭرىنىڭ دەرگا-
ھىغا كېتىمىز» دەپ ئويلىشىپتۇ.

رامە قوشكېزەك ئاكا - ئۇكىلارنى چاقىرىپ كېلىپ، دۆلەت-
نى ئۇلارغا تاپشۇرۇپتۇ. ئۇنىڭدىن كېيىن، ئايوتودىكى
سان - ساناقسىز خەلق رامە، ۋارەدە، شادرونەلەر بىللە
سارايو دەرياسىنىڭ بويىغا كەپتۇ. ئۇچ ئاكا - ئۇكا دەرياغا
سەكرەپتۇ... ئۇلار شىددەتلىك ئېقىن ئىچىگە كىرىپ كېتىپتۇ...

ساماۋىدىكى ئەۋلىيا - ئەنبىيالار شادلىققا چۆمۈپ-
تۇ. گۇل - چېچەكلەر ۋە مۇزىكا ساداسى ئىچىدە، يۇزىدىن نۇر
يېغىپ تۇرىدىغان ئۇچ ئەرۋاھ پەيدا بوپتۇ... ئۇلار ۋىگوندونىڭ
دەرگاھىغا كەلگەندىن كېيىن، بىرلىشىپ ئۇلۇغ ئىلاھ ۋىشنوغا
ئايلىنىپتۇ. ئەسلىدە رامە قاتارلىق تۆت ئاكا - ئۇكا ئالەمنىڭ
قوغداش ئىلاھى — ۋىشنونىڭ سىمۋولى ئىكەن، سىدو بولسا
بەخت - تەلەي ئايال ئىلاھى راكشىمە ئىكەن.

قاراڭلار، قوغداش ئىلاھى ۋىشنو ئۆزىنىڭ كۆيۈمچان ئايالى
راكشىمە بىلەن بىللە ئۆزلىرىنىڭ نىلۇپەر تەختىدە پەيدا بوپتۇ.
ئۇلارنىڭ تېنىدىن پارلاق نۇر چېچىلىپ تۇرىدىكەن، يۇزىدىن
كۇلكە يېغىپ تۇرىدىكەن، كۆزلىرىدىن بەخت نۇرلىرى چاقناپ
تۇرىدىكەن.

بۇ دۇنيادا ئۆلگەنلەر، ئەرشتە ھاياتتەك ياشايدىكەن.

[General Information]
书名=罗摩的险遇　维吾尔文
SS号=40300746